КОЛЕКЦІЕ

ПРЕСКЪРТЪТОАРЕ DIN

ЛЕЦІЛЕ ДМПЪРЪТЕЩІ.

КЪ ТРІМІТЕРЕ

кътръ Картеа, Тітлъл, Капъл ші Параграфъл

ачестор Лецї.

Екстрасъ ші регълатъ de Логоф.

Andponaki Donічї.

ВОЛЦІА А ДОА.

KODЪЛ KPIMINAЛ.

ВОЛЦІА А ПАТРА.

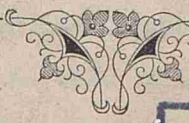

Яшій.

Тіпографіа лъї Адолф Бертанц, Подъл-векіъ №. 79.

1858.

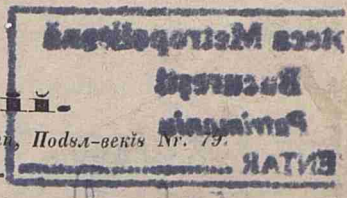

www.digibuc.ro

ПРЕФАЦЪ.

Nъ щіmъ каре аў фост леџіслаџіea Daчіeї; nъ ne ân-doimъ âncъ къ dънъ къчеріреа eї, Pomanії аў ântrodъc ân ea odатъ къ ânвіngъторії лор вълтърї ші леџіле лор. Iар dънъ emіграџіa колоніілор Pomane ân Meсіa събт Aврeліan, локвіторіі че маї ръmъсесеръ e пре de сігър къ с'аў сервіт тот de леџіле Pomane, ânnестріцате неапърат къ оаре-каре вzърї a барварілор, de каре некоптеніт се бънтвіаў. Ші ân adевър, вn попор сітnлъ, патріаркал че се окъпа маї тълт къ лъкрареа пътântълвї, nъ авea невоіе de ачест белшъг de леџї, апапаџіъ a паџіілор чівілісате, de ачест пътол de форте каре adece ângіте fondъл. Neânвоіріле ші прічіріле ântre Ротânі, прекът ла тоате паџііле прітітіве се прекъртаў прin хотърірea капілор ші a бътръnілор.

Dънъ реântърnареа âncъ a Прinцілор Ротânї din Маратъръш, Алексandръ I, прimind incігніile Âmпъраџілор Палеолоџї, adonтъ ші Леџіле Âmпъртещї (Васілікале), din каре лъnd челе че аў сокотіт потрівіте къ a вретілор ânпрецівърї, статорнічі вn kod ân літва церії, прекът de ачеаста не спвне історікъл Кантемір. Апо dънъ тречере de doвъ веакърї, Васіле Bodъ, кълегъnd їаръшї din Васілікале ші din a ле лъї Алексandръ, ал-

www.digibuc.ro

кътъ ѕп поѫ kod прiп стърѕiпца лъ Евстратiе Логофътъл, шi ѫл тiпърi ѫп тiпографiа ѫпфiiпцатъ de ел. Ѫпсъ ел кѕпрiпdea маї мѣлт лецї пепале шi de плѣгърiе ѕпiте кѕ овiчеiѣл пътѫптѣлѣї, їар лецї чiвiле ера фоарте пѫцiпе. Ѫп ѕртаре, лецiле лъ Александрѕ се пъръсiръ шi се ѕiтаръ, ка ѕпеле че пiчї фѕсесеръ тiпърiте, рътѫiпd пѣтаї кодѣл Василiан, каре сервiа жѕдекъторiлор пъп ла ѫпчепѣтѣл веакѣлѣї трекѫт, прекѫт їаръшi Кантемiр ѕпе.

Кѣпd ѫл[illegible] ѕiреа церї къzѕ ѫп тъпа Domnилор Грецї, Лецiле, ші la [illegible]iчереа лъ Апахарс, ажѕпсеръ а фi ка трежа паiпте ѫп каре мѫцеле тiчї се прiпdeаѫ, їар челе маї [illegible]ърцеаѫ. Атѫпчї Логофътѣл чел маре хотърiа кѣт ве[illegible]т era diспосат, шi dакъ жълѣiторѣл апела ла Diван, Diванѣл сѣѫт прешediпца Domпѣлѣї, че пѕ ѫпцелецea пiчї лiмба, пiчї овiчеiѣл церiї, хотърiа ка шi Логофътѣл, шi жълѣiторѣл пѕ къщiга алтъ dекът ѕп adaoc de келтѣеле шi de перdере de време. Ел се ѫптр[illegible] акасъ кѕ лакрiмiле ѫп окї шi кѕ търѣълоацiле ѫп сiп, рътѫiпdѣї сперанца (ачест dар din ѕѣтiа Пandoреї), къ ла Domпѣл вiiтор мшї ва къпъта Iрептате; къчї е de лѣат сеата къ прiчiпiле сетъпаѫ ѕ пъпza Пепелопеї, еле пѕ се маї кѫртаѫ, чi се ѫпкѫркаѫ, терцеаѫ шi се ѫпоїаѫ din Domп ѫп Domп, шi ире Domпi лъ скiтва dec, maziлia саѫ штреаптѣл!

Къте одатъ ѫпсъ кѣпd Domпѣл саѫ Diванѣл воїаѫ а жѕдека маї кѕ копцiiпцъ, маї вѫртос къ шi релацiiле ѕ пацiiле вечiпе се маї лъцiсеръ, се сервiаѫ de лецiле

www.digibuc.ro

Împărătești, de Novelile lui Iustinian, Leon, ši celor din urma lor Împărați, de Prescurtarea Basilikalelor, de Introducția leților de Teofil Antikinsor, ši de Cartea lui Armenopul, iar Codul Basilian sfătat ši părăsit, așinse a fi foarte rar.

Che folosia însă ši recursul la lețile aceste, de vrete ce ele erau scrise în ființe limbi vechi, (Grecește ši Latinește), pre care foarte puțini le înțeleseau.

Acta întemn pre D. Alexandru [illegible]zi de a rândui pre Pah. Toma Carra ca să t[illegible] pre Armenopul în limba Grecească (ordinară[illegible] ši făcu la anul 1804. Dar luând ceata anoi că[illegible] pre Armenopul ci dănș Basilikale vrea a se [illegible] le, însărcinș tot pre Carra ca [illegible] din Basilikale ši din celelalte Codurĭ de leț[illegible] în Romînia, cu alcătuiască un Cod Civil ši Penal dănș modul Institușiilor, precum este Introducerea leților de Teofil Antikinsor. Carra avea se ansăcase de lucru, când se ši sfârși din viață; iar lipsa de lețitorĭ se simția din ce în ce mai mult.

Aceasta văzindu Logofătul Andronaki Donici, unul din marii bărbați care se ocupau atunci cu studierea leților, făcu aceast colecție din lețile Împărătești, pre care o tipări la 1814 ši care însemnă mult pre urmă pentru publicarea Codului lui Calimah (1817) ce se hotări a fi leția țerii. Însă ši dănș aceasta, ea tot se păstră (mai vârtos cu Codul lui Calimah avea grešala a fi în limba Grecească), ši

www.digibuc.ro

тълте липсърї din Kodъл ачеста, се пътеа ґndeплini прin колекціа лъї Donічї.

Къте пъцin шї пе ґпчетъл, жъdекъторій ґпчепъръ a ce denpinde къ картеа леціlор, шї a пъ'шї маї da хотъръріле dънъ капріцій. Жълъіторій їаръшї ce minънаъ въzind чітате параграфърї, кънd маї наinte ce чіта пътаї воinца шї сокотinца неґнтемееатъ пе нічї ън кап de правілъ. Логофътъл Donічї маї алес ера стрікт обсерватор a леціеї; de ачееа шї zічеаъ прin Dівапърї:

Dакъ аї вр'о жъdекатъ
Мер[illegible] Donічї de те-аратъ,
Къчї ел нъnъ шї'n пілаф
Ва гъсі вр'ън параграф, ш. чл.

Donічї, каре ера пъ пътаї от ґnвъцат dap шї от de dъх, pice чел ґntъї de астъ глътъ pіmатъ. Ел лъсъ npe оатенї съ ворвїаскъ, ъртъ a чіта параграфърї шї a жъdека dънъ леце; de ачееа шї астъзї хотъръторіле фъкъте, шї хотъръріле dате de ел, сънт din челе маї пъцin пелегале шї маї пъцin nedpепте.

Колекціа лъї Donічї е шї акът бъссола жъdекъторілор ґn Бесарабіа; пъ маї пъцin е требъіторе шї ла noї, шї ар окъпа ън фоарте опоравіл лок пе маса орї кърві трівънал, dакъ пъ ар фі ажънс a фі фоарте раръ.

Ачеаста пе ґndemnъ a o тіпърі фъръ комептаріе, фъръ скітбаре, пъстрънd пънъ шї літва вретеї ачеїа.

K. Негрвщі.

www.digibuc.ro

Преасфінцітълъї Dъховніческълъї Пъсторїѣ

Мітрополіт ал Молдавіеї

Кіріо Кіріо

ВЕНІАМІН.

Фіеаскъ дрікінъчіѣне.

Кътръ чіне алтъл с'ар къdea маї кѣ кѣвіінцъ а се дрфъцоша картеа ачеаста ші а се adъче прінос остепелелор теле; dекът кътръ **Преасфінціеа-воастръ** пре карѣле ам афлат ѣпъл сінгѣр съргѣіторїѣ а о adъче ла лѣмінъ спре а фі тълтора de фолос. Мълцетіреа се ва проповedъі пентрѣ dе-апърѣреа, dаръл се ва търтърісі дрптрѣ обіцie, вінеле се ва повестї дрптрѣ adѣнареа тълтора, пілdъ ва фі ѣрташілор, ші дndemнаре дрптрѣ челе маї desъвършіт!

Еѣ пѣ ашї фі споріт талантъл, dакъ пѣ ашї фі афлат пре **Преасфінціеа-воастръ** dоріторїѣ вінелъї.

Nорочіре аѣ фост міе бѣна-воінцъ а **Преасфінцііlор-воастре**, дпсъ дndoітъ міе норочіре прін ачеаста аѣ фост, а пріві кѣ adесъ апропіере слъвітеле dарърї а ле **Преасфінцііlор-воастре**: адънчітеа стереніеї, дпълцітеа дптрѣ desфътареа слъвітелор кѣцетърї а Dѣmnezeeщії търірї, рівл чел несфършіт ал блѣndeції, а бѣнеї-воінцї, ші

*

www.digibuc.ro

а сфатꙋрілор челор кꙋ пріінцъ кътръ тоцї de обще, кълдꙋра dрагостіі кътръ Dꙋmnezeꙋ, ші dꙋререа кътръ чел de апроапе! ші o ферічіт тꙋрмъ, каре пеконтеніт авзї гласꙋл Пъсторꙋлꙋї тъꙋ, челꙋеа че те повъцꙋеще, челꙋеа че жцї dъ бꙋне пілde, ші жцї deскide din сінꙋріле пъріпцещї тріміцindꙋцї adесе-орї лпскріс сфатꙋріле тъптꙋіреї тале! ші o! порочіте popod, авжnd фъкліea de-апꙋрꙋре апріпсъ лптрꙋ сфешпікꙋл еї. Стеа de лꙋтіпъ лптрꙋ amieazъ-zi. Nop лꙋтіпос спре повъцꙋіре. Соаре каре пꙋ лптꙋпекъ окіі челор че прівеск кътръ dжпсꙋл. Iзвор de adъпаре пріп сфатꙋрї de тжптꙋіре. Подоавъ Бісерічіі. Славъ бісеріческꙋлꙋї клірос. Лаꙋdъ патріеї, ші повестіреа de лаꙋdъ челор dꙋпъ noї!

Плекатꙋл фііꙋ сꙋфлетеск

Andponaкi Donічї.

www.digibuc.ro

Прекꙋвънтаре.

Ун дрепт din чеї векї іскꙋсіт дътрꙋ щіінца дрептъцілор ші дътрꙋ дналтъ ісгецітеа мінцїї ші а літꙋцїеї чеї десъвършіт Чічерон зіче: къ адевърата правілъ есте дреапта кꙋнощінцъ каре есте дпфііндатъ ла тоцї оамені: адекъ мꙋстрареа кꙋцетꙋлуї. Ачееа порꙋнчеще а фаче бінеле, ачееа опреще а фаче рꙋ, ачееа дпдеамнъ спре а нꙋ вътъма пре німенеа, ачееа сфътꙋеще спре а да лꙋкрꙋ стреін челуїа че і се кꙋвіне, ачееа повъцꙋеще спре а фаче алецірea дрептъцїї din стрмбътате. Нꙋ поате чінева а ръдіка ачеастъ дреаптъ кꙋнощінцъ че есте отꙋлуї дърꙋітъ de ла Dꙋmnezeꙋ, нічї поате алкътꙋі чінева правілъ дпротіва дрептеї кꙋнощінцї, къчї сінгъръ правіла опреще. (Vezї Кап. 1. §. 7.) Шї ачеаста нꙋ есте требꙋінцъ спре а се тълкꙋі, къчї есте дпфііндатъ ла от шї дпделегътоаре: адекъ плапꙋл тътꙋрор правілілор есте dar din фіре дътрꙋ кꙋнощінца шї дпдълецірea фіеще-кърuea от.

Дрепт-ачееа дпдълецірea чea кꙋвънтътоаре а отꙋлуї

**

www.digibuc.ro

аре нътере de правілъ пъ din zioa каре с'аў скріс, прекът с'аў скріс правіліле, чі dintръ лучепът ші de-апъръре.

Ачещіі лпцълецері кввъптътоаре, ачещіі лпфііпцате квпощіпцъ а отъліі ъртьnd жъdекъторіі чеі dintръ лпвекіте а Romanілор, аў dat лпскріс хотърърілe жъdекъцілор че аў ъртат асъпра а феліърі de прічіні ка съ се пъzeаскъ ка піще пілde ърташілор лор, еар правіле асъпра прічінілор de жъdекъцї лп скріс пъ аў фост, чі чееа че da квпощіпца жъdекъторілор ші хотърърілe стъпънірії, се фъчеа правілъ.

Маі лп ъртъ аў adъc Romanіі de ла Атенеі ші de ла алте локърі правіле, каре ші ачелеа пъ ера лпdestъле спре лптрецітеа а обцещії dрептъцї, ші аў маі алкътъіт ші алте правіле adъогъnd ші обічеіърілe векі, ка съ се лптребъінцезе ла deосебіте прічіні, adъпънdъле лп 12 табле ла anіі 305 а Лтпъръціеі Romane, ші dintръ ачеастъ тълціте de правіле де тот феліъл пъ се пътеа алкътъі алт чевашї, декът пътаі о лndoеалъ асъпра dрептъцілор.

Лтпъратъл Іъліе Чесаръл карeле аў лтпъръціт ла anіі de ла zidіреа лътеі 5464, adекъ кв 45 de anі лnaіntea пащерії Мънтъіторіълъі, с'аў іспітіт а пъne лп орънdъеалъ ачесте правіле, лпсъ пъ аў пътът а adъче лъкръл лптръ съвършіре.

Асемінеа ші Лтпъратъл Авгъст карeле аў лтпъръціт ла anіі 5509, adекъ: ла 41 anі dъпъ пащереа

www.digibuc.ro

Мънтвіторівлві, аѣ врвт ка съ dea o регвлъ спре а се пъzi dрептатеа кв кіпвл карелe требвеа съ вртезе фіекаре жвdекатъ. Кв тоате ачестеа, сепатвл Roman вртa пре тоатъ zioa a da поъ правіле.

Ан вртъ Ертоген ші Грігоріе ануелепцій с'аѣ сіргвіт a ле adвna тоате ачестеа ші a ле пвне ан орънdвеалъ пентрв ка съ се пъzeаскъ ка піще правіле статорніче, adъогънd ші ашъzетънтвріле ші хотърърііле анвърацілор челор de маі ланінте, ансъ сфътвіторій дрептъцілор пв контенеа a da сфатврі асвпра дрептъцілор.

Ан вртъ анпъратвл Adріан карелe аѣ анпъръціт ла анії 5648 de ла zidire, іар de ла Хс. 139, іаръші аѣ врвт съ adвне тоате ачеле de маі ланінте хотърърі асвпра дрептъцілор ші съ факъ o алецере пентрв ка съ се пъzeаскъ ка піще хотърърі вечніче, ансъ іаръші сепатвл сфътвітор ші ръспвнсвріле правілістілор н'аѣ контеніт.

Двпъ ачеаста анпъратвл Teodosie чел тънър карелe аѣ анпъръціт ла анії 5952, асеминea с'аѣ іспітіт a пвне правіліле ан орънdвеалъ, фъкънd ші kondікъ de o adвnare a ашъzетънтврілор анпърътещі ші a фелврі de хотърърі, ансъ іаръші пв аѣ adвс лвкрвл антрв съвършіре.

Апоі ан вртъ анпъратвл Івстініан карелe аѣ анпъръціт ла анії de ла Хс. 528, кв мвлтъ сіргвінцъ ші келтвеалъ аѣ adвнат тоате ачеле de маі ланінте правіле ан 50 de кърці, пре каре ле-аѣ нвміт *directa*. Ачеста

www.digibuc.ro

aŭ adъnat ѧntrъ o karte ші toate aшъzetѫntъріle ѧnnъraцilor kare era kъnpince ѧntrъ aчele kondiче a лъї Ermogen, Grigorie ші Teodocie, (kare aчeste praviле съnt ѧntrebъinцate ѧntrъ toate стъnѫniріle oблъdъitoare a лъmeї, adъoцite kъ nъцine deoceбite politiчeщї aшъzetѫntърї, dъnъ a църilor trebъinцъ ші folос, kare ce nъmeск *edikta.*)

Aчesta aŭ fъkът ші kartea aшъzetѫntърilor ce ce nъmeск *poвele* (neapé.) Aчesta aŭ fъkът ші Inстitъцiile pravililor, kare de-anъrъreа not съ слъжeaскъ ka niцe повъцъirї челор ce doreск a ѧnvъцa pravililе, ші ѧntrъ adeвър vrednik este de toatъ лаudа ші nomenireа! Kъ toate aчestea dakъ ar fi ъrmat aчeeaшї rѫndъealъ kare aŭ aшъzato ла Inстitъцiile sale, ші dakъ ar fi nъc aснpra fieще-kъriea pričinї xotърѫrile чele nestrъmъtate, ші dakъ ar fi aшъzat ѧntrъ o cistemъ toate pričiniле de жъdekъцї ъrmand aшъzetѫntърї a dreptъцiї, ѧntrъ adeвър nътea съ fie o pravilъ общeaскъ ші nestrъmътatъ.

Maї npre ъrmъ ѧnnъratъл Leon ѧnцelentъл ші filosofъл, kareле aŭ ѧnnъръцit ла anii de ла Xc. 887, toate aчestea ле-aŭ adъnat ѧntrъ ъna, ші aŭ alkътъit pravililе ѧnnърътещї ѧn 60 de kърцї.

Kът ші maї ѧn ъrmъ ѧn zilele ѧnnъratъlъї ал ръсъritъlъї Mihaił Dъka kareле aŭ ѧnnъръцit ла anii de ла Xc. 1025 din порънkъ aŭ alkътъit ѧnцelentъл Mihaił Пselos adъnareа pravililor.

www.digibuc.ro

Acemineа шї правїлїстѫл Міхаїл Аталіатіс аѫ алкътѫїт їаръшї din порѫпка ѧппърътеаскъ adѫпареа саѫ алеџереа правїлїлор ѧппърътеџї фоарте ѧп скѫрт шї прin бѫпъ рѫndѫеалъ.

Есте шї картеа de adѫпареа правїлїлор a жѫdекъторїѫлї Тессаліеї шї преа-ѧпџелептѫлї Константin Артепопѫл, пре каре o аѫ алкътѫїт ла anїї de ла Хс. 1145 ѧп zїлеле ѧппъратѫлї Манѫїл Komnino din челе de маї ѧпainте алесе ашъzетжптѫрї din правїле de кътръ ѧппъраџїї Леоп шї Константin, карїї аѫ ѧппъръџїт ла anїї de ла Хс. 785, шї dintрѫ a ле ѧппъратѫлї Васіліе Макedonѫл кареле аѫ ѧппъръџїт ла anїї de ла Хс. 865, шї din ѧпсѫшї кърџіле ѧппъръте-щїлор правїле кѫ алеџереа челор требѫїнчоасе канoане. Кът пентрѫ картеа ачеаста пѫ есте ѧndoеалъ къ ачееа че есте скрїсъ ѧп лїтба Елinеаскъ шї Латinеаскъ, есте ѧптрѫ adевър вredпікъ de тоатъ лаѫda! ѧпсъ кѫ тълмъчїреа ачеї кърџї че с'аѫ ѫрмат ѧп лїтба проастъ Гречеаскъ, кѫ тотѫл с'әѫ ѧптѫпекат слава кърџії пеглъсѫind тжлкѫїреа кѫ текстѫл, шї абътѫndѫсе din поїта чеа adевъратъ, ѧпкът поате a се da прічїпъ ла челе маї марї ѧndoелї a dрептеї кѫпощіцї.

Апої атът маї ѧпainте кът шї ѧп ѫрмъ dѫпъ време аѫ ѫрмат a се фаче тѫлте Хрісоаве кѫ ашъzетжптѫрї шї хотърїрї асѫпра a тѫлтор прічїнї шї повеле, каре тоате ачеле ѫрмътоаре съпт челе маї кѫ dрептате: dintрѫ каре с'аѫ фъкѫт ачеастъ карте de adѫ-

www.digibuc.ro

пare шї алецiреа правiлiлор лппърътещї; кnпрinzетоаре de челе требнiчоасе правiле пентрн тощ de-обще, алкътнiтъ кн тоатъ лплеспiреа ка съ фiе спре лпцелецереа шї щiiнца тнтнрор; фiind къ пн есте а се лпdoi чiнева кнт къ правiлiле се кнвiне а фi кн чеа маї лътнрiтъ глъснiре, леспе спре лпцелецере, шї фъръ а лъса чеа маї тiкъ лпdoеалъ пiтърнеа. Шї пентрн ачеаста сокотеск къ iспiтiпdнce чiнева а тълкнї din кнвжпт лп кнвжпт шї лптрн ачееашї лпалтъ шї лппоdобiтъ ростiре прекнт съпт капетеле правiлiлор, лп лок de фолос поате съ adнкъ пiхапъ правiлiлор, шї лпdoеалъ аснпра dрептъцiї, шї zътiкпiре ла хотърiреа dрептеї жнdекъцї. Шї їаръшї iспiтiпdнce чiнева а гъсi нпiле din капетеле правiлiлор шї а ле тълкнi dнпъ пъререа са, пн ва прiчiпнї алтъ чева, dекът о алнпекаре din dреапта кнпощiпцъ шї din dреапта жнdекатъ а кнвжптнлнї челнї лпцелегторiн. Am zic dнпъ пъререа са: къчї нъререа пн се паще din алт-чева, dекът din печерчетареа чеа кн стръбатере спре афлареа adевърнлнї шї а лътнрiтеї кнпощiпцї а фiiпцiї лнкрнлнї, фiind къ правiлiле diптрн лпчепнт пн с'аї алкътнiт лптр'алт кiп, dекът dнпъ фiрещiле, шї dнпъ общещiле dрептъцї а неатнрiлор, шї dнпъ сфътнiреа кнвжптнлнї лпцелегторiн че есте лпфiiпцат отнлнї, прiп каре повъцнiпdнce лпцелепцiї, аї алкътнiт правiлiле полiтiчещї, шї аї фъкнт ашъzетжптнрї шї хотърiрї аснпра прiчiпiлор, аскнлтъnd сфатнл шї повъцнiреа че ле-аї dат тнстрареа

www.digibuc.ro

кѫцетѫлѣ; кѫчѣ пѫ поате фі маі іскѫсіт жѫдекъторіѫ декът тѫстрареа кѫцетѫлѣ отепеск, пічі маі бѫп правіліст декът лѫтіпа чеа лпфііпдатъ а кѫцетѫлѣ: прін каре лпсѫші отѫл есте мартѫр лѫіші де бінеле сăў ръѫл, ші де дрептатеа сăў стръмбътатеа че воеще а фаче. Дечі фіреаскъ дрептате есте каре пѫ пѫтаі отѫлѣ чі ші пасерілор черіѫлѣ, ші добітоачелор, есте лпфііпдатъ din фіре, прекът ам зіче: пъріпдіі а їѫбі пре фіі, ші фііі пре пъріпді, пъріпдіі а се сіргѫі пептрѫ бѫпа крещере ші бѫпа старе фіілор, фііі а се сѫпѫпе кътръ пъріпді, ші їаръші фіі а пѫрта де гріжъ ла слъбічіѫпеа пъріпділор лор ші ла лптъмплъріле лор а се сіргѫі спре ізбъвіре, лпдаторіпдѫсе кѫ ачееаші лпдаторіре а се ажѫта ші а се апъра ѫпіі пре алдіі, ші їаръші фіреаскъ дрептате есте прекът ам зіче: късъторіеа чеа леџіѫітъ лптре бърбат ші фетее спре къщігаре де соџіе ші де фіі тощепіторі спріжіпіторі ла слъбъчіѫпеа бътрѫнецілор лор. Асемінеа фіреаскъ дрептате есте, фііі а тощепі лптрѫ тоате пре пъріпдіі лор съвѫршіпдѫсе фъръ діеатъ, ка ѫпіі че съпт пъскѫді дінтрѫ ачееаші фамілие, ші пъріпдіі пре фіі лор асемінеа; ші їаръші прін правіліле політічещі а се лпдаторі пре пъріпді спре а лъса прін діеатъ леџіѫіта парте din тощеніре фіілор, кът ші фііі пъріпділор; ші їаръші пе ѫртѫпд фірещелор дрептъді ші кълкънд преете фіреаска повъдѫіре, аі депърта din тощеніре. Фііі а къщіга дрептъділе фамілієі ка ѫпіі че прін трѫпшіі

www.digibuc.ro

вieazъ фатiлiea шi пъ се стiпце, пърiнцiй а авea пре фiiй лор сънъшi ка унiй че съпт пъскъцi лн каса ачеea, а кърiea стъпжн есте татъл шi тъта, шi съпт ешiцi din трънърiле пърiнцiлор лор. Шi їаръшi пърiнцiй спре а пърта de грiжъ пентръ храпа шi крещереа фiiлор лор, фiind къ пъ се пот сiнгърi а се хръпi пре сiпешi, шi аш пърта de грiжа челор требъiнчоасъ шi de фолос; їар вiind лн старе: аї слобозi пре фiї de сът стъпжнiреа лор, ка унiй че аў къщiгат пътере спре аш пърта сiнгърi de грiжа челор требъiнчоасе. Фетеea а фi къ сънънере кътръ бърбат фiind партеа чea слабъ, шi бърбатъл а пърта de грiжъ пентръ фетеea са шi пентръ zестрърiле еї, фiind къ есте фiреа чea цiпгашъ, тоате ачестea фiind прin фiреаска повъцъiре. Шi їаръшi фiреаскъ дрептате есте ка отъл съ фie слобод а фаче къ лъкръл че есте дрепт ал съў чеea че ва воi дънъ а са плъчере, лнсъ фъръ а се абате din челе че съпт опрiте прin порънкъ лн епiкратiea патрiеї сале, фiind къ атънчea грешеще лн протiва правiлiй полiтiчещi. Шi їаръшi фiреаскъ дрептате есте, ка фie-кареле от съ фie стъпжн касiї сале, аверiї сале, шi ачелор деплiн къщiгате прin дрептате, шi фie-кареле от пъскъндъсе лн лъте а фi унa din пърцiле фатiлiеї лнтръ каре с'аў пъскът, а къщiга дрептъцiле стъпжнiрiї сале шi а патрiеї сале, шi а авea дрептъцiле сале лн лъкрърiле че і се кувiп а ле стъпжнi шi съпт дрепте а ле сале, шi пентръ ачеаста есте ажътат de правiле асънра

www.digibuc.ro

челор че с'ар іспіті а ле адъче съпъраре ла дрептъ-
ціле лор. (Вezі Кап. 6. §. 4.) Ортънd ънпротіва
фіреціі дрептъцї че есте ънdаторіт фіе-кареле а пъzі.
Іар обцеаска дрептате а неатърілор есте, прекът ат
zіче: ънтрь а оатепілор ънпреунъ нетречере обцеас-
къ, правілъ каре оатепії dе ла сіпешї аў афлат, пре-
кът я dърві унъл алтъеа, а се ънпрътъта унъл dе ла
алтъл, а скітба унъл къ алтъл, а вinde лъкръл съў ші
ал кътпъра алтъл. (Вezі Кап. 9. §. 1.) А съпъне лъ-
кръл съў съът стъпъніреа чеа політічеаскъ кътръ ал-
тъл прін нъітеалъ саў орънdълъіре dе вечі саў вре-
мелнікъ, къ безтъп dе вечі саў вретелнік, а съпъне
лъкръл съў съът пъстрареа алтъеа лъсъndъл deпozіт,
а фаче ънвоеле, котпротесърї унъл къ алтъл, а da къ-
вънтъл съў унъл кътръ алтъл: dінтрь каре се паск
ънdаторіріле унъеа кътръ алтъл прін алкътъіріле ші
токтелеле челе къ бунъ прітіре ші къ бунъ крedінцъ
despre amъndoъ пърціле, спре я da ші а лъа саў а
фаче чева; dечі абътъndъсе чінева dіn чеea че есте
ънdаторіт, се паск жалобеле асупра челор че грешеск
кътръ алціі, не пъzind ънdаторіреа лор саў грешind
кътръ алціі прін фаптеле лор адъкътоаре ші прічінъі-
тоаре dе пагубъ. (Вezі Кап. 6. §. 3.) прекът: асупріnd
чінева пре алтъл, ъншълъndъл, саў сілindъл прін сіл-
нічіе спре а фаче чева, саў фърънd чінева лъкръл ал-
тъеа, саў ънтр'алт кіп адъкъndъл спре пагубіре ші въ-
тътаре, пентрь а кърора ънфрънаре с'аў фъкът пра-

***

www.digibuc.ro

вілїле, каре даў фіе-кърѫеа чееа че і се кѫвіне дѫпъ дрептате, ші педепсеск пре ачеї че фак віклешѫгърї, сілнічіі, педрептъцї. (Vezї Кап. 1. §. 6.) саў грешеск пріп алте фапте де віновъцїі, ръндѫиндѫле педепселе грешалелор спре контепіреа фаптелор, ѧппротіва ръѫтъцїі ші а неомепірїі, адекъ: ѧппротіва челор че опреще кѫвѫнтѫл чел ѧпцелегъторіѫ че есте ѧпфііпцат отѫлуї, дінтрѫ каре ѧпцелепцїі повъцѫіндѫсе аў алкътѫіт Політічеаска дрептате, пріп каре отѫл къщігъ лѫкрѫл че і се кѫвіне ал авеа саў ал лѫа, ѫртѫпd дѫпъ дрептъцїле каре хотъреск ашъzетѫнтѫріле правілілор. (Vezї Кап. 9. §. 10, ші 14, ші челе ѫртътоаре параграфѫрї.)

Пентрѫ ачеаста еў сокотеск, къ ѫп кѫвѫнт де прісос саў непотрівіт ла тѫлкѫіре, саў ѫп кѫвѫнт де ѧпдоеалъ, саў о поїтъ неѧпцелеасъ прекѫт се каде, ші акоперітъ кѫ подоаба кѫвінтелор, поате съ адѫкъ пріхапъ правілілор. Еў пентрѫ даторіеа чеа кътръ Патріе, ші дрăгостеа чеа кътръ аї теї патріоцї ат жъртвіт остепелеле теле: къчї а слѫжі чінева Патріеї сале ші а пъzі дрептъцїле еї ші а їѫбі пре патріоцїі сеї, есте ѫна дін даторіїле челе неапърате; пентрѫ ачеаста п'ат крѫцат остепелеле ѧнтрѫ ѧнделѫнгъ четіре, ші ѧнтрѫ адѫнаре ла ѫп лок ші алътѫрареа Каноанелор че прівеск тот кътръ ачееашї прічінъ, каре ат сокотіт къ се кѫвіне а фі ла ѫп лок спре тѫлкѫіреа прічінілор ѧнтрѫ о кѫрцере, пъдъждѫінd къ ва авеа тѫл-

www.digibuc.ro

тъ вѫкѫріе четіторіѫл карелe ва четі кѫ лѫаре-аміпте ші ва відеа кіпѫл кѫ карелe есте тѫлкѫітъ поїта а фелїѫрї de фелїѫрї de капете din правілъ каре прівеск тот кътръ ачееашї прічінъ, ѧпсъ прin деосебітъ ростіре ші ріторічеаскъ ѧпподобіре а кѫвінтелор: пѫ се ва ѧndoi de остепелеле теле, ші de алецереа ші деосебіреа че ам фъкѫт ачелор че сънт ѧнтрѫ о неашъzатъ рънdѫеалъ ші ачелор че сънт ѧнтрѫ о деосебітъ ѧнцелецере, повъцѫіndѫтъ din ѧнвъцътѫра Інстітѫцііlор каре ам къцігат ѧn вржста тіперецілор теле ѧn лімба Латіпеаскъ, къчї цііпца правілілор фііnd ѫна din епістіміle каре сънт сѫпѫсе а се ѧнвъца прin професор, преете пѫтінцъ есте а се іспіті чіпева пѫтаї din Канoапеле Пandектелор ші а Кodічілор, ші а челор adѫпате dінтрѫ ачесте ѧтпъръцещї правіле, а се ѧнтребѫінца dѫпъ плъчере de ѫпеле ші а лепъda пре алтеле, неавѫnd повъцѫіреа Інстітѫцііlор: adекъ а Елементѫрілор dінтрѫ каре се алкътѫеще атъта тѫлціте а капетелор правілії.

Ачеастъ карте поате а фї деобще спре фолос, фііnd къ прівеще спре къцігареа цііпції дрептъцілор ші а лъѫdатеї петречерї ѧнтре оатепї, поате а фі de таре фолос ші пептрѫ тіперії карії о вор четі кѫ лѫаре-аміпте, ші прin ачеаста повъцѫіndѫсе ші ѧнтрѫ четіреа ші тълкѫіреа Ѧтпъръцещілор правіле ѧn лімба Латіпеаскъ саѫ ѧn лімба Еліпеаскъ, вор къціга таре фолос: къчї орї каре ар авеа доріпцъ ка съ къціпе

www.digibuc.ro

ЩІІПЦА правілілор, Фъръ апъраре трєвъІПЦА чере ка съ се ѧndелетпічеаскъ къ о песпъсъ остепеалъ ѧптрє о ѧndелъпгатъ четіре а шасезечї de кърцї шї ѧпzечіте пе атътеа тітлърї а ле кърцілор шї пепъмърате капете, ка съ поатъ кълеце шї съ deосебеаскъ ъпеле din поптърї каре прівеск кътръ прічіпї, жалобе, шї черерІле че съпт пептрє лъкрърї, шї алтеле каре съпт персопалічещї, (Вezї Кап. 9. §. 2.) шї съ ле поатъ алкътъї ка съ пъzеаскъ тѫлкъіреа лор къ бъпъ рѫndъеалъ, Фііпd къ съпт ѧппръщіете шї Фъръ пічї о рънdъеалъ, dіптрє каре поаге а се da стіптеалъ ла ъртареа dрептъціі. Шї осебіт съпт тълте капете каре пъ глъсъеск тот ѧптрє ъп ФелІъ ѧптре dѫпселе, маї алес ъпеле кътръ алтеле ѧппротівіпdъсе ла хотърѫре, а кърора префачере шї ѧпdрептаре с'аъ Фъкът къ челе ъртътоаре маї пітеріте хотърърї.

Осебіт ачеастъ карте ва Фі de таре ѧптребъІПЦаре пептрє ъп жъdекъторіъ Фъръ de прецет: пептрє къ пъ пътаї ва авеа тоатъ ѧплеспіреа ла прічіпіле de жъdекъцї, Фііпd чеа de Фаць повъцъіре къ трімітереа кътръ картез, тітлъл, капъл шї параграФъл ѧтпърътещілор правіле: dар маї въртос къ de тълте орї се ѧптътплъ чел маї іскъсіт жъdекторіъ ѧптрє щііпца правілілор, съ пъ поатъ а'шї adъче аміпте десъвѫршіт асъпра вре ъпії прічіпї de жъdекатъ, кът хотъръще правіла: Фііпd dар ачеастъ кодікъ а правілілор de Фаць, еатъ ѧплеспіреа, dъць каре пічї челор че се

www.digibuc.ro

жъdекъ пъ ле рътъпе ѧпdоеалъ ші къвъпт de пе-тълцетіре асъпра жъdекъторіълъі.

Апоі ші спре а се апъра отъл ѧп віеаца са de стръмбъцціле ѧптъмплътоаре ші спре а ѧптіmпіпа віклещъгъріле прін щіінца че ва къщіга de хотърърріле Каноапелор правілії ва авеа тълтъ фолосінцъ: къчі правіліле авънd тълтъ прівігере ші ѧпгріжіре кътръ ачесте, аў леціъіт пъind ашъzетънтърі общещі ші темеіпіче ѧппротіва челор че с'ар ърта къ кіпърі атъцітоаре ші віклепе, пре кът ат zіче: ла фачереа dіецілор, кът adece вidem къ се ѧптъмплъ, ла каре лесне се ѧпцелеце кътъ ръгътінте ші кате тіжлочірі ші фъцарпікъ dърере кътръ чел че zаче de боала тордіі пот се арате ачеі інтересаці пентръ къщігареа тощепірії лъі, спре ал абате пре болпав din слободъ воінца са, прекът бърбатъл лъкоmіndъсе ка съ къщіце авереа фетеії сале ші фетееа а ле бърбатълъі еі, саў прекът ат zіче: пентръ zестреа ѧппротіва бърбатълъі dесфъпат каре ар воі съ о ѧпстреіneze, кът ші пентръ чеі певръстпічі ші пентръ лъкръріле лор, кътъ прівігере ші ѧпгріжіре аў авът правіла пъind ашъzетънтърі ѧп че кіп съ се факъ dіеціле, ші кънd съ се ціе ѧп сеатъ, кът ші пентръ атъцірiле че се пот ѧптъмпла певръстпічілор, кът ші пентръ челе че се ъртеазъ din токтеле, ші жалобеле че се пасk dіптръ ачестеа, кът ші пентръ ѧпфръпареа къ леціъіта педеапсъ а віповъцііlор асетіnеа, щі пентръ ачеаста пътет се zічет: къ din

www.digibuc.ro

причина пещиинцій правилилор нот се ѫртеzе тѫлте стръмбътъцї ші тѫлціте de жѫdекъцї ші пекѫртареа ші пекоптепіреа лор. Пептрѫ ачеаста еѫ т'ам сіргѫіт кѫ тѫлтъ стрѣdanie a алкътѫі ачеастъ карте прекът аѫ фост прін пѫтінцъ сире a се ѫнцелеце маї кѫ лесніре тѫлкѫіреа правилилор, ші сире a се афла пѫсе ѫн рънdѫеалъ тоате причиніле, adъогънd ші обічеїѫріле челе апробъльіте a пътѫнтѫлуї Молdавіі. Кѫ тоате ачестea пе-апъратъ dаторіе ѫртеazъ de кътръ четіторї a о четі фоарте кѫ таре лѫаре-аміпте ші фъръ гръбіре, фііnd къ есте ѫн пѫцine кѫвінте тѫлт кѫпрінzетоаре, ші a о петрече de тѫлте орї, ѫнтребѫінціndѫсе атът ла жѫdекъцї, кът ші ла скоатереа a ѫнсѫшї капетелор din ѫнпъръцещіле правілї, ші фъръ ѫndoеалъ ва къщіга тоатъ ѫнлеспіреа ла хотърѫреа dрептъцілор, ѫннodoбіndѫсе ѫнпреѫпъ ші кѫ щііпца прѫвілілор: къчї отѫл dѫпъ че аѫ апѫкат одатъ a къщіга ѫнчепѫтѫріле челе обще щї, атѫнчеа сіпгѫр се ѫndелетпічеще ѫнтрѫ челе маї десъвѫршіте, ші пѫ есте ѫndoеалъ къ ва пѫтеа се ажѫпгъ ла съвѫршіреа кѫпощіпцїї асѫпра a фелѣрї de причінї de жѫdекъцї ші ва пѫтеа кѫ лесніре a потрівї причініле кътръ обще щіле капоане: къчї пептрѫ ачеаста ші ѫнсѫшї правіла скріе, къ пѫ есте требѫінцъ a пріві ла сіпгѫре кѫвінтеле че съпт ѫн скріс, чі ла тѫлкѫіреа ші пѫтереа лор: ші прекѫт dреапта ѫнцелецере a отѫлуї фіреще повъцѫеще. (Vezi Кап. 1. §. 7. ші 10.) ла каре черънd ші ажѫторіѫ de ла ѫнцелеп-

www.digibuc.ro

чїѕпеа лѕї Dѕmnezeѣ, карелe аѣ лтпърцїт dарѕл dрептеї кѕпощінцъ тѕтѕрор оатепілор, їаръшї пѕ есте лndоеалъ къ вор къщіга ші вор адъоці кътръ сінешї dарѕл лесніі deосебірі, пътрѕnzind кѕ лпцелепчїѕпеа челе таї кѕ лndоеалъ ші грелe лптжтплътоарe прічінї, ші лпprеѕпъ къщігъnd пѕтеле слъвіт, ші тот бінеле!

Сіргѕіторїѕл пептрѕ Патріе,

Andponакі Donічї.

www.digibuc.ro

Кап. I.

Despre Правіле.

§. 1. Дпцелепчїѣпеа правілілор есте о Епістіmі, adекъ дпвъцетъръ каре дпвацъ пре от че есте dрептатеа ші че есте стрътбътатеа. (Карт. II. Тіт. 1. Кап. 10. din Леціле Дтпърътещї.)

§. 2. Ші dрептатеа есте каре фіе-кърѣеа dъ чеїа че і се кѣвіпе а лѣа дптокта dѣпъ кът хотъреск капоапеле правілілор, їар стрътбътатеа есте дппротіва dрептъцеї. [1])

§. 3. Фіind dар къ ачеастъ Епістіmі кѣ тѣлтъ остепеалъ ші сіргѣіпцъ с'аѣ алкътѣіт ші с'аѣ скріс dѣпъ врете de кътръ дпцелепцїі веакърілор de маї паіпте, пептрѣ ачеаста требѣіпца чере ка тот отѣл съ дпвеце правіліле, фіind къ піmіпе пѣ се поате ажѣта пептрѣ пе щіінца правілілор, чі пѣтаї певръстпічїї ші фетеіле, дпсъ пе фетеї ші пе певръстпічї ажѣтъ правіла ка съ пѣ пътітеаскъ пъгѣбіре, їар пѣ съ къщіце, къчї правіла ші dрептатеа пѣ прііmеще ка съ къщіце ѣпѣл din пъгѣбіреа алтѣеа, саѣ съ се пъгѣбеаскъ чіпева пептрѣ къщігѣл алтѣеа.

(К. II, X, XXIV. Т. 6, 4, 2. К. 15, 8, 9, 7, 14.)

§. 4. Пептрѣ ачееа dар скріе правіла, къ атът тірепії кът ші чеї бісерічещї тоцї dѣпъ правіле аѣ съ ѣртезе.

(К. II. Т. 6. К. 15.)

[1]) Дп іпстітѣцііле Дтпър. Констапtіп ші Леоп. Тітлѣ I.

www.digibuc.ro

§. 5. Iar ntereа pravilii este spre a poronci челе бъне, a opri челе реле, ши a лnfрънa кв nedeapse pre чей viповаці. (Карт. II. Tit. 1. Кап. 81.)

§. 6. Ши fiind къ pravililе aв лntрв сіпе общещі ашезетънтърі пентрв тоці de-обще, пентрв ачеіа dакъ се ва лntъmпла съ се вrmeze чева neste капоапіле pravililor fiind de nевое, пв поате съ се adвкъ спре пildъ. (К. II. Т. 1, 3. К. 19, 141.)

§. 7. Ши їаръшї fiind къ pravililе прівеск deanврвреа асвпра drептъцілор, пентрв ачееа пічї o prâvilъ пв поате съ лntъреаскъ чеїа че есте лnprotiva fiреї лвкрврілор ші лnprotiva drептеї жвdекъцї. (К. II. Т. 3. К. 90.)

§. 8. Drept ачеїа орї че се ва fаче лnprotiva пвтереї pravililor ші чеїа чс pravila пв прііmеще, грешалъ есте ші пв аре пічї o търіе. (К. II. Т. 6. К. 10.)

§. 9. Iар fiinца drептъції есте ка віеаца отвлвї се fіе чіпстіть, пре nimenea се пв ватъте ші лвкрвл streiп съл dea a кві есте. (К. II. Т. 1. К. 10.)

§. 10. Ши лnцелеціреа pravililor есте пв ка се лnцелеагъ чіпева кввіптеле, чі тълквіреа ші пвтереа лор. (К. II. Т. 1. К. 27.)

§. 11. Ка o правілъ се пъzеще ші обічеївл веків ал вnеї церї, лnсъ апробълвіт. (К. II. Т. 1. К. 42, 44.)

§. 12. Ашezетънтвріле pravililor челе маї din врть съпт маї пвтерніче декът челе векі. (К. II. Т. 6. К. 5.)

§. 13. Лntрв челе каре съпт кв лndoealъ съ се врmeze їввіреа de oamenї, ші чееа че се поате сокоті кв кале ші dвпъ рzndвealъ. (К. II. Т. 1. К. 114.)

§. 14. Лntрв тоате, їар маї алес лn правіле се кввіпе a сокоті чеїа че се кввіпе dвпъ drептате. (К. II. Т. 3. К. 90.)

§. 15. Ла тълмъчіреа pravililor требвеще твлтъ лвареаміпте ші кцетаре, лn че кіп ла асемінea прічіпї ав врmat хотъріріле. (К. II. Т. 1. К. 46.)

www.digibuc.ro

§. 16. Nimik nѣ este maï mѣlt ⁂mprotiva pravilïï shi ⁂mprotiva drepttsiï dekѣt viklesheshl shi chele ѣrtate prin silъ shi de frikъ. (Карт. II, X. Tit. 3, 2. Кап. 116, 26. § 2.)

§. 17. Ла челе че съпт кѣ ⁂ndoealъ а се ⁂ntselepe ⁂n pravilъ, трѣбѣе съ се тълтъчеаскъ кѣ бѣпътатеа шi їѣбіреа de oamenï, кѣт шi ла причініле de жѣdekъtsï че съпт кѣ ⁂ndoealъ, се бірѣеаскъ їѣбіреа de oamenï, шi їаръшї ла челе че nѣ се пот dovedi, съ се сокотеаскъ челе че съпт прin nѣtinтsъ а се ⁂ntъmpla, шi челе че adese се ⁂ntъmplъ, шi кѣ ачест кіп съ се поатъ жѣdeka adevърѣl.

(К. II. Т. 3, 1. К. 56, 21.)

Кап. II.

Despre Жѣdekъtorï.

§. 1. Жѣdekъtorїѣl карele пentrѣ їѣбіреа de arґint, саѣ пentrѣ сфїалъ, саѣ апъртініреа nѣ ва ѣrta drepttsiï, este ocindit prin блестет соборніческ, кѣт шi ачел че ва ѣrni a da хотъріреа drepttsiï пentrѣ acestinea prichinï. [1])

(К. VI, VII. Т. 7, 1, 2. К. 25, 41.)

§. 2. Жѣdekъtorїѣl маї mik de dovъzechï de anï съ nѣ se ръndѣeaскъ, кѣт nichï kompротесарїѣ. [2]) (К. VII. Т. 2. К. 41.)

§. 3. Жѣdekъtorїѣl есте daторїѣ съ прiїтеаскъ кѣ блъndeце пре ачеіа каре чер съ се маї черчетезе de iznoavъ прichina лор. (К. VI. Т. 1. К. 31, 35.)

§. 4. Жѣdekъtorїѣl се nѣ прiїтеаскъ пешкеш dekѣt ѣn пѣцin лѣкрѣl каре есте спре тънкаре саѣ спре бъѣтѣръ.

(К. VI. Т. 1. К. 30.)

§. 5. Жѣdekъtorїѣl ла прichina каре черчетеазъ, съ nѣ кавте кѣт аѣ хотъріт алцiï acestinea прichinï, чi ⁂nсѣшї съ со-

[1]) Хрісов соборніческ а ⁂mпъраціlор Констаптіп шi Леоп.

[2]) Nov. 3. a ⁂mп. Алексіе Komnino.

www.digibuc.ro

cotească cu larg-amănte cât vreaz pravila ni se dea hotărîre. (Cart. VII, IX, II. Tit. 6, 1, 3. Cap. 11, 17, 94, 23.)

§. 6. Judecătorîul la cele ce nu se pot dovedi prin martură ni sănt cu jurămînt, cu cocotească cheia ce este cu cale ni cu învăţătură de oameni. (C. XLIV. T. 18. C. 12.)

§. 7. Judecătorîul la toate prîcinile cu nu se grăbească a da hotărîre, ear mai cu deadinsul la prîcinî de vinovăţii la care nu trebue lesne cu creaz nîcî zicele nîcî scrîsele. (C. VII. T. 1. C. 65.)

§. 8. Acelora se cuvine stepena boerîilor ni cinstea, a cărora sănt ostenelile ni vîrsta bătrînecilor cea lăudată. (C. VI. T. 1. C. 8.)

§. 9. Cei ne cinstiţi ni prîmitorî de mită nu se cade a fi judecătorî. (C. VI. T. 1. C. 8.)

§. 10. Cel ce va da mită Judecătorîului ni va face strîmbătate, ună perde dreptatea, ear Judecătorîul ce va lua bani ni va ocîndi pre cel ne vinovat, va cădea cădt răspundere. (C. VI. T. 1. C. 41.)

§. 11. Judecătorîul cu se cărguiască a da sfîrşît prîcinilor ni a nu prelungi. (C. VII. T. 6. C. 12.)

§. 12. Dupî cercetarea judecăţii cea mai cu amărunt, datorîu este judecătorîul cu mai înadins cu amăndoî părţile de mai aă ca cu răspundă, ni dupî ce cu va da sfîrşît prîcinii, datorîu este cu cetească hotărîrea înturu aă-zut a amîndoă părţilor, ni de ce va întîmpla cu lipsească o parte ni ce va da hotărîre, atunci achea hotărîre nu are nîcî o tărie. (C. VII, IX. T. 6, 1. C. 9, 64, 62.)

§. 13. Judecătorîul datorîu este a opri faptile cele cîmpîce ni vinzările cele fără de preţul cuviincios, ni cumpărările cele strîmbe ni pugubirile, cât ni pre cei ce sănt în putere cu nu îngăduiască ca cu împilează pre cei slabi, ni steriţi de sărăcie. (C. VI. T. 1. C. 24, 22.)

§. 14. În ascultătorîle Pravililor se hotăreşte ca

www.digibuc.ro

ынтрѫ тоате причиниле жудекъторій съ ѫртеже черчетърiле фііnd пѫсъ de фацъ Сф. Евангеліе, ші ачеї кѫ причиниле, кѫт ші векілій лор че сънт deплin респѫnzеторі рънdѫіцї прin векілтеа ынскріс, маїnаinте пънъ а пѫ ынтра жудекъторій ын черчетареа челор кѫ ынdoїалъ, ынdатъ dѫnъ арътареа ші повестіреа причінії, кѫт ші dѫnъ челе din протівъ респѫnсѫрі ші тъгъdѫірі din партеа протівнікълуї пържт, съ факъ амындоъ пърциле жърътжнтъл лецївіт, adікъ din партеа жълвіторїълуї къ кѫ кѫцет кърат аў порніт жудеката сокотind а авеа дрептате ла черерiле сале, кѫт ші din партеа пържтълуї къ сокотind кѫ сѫфлетъл сеў а авеа тот кѫвжнтъл спре а ста ынпротівъ, с'аў ынфъцошат ынaінтеа жудекъції, ші аша жудекъторій съ ѫртеже жудеката de фацъ стънd Сф. Евангеліе ынaінтеа лор. (Карт. VII. Тіт. 14. Кап. 20.)

§. 15. Причиниле пентрѫ каре ачеї че се жудекъ пѫ ш'аў adѫс aminte къ съ ле аръте ла жудекатъ, dатор есте жудекъторїъл а ынтра ші ын черчетареа ачелор причінї ші а ле жудека, кънї пентрѫ челе че с'аў вїтат, жудеката пѫ се стінце. (К. XII. Т. 2. К. 5.)

§. 16. Жудекъторїъл dатор есте а лъа сеата, ші а кѫцета ынтрѫ сіne, сокотind чееа че есте таї кѫ кѫвііnцъ. (К. XLII. Т. 3.)

Nѫ поате чінева а фі жудекъторїѫ ші adвокат dовацїў. (К. VIII. Т. 1. К. 16.)

§. 17. Жудекъторій Крітіnалълуї кѫ о zі ынaінte пънъ а пѫ ынтра ын черчетареа пържцілор, съ ле dеа de щіре пентрѫ ка съ пѫ се ынспъїтънтеze de пъпрасна ынфъцошерії, ші съ пѫ поатъ ашї аръта ындрептърiле лор. (К. LX. Т. 50.)

§. 18. Жудекъторій ын зіліле Dѫmінічілор съ черчетеze пре чеї ынкішї прin ынкісорі, ші съ dеа поропкъ ка пъзіторії съ пѫ се поарте кѫ крѫzіne асѫпра лор, чі съ ле поарте de гріжъ пентрѫ храпа лор ші пентрѫ спълареа страілор лор. (К. VI. Т. 3. К. 33.)

www.digibuc.ro

Kap. III.

Despre jăluitorĭ.

§. 1. Чел че чере шї аре а лъа, требъе съ меаргъ съ се жъдече ла жъдекъторіеа церіĭ, саŭ а ціпътълъ юnde съ афлъ пърътъл къ локъінца, саŭ юnde с'аŭ фъкът ашезеріле шї zапісіле. (Карт. VII. Тіт. 5. Кап. 83.)

§. 2. Чел че zіче ачеала есте dатор съ шї dоведеаскъ, їар nъ чел че тъгъдъеще. (К. XXII, VII. Т. 1, 18. К. 2, 17.)

§. 3. Жълuіторĭъл dаторĭъ есте а арăта тоате dовеziле лъкрълъĭ чершът къ тоате стъріле лnпреціĭър, шї тоате dрептъціле черірії сале, їар nъ пърътъл. (К. XV. Т. 4. К 1, 3.)

§. 4. Чел че dъ жалобъ асъпра алтъїа, dаторĭъ есте маї лntъĭъ съ аръте челъїалалт жалоба лntоктаї прекът есте скрісъ, пентръ ка съ аĭбъ челалалт врете саŭ съ се алкътъїаскъ къ жълuіторĭъл, саŭ съ'шї гътеаскъ лntітпіпъріле сале.
(К. VII. Т. 18. К. 1.)

§. 5. Ла чіпе ва гъсі чіпева лъкръл сеŭ къ ачела се жъдекъ, шї аколо юnde жшї ва гъсі лъкръл сеŭ, поате съ порпеаскъ жалобъ, шї се чеіе dрептъл сеŭ.
(К. VII, X. Т. 5, 36. К. 83, 13. §. 2.)

§. 6. Чел че пъръще пре чіпева пентръ вре о віповъціе, ачела есте dаторĭъ съ шї dоведеаскъ, шї съ деіе жърътжнт ла жъдекатъ, кът къ nъ'л клеветеще, шї nъ поате пріп сіпгъръ пъра са ка съ сілеаскъ пре пърът съ'шї dеа лndрептъріле сале. (К. VII, LX. Т. 14, 34. К. 20.)

§. 7. Ла прічіпї de лndoїалъ шї ла лntътплътоареле сфезї съ факъ жърътжнт атът жълuіторĭъл къ nъ клеветеще пре пърът, нічї порпеще пъръ фъръ dрептате шї къ асъпріре, кът шї пърътъл прекът къ nъ ва тъгъдъі адевъръл.
(К. VII. Т. 14. К. 20.)

www.digibuc.ro

§. 8. Жълъіторїъл пъ поате къ сілпічіе а траце пре пърът ла жъдекатъ. (Карт. VII. Тіт. 13, 8. Кап. 24.)

Кап. IV.

Decпре пърът.

§. 1. Пърътъл поате дпаінтеа жъдекъторілор съ чеїе de ла жълъіторїъ dовезї, їар de ла пърът пъ се чер dовезї ка съ dовedeаскъ. (К. XXII. Т. 1. К. 19, 42, 52.)

§. 2. Пърътъл фііnd кїemат ла жъдекатъ ші сорочіт, de пъ ва ърта а веnі, атъпчеа съ adъче къ пътереа стъпънїреї. (К. VII. Т. 4. К. 7.)

§. 3. Пърътъл фііnd трас ла жъдекатъ, аре din правілъ вadеа de треї лънї пентръ ка съ'шї гътеаскъ dовеziле сале, ащептъndъсъ къте треїzечї de zіle пъпъ дп треї рънdърї; апої съ черчетеазъ прічіпа жълъіторілъї, ші пе фііnd фацъ пърътъл. [1]) (К. LX, VII. Т. 35, 4. К. 16, 5.)

§. 4. Пърътъл аре вое а дndаторі пре пъръш ка съ dовedeаскъ тоате віповъціїле къ каре лаъ пърът, къчї тръгъndъсъ дп латърї ші пе dовedind, правіла жл дпфръпеазъ пре пъръш. (К. XXII. Т. 1. К. 59.)

§. 5. Пърътъл пъ поате фі дптребат de кътръ жълъіторїъ къ че кіп стъпънеще, пічї поате фі дndаторіт ка същї аръте dовеziле de ъnde стъпънеще, їар чел чел че порпеще жалобъ пентръ тощепіреа че і се къвіпе, ачела сіпгър поате съ чее de ла чел че о стъпънеще, ка съ аръте къ че кіп о ціпе дптръ а са стъпъпіре. (К. XLII. Т. 1. К. 69.)

§. 6. Пърътъл пентръ ка същї поатъ adъna търтъріїле ші алте dовезї але сале, і съ dъ din правілъ врете dънъ а локълъї deпъртаре, adекъ de вор фі дптръ ачееашї царъ пъпъ

[1]) Нов. 34. а Дмпъратълъї Леоп Нов. 105. Нов. 6. а Дмпъратълъї Констаптіп Порфіроген.

www.digibuc.ro

ân treĭ anĭ, ĭar de vor fi într'altă țară meșiești pănă ân șase anĭ, ĭar de va fi mai cu depărtare preste mare pănă ân nouă anĭ. (Карт. VII. Тіт. 17. Кап. 11.)

§. 7. Zioa dănă pravilă se cocotește că se începe de la șapte ceasurĭ din noapte, și pănă la șease ceasurĭ a nopțeĭ viitoare. (К. VII, XXXV. Т. 17, 1. К. 8, 7.)

§. 8. Pârâtul când face întâmpinare asupra cererii jăluitoriului, arătând că este deosebire la mișloc, atunce ânsuși pre cine se arată a fi jăluitoriu, și se îndatorește ca să dovedească: prekum, când ar mărturisi cineva, că zapisul ce arată jăluitoriul de datorie este drept al său, și că datoriea este bine, însă ar zice că este plătită de mai ânainte, sau răfuită din alte socotele de datorĭ, sau când ar arăta că zapisul este al său, dar lau dat de frică, atunce datoriu este ca să dovedească sau prin dovezĭ înscris sau prin martorĭ bredniceĭ de credință care să știe și înțeleagă și judecătorul, ĭar întralt chip nu se poate da crezare că s'au plătit, fiind zapisul față. [1]) (К. XXII. Т. 1.)

§. 9. Pârâtul datoriu este toate întâmpinările și îndreptățirile sale să le arăte la începutul judecățiĭ, pentru ca să se cercetează împrejur că cererile jăluitoriului, și să se altăreze cu dovezile luĭ. (К. XXII. Т. 1. К. 53.)

Кап. V.

Despre Judecățĭ, Apelație și Eretocrisie, (Контротес.)

§. 1. Judecata ce se face fără ne hotărâre drepțăție este fără tărie. (К. IX. Т. 1.)

[1]) Vezĭ și Конст. Арменопул. Картеа 3. Тітлу 5. pentru dovadă și capetele datorieĭ.

www.digibuc.ro

§. 2. Judecătorii care sunt îndatoriți spre a face alegere prichinii, și spre a da hotărâre, se cuvine cu multă luare aminte cu cumpătească prichina și cu dea hotărâre, și mai întâiu scriindu-și pre hârtie scriselе, cu le-a cetească părților ca cu audă hotărârea. (Карт. 7. Тіт. 1. Кап. 65.)

§. 3. Dupe judecata mai hotărârea Sfaturilor, nu poate chipeva cu fără cheltuială ca cu se caute prichina de alți judecători cheamă va alege, chi va face apelație înaintea stăpânirii cu se judece. (К. VI, IX. Т. 4, 1. К. 1, 53.)

§. 4. Dupe hotărârea judecății, se dă împărătorilu ca cu împărătească cele ce s'au hotărât. (К. IX. Т. 3. К. 84.)

§. 5. Celui ce i sau hotărât de către judecată ca cu plătească, i se dă din pravilă bade de patru luni ca cu găsască bani, dându-i cizmile. (К. IX. Т. 1, 10. К. 88, 1.)

§. 6. Ne știința judecătorilor se îndreptează prin alegerea și a altor judecători, când este cu cale ca cu se facă apelație. (К. IX. Т. 1.)

§. 7. Dupe judecata urmată prin Eretocrisie, adecă prin alegere de judecători cu priimirea a tuturor, asupra hotărârei ce se va da, nu se mai face apelație, căci judecata ce se face prin Eretocrisie și cu zapis despre amândoi părțile de bună priimire a lor, rămâne statornică, fără numai când se va dovedi că prin mită s'au urmat strâmbă hotărâre. (К. VII. Т. 2. К. 27. §. 3.)

§. 8. Judecata Arbitrilor este ca o judecătorie care nu se cuvine către altă judecătorie, nici către deosebită apelație de alți judecători; pentru aceasta sfârșindu-se judecățile prin Eretocrisie, nu se poate cu se cerchetedze de al doilea. (К. VII. Т. 2. К. 30, 1.)

§. 9. Cei cinci aleși judecători Arbitri adecă judecători Compromesari sunt îndatoriți a se mulțemi cu hotărârea lor, fără numai de se va dovedi că prin răsfăt s'au urmat nedreaptă hotărâre. (К. VII. Т. 2. К. 53.)

www.digibuc.ro

§. 10. Dacă doi Comprotesari un se vor potrivi asupra hotărîrii, trebue să se aleagă și altul al treilea, pentru a cărui cuvînt și istețime trebue să pazime, ear dacă vor fi trei, și unul va lipsi la depărtare, destui sunt doi să dea hotărîre, saŭ dacă doi vor da hotărîre, și al treilea fiind de față un se va uni, destul este hotărîrea a-celor doi; iar de să va întîmpla să fie de față, și cei doi vor da hotărîre fără a întreba pre cel al treilea, atuncea acea hotărîre un se ține în seamă.

(Carp. VII, IX. Tit. 2, 3. Can. 17, 39.)

§. 11. Dupe ce părțile va face apelație cerînd ca a-legere și alți deosebiți judecători ca să fie întrebuințat la cercetare, atuncea un este să mai facă cerire ca să con-tinueaskă judecata, zicînd și prichinuind că un'șu are toate dovezile, și cerînd ca să i se mai dea vreme să le adune.

(K. VII. T. 17. K. 15.)

§. 12. Judecătorii datori sunt ca să rîndueaskă a fi de-o-potrivă advocați pentru amîndouă părțile ce se judecă, adecă să un fie la o parte prokopsiți și ispitiți în limbăție, iar la celalaltă parte neprokopsiți, și de va cuteza chinева prin viclenug a face alcătuire între advocați spre înșelarea dreptății, să se pedepsească. (K. III. T. 1. K. 17)

§. 13. Apelație ce face chinева cerînd ca să fie și alți rînduiți ca alegere întrebuințat judecători în cercetarea pri-chinii, un este pentru alt cheva, decît ca se cercetează de un se urmează vre o greșeală. (K. IX. T. 1. K. 1.)

§. 14. Arbitrul se poate lepăda dacă din cei ce se ju-decă vre unul ți va zice cuvinte ocărîtoare, saŭ va fi ură la mîzloc, saŭ se va întîmpla să se bolnăveaskă, saŭ se fie în bătrînețe, saŭ însărcinat cu slujbele stăpînești.

(K. VII. T. 2. K. 32. §. 12.)

www.digibuc.ro

Кап. VI.

Despre Жалобе.

§. 1. Жалоба есте дрептатеа спре ашĭ чере чіцева ал сеĭ прin жъдекатъ. (Карт. LII. Tit. 1. Кап. 25, 51.)

§. 2. Жалобеле съпт пентръ фелĭърĭ de прічінĭ, adекъ пентръ даторіĭ de банĭ, пентръ черерĭ de лъкрърĭ, ші пентръ віповъцій. (К. LII. Т. 1, 2. К. 1, 52.)

§. 3. Iар маĭ de обще гръind, жалобеле съпт пентръ лndаторіріле че се пасk din токтеле, саĭ din грешале; ші лndаторіріле че се пасk din токтеле съпт, орĭ пентръ лъкрърĭ спре а се da саĭ а се лъа чева, орĭ пентръ лndаторірĭ прin ашезареа чеа къ прітіреа despre атъndoъ пърціле че се алкътъеск спре а фаче чева. Орĭ жалобеле се пасk din фапте, прекът: пентръ атъцірĭ, лпшелъчĭънĭ, пъгъбірĭ, окърĭ, фъртъшагърĭ ші алте лпвіповъцірĭ. (К. LII. Т. 1. К. 25, 1, 2.)

§. 4. Осебіт dъпъ ръndъĭалъ doъ фелърĭ de жалобе съпт: ънеле съпт жалобе Iпрет, adекъ дрептате лп лпсъшĭ лъкръл ачела пре каре жл чере чіпева, авъnd дрептате спре ашĭ лъа лъкръл съĭ de ла орĭ каре аĭ пъс тъпа пре dжпсъл: къm ші пентръ лъкръл чел аре чіпева лптръ а са фолосітоаре стъпжніре, пре кареле л'аĭ лъат къ бъпъ дрептате de ла чел adевърат стъпжп їаръшĭ аре жалобъ Iпрет асъпра челъĭ че с'ар іспіті ал скоате din стъпжніре. Iар алтеле съпт персоналіче adекъ лппротіва персоанії ачелъĭ че есте лndаторіт спре a da, саĭ a фаче чева. (К. LII. Т. 1. К. 52.)

§. 5. Жалобеле че се даĭ de къtръ жълъіторіъ, требъе се фіе къ deплінъ арътаре a прічінії, ші къ тоате стъріле лппрецĭър, къчĭ din къпpindереа жалобеĭ се лътъреще кіпъл ъртътоареĭ жъдекъцĭ; пентръ ачеаста аре вое a o лndреп-

www.digibuc.ro

ta, saŭ a o prefaче dakъ s'aŭ grešit чева, orĭ s'aŭ vĭtat a se pъne чева, šі fiind ѧntrъ depliпъ svъršire, datorĭь este a o arъta kъtrъ pъrѧt. (Vezĭ Kap. 3, §. 4. a ачestiĭ kъrcĭ.) (Kapt. VII. Tit. 18. Kap. 17. §. 2.)

§. 6. Ѧnprotiva челор че le-aŭ trъit pъrinciĭ, nъ se poate da жалобъ пъпъ la a noua zi dъnъ ѧngroparea pъrinciлор лор, ĭar krediторiĭ че aŭ a lua datoriĭ pъrinцещĭ, trebue съ ѧngъdъĭaskъ treĭzecĭ de zile dъnъ ѧngroparea pъrinciлор лор. [1]) (K. XXVI, XXXV, XXIII. T. 2, 14, 2. K. 1, 89, 2. §. 4.)

§. 7. Жалобеле челе персопале kъ trечere de zeче šі douъzecĭ de anĭ nъ se ѧnkid, čі merg пъпъ la treĭzecĭ de anĭ. (Vezĭ Kap. 9, §. 19, šі 23.) (K. L. T. 14. K. 1.)

§. 8. Fie-kare жалобъ, šі fie-kare pričinъ de жъdekatъ kare nъ se ѧnkide la treĭzecĭ de anĭ, la patrъzecĭ de anĭ, se stinце. (K. L. T 14, 15. K. 4, 1.)

§. 9. Šі fie-kare жалобъ din vretea че va anъka a ѧntra prin жъdekatъ šі se va ѧntъmpla ѧn ъrtъ ka se fie тъчere la тіжлок, ачea жалобъ merце пъпъ la patrъzecĭ de anĭ. (Vezĭ Kap. 9. §. 1.) (K. L. T. 15. K. 1.)

Kap. VII.

Despre vekil.

§. 1. Чел че orъndъĭeще pre altъl spre a svъrši чева din partea sa, dakъ va isprъvi, жшĭ va lua plata dъnъ toktealъ, ĭar ne isprъvind saŭ fъkъnd ѧn protivъ din чеĭa че aŭ luat povъцъire, ѧntrъ sъbt жъdekatъ šі pitik nъ va lua. Šі ĭarъšĭ dъnъ pravilъ vekil saŭ advokat nъ poate fi priмit la жъdekatъ fъrъ alецere, prekъt sъrdъl šі nevrъst-

[1]) Šі Nov, 115. Kap 5. § 1.

www.digibuc.ro

nikul cel ce n'au împlinit șaptesprezece ani, și cel ce au fost în vinovății de moarte, și cel ce au fost dovedit de pârșu mincinos, și boinikul și gidușul, mi alții asemenea nevinstiți. (Kart. VIII. Tit. 1. Kap. 1. §3 6.)

§. 2. Vekilul ce este respunzetoriu din partea altuia, se îndatorește dupe pravilă ka cu dea kauție înaintea judekății pentru împlinirea celor ce se vor hotărî prin judekată ka cu se dea, și nu mai atunce nu poate fi silit runduitul vekil a da kauție, kund acel kare l'au orîndуit este încă viu zălohitoriu și are a lua, iar nu kund este mârșt; kuci fiind mârșt, atunce vekilul se îndatorește a da kizeșie sau kauție. (K. IX. T. 11. K. 20, 21.)

§. 3. Advokatul și orî kare alt dovadă de va kuteza a okări sau de fadă cu sau în taină pre acela ku karele se judekă, dovedindul, cu se nevinstească. (K. VIII. T. 1. K. 16.)

Kap. VIII.

Despre datorii de bani.

§. 1. Nu este slobod kreditoriul ka cu fak cerere înaintea judekătorilor, ka datornikul său mai întâi cu se îndatoreaskă a pune banii cheltuiți în sekvestru și apoi cu se judeche, kuci întâi trebue cu dovedeaskă și apoi cu fak cerere ka cu se împlineaskă. (K. XXIV. T. 1. K. 17.)

§. 2. Întru împrumutări și fachere de bine se înțelege ke cheia ce s'au dat este cu se ia înapoi, adekă tot de acel felu și de acheiași bunătate și întru acheiași sută, și prekut este prin toktealu și prin îndatorire.
(K. XXIII. T. 1. K. 3, 6.)

§. 3. Nu poate datornikul cu cheie datoriea ca pănă nu va veni sorokul și zioa încetnată prin zapis, ci de ce va

www.digibuc.ro

ѧntъmpla съ aïbъ vre o grіжъ pentrъ banіi seї, va vere sі-grъranţie de la ѧndatorіt. (Карт. VII. Тіт. 6. Кпа. 21.)

§. 4. Pravіla ѧnfrъneazъ pre kreditorъl karele va ѧn-drъzni a sъpъra familіea ѧndatorітъlъї ші va fače ѧn kasa lъї sfadъ: kъčї fъkъnd aša, sъšї nїearzъ banіi.
(К. XXIII. Т. 2. К. 1.)

§. 5. Kъnd ѧndatorітъl tъgъdъeşte datorіea, trebъe sъ dovedeaskъ kъ martъrї vrednічї de kredinţъ. (К. XXI. Т. 1.)

§. 6. Kъnd kreditorіi vor sіmţі pre ѧndatorіt kът kъ spre pъgъbїrea lor prin vіklešъg ažъngъndъsъ kъ altъl, aš ѧnstreinat dіntrъ ale sale lъkrъrї kъ orї če kіn, tъkar ші prin dare de zestre, aš drentate de a mішka жалобъ (че се nъmeşte pavliana) ші a vere lъkrъl ѧnstreinat de la ačel, če l'aš lъat ѧn stъpѧnіre. Dečї kъnd vor dovedi kъ este la mіžlok vіklešъg ші ažъnsetъrъ, ші kът kъ spre pъgъbї-rea lor aš voіt a ѧnnъţіna dіntrъ ale sale: atъnčea ačea ѧnstreinare nъ are temeїъ. Ші ačeastъ жалобъ poate a se mішka ѧn kъrţere de ъn an, sokotindъse anъl, dъnъ če vor prinde de veste kreditorії. (К. IX. Т. 8. К. 27, 1.)

§. 7. Kreditorїъl če se va sіrgъі ašї lъa banіi sъї kъ dobъnda lor de la ѧndatorіt, karele va fі sъrak avъnd ші alţї kreditorї: atъnčea de va fі el ѧn ъrta čeloralalţї kreditorї, sъ ръdіkъ čeїalalţї, ші čer sъ se ѧnpъrtъšeas-kъ toţї kъ bъnъ ръndъїalъ, ші pravіla dъ sъ se ѧnpartъ kapetele, їar dobъnda retъme bіne lъatъ, kare жалобъ poa-te a se mішka pъnъ ѧn treї anї. (К. IX, VIII. Т. 8, 6. К. 10, 15.)

§. 8. Datorііle le plъteск moţepіtorії, їar nъ ačeї če le-aš retas čeva danіi de la mortъl. (К. XXIV. Т. 7. К. 7.)

§. 9. Fetеїa pentrъ datorіea sa se traţe la žъdekatъ ka sъ plъteaskъ. (К. XXVI. Т. 7. К. 65.)

§. 10. Fetеїa dakъ va lъa banі ѧn datorіe pentrъ ka sъ skoatъ pre bъrbatъl sъš de la ѧnkіsoare, se ѧndatoreşte a plъti.

§. 11. Fъrъl de va ѧnprъtъta, nъ fače pre ѧndatorіt

www.digibuc.ro

ka sъ se aжъte: kъчї de va kelтъi banii, i se vor chere kъ tъrie. (Карт. XXIII. Tit. 1. Кап. 13.)

§. 12. Kъnd ∧ndatoritъl prelъnцeще pre kreditor kъ dareа banilor ші docеще; atъnчea se anъkъ ne kizeшъl lъї. (К. XXIII. Т. 3. К. 24.)

§. 13. ∧ndatoritъl fiind lipsit ші сърак, nъ слобоade pravila ka sъ fie. silit a slъжi kreditoriълъї съъ pentrъ banii datorieї, kъm nічї fiii lъї. (К. LII. Т. 2. К. 12.)

§. 14. Kъnd se va хотърі de кътръ жъdekatъ ka sъ plъteaскъ чinева datoriea кътръ altъl ші va chere badea, i se dъ сорок de patrъ lъnї de zile pentrъ ka sъ nъ'шї вжnzъ фъръ prec din a le sale. (К. IX. Т. 3. К. 34.)

§. 15. Kъ nъtereа стъпжnirii nъ se not da badele ∧ndatoritълъї spre plata datoriilor, dekът nъmaї kъnd va da kizeшъ platnik pentrъ plata datorieї kъ zi хотърitъ, saъ kъnd va fi kъ primireа tъtъror kreditorilor. (К. П. Т. 5. К. 4.)

§. 16. Чел че nъ are nічї ъn kip ka sъ plъteaскъ datoriea ca, nічї kizeшъ nъшї гъсеще, скріе pravila kъ nъ se kъvine maї mъlt de treizechї de zile sъ шazъ ∧n ∧nkisoare, чi de se kade i se nъne maї ∧ndelъngatъ badea. (К. VII. Т. 15. К. 22. §. 5.)

§. 17. Tъgъdъind чinева datoriea ca, ші ∧n ъrtъ dobedindъce minчinoc, se ∧nviновъцеще sъ o plъteaскъ ∧ndoit. (К. XXIV. Т. 1. К. 21.)

Кап. IX.

Despre pricinї de lъkrъrї.

§. 1. Ъrmъnd orї dъnъ drептatea fireaскъ orї dъnъ drептatea neatъrilor, otъl къщigъ ∧ntrъ a ca stъpжnire ъn lъkrъ, prekът am zice dъnъ drептatea fireaскъ: pentrъ ъn lъkrъ ce nъ ar avea stъpжn ші ar fi a nimъrъї, achel ce va

www.digibuc.ro

une mâna pre dâncul, al seu este. Saŭ prekum am ziče: pentru lucrările čele če se kâščig din ruzboae în protiva duşmanilor. Saŭ prekum am ziče: când din vârsarea apelor şi mălitoru s'ar adăuga lok din fire kătru hotarul kăiva (vezi Kap. 26); saŭ prekum am ziče: kând čineva stăpânind ku binu kredinciu vre un lucru, şi ne îndoindu-se a fi drept stăpân a lucrului şi urând podoarele, a le sale sânt, ear dupu dreptatea neatârnărilor, prekum am ziče: când un lucru mutându-se ku drept kuvânt şi ku binu dreptate de kătru unul, în deplinu stăpânirea altuia, atunčea dupu a neatârnărilor dreptate, se kâščig de kătru ačel če l'aŭ priimit, saŭ prekum am ziče: prin kumpărătura lucrului, saŭ prin dreptatea moštenirii, saŭ prin dar, saŭ prin legatum adekă danie dupu moarte, saŭ prin zestre, saŭ prin stăpânire rânduit din pravilă, saŭ când čineva kăščig stăpânirea političeaskă asupra unui lucru, prekum am ziče: prin kontrakt de Emfitevsis saŭ prin vremelnikă kumpărătură a venitului vre unu lucru, toči ačeščiea kăščig dreptate asupra lucrului, şi aŭ jalobă Iprem, adekă în înseşi lucru čerşut.
(Карт. L. Tit. 1, 2, 4, 5, 6, 9, 8, 14, 15. Кап. 1, 3, 5, 2, 4. §. 8.)

§. 2. Pupă a nu întra čineva în stăpânirea lucrului, are jalobă persopală asupra celui če este îndatorit a îl da, ear dupu če aŭ apukat a întra în stăpânirea lucrului, atunčea are jalobă Iprem şi dreptăţile asupra lucrului čerşut. (К. XX, LII. Т. 1. К. 25.)

§. 3. În kătu vreme are čineva lucrul altuia supus kătru sine ku dreptate, are şi kăščigată dreptate spre a avea folosinţa şi podoarele lucrului, înse podoarele kare se pot lua şi se pot deosebi fără a se strica lucrul, fiind kă nu este deplin stăpân a lucrului. (К. XVI. Т. 1. К. 1. 2.)

§. 4. Jaloba pentru lucrări se porpeşte asupra celui če aŭ nuse mâna şi stăpâneşte pre lucru, ori ku binu kredinciu, saŭ ku rea kredinciu.

www.digibuc.ro

§. 5. Ši earăși dacă ăcel ce stăpâneșce lucru strein, pentru ca să scape din zădecăți îl va înstrăina către altul, slobod este jăluitorul a mișca jalobă orî asupra unuia orî asupra altuia: căci cel ce va prîimi lucru ră stăpânit de altul, nimic nu se folosește.

(K. X, II. T. 36, 3. K. 13, 175. §. 2)

§. 6. Cererile ši jalobele pentru pricinî de lucrurî ară din pravilă hotărâtă paragrafie, adecă deosebire ca le-ție-vită vreme, pentru care prin jalobe se pot cere de la acei ce le stăpâneșc ca unul credințe sau ca rea credințe.

§. 7. Ca unul credințe va să zică ca cumpărat crezînd fără îndoeală a fi drept lucrul său ši ca unul drept-tate mutat din stăpâniреa celui cel avea în stăpâniреa celui ce la său l-au luat, ne cunoscînd că lucrul au fost sau este ca pricină. (K. L, XLII. T. 2, 1. K. 1, 10, 25. §. 6.)

§. 8. Ca acest dar cuvînt din casul ce va fi trage cîneva la zădecată pentru vre un lucru, nu se mai poate zice că se stăpâneșce ca unul credințe. (K. L. T. 11. K. 2.)

§. 9. Ca rea credințe va să zică nu ca cumpărat ce ca îndoeală că ar fi drept lucrul său, ši nu ca unul drept-tate mutat din stăpâniреa celui ce la său avut în stăpâniреa celui ce la său l-au luat, cunoscînd că lucrul este ca pricină să ție că este, să au fost vre o dinioară trage la zădecată.

(K. L. XLI, XV. T. 11, 2, 1. K. 2, 3, 10, 20, 25, 33. §. 7. §. 5.)

§. 10. Deci pentru cele ce se stăpâneșc ca unul credințe, pravilile hotărâsc că ca îndelungata stăpânire se stăpâneșc, ši îndelungata stăpânire va să zică în pravilă stăpânire de zece anî către cei de față, să dovedească de anî către cei ce nu sunt de față, ši pentru acești anî se socotește vremea atât acelui ce stăpânește, cât ši acelui ce au stăpânit mai înainte. (K. L. T. 11, 10. K. 2, 11.)

Iar pentru cele ce se stăpâneșc ca rea credințe, scrie pravila, că ca îndelungata stăpânire de zece să dovedească

www.digibuc.ro

de ani nu se poate cuţiga, ci pănă la treizeci şi patruzeci de ani, şi cu trecund jalobă ni la moşeniţori nu se sokotesk anii cuţi au fost apucat de au stăpânit atel de mai mulţe răniţoriu, ce se leapădă, (Şi cu atest cuvănt judekătoriu la mare amănte păterea pravilii unde arată cu cererea moşenirii şi atelor răniţe jalobele sănt vecinice, se mulţemeşte nu cu sănt vecinice şi dea puţinea, ce nu mutele de vecinice, mănstreazu jalobele atelea ce se pot mişka până la 30, sau 40 de ani) fiind cu nici o jalobă preste trecerea atestor ani dănă pravilă nu se askultă. (Dar pre lungă atseasta se poate mulţumeşte şi o preaslăviire a vremii mai mult lungată, cu lenădarea anilor atelui ce mai mulţe cu rea credinţă au stăpânit, şi n'au apucat a mulţini hotărâta vreme de 30, sau 40 de ani, dund cu atseasta tot ajutorul jăluitoriului ca cu se poată ajuta la drepătatea sa.) (Carp. XXIII, L, XLII. Tit. 3, 10, 5, 1, 14. 15. Can. 24, 1, 3, 10, 4. 57. §. 3.)

Şi iarăşi scrie pravila cu păr̂tul tăcar de nu va fi şi stăpânit lucrul un vremea ce s'au fost pornit jalobă, ce pre urmă iar fi untrat lucrul un stăpânire, iarăşi nu se poate ajuta păr̂tul. (Şi cu aceste cuvinte se poate tălcui noima pravilii.)

§. 11. Pentru lucrurî mişkătoare care va cumpăra cinева, sau cu va dăruі cinева, sau va lua prin zăstre, sau prin moşenire, şi le va stăpâni cu bun credinţă un curgere de 3 ani, le caţigă. (K. L. T. 12. K. 2.)

§. 12. Unsă lucru de furat nu se poate caţiga: ce un cât trăieşte atel ce au făcut furtăşagul, se vere undoit, iar mărind tălhariul să va lucrul de la moşeniţoriul lui, până la 30 de ani, şi stăpânul lucrului ori unde şi va găsi lucrul său, ul va lua. (K. L, LX. T. 3, 12. K. 11, 39.)

§. 13. Asămenea pentru cele ce Epitropul va mistui din ale ne vr̂stnicului, sau măierea din ale bărbatului. (K. XVII, XXXVIII, LX. T. 2, 3, 12. K. 23, 29. 33.)

www.digibuc.ro

§. 14. Ear pentrŭ lăcrările ne mișkătoare, pre care le va stăpâni cineva kŭ bună credință, saŭ prin kumpărătură dună rândueala pravilii, saŭ prin dar, saŭ prin moștenire, saŭ prin zăstre din zioa ce aŭ primito bărbatul, saŭ prin legatum, saŭ găsindusă un lăcrŭ părăsit și nsindusă pre dânsul stăpânire și urmând a se stăpâni kŭ bună credință. Pentrŭ toate acestea scrie pravila, kă stăpânindusă dn kărțere de 10 ani făță fiind acel ce not porni jalobă spre aș cere lăcrul lor, și 20 de ani de nu vor fi de față, și 30 de ani de nu vor fi dn robii, kŭ aceasta paragrafie se kâștigă.

(Kарт. L, X. Tit. 4, 6. 5, 8, 9, 7, 11, 36. Кап. 4, 1, 5.)

§. 15. Dnprotiva stăpânirei de 10 ani poate să dntimpine stăpânul cel adevărat: dacă va dovedi kum kă n'aŭ știut, și atunci ceartă jaloba până la 30 de ani, saŭ kă aŭ lipsit dn slujbele țării. [1]) (K. L. T. 15, 12. K. 10, 4.)

§. 16. Ear pentrŭ cele ce se stăpâneск kŭ ră credință, jalobele nu sunt oprite din pravilă pentrŭ dndelungata stăpânire, care va să zică pentrŭ trecerea a 10 saŭ 20 de ani, ce până la 30 saŭ 40 de ani: și dn kărțerea acestor ani, trece drepтatea cererii și la moșteniторi, și dnpotiva moștenitorilor răniторilui, kăci pre cel ce stăpânește kŭ ră credință, pravila zl nimește răniторiŭ. (Vezi §. 8 mai sus.) (K. II. L, XLII. T. 15, 12, 5, 10, 3, 14, 1, 2. K. 9, 3, 1, 18, 25. §. 5.)

§. 17. Kum și pentrŭ cele vicerițește până la 40 de ani. [2])

(K. XV. T. 3. K. 3.)

§. 18. Cel ce va da zapis de dnprumutare și din dntâmplare banii nu'i va lua, are doi ani din pravilă, dntrŭ care poate să pornească jalobă. (K. XXIII. T. 1. K. 73.)

§. 19. Pentrŭ lăcrul ce este din moșteniре ce se kuvine kăiva, kum și pentrŭ fideikomisum, adecă pentrŭ partea de moștenire ce s'aŭ dnkredințat dn mâna kăiva ka să o pâzească pentrŭ rânduitul moștenitoriŭ, care jaloba să-

[1]) Nov. 119. Кап. 7.

[2]) Nov 131.

www.digibuc.ro

ын ла 30 де анї асупра челуї че о стъпынеще шi асупра тощепіторіулуї луї, дисъ din zioa че фideікomiсum аў фост ка съ се прiйтеаскъ де кътре тощепіторіул фideїкomiсарiў шi ын с'аў прiйтiт тъкар къ лар фi дпщiiпцат. Асътенеа пентрў тощепiреа не дппърцiтъ. Асетенеа пентрў лъкрул дпдрътътат шi пъръсiт. Асътенеа пентрў лъкрул дпкrediпцат че с'аў dат дп тына кыва пентрў ка съ се пъzаскъ de deпoziт, пре каре лаў пъръсiт стъпынул. Асътенеа пентрў не кътпъпiта облъдуiре а лъкрърiлор певрястпiкулуї дп протiва епiтропулуї, пынъ ла 30 de анi. [1] (Карт. XLII, L. Тit. 1, 12. Кап. 57, 4, 3.)

§. 20. Пентрў dаторiеа пъръсiтъ шi dатъ жiтърii, пынъ ла 30 de анi. (К. L. Т. 14. К. 8. §. 1.)

§. 21. Еар пентрў dаторiеа кў zълог пынъ ла 40 de анi. Шi ачеастъ параграфie de 30, 40 анi, се сокотеще din времеа че с'аў пъръсiт атыт черереа банiлор dаторiеї, кыт шi а катътii. (К. L. Т. 14. К. 7, 8. §. 1.

§. 22. Шi чел че ва порнi жалобъ шi превртъ ва пъръсi черереа шi ва тъчеа дп кърцере de 40 анi, ын поате съ маї тiшче ачеа жалобъ нiчї ел нiчї тощепiторiул луї.

§. 23. Пентрў а хотарълор дппресъраре пынъ ла 30 de анi, дисъ фiind фърь прiчiнъ шi дпротiвiре. (Дп пътынтул Молдовii ын се ыртеазъ ачестуї попт, че съ ыртеазъ dупъ повела Дмпъратулуї Roman а бътрынулуї, шi а Дмпъратулуї Василie порфiрогенiт каре се аратъ маї жос, кў дрепт кувынт: пентрў кь din а вретелор дптътпiлърi, фiind бежепii, дпстреiпърi, прьдъчiвнi, пъстiiрi, тулте скрiсорi с'аў прьdат шi с'аў ръсърiт, шi dупъ време с'аў ыртат тулте дппресърърi кў апвкътърi: шi пентрў ачеаста ын се дпкide дрептатеа жълвiторiулуї кў тречереа а 30 шi 40 анi.) [2] (К. LVIII. Т. 9.)

§. 24. Пентрў партеа de ръzъшie, саў din товърынie пъ-

[1] Вezi шi Карт. 7. Тit. 39. Кап. 1. а кondiчiлор.

[2] Вezi Конс. Артеноиул Кап. 1. Тit. 3.

www.digibuc.ro

nъ la 30 de anĭ, (Acъ An nътъmътъl Moldoviĭ la prichinĭ de rъzъshiĭ zhalobele aĭ ъrmat a se kъzta fъrъ hotъrъtъ vreme, ne fiind obichĭeĭ a se sokoti trechereа anilor nestъpъnirеĭ, pentrъ kъvintele kare mаĭ sus s'aĭ arътat.)

(Карт. L, Tit, 12. Кап. 3.)

§. 25. Pentrъ omorъrile kare s'aĭ rъpit, shi s'aĭ prъdat, kъm shi pentrъ omorъrile, kare An tъrie se stъpъnesk, kъm shi pentrъ robiĭ stomichĭ shi cinzuchĭ la kasa altъea, zhalobele se pot tishka shi nъnъ la 40 anĭ, sokotindusъ maĭ ales kъ este la mizlok rea kredinchъ. (An nътъmътъl Moldoviĭ pentrъ robiĭ fъchichĭ shi cinzuchĭ la kasa altъea, obichĭeĭul aĭ ъrmat a se askъlta zhalobele fъrъ paragrafie; fiind ashezътътnt prin hristos soborniческ kъm sъ se ъrmeze drептatea zhълъitorilor.)

(К. XLII, XVI, LX, LVI, L. Т. 1, 3, 8, 6, 15. К. 21, 2, 28, 11, 50, 1.)

§. 26. Omorъl ne este lъat prin nътealъ nu se poate stъpъni nichĭ ku trechereа de 30, 40 anĭ, fiind kъ nu este ku nътinchъ a fi posesie. Kъm shi omorъrile achelea kare nu sunt ertate a Antra An alezverishul oamenilor: pre kъm chele Sfinte ale bisericiĭ, shi lokъrile cintirimъrilor, shi lokъrile chele lъsate pentru obshe, nu se kъshigъ ku stъpъnireа.

(К. L. Т. 14. К. 2.)

§. 27. Omorul fiskъlul adekъ a vistieriеĭ crиĭ, nu se poate kъshiga prin Andelungata stъpъnire, chi nъnъ la 40 de anĭ, fiind Acъ fъrъ prichinъ shi fъrъ kontenire.

(К. L, LVI. Т. 10, 2, 3. К. 2, 1, 4.)

§. 28. Osebit skrie pravila, kъ orĭ moshie bisericheaskъ, orĭ moshie dreaptъ Amпъrътeaskъ, stъpъnindusъ ku pache shi fъrъ kъrtare An kъrnere de 40 anĭ, prin posusie adekъ, stъpъnire sъ kъshigъ. (An nътъnътul Moldoviĭ pentrъ ale fiskъlul adekъ ale vistieriеĭ Prinzipatъlul nu s'aĭ ъrmat a se nъzi paragrafia anilor: pentrъ prichinile che s'aĭ arътat mаĭ sus la Кап. 23, che s'aĭ ъrmat dupъ novela: Amпъratъlul Romano, shi dupъ novela: Amпъratъlul Vasilie Porfirogenit, karii prin ashezътъmnt aratъ: ka pentrъ trechereа a 30 shi

www.digibuc.ro

40 ani, cei ce sunt în pustere din ale celor slabi cu pusetele cuginti cu apucătorii si alte cinstiri, nici cei slabi si sărăci cu cei deznădăjduiti pentru cu adevărat vremea rănduitu a anilor, ci cu cei ascunse jalobele lor, si cu cei urmeze a li cu fapte drepte: asemenea si pentru împrecurarea hotarelor, mukar cu fie si prin hrisoave si întăritori, dacu ce va dovedi cu ce vor fi fucut cu strâmbătate: asemenea si pentru omoriri cei ce sunt a fiscului cu treimea anilor cu pu ce poate cuginta, ci cu ce veae si cu ce iae de la acei ce adu pus stăpâniri pre dânsele fără drepte.) [1] (Карт. LVI. Tit. 3. Кап. 4.)

§. 29. Urmează cătră această pentru lepădarea anilor, adecu cund jăluitorii va arăta jalobe cu pricina împotrivă, si dedecat porniti dupu vreme, cum si ne vrăstnicie, înstrăinare, tăcerea martorii pentru sfiială cătră bărbat, socotindu-se cu este cuviincios, adu cund drept-tul stăpân a unui omor mâncund jalobă si văzind cu pu poate isprăvi nimic, este silit a tăcea din pricină cu se afle în pustere acel ce stăpânește în tărie: fiind cu atuncea de la cea din urmă jalobă înku are 40 de ani din pravilă spre a porni dedecat. [2] (К. II, X, L. Т. 5, 15, 35, 14. К. 1, 2, 15, 16, 9, 2, 6, 3. § 3, 8.)

§. 30. Osebit scrie pravila, cu stăpânirea cu vrun credincios este cund cinstea stăpânește pre un omor cu cuflet-tul său si cu drept cumpetul său. (Si acestea este fireasca stăpânire si fireasca drepte care se arată în predosłovie.) si atuncea are tărie stăpânirii cund pu se va cuprinde cătră nimenea, pentru acestea dar din cauzul ce se va face pricină si vorbă pentru stăpânirea si porunirea de dedecat, pu se poate zice dupu pravilă dreaptă stăpânire, ci este stăpânire cu rea credincios. (К. I, XLII, XV. Т. 1, 2. К. 10, 33, 18, 25.)

[1] Четеще повела 1, а Împăratul Vasilie porfirogen: care s'au năvălika la anii 6504 de la zidire.
[2] Нов. 119 Кап. 7, 8.

www.digibuc.ro

Kap. X.

Despre tokmele.

§. 1. Tokmala saŭ kontraktŭl este o ândatoriре kŭ o potrivitъ voinцъ ші primire ântre doї saŭ ântre maї mŭlцї, ші ânpreŭnъ plъchereа despre amъndoъ pъrцile, ші ashezare de bŭnъ voe, kŭ ândatoriре, spre a da ші a lŭa, saŭ a face chea, ânsъ lŭkrŭ kŭviincos, ear nŭ nekŭviincos.

(Kapt. LII, XI, XXIV. Tit. 1, 8, 2. Kan. 2, 1, 5.)

§. 2. Voinцa ші primireа de obще ŭrmeazъ dŭnъ obщeaska drepтate a neatŭrilor, atъt la tokmele de vъnzare, nъmealъ, tovъrъshie, denozit, ші alte asemineа, kът ші la ândatorirї che se ândatoreщe ŭnŭl kътrъ altŭl, saŭ izbrъnirї ші ânvoele. (Drepтateа neatŭrilor, va sъ zikъ, de obще pravilъ a tot neatŭlŭї omeneск kare de la sine oamenii prin firеaska povъцŭire aŭ aflat la ânтrebŭinцerile che aŭ avŭt ŭnŭl de altŭl. [1]) (K. XI. T. 1. K. 7.)

§. 3. Din tokmele proaste prekŭt am zиче: de vъnzъrї proaste prin tokmalъ nesъvъrshitъ, nŭ se паще жалобъ, kъchї stъnъnireа lŭkrŭlŭї prin mŭtareа chea desъvъrshit din mъna ŭnŭїa ân mъna altŭea se kъщigъ, їar nŭ prin singŭrъ tokmalъ ші frъ primireа preцŭlŭї, saŭ mъkar din sŭta preцŭlŭї. [2]) (K. XI. T. 1. K. 80.)

§. 4. Tokmelile fъkъndŭse ânprotiva celor che rъndŭesk pravilile: adekъ prin rea kredinцъ, prin viklesŭg, prin silъ ші de frikъ, nŭ aŭ trъie, їar fiind fъkŭte prin bŭnъ rъndŭealъ trek ші la тощenitorї. Dechї dakъ чinева va ândatori pre altŭl prin ânkisoare spre a face chea, nŭ are trъie fiind prin silъ: kare nimik nŭ este maї mŭlт ânprotivă fi-

[1]) Vezї ân Institцuцii Kapt. 1. Tit. 2.

[2]) Ân scholiї fil. 753.

www.digibuc.ro

рещїї дрептъцї ші вънїї кредінцъ де кът фріка ші сіла. (Фрікъ ва съ зікъ, порніре асъпрітоаре каре дпспъїмънтеазъ пре отъл чінстіт.) Кът ші чеea че съ ва da прін атъцїре ші прін пещїінцъ, се дптоарче дпапої. (Карт. XI. XXIV, XIX, X, II. Тіт. 1, 3, 2. Кап. 66, 8. 1, 19, 22, 116, 21, 53.)

§. 5. Міжлочінd ла токмалъ дпшълъчїънe, дпкът съ се атъцеаскъ чінева пъгъбіndъce маї тълт de жътътатеа прецълї че авеа съ їea: donedindъcъ жшї ва лъа прецъл. Іар de се ва афла къ с'аў ъртат віклешъг: (Каре ва съ зікъ къцетатъ афларе спре дпшълъчїънe.) Атънчеа ноате съ се стріче токмала, саў de ва прімі атъцітъл жшї ва лъа чеea че лінсеще din прецъл чел дрепт, каре ачеастъ жалобъ терце ші ла фіїї вънзъторїълї ші пот съ о порнеаскъ. Асемінеа шї пентръ чел че се ва атъцї ші ва da дndoіт прец de кът фаче лъкръл, ші ачеастъ жалобъ dънъ правілъ се мішкъ пънъ дп 4 анї. [1] (К. XIX, XI, X, L. T. 2, 10, 1, 3, 4. К. 6, 8, 20, 7, 1, 15, 17, 46.)

§. 6. Лă вънзърї, кътпърътърї, пъїтелї, скітърї ші алтеле асемінеа, требъінца ъртеазъ ка пре лъпгъ токмалъ съ се деа ші лъкръл, трекънd din стъпъніреа ънъїа дп стъпънїреа алтъеа: адекъ фъкъндъce теслім ші dънъ фортеле правілїї, атънчеа стъпъніреа деплін есте къщігатъ, кънd прелъпгъ токмалъ ъртеазъ ші дареа лъкрълї. Къ ачест дар кънт кънd се ва binde ън лъкръ ла доі, скріе правіла, къ ачелъїа че с'аў дат маї дптъї стъпъніреа лъкрълї ачела аре ші протіе ал стъпъні. Асемінеа ші кънd ва пъїті чінева лъкръл съў къїва, ші пре ъртъ жл ва binde алтъїă de істов. (Вежї Кап. 15. §. 5.) Фіind къ вънzареа вечнікъ стрікъ пре чеа времелнікъ, дар кътпъръторїъл пъ ноате съ скоатъ пре ачел че аре венітъл лъкрълї, пънъ пъ і се ва фаче лъкръл теслім дп стъпънірe dънъ къzъта рънdъїалъ къ адеверіреа запісълї кътпърътъреї, ші къ дптърітъръ de ла

[1] Нов. 2, а Дмпър. Роман.

www.digibuc.ro

stъпжniре ші кѫ лѫareа скрisорilор ші a dokѫmentѫрilор. Drept aчeea asѫpra tokmelilor este trebѫinцъ maї лntъї чel чe воeще ka съ deа ѫn лѫkрѫ лn stъпжniреa altъea, съ фie la tжna ca ші la пѫtereа ca спре ал лnstreina ші ал da. Iar ne фiind la пѫtereа ca, tokmala este лnzadar. [1])

(Карт. XIX, XI, XV, XX, LII, L. Tit. 5, 1, 2, 4. Кап. 3, 36, 80, 7, 94, 25, 24, 28, 54, 9.)

(Прекѫm: kѫnd ва binde caѫ ва zълоці чinева лѫkрѫл strein, caѫ вре ѫn лѫkрѫ din але zestreї, caѫ kѫnd ѫn kopiл ва binde вре ѫn лѫkрѫ, caѫ чел чe ce aфлъ лn patiма неbѫniеї, kъчї aчeщiea nѫ aѫ слобozenie, нiчї ла tжna лор спре a пѫte binde caѫ a kѫmпъра.) Ал doilea, требѫе съ фie kѫ воinца ші прimiреa челъea чe i ce dъ лѫkрѫл лn stъпжniре, (прекѫm: kѫnd чinева c'ap лепъda a ста ла токтала kѫmпърътѫрiї a вре ѫnѫї лѫkрѫ, aфлѫnd kъ лѫkрѫл есте kѫ прiчinъ caѫ kѫ patimъ,) ші осебiт съ фie bredник de ал прimi (Прекѫm: epitropѫл nѫ есте волнік a kѫmпъра din лѫkрѫрiле певръстникѫлуї.) Ал treilea, съ фie kѫ бѫnъ дreптате спре a ce mѫta лѫkрѫл din stъпжniреa ѫnѫea лn deплinъ stъпжniреa altъea. (Прекѫm: kѫnd ap binde чinева ѫn лѫkрѫ пре каре пѫ'л stъпжneще kѫ бѫnъ kredinцъ, caѫ ap binde чinева ѫn лѫkрѫ kѫ вжnzare ikonomikoacъ, caѫ прекѫm am ziче: лѫkрѫл лnnрѫmѫtat, zълогѫл, ші алтеле aceminea ce mѫtъ, adekъ de ла o mъnъ ла алта, лnсъ primitoрѫл лѫkрѫлуї nѫ ce фаче kѫ ачeаста stъпжn.) (K. XI, II, XLII, XXIII, T. 1, 3. K. 28, 156, 13, 14, 18, 11. §. 3.)

[1]) Ші лn сholiї фila 378, 754, 229 ші 466.

www.digibuc.ro

Cap. XI.

Despre vânzări.

§. 1. (Un vreme veke pănă a nu se afla moneda între oameni, se urma skimbându-se lucru pentru lucru, iar dupe ce s'au aflat moneda, apoi au luat pământele lor vânzare şi cumpărătură. Deci vânzarea şi cumpărătura este una din tokmelele cu contractările cu undatoririle acele care urmează dupe deprinderea pământurilor, precum este şi închiriarea, skimbătura, zălogirea, învoiala şi altele asemenea; adecă: se alcătuieşte cu un preţ pentru despre amândouă părţile şi prin unul credinţă.) (Kart. XIX. Tit. 1. Cap. 1. §. 2.)

§. 2. Şi cât pentru vânzările şi cumpărătările acele ce nu se obicinuesc a se face un skris, pravila skrie, că fără alcătuirea preţului, vânzarea nu se face: şi că este cuviincios să fie boiarii şi prin despre amândouă părţile, adecă: când o parte va urma cu darea preţului, şi cealaltă parte prin va urma cu darea preţului. Şi nu poate aşa, ci şi dacă poate o parte va prin preţul, că cealaltă parte va aduce a face tocmit preţul, atuncea vânzarea şi cumpărătura este săvârşită şi temeinică. Iar pentru vânzările ce se obicinuesc a se face un skris, cât alt chip nu pot fi săvârşirea lor, când poate fi cât se va skrie zapisul vânzării că cu unele mărturii vânzătorului şi de către cumpărătorul şi de la mână vânzătorului cumpărătorului şi dacă este se face zapisul prin Notariu (adecă con-

www.digibuc.ro

dikarĭs a zădekătoriei), atŭncea ĭarăşĭ nu este zapisŭl de cumpărăt pănă când nu va fi dată toată prindzeala iskălit, şi dat de la o mână la alta. [1])

(Карт. XIX. Tit. 1. Кап. 3.)

§. 3. Asupra tocmelelor dacă s'aŭ împlinit a se da arvonă (care este ka o zălogire pentru ka să se ție de vânzăt), ori de era să se facă contractŭl vânzării, ori de nu era să se facă, partea ce se va căi, dacă va fi cumpărătorĭŭl va pierde arvona, ĭar dacă va fi vânzătorĭŭl va plăti arvona îndoit, măcar de şi nu s'aŭ fost vorbit pentru ačestea. [2]) (К. XIX. Т. 1. К. 3.)

§. 4. Din contractări, adecă din tocmele, se nasc două feliări de jalobe: una a cumpărătării prin careа porneşte cumpărătorĭŭl asupra persoanii vânzătorĭŭlui, cerând săvârşirea îndatorării sale ka să i se dea lucrŭl vândut, şi alta a vânzării, prin carea vânzătorĭŭl porneşte asupra persoanii cumpărătorĭŭlui ka să fie îndatorât aĭ plăti preciul dintâi tokmalŭ. Şi scrie pravila, kă maĭ înainte până a nu fače vânzătorĭŭl teslim lucrŭl vândut în mâna cumpărătorĭŭlui, şi până a nu priimi vânzătorĭŭl preciul lucrŭlui, măcar să se fi fost alkătuit pentru preț, încă dacă lucrŭl nu aŭ apucat a se da, şi preciul nu aŭ apucat a se lua, se pot lepăda atât o parte kât şi alta din tocmeală, ka când nică s'ar fi fost făcut vorbă. Şi eară şi la tocmelele ce nu se običnuesk a se face înscris, dacă lucrŭl aŭ apucat a se da de la mâna vânzătorĭŭlui, saŭ din banii preciului aŭ apucat a se lua: atŭncea îndatorirea ceа prin tocmele are toată tăria eĭ, fără numaĭ de se va dovedi kă

[1]) Vezĭ la Instituții carte 3; titlul 23, pentru vânzare şi cumpărătură, la înčepăt. Vezĭ şi în cartea pravilistrului Kon. Artemonŭl Карт. 3. Tit. 2. pentru vânzare şi cumpărătură. Şi Nov. 18. a Împărat. Leon înțelept.

[2]) Şi în scolĭ fila 378.

www.digibuc.ro

saŭ ormat viklešugr: kăčĭ viklešugrul este una din prĭčinile achelea kŭ kare se poate strika kontraktul. [1] (Kart. XI, XIX, X. Tit. 1, 3. Kap. 7, 3, 1.)

§. 5. Pravila ajută pre vânzătorĭŭ ka să nu pătimească pagubire, dându-i voe slobodă ka să fakă alegere la čele če va sokoti kă'ĭ sânt mai spre folosul său, ši spre sigurănțiea sa. (Iar fortele pravilii pentru lițitații, akăt aŭ luat prefačere prin vânzare de mezat.) (K. XIX. T. 2. K. 6, 4.)

§. 6. Vânzătorĭul după če aŭ apukat a fače luckrul teslim ăn mâna kumpărătorĭului, nu poate să mai aibă jalobă ka să'l poată chere ănapoi: nică nu mai are protie la luckrul vându. Asămenea ši kumpărătorĭul dakă aŭ apukat a da banii kumpărătorii. (K. XIX. T. 8. K. 14.)

§. 7. Iar vânzarea ikonomikoasă ăntru nimic se sokotește. (K. XIX. T. 1. K. 28.)

§. 8. Kum ši luckrul vându prin silă ši de frikă, se chere ănapoi ši de kătră moștenitorĭu. (K. XIX. T. 1. K. 19.)

§. 9. Luckrul vându de va lipsi, saŭ se va strika mai ăna-inte pănă a nu'l fače teslim vânzătorĭul kumpărătorĭului, atunčea vânzătorĭul ăntoarče prečul. Iar după če se va fače luckrul teslim kumpărătorĭului, atunčea prĭmejdiea če se va ăntâmpla a luckrului vându, este a kumpărătorĭului, măkar de nu'l va ši rădika de pre lok. Prekum dar pagubа čea din ăntâmplare, asămenea ši orĭ če dobândă s'ar ăntâmpla, a kumpărătorĭului este, după če luckrul i s'aŭ făkut teslim. (K. XIX. T. 7, 6. K. 2, 21, 1.)

§. 10. Iar vânzătorĭul dakă va prelunți ka să fakă teslim luckrul vându, va răspunde venitul ši interesul luckrului. (K. XIX. T. 8. K. 1.)

§. 11. Čel če prin pețiințe va kumpăra luckrul strein, kă ăndelungata stăpânire prin una kredințe ar va kâștiga, ši jalobа se porunește asupra vânzătorĭului. (Vezĭ Kap. 12. §. 4.) (Kart. XIX. Tit. 6. Kap. 19.)

[1]) Ăn Scholiĭ fila 754. §. 2. Vezĭ ši Kart. 3, a Instituțiilor Tit. 23, pentru vânzări ši kumpărături.

www.digibuc.ro

§. 12. Bænzătorîĭ cænt datorî cъ cnъe prîcîniле bîtelop че ле aŭ de bænzape. (K. XIX. T. 10. K. 8.)

§. 13. Kъчî de ba binde чinева bîte ctpedъîte de boaлъ шi ce ba dobedi къ aŭ фост prin щiinца ca, atъnчea ba плъti шi nагъba че ce ba лntæmпла къ ctpedъîpea алтор bîte. (K. XIX. T. 10, 8. K. 29, 6. §. 2.)

§. 14. Шi eapъшî bænzændъce bîte лmпърекете, kænd ъna ba eшi къ патîmъ, atændoъ ce daŭ лnanoî, kape din правîлъ ape copoк 60 de ziле. Kът шi dakъ bîta bændътъ ce ba dobedi къ aŭ фост къ патîmъ, шi bænzătopîъл aŭ тъгъdъît: zikænd къ este съпътоасъ. (K. XIX. T. 10. K. 8.)

§. 15. Acemenea шi чел че ва binde poб тælхapîъ caŭ nebъn, æл îa лnanoî, kape жалобъ ce mîшкъ пъпъ лn 6 лъnî, eap de c'aŭ лntpebat шi щiind aŭ тъгъdъît, atъnчea ba плъti лndoit прецъл че aŭ лъat. (K. XIX. T. 10, 1. K. 1, 15, 10.)

§. 16. Bænzapea чea фъръ de прец: adekъ kape nъ aжънце ла цîътътатea прецълъî, кът пentpъ чeî ne връстпîчî nъ ce цîne nîчî лntpъ o ceatъ. Eap кътръ чeî че cænt de вræстъ лntpeaгъ, de ba aжънце ла цîътътатea прецълъî пре кът фаче лъкръл bændът, atъnчea ce пъzeще. [1]) (Bezî Кап. 10. §. 5.) (K. XIX, XX. T. 2, 1, 10. K. 6, 22, 20. § 3.)

§. 17. (Пentpъ bænzърî de лъкрърî nemîшкътоаре, пре ларг аратъ хотърæpea че c'aŭ фъкът къ cфатъл de обще ла 1775, Dekemв. 28, ka съ ce ъpmeze фъкændъcъ пъблікацîî лn шасе лъnî de ziле, лntpъ каре вреme ne ешind nimenea din pъdenîî caŭ ръzъшî ka съ кътnere, anoî съ dea търтъpîe dpeгъторîî цîпътълъî, dъnъ каре съ ce лntъreacкъ de ла Diван bænzapea ka съ фie cтаторнîкъ, шi пentpъ чeî de фацъ dъnъ че ва трече badeaoa de шасе лъnî, de ce вор скъла къ жалобе, съ nъ лi ce цie лn ceatъ, eap пentpъ чeî depъртацî пъпъ лn чînчî anî.)

[1]) Конст. Артеnолъл Карт. 3. Тîтлъ 3.

www.digibuc.ro

Кап. XII.

Despre kѫmпърътѫрї.

§. 1. Dакъ чіпева ва кѫmпъра mошіеа de лa чел че пѫ есте стъпѫн, ші стъпѫпѫл чел adевърат жї ва da лn щіре ка съ пѫ кѫmпере: атѫпчеа ва лntoарче mошіеа кѫ тоате podѫріле еї лn кътъ врете aѫ стъпънітo. (Карт. XV. Тіт. 1. Кап. 95.)

§. 2. Dакъ doї вор кѫmпъра o mошіе de істов, чел че o ва кѫmпъра маї лntъї, dѫnd банії ші лѫъnd zапісѫл вѫnzърії, ачела аре протіе, мъкар de n'aѫ апѫкат a лѫa ші dокоmептѫріле mошіеї, еар dакъ ел de бѫнъ вое се ва лепъda, атѫпчеа жшї ва лѫa банії кѫ dобъndъ ші келтѫелеле че aѫ фъкѫт, ші ва лntoарче mошіеа кѫ podѫріле че aѫ лѫат.

(К. XV. Т. 1. К. 94.)

§. 3. Асетепеа кънd doї oатепї вор кѫmпъра тот пре ѫn лѫкрѫ, ачел че жл ва лѫa маї лntъї, ачела жл ші стъпѫпеще. [1]) (К. XV. Т. 1, 2. К. 95, 9.)

§. 4. Еар чел че ва кѫmпъра вре ѫn лѫкрѫ кѫ реа крedінцъ, атжт лѫкрѫл кжт ші тоате podѫріле кжте ва лѫa, ле лntoарче лnапоі. (Вежї Кап. 35. §. 27, ші Кап. 8. §. 10.)

§. 5. Чел че ва кѫmпъра лѫкрѫ de фѫрат, dаторїѫ есте съ спѫіе ші съ аръте пре тжлхарїѫл че і лаѫ вѫndѫт. Еар стъпѫпѫл лѫкрѫлѫї, dѫnъ че ва dоbedі къ есте dрепт ал съѫ, жшї їa лѫкрѫл, пе dѫnd nimікъ. (К. XV. Т. 1. К. 102.)

§. 6. Кѫmпърътоарїѫл de ва фъгъdѫі лnскріс прекѫт къ пе dѫnd банії ла вadea, съ аїѫъ a da лndoїтъ dобъndъ, пѫ се ціпе лn сеатъ чееа че есте прeсте dобъnda леџїѫїтъ. (Вежї Кап. 19. §. 2.) (К. XIX. Т. 8. К. 6. §. 10.)

§. 7. De ва скріе лn zапісѫл кѫmпърътѫрії, кѫт къ пе

[2]) Ші лn Сходії філа 229.

www.digibuc.ro

dămdăcă banii pănă la cătare vreme, că se strîce vănzarea lăcrălăi, achiasta aşăteadă pre vămzătoriă: şi la tăma ca rătăne ori a strîka ori a nă strîka, fiind că nă din sîlă s'aŭ făcăt achiastă ândatoriре, şi ântră achiasta cătpărătoriăl poate că piarză lăcrăl che aŭ cătpărat. (Карт. XIX. Tit. 7. K. 1, 2.)

§. 8. Iar cătpărătoriăl kareле dănă che aŭ lăat lăcrăl ântră a ca stăpămire nă va vrea a da banii la zioa ăncetnată, va da dobăndа banilor pre kătă vreme aŭ trekăt, dar nă chea che vămzătoriăl va arăta kă pătea că kăşiçe kă banii achiaĭa făkând negăciторie. [1]) (K. XIX, XXIII. T. 7, 3. K. 5, 51.)

§. 9. Kă cătpărătăra kasii, nă se sokotesk şi lăkrăriле челе mişkătoare din kasă, adekă mese, skaune şi altele. (K. XIX. T. 11. K. 5.)

Kap. XIII.

Despre amanet saŭ zălog.

§. 1. Zălogіrea poate a fi prin doă kipărĭ: saŭ kănd vre ăn lăkră mişkătoriă saŭ nemişkătoriă se va da ân mănіле şi ân stăpămirea · kreditoriălăĭ, ka să'l çie la tăma ca pănă ană va lăa banii: saŭ kănd vre ăn lăkră nemişkătoriă se căndne kătră kreditoriă fă a i se da căbt stăpămire, kare se nămeşte ân pravilă ipotekă, ne avănd de osebire zălogăl de ipotekă. (Zălogіrea se căndne tot căbt achiele forme che se arată la Kap. 10.) (K. XXV. T. 1, 5, 2. K. 9, 21, 5. §. 3. 2.)

§. 2. Prin nămereа ждекъції poate çinева a se ândrepdinça pre cine nentră banii che are a lăa de la altăl kă deosebirea şi nănereа de-oparte a ănor lăkrărĭ dintre a ândatoritălăĭ (adekă sekvestră), saŭ kă zălog, saŭ kă kizeş. (K. XXV, IX. T. 2, 3. K. 48, 4, 15.)

[1]) Şi ân scholiĭ fila 455.

www.digibuc.ro

§. 3. Kând cineva dă zălog vre ún lucrŭ, al kărŭea este stăpân nŭmai pre o parte, iar nu de plin: atunci zălogul are tăie nŭmai pre partea ce are el. Iar kând va pune zălog vre ún lucrŭ strein, nimic nu vatămă pre cel adevărat stăpân al lucrŭlŭi, pâncă dakă aŭ fost prin neştiinţa sa. (Vezi Kap. 10. §. 6.) (Карт. XXV. Tit. 4. Кап. 20, 6.)

§. 4. Cel ce va lua zălog pentru datoriea sa, nu poate fi sănătat de kătră cineadalţi kreditori ce vor mai fi.
(K. XXV. T. 1. K. 3.)

§. 5. Iar kând cel pân ortă kreditorĭ vor sokoti pentru folosul lor ka să fie pentru dăpşiĭ zălogul ce s'aŭ fost pus la acel mai pâtrăĭ kreditoriŭ, pot să'ĭ plătească acelea kăt are a lua, şi lor să le rămâe zălogul; şi atunci acea kăştigă protiea acelui de'ntâĭ kreditoriŭ pre kât sănt este acea datorie. (K. XXV. T. 5, 2. K. 9, 59. §. 4.)

§. 6. Zălogul poate kreditoriul să'l pue la altul, pâncă tot pentru aceeaşĭ sorţ, şi datoriea plătindu-să ĭea de la cel ce'l ţine. (K. XXV. T. 7, 5. K. 19, 10. §. 7.)

§. 7. De ce va pătămpla să se pierdă zălogul, kreditoriul trebue să dovedească pre de plin kă nu din prichina lui s'aŭ pătămplat, şi atunci datoriea nu se pierde: pâncă de nu aŭ fost la mijlok vre o deosebită tokmală, saŭ de nu l'aŭ portat kreditoriul făr voea şi ştirea andatoritului. (K. XXV. T. 1, 2. K. 47, 50, 51, 21. §. 3.)

§. 8. Kăci andatoritul poate să'şĭ chee zălogul nevătămat, prekum l'aŭ fost dat pân mâinile kreditoriului, de kare este datoriă kreditoriul a răspunde, ţiind andatorit să'l păzească ka pre âncheiaşĭ lucrul său. (K. XXV. T. 2, 1. K. 55, 13. §. 2.)

§. 9. Kât şi kreditoriul karele va lua zălog moşie, este andatorit a răspunde pentru strikarea akaretărilor, adekă a morilor, viilor, şi a altor lucrărĭ, dakă le va lăsa să se strice prin neveirea sa; kât şi el poate să chee

www.digibuc.ro

kелтъеала дптоктірїї лор, ші вепітъріле тошіеї се сокотеск дп катъта бапілор ші дп капетеле даторіеї. (Vezĭ ші ла Кап. 19 §. 5.) (Карт. XXV. Тіт. 1. Кап. 47, 50, 22, 14, 45.)

§. 10. Крediторїъл чел че аре zълог, аре протіе дптре чіеалалцї, ші пъ поате съ пъгъбеáскъ din капіталъл даторіеї. Кът ші чел че аŭ дпкредіпцат бапії съї пептръ ка съ се факъ касъ, саŭ алт акарет, къ каре бапї с'аŭ ші фъкът. Къчї аре тъкътъ іпотекъ дп каса че с'аŭ токтіт, с'аŭ саŭ фъкът. Ші dъпъ ачещіа дпкап чеіалалцї крediторї ъе вор фі фъръ zълог. (К. XXV, XXIII, XIII. Т. 5, 3, 1, 4, 2. К. 36, 1, 25, 5.)

§. 11. Кжnd чіпева ва пъпе ъп zълог ла doї крediторї тот дптръ о zi, атъпчеа атъndoї крediторїї аŭ тот ачееашї протімісіс, спре а порні жалобъ, фіеще кареле пре сът бапілор, ші атъndoї крediторї се сокотеск къ zълог. (Vezĭ маї цїос §. 21.) (К. XXV. Т. 2, 1. К. 10, 16, 20. §. 9 ші 2.)

§. 12. Еар zестреа се протімісеще ші дптръ ші дп zълоацеле крediторілор. (Vezĭ ла Кап. 33. §. 19 ші 20.) (К. XXV. Т. 5. К. 39.)

§. 13. Кжnd пъ ва фі ла тіжлок токтеалъ дпскріс пептръ zълог, ка пічї съ се вжпzъ, пічї съ пъ се вжпzъ: ші бапії даторіеї пъ се вор пътеа скоате пічї къ ъп кіп: атъпчеа крediторїъл фъкъnd арътаре жъdекъторілор, прin пътереа ші хотържреа жъdекъції се ва binde zълогъл, саŭ dакъ крediторїъл чержndъшї бапії de ла дndаторіт ші пе пътжnd аї скоате, ші трекжnd doї anї, атъпчеа се поате binde zълогъл. Еар фііnd дпскріс прin токталъ ка съ пъ се вжпzъ: атъпча требъе крediторїъл дп треї рънdърї съшї чеае даторіеа са de ла дndаторіт, zікжndъї съ'шї їа zълогъл ші съ плътеаскъ даторіеа: ші ел пеъртжnd а плъті: атъпчеа крediторїъл арътжnd жъdекъторілор, скріе правіла, съ се вжпzъ zълогъл ші съ се плътеаскъ даторіеа, еар кжт прец ва маї прісосі din din zълог съ се dеа дndаторітълъї. [1]) (Vezĭ Кап. 42. §. 5.) (К. XXV. Т. 1. К. 4.)

[1]) Дп Сколіі філа 19.

www.digibuc.ro

§. 14. Dându-se sută amanet venitul vre unui lucru, adecă-oriîreа ši sporireа lucrului tot sută amanet se socotește.
(Карт. XXV. Tit. 1. Кап. 18. §. 2.)

§. 15. Creditorîul careле ва luа zălog de preț maĭ puțin de cît este datoriea, nimic nu se vatămă.
(К. XXIII. Т. 1. К. 28.)

§. 16. Creditorîul careле aŭ încredințat banii sĭ prin zălog, saŭ prin ipotecă, are de la pravilă dreptate spre a porni jalobă asupra orĭ întru'akeĭ mșnă ва întra zălogul ku orĭ ce kip, măkar ši prin moștenire, saŭ prin dare de zăstre, ši nu poate creditorîul să fie urnit ku kuвșnt ka să mearg sușĭ kaute ku întatorîtul sĭŭ, ši destul este ka să dovedească kă lucrul este sunse la dușmul prin zălogire saŭ prin ipotecă. (Vezĭ Кап. 8. §. 6. vezĭ ši Кап. 33. §. 4.) (К. XXV. Т. 2, 1. К. 5, 9. §. 2· ši 3.)

§. 17. Nu se poate binde zălogul fără știreа ši poronka stăpînirii, ši creditorîul arătînd judecății dreptățile sale, kăt ši buna рrindeală ku careа aŭ urmat kătră întatorît, întată ва fi pus la kale, spre ași skoate dreptul sĭŭ: orĭ ku plata datorieĭ, orĭ ku vînzareа zălogului. (К. XXV. Т. 1. К. 45.)

§. 18. Creditorîul stăpînind zălogul în kărțere de 40 de anĭ, fără a i se plăti nĭcĭ kapetele nĭcĭ dobînda, rămîne drept al sĭŭ. (Vezĭ Кап. 9. §. 21).
(К. L. Т. 14. К. 1, 8.)

§. 19. Cel de al doilea creditorîu nĭcĭ o protie nu are la zălogul ce s'aŭ pus la întîiul creditorîu, fără numaĭ kînd ва plăti datoriea celuĭ dintîiu creditorîu ši ва luа dreptățile luĭ, fiind kă cel dintîiu creditorîu se protimisește, măkar de ši n'aŭ avut tokmală ka să poată binde zălogul, ši măkar de ši nu ва fi zălogul în mîna celuĭ din tîiu, ši ва fi dat la mîna celuĭ de al doilea, ku toate acestea tot cel dintîiu se protimisește. (К. XXV. Т. 5. К. 10. §. 9, 10, 11.

§. 20, Ši întîiul creditorîu ku zălog, orĭ zălogitorîu fi-

www.digibuc.ro

ind, orĭ nărăt, are protie acĕstra zălogălŭĭ, maĭ mălt de kăt toți ceealalți. (Kapt. XXV. Tit. 5. Kan. 10.)

§. 21. Dakŭ ĕn lŭkrŭ ăn deocebitŭ vrete, ce va pŭne zălog la doĭ, cel ce maĭ ăntâĭ aŭ lŭat zălogŭl, acela are protie. (K. XXV. T. 5. K. 29, 35.)

§. 22. Shi cel ce va lŭa zălog tot acelashĭ lŭkrŭ ce este cĕstĕc la altŭl, tŭkar de va fi shi dat banii ăntrĕbătării maĭ ănainte, kŭ toate acestea tot ĕrtash este. (K. XXV. T. 5. K. 10. § 2.)

§. 23. De va ziče kreditorĭŭl shi va pŭne ăntskris kŭ de nŭ i ce vor da banii la vadea, zălogŭl sŭ fie al sŭŭ: nŭ are nichĭ o tărie. (K. XXV. T. 7. K. 62.)

§. 24. De nŭ vor eshi din zălog banii datoriei, nŭ ce măntĕnește ăndatoritŭl păpŭ nŭ va plăti, kăt nichĭ kizăshŭl lŭĭ. (Vezĭ Kan. 20. §. 1.) (K. XXVII. T. 7. K. 9.)

§. 25. Dăndĕcŭ dokŭmentările moshiei sŭnt zălog, ăncĕshĭ moshiea este zălogitŭ. (K. XXV. T. 5. K. 21.)

§. 26. (Pentrŭ cele ce săpt zălogite prin zapise, pre larg se aratŭ prin hotărirea ce s'aŭ făkŭt kŭ sfatŭl de obște la anŭl 1785 Dekemv. 28 kăt sŭ se ĕrtheze, kând săpt sŭ se văpzŭ.)

Kap. XIV.

Despre depozit.

§. 1. Depozit este, kând dŭ shĭ ăpkredinzaz čineva ĕn lŭkrŭ la altŭl ka sŭ îl păzească. Shi răndŭeala ĕrteazŭ ka se fie ăntskris shi kŭ martŭrĭ. [1] (K. XIII. T. 2. K. 1.)

§. 2. Dečĭ cel ce va priimi depozit, trebŭe sŭl păzea-

[1] Kons. Artikolŭl Kart. 3. Tit. 9.

www.digibuc.ro

skă ka ăpcsșiĭ pre ală sălă lskrs: kăcĭ de nșl sa năzi, se ăpsiposăcșeșe de viklean. (Карт. XIII. Tit. 2. Кап. 32, 35.)

§. 3. Șii a lskrslsĭ ăpkredinșat se vere șii podsrile șii dosămnzile de ală fost ăn sanĭ pre kare ĭală ăntrebsinșat. (К. XIII. Т. 2. К. 25, 26, 28.)

§. 4. Ear vea din ăntămplare strikăcĭĭsne a lskrslsĭ ăpkredinșat, vatămă pre ačel ve lală dat: adekă dakă din ăntămplare de fok, ve ns se poate ăntimpina, să din năvălire de tălharĭ, ačel ve ală priĭmit depozitsl ămpresnă ks ale sale lskrsrĭ răpindscă să apzindscă șii ačele ve i s'ală ăpkredinșat, șii dovedindscă prin adevărate dovezĭ, că fie nesnpărat. (Depozitsl se snsne tot sșbt ačelească forme ve se arată la Кап. 10.) (К. XIII. Т. 2. К. 35.)

Кап. XV.

Despre năĭmeală.

§. 1. Năĭmeala să ormndălsireа este: kând vinева snsne drept lskrsl să la altsl pentrs ka să ĭea plată, șii ačela să ĭea folosința șii podsrile lskrslsĭ: șii este sna din tokmelele ve srmeazs drepțăcĭĭ neatsrilor, kăcĭgând ormndarĭsl političeaskă dreptate asșpra lskrslsĭ spre al stăpâni ks hotărîtă vreme șii a lsa podsrile. Ăpcs podsrile ačelea kare se pot lsa șii se pot deosebi fără a se stinti lskrsl. (vezĭ Кап. 9. §. 3.) (К. XX, XVI. Т. 1. К. 2, 1.)

§. 2. (Kapsl aceasta al năĭmirĭĭ se snsne sșbt ačelească forme kare se arată ăn ăntrătoșile pravile. kartea II, pentrs tokmele și ăndatorirĭ, și kartea I6, pentrs folosința podsrilor. Pentrs aceasta trebsința vere ăntăĭ cel

www.digibuc.ro

ce dă lucrul la năimeală, să fie deplin stăpân lucrului și să fie la mâna sa de a tăea da, când vor fi mulți stăpâni a unui lucru, nu poate cineva a da în năimeală fără primirea celoralalți, (fără numai când unii are partea sa aleasă și deosebită.) Al doilea lucru să treacă de la năimitoriă tocmit la cel ce îi ia prin năimeală: când cuțigareа rodurilor este o folosință care o cuțig dupe dreptate cinева din lucrurile ce sunt a altor stăpâni, nu prin bună tocmeală și nu primireа despre amăndouă părțile, nuzindusе lucrul între întrețiute și nevătămare de către acel ce cuțig folosința lui: și fiind îndatorit a pune la loc ele ce vor lipsi, adecă de au luat viteи în mână a le da înapoi dupe ființa lor, a privigiea pentru casa năimită, sau pentru alte zidiri, și a le întocmi ca se fie în stareа întru care le-au luat. Și acheastă cuțigare a rodurilor prin tocmeala și îndatoriреa ceа nu bună primire poate cu ce dea, sau pentru puțini ani sau și mai mulți, sau și în bieață ca cu ce îa rodurile; iar stăpâniреa lucrului, rămâne a stăpânului celui adevărat. și întâmplareа ceа ne îndămnezeeаscă urgie, precum: din ne rodire, pentru cătet, sau pentru potop de ploi sau din întâmplare de foc ce nu se poate întâmpina, sau din cutremur, sau altă nerodire, pravila no sokotește spre păgubireа celui ce au dat lucrul său prin năimeală, încă oarecui scrie pravila ca cu sokoteаscă îndecătoriul nu milostivire, și cu scadă dupe cuviinț pre acel ce au luat lucrul prin năimeală, cum și cel ce au dat lucrul său cu erte și cu scadă celui ce l'au luat prin orândă.[1]) (Vezi mai jos §. 8.) (K. XX, XVI, LXX, XV, LXIX. T. 1. K. 24, 34, 7, 25, 15. §. 2, 3, 4, 5, 6.)

§. 3. Și cel ce va da când prin năimeală vre un lucru cu vreme hotărâtă, nu poate mai înainte de împlinireа a-

[1]) În scolii fila 456.

www.digibuc.ro

nilor al skoate din stăpînire luĸrului, nici poate să vee adăugire precului tokteliĭ kă kămînt kăt kă ĭă daă alciĭ prec maĭ mult: kăci dakă în tărie, ši fără pričinъ va voi săl skoatъ din stăpînire, atunčea va nĭerde toці banіĭ ce ĭaă fost luat prin tokteală, ši va fi răspunzătorіă ši pentră toatъ pagubirea luĭ. (Карт. XX. Tit. 1. Кап. 83, 78, 77.)

§. 4. Kăci dupъ firesk kămînt preкăt la mînzări kătpărtătorі ši la orîndăluire, se poate a se da prec maĭ mult saă maĭ puцin, ši ačeasta nă vatъmъ, fiind kă ortеazъ dupъ drептatea neatărilor: adekъ broinца ši priitirea despre atîndoъ părцile, unde silъ nă înkape. Ačeea înseъ vatъmъ ši strikъ pre kontrakt, dakъ se va dovedi kă aă fost la mižlok viklešug. [1]) (Vezĭ Кап. 10. §. 5.)

(K. XX. T. 1. K. 23, 22. §. 3.)

§. 5. Ši dakъ činева va da în orîndъ kăiva saă tošie saă alt akaret ši prevъrtъ va vrea se mînzъ altăeа de večі, trebъe maĭ întîi să se alkătuească kă kătpărătorіăl ka să se ціе de tokteala năimirіĭ orîndatorіăluĭ pănъ kšї va înplini orîndatorіăl anіĭ săі, saă să se alkătuească maĭ întîi kă orîndatorіăl: păcі de nă va face aša, atunčea întrъ cъbt zădekatъ, ši orîndatorіăl porpeще žalobъ pentră orîndъ. [2]) (K. XX. T. 1. K. 25. §. 2.)

§. 6. Întîmplîndъcъ să moarъ ačel če are kătpărat în orîndъ venităl luĸrului, treče kontraktăl ši la moщenitorіĭ luĭ pre anіĭ kătpărătorіĭ, adekъ pre kîndі anі aă fost kătpăratъ orînda, saă mъkar fiind năimealъ de večі. Ear dupъ če se vor înplini anіĭ orîndіĭ, nă poate fi silit ka să maĭ ціе luĸrul în orîndъ. [3]) (K. XX. T. 1. K. 72, 73.)

§. 7. Dakъ pentră neprodirea vre unăĭ an va priimi stăpînăl tošieĭ ši va face oareš-kare skădere orîndatorіăluĭ din prec, ši în ortъ la anіĭ viitorі se va face bіel-

[1]) La scholі fila 464.
[2]) În scholі fila 466.
[3]) În scholі fila 488.

www.digibuc.ro

ши, чеea че с'ай скъзът ва дпплini орындаторїл ши ва пъпе ла лок. (Карт. XX. Тіт. 1. Кап. 15. §. 3.)

§. 8. Чел че їа din лъкрл съй платъ, требъе съ сокотеаскъ ши пагъба че се поате дптжмпла, ши съ факъ токталъ ка съ се пъзаскъ лъкрл дп стареа каре с'ай dat, ши пре чел че прiїмеще лъкрл прiп пăїmеалъ, жл дндатореще правiла ка съ'л пъзеаскъ ка дпсъшi пре ал съй.

(К. XX. Т. 1. К. 25, 29.)

§. 9. Чел че ва лъа касъ къ кiрiе прiп токтеалъ ка съ о пъзеаскъ de фок, (дпсъ фъкънd фок къ тъсъръ ши къ лъаре amiпte:) de се ва дптъмпла ши ва вепi фок de афаръ ши пъ ва фi къ пътiпцъ a се дптъмпiпa, атъпчea пъ се дпвiповъщеще; їар de се ва дптъмпла съ се арзъ din лепевiреa лъї ши пе пъртареa de гріжъ, ва плъті пре касъ.

(К. II. Т. 1. К. 11, 12.)

§. 10. Пъсторїл, кроїторїл, въпситорїл, тъбъкарїл, се педепсеск пептръ пе щiiпца. лепевiреa ши пе пъртареa de гріжъ а лор, къ плата лъкрълъї стрікат. (К. XX. Т. 1. К. 6, 9.)

§. 11. Кънd доi вор лъа прiп пăїmеалъ тот пре ачелаш лъкръ, чел dinтъї се протiмiсеще ал цiпea. (Vezi Кап. 10. §. 6.) (К. XX. Т. 1. К. 26.)

§. 12. Чел че ва лъа вiтъ къ пăїmеалъ, ши о ва дпсърчiпa прeстe тъсъръ, сай ва терпе лок маї dепъртат de кът ай фост токтала, щi се ва дптъмпла съ пieаръ, плътеще вiта. (К. XX, LX. Т. 1, 12. К. 30, 40. §. 2.)

§. 13. Кът ши тоате пагъбiле че се дптъмплъ din лепевiреa челъїа че їа лъкрл прiп пăїmеалъ, се плътеск.

(К. XX. Т. 1. К. 25. §. 5.)

§. 14. Кът ши чел че ва лъа платъ ка съ пъзеаскъ вре ън лъкръ, орї че пагъбъ с'ар дптъмпла din лепевiреаса, dаторїй есте съ о ръспънzъ, афаръ пътаї de пагъба че с'ар дптъмпла ънde пъ поате съ о дптъмпiпe. (К. XX. Т. 1. К. 11, 15.)

§. 15. De ва лъа чiпева касъ къ пăїmеалъ ши пре ъртъ

www.digibuc.ro

o va ăncide ші се va dăче ші вор трече doї anї Фъръ a се арăта, ші Фъръ a тріміте кіріеа касії; atъncea kъ nъtереа стъnănірії deckizindъce каса, ші ăăndъce ăncкріс чеде че се вор афла ăn касъ, ші nъindъce cъbt пъстраре, се va da каса стъnănzăї eї. (K. XX. T. 1. K. 56.)

§. 16. Kъnd mълцї вор ăa пріn пъїтеалъ caă пріn kъmпърътъръ вре ъn ăъkръ, dакъ Фіе-кареле deocebіт пре партеа са aă ăaт, ші c'aă ăndaторіт ла плата пъїтелії; atъncea Фіе-кареле пре кът ăl ажъnце партеа са ръcnъnde банії пъїтелії. Iар dакъ тоцї ănnpeънъ ла ъn лок aă ăaт ne Фъкъnd deocebіре, ăndaторindъce ănnpeънъ ka Фіе-кареле съ Фіе ръcnъnzeторїъ пентръ тоцї банії пъїтірії, atъncea Фіе-кареле есте ăndaторіт пентръ тоцї ші, орї пре кареле din товаръшї ва апъka пъїтіторїъl ka се плътеаскъ тоцї банії, ва плъті, dъndъї ла шънъ adeверіпцъ къ aă плътіт, kъm ші zъloaц:ле че вор Фі, съ і ле dea ла тănпа лъї, ka съшї скоатъ de ла товаръшії лъї чееа че aă dat пентръ dănшії.

(K. XX, XXVI. T. 1, 3. K. 75, 46, 5.)

§. 17. Чел че ва ăa пріn пъїтеалъ вре o тошіе, ші Фъръ a Фі вре o пріčіпъ o ва ъса маї ănaінте de ănnлініреа апілор, ва плъті de пліn банії пъїтірей; ăncъ kъ aчест кіп: kъ dакъ nъ се ka гъсі тъщереъ ka съ dea ачелашї прец, че маї жос, atъncea чееа че ліпсеще, се va ănnліні de ла dăncъl. [1]) (K. XX. T. 1. K. 54. §. 3.)

§. 18. Чел ва стъnănі касъ стреіпъ kъ реа кредіпцъ Фъръ пъїтеалъ, ва ăntoарче каса, kъm ші тоатъ кіріеа че ва Фі ăaт, ші орї че алтъ стрікъčїъпе. (K. XV. T. K. 83.)

[1]) Ші ăn схолії Філа 480.

www.digibuc.ro

Kap. XVI.

Despre năĭmealĕ saŭ orăndălzire de vecĭ, (Bezmăn).

§. 1. Năĭmeala de vecĭ, saŭ orăndă de vecĭ, adekă ăn biеacă, saŭ pentrŭ o ăndelzngată vrete se pŭteще ăn pravilă emfitevsic (bezmăn), ші este: kănd cinева dă ŭn akaret kŭ năĭmeală de vecĭ altŭea, pentrŭ ka să ĭa pre fiекare an osta hotărîtă dănă ashezareа ce va face, pre kăцĭ anĭ va fi alkătŭită toktala.[1] (Kapt. XX Tit. 2. Kap. 1, 2.)

§. 2. Orăndălzireа de vecĭ, ărteazăă tot osbt achelеashĭ forme, kare s'aŭ arătat la Kapzl 15, a achestеĭ kărcĭ, decĭ chel ce va lza vre o moшie prin ashezare de vecĭ, dakă va tăea ші va strika păzdreа, ші potrĭ din livezĭ, ші kasăle ce vor fi, saŭ alte akaretărĭ le va lăsa să se strіче, fiind trас la zŭdekată de kătră stăpănzl moшieĭ, ші dobedindŭse, poate să ĭeară drептatea năĭmelіĭ; dakă nŭ va ăn-kredinца ăndată kă toată strikăчĭŭnea ce s'aŭ ăntămplat, o va ăndrепta deplin. (K. XX. T. 1. K. 25. §. 4.)

§. 3. Pravіla opreщe ka akaretŭріle ші moшіile bіserічещĭ să nŭ se orăndălzeaskă maĭ mzlt de kăt păn la 30 de anĭ.[2] (K. V. T. 2. K. 7.)

§. 4. Chel ce va lza lzkrŭ prin vechіkă năĭmeală, datorіŭ este să plăteaskă dănă ashezareа ce aŭ făkzt, ші nŭ poate să chee skădere arătznd ne podipe, сечетă, grindină, vărsareа apelor, ші alte prічіnі. (K. XX. T. 2.)

§. 5. Kănd vre o moшie saŭ alt akaret se va da kŭ

[1] Kon. Artenonzl Kartea 3, Kapzl 4.

[2] Nov. 120. K. 3.

www.digibuc.ro

năitealъ de vecă, de nъ se kor da banii dъnъ aşezare ân kъrţere de 3 anĭ, atъnčea se îa lъkrъl ânapoĭ şi se strîkъ năitealа de vecă. Iar de va fi lъkrъl bisericesk nъnъ ân kъrţere de 2 anĭ, ânsъ de nъ va fi fost trimis ъndeva pentrъ slъjbele cării kъ depărtare ačel če ţine lъkrъl prin năitealъ de vecă, saŭ de nъ va fi fost oprit din porъnkъ ka sъ nъ dee banii dъnъ aşezare. [1] (K. XX, V. T. 2. K. 2, 16, 17, 5. §. 2.)

§. 6. Orĭ pentrъ kare pričinъ se va ânтъmpla sъ se strîče aşezareа năitelii de vecă, xotărindъse ka sъ se ântoarkъ lъkrъl la stъpânъl čel adevărat, poate ačel če aŭ avъt lъkrъl prin năitealа de vecă, sъşi čee keltъeala če va fi făkъt spre ânbъnătăţiреa şi adăoţiреa akaretъrilor. (K. XX. T. 1. K. 3.)

§. 7. Čel če va lъa vre o toşie kъ orъndъ saŭ ân vieaţa sa, saŭ pre anĭ ândelъngaţi, nъ este volnik a o străine kătrъ altъl dъndъo ân orъndъ, făr щiреa şi voinţa stъpânъlъĭ toşieĭ, či dъnъ če va da de щire, este datorib sъ ângădъeaskъ ânkъ: 2: lъnĭ de zile ka sъşi îa seata stъpânъl, karele de nъ va priimi ka sъ ântre altъl, atъnčea va da čeea če se va dovedi kъ daŭ alţii şi va lъa toşieа earъşi la mâna sa. Iar de nъ va ъrta a da de щire, atъnčea va pierde drepta tea etfitevseos, asemineа şi pentrъ ânbъnătăţiріle če va fače pre toşie preste aşezareа kontraktъlъĭ, prekъt kъ sădiреa de vie, de pomet, şi altele, nъ este volnik a le ânstreina făr voeа şi făr щiреa stъpânъlъĭ. (K. XX. T. 2. K. 3.)

[1]) Nov. 7. K. 3.

www.digibuc.ro

Cap. XVII.

Despre cîmpi.

§. 1. Cîmpul eſte rău, ce strîcă ſi ce împiedecă lucrul împărăţiei, adecă cînd ori la o parte ori la alta lucrul ce s'ar fi dat cu cîmpurile; sau cînd ce va lua de cătră altul de la mîna celui ce l'ar primi, atunci partea ce se păgubeſte ſi va lua lucrul împărăţiei.[1])

(Cart. XX. Tit. 3. Cap. 1.)

§. 2. La tocmele de cîmpuri cînd ce va da pentru un lucru alt lucru, atunci este cumpărat cîmpul, iar dăndusce lucrul în preţ de bani, atunci este vînzare, iar de ce vor da ſi bani ſi lucru, dacă cea mai mare parte a preţului va fi în bani, atunci este vînzare ſi cumpărătură, iar dacă cea mai mare parte a preţului va fi în lucru ce se dă, atunci este cîmpul, fiind cu banii ce sokotesc ca o adăogire la învăţătura ceea ce se dă în cîmp.

(K. XX. T. 1. K. 1, 3.)

Cap. XVIII.

Despre învoieli.

§. 1. Prichiliile ce se fac pin învoieli sînt temeinice.

(Cart. XI. Tit. 2. Cap. 33.

§. 2. Iar învoiala este o alcătuire între doi sau mai mulţi pentru o prichină ce n'au apucat a întra în ſidecată, sau au întrat, dar nu s'au sfîrşit.

(K. XI. T. 2. K. 36, 37.)

§. 3. Fie-care învoieli se face, sau dăndusce cheva ce-

[1]) În Instituţiile prăvilistului Mihail Ataliatic. pentru cîmpi.

www.digibuc.ro

lăĭ ce este hoftit spre înboealъ, saŭ ka se opreaskъ din čele ce aŭ lъat, saŭ fъgъdъindъice čeva. Deči la înboeala kare c'arъrta fъrъ a se da čeva kъĭva, saŭ fъrъ a se opri čeva, saŭ fъrъ altъ deosebitъ fъgъdъinţъ kъ înplinipirea eĭ, nъ se ţine în seatъ. (Kapт. XI. Tit. 2. Kan. 55.)

§. 4. Înboeala ъrmeazъ kând čineva ar erta kъĭva din banii vre unii datorii netъgъdъite, ear răfъeala ъrmeazъ când čineva se alkътъeşte kъ altъl prin izbrъnirea unii datorii ce este kъ înboealъ. [1])

§. 5. Atъnčea poate sъ întoarkъ čineva înboeala ce aŭ făkъt, când va dovedi kът kъ drepтъţile sale le-aŭ avът askъnse ačel kъ pričina, saŭ vre unъl dintrъ aĭ seĭ.

(K. XI. T. 2. K. 36, 37.)

§. 6. Saŭ când se va dovedi kъ înboeala c'ar fi făkът de frikъ, (însъ frikъ ka ačeea kare înfrozeşte şi spъimântează pre om), saŭ prin răŭ viklešъg, (prekът am zice: kъ skrisorĭ tъrtъrii şi zanise viklene, saŭ prin grešala sokotelilor) poate sъ se mişte jalobъ, saŭ când se va întъmpla sъ plătească čineva vre o datorie ce nъ era datorъ acestinea, (kъčĭ čeea ce se dъ prin grešalъ şi prin amъţire şi prin neştiinţъ, se cere înapoĭ). [2]) (K. XI, II, T. 2, 3, 13. K. 30, 59, 116, 53.)

Kan. XIX.

Despre katът.

§. 1. Katът saŭ dobъndъ nъ se plătește când nъ este la mijlok tokmalъ nici se potopeşte în skris, ear de aŭ apukat a se plăti nъ se poate lъa înapoĭ. [3]) (Kapт. XXIII. Tit. 3. K. 52, 53, 5.)

[1]) Kons. Arhenonъa Kartea I. Kan. 9.

[2]) Şi în scholii fila 808.

[3]) În scholii fila 412.

www.digibuc.ro

§. 2. Dobăndă dăpă pravilă este la 100, 12 pe an, care această dobăndă fiind luată, este primită. Iar pentru dobănda ce nu s'au luat ši se cere prin judecată, care hotărîndu-se a se plăti, este obicinuită 1 la 10 pe an.
(Kapt. XXIII. Tit. 3. Kap. 74.)

§. 3. Iar kamăta pre kamăta nu se poate ka să se cee atăt pentru vremea trekută, kăt ši pentru vremea viitoare, nici kamăta mai pre sus de kăt ceea ce este legiuită nu este slobod a se lua; ši dakă se va lua, să se sokotească prisosul în kapitalul datoriei. Ši nici dobănda nici datoriea înaintea vadelii nu se cere. [1]) (K. XXIII, XXIV, IX. T. 3, 6, 1. K. 75, 26, 88, 9. §. 1, 2.)

§. 4. Kum ši kamăta kînd va trece kapetele, koptepeşte.
(K. IX. T. 3. K. 88.)

§. 5. Iar înpruntătorul kareле va face tokmală înskris ka să ia în lok de kamătă podoаbele vre unui lukru, de va lua ši mai multe, kăştigul este al lui. (K. XXIII. T. 3. K. 66.)

§. 6. Dobănda dundusce pundurî, de va ajunge la soma kapetelor, koptepeşte. [2]) (K. XXIII. T. 3. K. 78.

§. 7. Asupra cererii de datorie dundusce rămas ținева din judecată, nu poate să mai fakă pretenție pentru vre o dobăndă. (K. XXIII. T. 3. K. 74.)

§. 8. Atăt dobînzile kăt ši podoаbele luăndusce ku bunăkredințăş, sunt bine luate, iar fiind ku rea kredință, se dau înapoi. (Vezi Kap. 9. §. 7.) (K. XXIII, XXIV. T. 3. K. 25, 3.)

[1]) Nov. 138.
[2]) Nov. 121, ši 138.

www.digibuc.ro

Кап. XX.

Despre kizeшie.

§. 1. Kizeшъл atъпчea se трaце de кътръ лndatoriторїъ, кънd пъ este кіп ka съ eacъ datopiea de ла лndatopiт. [1])

(Карт. XXVI. Тіт. 2. Кап. 1.)

§. 2. Deчї krediторїъл datopїъ este maї лптъїъ съ апъче пре лndatopiт пентръ банїї datopieї, шi dakъ пъ'ї ва пътea скоate, atъпчea апъкъ пре kizeшъл лъї. Iap de лъкръріле лndatopiтълъї нічї кът съ пъ se atінгъ, пънъ кънd пъ ва порні маї лптъї жалобъ лпprотіва kizeшълъї. [2]) (K. XXVI. T. 2. K. 1, 2.)

§. 3. Kizeпъл фiind апъкат de кътръ krediторїъ, de ва чере de ла жъdекъторїъ време рънdъїтъ пентръ ka съ поатъ adъче de фацъ пре лndatopiт, i ce пъпe badea.

(K. XXVI. T. 2. K 1.)

§. 4. Чел че ва лъа асъпра ca ka съ плътeаскъ стреіпъ datopie, datopїъ este съ o плътeаскъ, шi лndatopiрea терце шi ла кліропотії лъї. (K. XXVI. T. 3, 1. K. 1, 89.)

§. 5. Фетeea kizeшъ пъ se прітеще, кът нічї съпъсъл фіїъ пентръ татъл съъ, нічї печінстітъл шi віклеапъл, нічї съракъл, нічї чеї din партea кліросълъї, нічї чеї певръстнічї. [3])

(K. XXVI, X. T. 1, 4. K. 7.)

Кап. XXI.

Despre zaпice.

§. 1. Кънd чінева се ва апъра zікънd къ zaпісъл пъ есте adевърат, datopїъ este лптъї чел чел л'аъ adъc съ аръ-

[1]) Нов. 4. [2]) Нов. 4. Кап. 2.

[3]) Конст. Аргепоп. Карт. 1 Тіт. 13.

www.digibuc.ro

te doveziле sale, apoĭ съ арѣте шi чел че ziче къ nu este adevърat. (Vezi Кап. 4. §. 8.) [1] (Карт. XXII. Tit. 1. Кап. 2.)

§. 2. Zapiсul fiind ku treĭ martурĭ are toatъ credinца къzutъ. (К. XXII. Т. 4, 3. К. 2.)

§. 3. Спре а се dovedi un zapis къ este adevърат, kund nu va fi ku martурĭ, trebuinца чере ka съ се пуе алътуreа, potrivindusce ku алтеле скрiсе de mъna aчелуea че л'ar fi скрiс. [2] (К. XXII. Т. 4.)

§. 4. Пierdereа zapisuluĭ nu лukide жudeката челuĭ че лаŭ avut, kund se poate ku алте kipурĭ се ĭасъ ла luminъ dreptatea prin pъndueала жudekъцiй. [3] (К. XXII. Т. 1. К. 60.)

§. 5. Kund чinева prin пещiинцъ wъnzindusce luкрul съŭ, ва iскълi лipsuшi prin greшала ca din пещiинцъ лn zapisul wъnzerii, nimik nu se watъmъ niчĭ жuшĭ nierde dreptatea. [4] (К. XXII. Т. 1. К. 85.)

§. 6. Dakъ ku хотърjreа judekъцiй се ва da kuĭва жurъmъnt pentru datoriea че тъгudueще ne fiind zapis la miжlok, orĭ ва жura, orĭ ва плъti.

§. 7. Ла жалоба че есте pentru ka съ се скоатъ de фацъ zapiseле шi скрiсоriле, dakъ се тъгudueск: atunчea de ла жudekatъ се dъ жurъmъnt лipротiва челuĭ че стъпънеще, asemenea шi лipротiва челuĭ·че c'aŭ trac din стъпънire prin viklешug. (К. XV. Т. 4. К. 24, 25.)

Кап. XXII.

Despre martурĭ.

§. 1. Martурii, фъръ de воia лор, nu se pot a se сili ka съ vie съ mъrturiseaскъ, niчĭ ka съ meargъ din лок лn лок фъръ de voinца лор. (К. XXI. Т. 1. К. 3, 4.)

[1]) Шi лn scholiĭ fila 23. [2]) Nov. 73. Кап. 7.
[3]) Шi лn scholiĭ fila 40 шi 70. [4]) Шi лn scholiĭ la сфършiт.

www.digibuc.ro

§. 2. Mărturiĭ trebue să fie vinovăţiĭ şi vrednici de credinţă. (Vezi mai jos §. 9.) (Kарт. XXI. Тit. 1. Кап. 1.)

§. 3. Şi mărturiĭ pun a nu mărturisi, trebue să se cercetez de sfînt priimiţiĭ spre mărturie, şi apoi să se dee sfînt închinăciune pentru dreaptă mărturisirea lor. (K. XXI. T. 1 K. 20, 32.)

§. 4. Ear mărturiĭ mincinoşi să se pedepsască de către stăpînire vegindusse, cum şi cei ce sfînt numiţi Pnadinc. Şi dacă acel ce aŭ săvîrşit vre o vină, pre lîngă pedeapsă, vor plăti şi celuia. (K. XXII. T. 1. K. 36.)

§. 5. Mărturisirea unuĭ martur singur nu se ţine în seamă. [1])

§. 6. Mărturiĭ la prichiniĭ de vinovăţiĭ, trebue să vie de faţă. (K. XXI. T. 1. K. 3.)

§. 7. Mărturiĭ la prichiniĭ de datoriĭ pun la 15 zile sfînt datoriĭ să aştepte, ear zădecătoriĭ să vaite să întărească mărturiile lor, şi să le dea drumul. (K. XXI. T. 1. K. 42, 38.)

§. 8. La prichiniĭ de vinovăţiĭ se adun mărturiĭ din norocŭ, cum şi toţi aceia care not şi cu'aŭ împlinat prichina, se adun la zădecată şi fără de voea lor, încă şi la prichiniĭ de datoriĭ de bani, saŭ la prichiniĭ de pîrdere de bani se adun din norocŭ, cheamă trebuinţa. Ear arhiereiĭ şi preoţiĭ şi fecioare cele cinstite cu cinurĭ marĭ, nu se not îndatori spre a mărturisi, ci de bunŭ voinţă not să arate. [2]) (K. XXI. T. 1. K. 36.)

§. 9. Nevrăstnicĭ, femeile, năimiţiĭ, descrăpaţiĭ, nebunĭĭ, săracĭ, slugile, casnicĭ, rudeniile, rămasĭ pentru rămasĭ, şi cei ce dunŭ vreme aŭ fost cuviţĭ în prichiniĭ de vinovăţiĭ, saŭ tovarăş pentru tovarăş, slugă pentru împreunŭ slugă, fiŭ pentru tată, şi tată pentru fiŭ, nu sfînt primiţiĭ spre mărturie, cum şi surdul şi mutul, şi cel ce este rănduit vechil răspunzătoriu, cum şi cei ce s'aŭ dovedit plastografi. (K. XXI. T. 1, K. 26, 34.)

[1]) Конст. Артенон. Карт. 1. Тit. 6. пентрu мартурi.

[2]) Şi în scholiĭ file 808 şi 536.

www.digibuc.ro

§. 10. Еар фетеіле пот а мъртърісі аколо унде нъ есте къ пътінцъ а фі бърваці, пре-кът ын бае ші ла лехъсе.[1])
(Карт. XXI. Тіт. 1. Кап. 17.)

§. 11. Еретік ші жідов ынпротіва крещінілор нъ се пріпеск спре мъртъріе, еар унъл пентръ алтъл мъртъріеск.
(К. XXI. Т. 1. К. 44.)

§. 12. Кънd алтеле скріъ скрісоріле, ші алтеле зік мартърії, атънчеа унъл кънте унъл се черчетеазъ фоарте кът атърнтъл ші кът лъаре аміпте ші се нън сфят жъръмынт, еар кънd ші ла о парте ші ла алта сынт мартърі, жъдекъторіъл съ факъ алеџере мартърілор нъ дънъ нъмър, чі дънъ старéа лор, алеґынd каре сынт маі чінстіці ші маі детрéабъ ші ъвъръ пріханъ ла мъртъріе. (К. XXI. Т. 1. К. 20.)

§. 13. Кънd чінева се ва ынтымпла съ ъръжмъшъеаскъ стъпънірії: атънчеа ші фетеea ынпротіва бърватълуі, ші слъга ынпротіва стъпънълуі съъ, ші фіїъл пéнтръ тáтъ, ші тáтъл пентръ фіїъл мъртъріеск.[2])

§. 14. Чел че ціне мартърі, де кътръ жъдекъторіъ съ се недепсеаскъ. (К. XXI. Т. 1. К. 3.)

§. 15. Чеї че даъ доъ мъртърії, де кътръ жъдекъторіъ съ се недепсаскъ. (К. II. Т. 1. К. 36.)

§. 16. Дакъ чінева се ва довedi къ адъкънd мартърі мінчіошї аъ фост кънщігат жъдеката, нъ нъмаї ачеа жъдекатъ нъ се ціне ын сеатъ, дар ші ел се недепсъще ші мартърії.
(К. IX. Т. 3. К. 33.)

---

[1]) Ын схолії філа 540.

[2]) Нов. 90.

www.digibuc.ro

Кап. XXIII.

Decпре Жѫръмѫпт.

§. 1. Жѫръмѫптѫл атѫпчеа се dъ de кътръ жѫdекъторїѫ, кѫnd пічї ѧптр'ѫп кіп пѫ се гъсеще dовадъ ла прічіпъ.
(Карт. XXII. Тіт. 5. Кап. 45.)

§. 2. Жѫръмѫптѫл че се dъ de кътръ жѫdекатъ кѫїва, пептрѫ кѫте пагѫбе ва аръта къ аѫ пътіміт decпре алтѫл, de'л ва прііті, ва лѫа пагѫбіле сале: ѧпсъ пріп черчетареа кѫ атърѫптѫл а фіеще кърѫеа kondeїѫ.[1] (К. XXVI. Т. 6. К. 9.)

§. 3. Жѫръмѫптѫл кареле се dъ кѫ хотърѫреа жѫdекъції, ръdікъ din міжлок ѧndoeала. (К. XXV. Т. 1. К. 1, 2.)

§. 4. Чел че жѫръ фъръ ал сілі чіпева ші фъръ ал хотърѫ жѫdекторїѫл, ѫптрѫ пітік пѫ се фолосеще.
(К. XXII. Т. 5. К. 3.)

§. 5. Чел че ва сілі пре алтѫл а фаче жѫръмѫпт, ші ел пѫ ва вреа съ жѫре прекѫт къ пѫ'л клеветеще, атѫпчеа съ dъ рътас пре сіпе, еар пѫрѫтѫл жѫрѫnd, се сфѫршеще жѫdеката: ѧпсъ кѫnd і се dъ жѫръмѫптѫл кѫ а жѫdекъції хотърѫре, саѫ кѫnd ѧпсѫшї жълѫіторїѫл фаче черере ка съ жѫре пѫрѫтѫл. (К. XXII, VII. Т. 5, 14. К. 37, 35, 51, 17, 40, 19, 20.)

§. 6. Чел че се ва dоbedі кълкъторїѫ de жѫръмѫпт, се пedепсеще dѫпъ леце кѫ греа пedеапсъ, прекѫт ші тартѫрії карії вор жѫра стрѫмб. (Еар пѫтереа жѫръмѫптѫлѫї че есте adѫкътоаре de тоарте сѫфлетеаскъ, се поате bedea ѧп сколії ла ѧпчепѫт.) (К. XXI, XXIII, LII. Т. 1, 5. К. 61, 4, 1.)

[1] Ѧп сколії філа 216.

www.digibuc.ro

Kap. XXIV.

Despre daniĭ caŭ dărșirĭ.

§. 1. Daniea este kând cîneva dă vre un lucru al său pin deplinătatea stăpînire altuia, dărșindu-l fără a fi la mijloc vre o silă saŭ nevoe, ci prin filotimie. (Карт. XLVII. Tit. 1. Кап. 1.)

§. 2. Daniile, altele se fac pin viață, când cineva dărșește cuiva pentru bun prietenșug-l-ui drăgostea ce are către dânsul ca sĭ cunoască har și mulțămire pin viață trăind. Ear altele când nu prichinește de moarte: când cineva dărșește altuia vre un lucru, hotărând ca după moartea sa să aibă al lua pin stăpînirea sa, care are tot o asemănare cu legatum.[1]) (Vezĭ la Кап. 38 pentru legatum.) (K. XLVII. T. 1, 3. K. 1, 58.)

§. 3. Deci daniea este aceea, când cineva dărșind cuiva vre un lucru mișcătoriu, pentru acel ceas ci va da pin mâini și stăpînirea lucrului: care aceasta daniea este și temeinică, nici măcar de va zice dărșitoriul că aŭ făcut daniea pentru că să pășească pre alții, nici măcar de va fura pin furtună scrisoarea danieĭ, și va tăgădui dărșirea, fără numai prin greale prichinĭ de netrăgătoarea acelaia ce aŭ fost primit darul. (K. L, XLVII. T. 6, 2. K. 3, 4, 2.)

§. 4. Și deacă cineva va face daniea vre un lucru fără deosebire, nu poate pin furtună să prichinească vând să facă deosebire, ci daniea rămâne statornică. Ear daniile ce când nu prichinește de moarte, acelea nu săvârșirea dărșitoriului, se căștigă. (K. XLVII. T. 1. K. 73.)

§. 5. Daniile de la prădănile cele din sus când cele mai statornice, dacă acelea ce le-aŭ luat nu se vor arăta netrăgătoriĭ. (K. XLVII. T. 2. K. 9.)

[1]) Nov. 87.

www.digibuc.ro

§. 6. Ear daniea nevrăstnicului ši achelui ce nu este întreg la minte, nu se ține înseamnă. (Карт. XLVII. Tit. 2, 1. Кап. 22, 6.)

§. 7. Cum ši când vinova se va arăta netălmăcitoriu, sau va clevetí pornind părți, sau va ocărî cumplit ši va pecinsti pre fiecitoriul său de bine: sau va pune mână asupra lui, sau îl va face mare strîcăciune ši multă pagubă, sau se va dovedi că ia vrăjmășit bieaca, sau că n'ar urmat la vele ce ar avut tocmeală sau înscris sau fără scrisoare asupra danieĭ: îndată se întoarce daniea fiind mâcar sevârșită, ca de la un netălmăcitoriu. (К. XLVII. Т. 2. К. 10.)

§. 8 Cum ši dacă nu va ave copiĭ ši se va da danie cuiva, ši pre urmă va face copiĭ, se strică daniea. (К. XLVII. Т. 2. К. 8.)

§ 9. Ši cel ce ar fecut toate ale sale danie, earăș nu se învinovățește mai multă de cât ceea ce'ĭ este la pătinică, rămâindu ši lui pentru bieaca sa, deosebindu-se ši datoriile ce are cu plătească. (К. XLVII, IX. Т. 1, 3. К. 11, 30.)

§. 10. Daniile trebue cu sfat înscris ši cu adeverincile mărturilor ši cu întărire pentru ca cu aibă tărie lor. (К. XLVII. Т. 1. К. 64.)

§. 11. Fiiul supus părinților nu poate cu dărueaskă nici din vele agonisite, ale sale, decât numai cu voința părinților[1]) (Vezi Кап. 36, §. 1.) (К. XLVII. Т. 2.)

§. 12. (Pentru daniĭ la hotărnicea ce s'ar fecut cu sfatul de obște la anul 1785. Decemv. 28, scrie, ca daniile cu fie slobode a se face numai între rudenii, între cei de stare deopotrivă, sau de cătră cei neputincioși cătră cei sărachi, ši de cătră toate stareа la sfintele Monastiri, ear în alt feliu, cu nu se fac.)

[1]) Конс. Артикулы Карлеа 1. Тит. 9.

www.digibuc.ro

Kap. XXV.

Despre protimisis.

§. 1. Protimisis aŭ împărățiĭ pădeniile, apoĭ răzășiĭ, apoĭ meșiești și lăturași, și apoĭ veĭ ve aŭ împrednicat banii lor, adecă kreditorii, [1] (Карт. XI. Tit. 1. Кап. 58.)

§. 2. (Fiĭnd are dreptate din pravilă a răskumpăra lăkrăd maĭchiĭ sale ve s'ar fi vândut de tatăl săŭ, saŭ lăkrăl tatălăĭ săŭ ve s'ar fi înstrăinat de mătăsa în vremea ve se afla nevrăstnik și în kasa părințeaskă, însă de aŭ fost anilikș dănă împlinirea a 14 anĭ, are din pravilă 30 anĭ, iar de aŭ fost afilikș dănă împlinirea a leșiĭtei vrăste, are încă 10 anĭ fiind de fașă; iar la vele ve vor vinde tatăl saŭ măta drepte lăkrărĭ ale lor fiind fiĭ svăși în kasa părințeaskă, svăt nichĭ un kăvânt nu pot să vee protie ka se reskumpere, kăchĭ fiind părțiĭ a fameliei vânzătoare însăși se sokotesk kă aŭ fost împrejur vânzători, iar fiind eșiți din kasa părințeaskă și în vrăstă, trebue să fie întrebați prin publikație și vând să reskumpere, se protimisesk dănă obicheĭăl pământălăĭ Moldovii, prekum se arată în obicheĭările urmate a pământălăĭ ve s'aŭ dat în skris la anii, 1782 Fevruarie 19, pontul 7 și 8.)

(К. XIX, XXVIII. Т. 1, 14. К. 11, 1.)

§. 3. Dreptatea protimisirii, pentru kăvântul pețiinții, până la 10 anĭ se poate chere, iar pentru veĭ ve aŭ fost întrebați și aŭ știut, până la 4 anĭ. [2])

§. 4. (La protimisis de răskumpărare a părții de moșii răzășești, în pământăl Moldovii s'aŭ urmat obicheĭăl, dându-se tot-deauna protie răzeșilor a răskumpăra părțile ve

[1]) Nov. 1. a Împărat. Konst. Porfirogen. și Împărat. Romano vel bătrân.

[2]) Nov. a Împărat. Romano-vel bătrân.

www.digibuc.ro

с'аѣ фост вѫndѣт prin пещіінца лор саѣ фъръ леџіѣіта пѣплікаціе, ѧпсъ протіе се dъ ѧптрѣ ачест кіп: чеї че сѫпт dintrѣ ачелашї бътрѫн, аѣ ѧптъеа протіе ла ръскѣтпърареа пърцілор че сѫпт dintrѣ ачел бътрѫн, еар певрѫnd а ръскѣтпъра, атѣпчеа се dъ протіе челор че сѫпт алътъреа кѣ алт бътрѫn din трѣпѣл ачеї тошіі, еар непріімind нічї ачеїа, атѣпчеа се dъ протіе челоралалцї ръzъшї че сѫпт ѧn трѣпѣл тошіеї.)

§. 5. (Пентрѣ протімісіс пре ларг се аратъ prin соборніческѣл хрісов че с'аѣ фъкѣт ла анії 1785, Декетвріе 28, кѣт съ се ѣртеzе ѧn пътѫптѣл Молдовії, прекѣт се аратъ ла Кап. 11. §. 17. а ачещії кърцї. Осебіт артенії ші жidoвії пѣ аѣ вое а кѣтпъра тошії de вечї, еар касе dѣгене пре ла тѫргърї аѣ вое а кѣтпъра, ѧпсъ артенії пот кѣтпъра ші вії.)

§. 6. (Ла челе вѫndѣте prin леџіѣіта пѣблікаціе, кѣт ші ла челе вѫndѣте prin солтап mezат съвѫршіте prin харечї, черерea de протімісіс а ръскѣтпърърії, се ѧпkide.)

КАП. XXVI.

Despre челе че се kъщігъ dѣпъ drептатea фіреаскъ.

§. 1. Пентрѣ челе че се кѫщігъ dѣпъ фіреаска drептате, вezї таї ѧптъї ла Кап. 9 а ачещії кърцї. Dечї спре пілdъ саѣ адъоџіт ачестеа, прекѣт ам zіче: кѫnd апа кѣргътоаре пе тошіеа кѣіва се ва траџе кѣ ѧпчетѣл din матка са ші тѫlind пътѫптѣл ва адъоџі тошіеа, dѣпъ фіреаска drептате, адъоџіреа ачееа о кѫщігъ стъпѫнѣл тошіеї. Еар de ва лъса матка са deодатъ, ші ва рѣтпе о бѣкатъ de лок din

www.digibuc.ro

тошіе стреіпъ, бѫката ачеа de лок (фііnd къ есте din трѫпѫл ачеї тошіі,) аре съ о стъпѫпеаскъ ачел кѫ тошіеа.

(Карт. L. Тіт. 1. Кап. 7. §. 5.)

§. 2. De ва фаче чіпева касъ пре локѫл алтѫеа, саѫ алте zidipї de decѫвт лп пътѫпт фъръ а се алкътѫі кѫ стъпѫпѫл локѫлѫї, саѫ ва фаче лъкащѫ преете лъкашѫл алтѫеа, атѫпчеа стъпѫпѫл локѫлѫї се фаче стъпѫп пре dѫнселе, dѫnd чееа че с'аѫ келтѫіт, саѫ жшї ва рѫdіка ачела біналіле че аѫ фъкѫт. (К. L. Т. 1. К. 28.)

§. 3. Чел че ва сетъпа ші ва съdі пре тошіе ші царіпъ стрѣіпъ фъръ щіреа ші фъръ воінца стъпѫпѫлѫї локѫлѫї: сетъпътѫра ші podіреа dѫпъ фіреаска dрептате есте а стъпѫпѫлѫї локѫлѫї, къчї din пътѫпт есте крещереа ші фачереа лор. (К. XV. Т. 1. К. 81, 35.)

§. 4. Чел че стъпѫпеще кѫ бѫпъ kredінцъ вре ѫn лѫкрѫ, къщігъ podѫріле челе de таї лпаінтеа жѫdекъцій, еар пѫ ші челе dѫпъ жѫdекатъ; еар чел че стъпѫпеще кѫ реа kredінцъ ва лптоарче тоате podѫріле кѫте аѫ лѫат лп кѫтъ време аѫ стъпѫпіт. (Vezї Кап. 35. §. 27. ші Кап. 36. §. 16.)

(К. XXIII, XXIV. Т. 3. К. 10, 25, 3.)

§. 5. Кънd чіпева din матеріе стреіпъ ва алкътѫі вре ѫn лѫкрѫ кѫ лпкіпѫіре саѫ ѫпіре карѐ пѫ се поате deосебі, пічї пѫ се поате а се dісфаче фъръ а се стріка матеріеа, атѫпче плътind матеріа ретѫпе стъпѫп лѫкрѫлѫї, їар de се поате adѫче матеріеа ла лптъїа старе, атѫпчеа пierde остепеала алкътѫіреї; лпсъ кънd чіпева ва лѫа матеріе стреіпъ кѫ реа kredінцъ ка съ алкътѫеаскъ лѫкрѫл, саѫ съ zideаскъ касъ, атѫпчеа doberdindѫл стъпѫпѫл матеріеї къ аѫ щіѫт къ матеріеа есте стреіпъ, ші лппреѫпъ ва doberdі къ ел п'аѫ щіѫт кънd і с'аѫ лѫат матеріеа, поате съ порпеаскъ жалоба фѫртѫшагѫлѫї ші съ чее лndoіт, їар de аѫ щіѫт стъпѫпѫл матеріеї ші аѫ тъкѫт, атѫпчеа ва лѫа алтъ матеріе лп локѫл ачеї че і с'аѫ лѫат.

(К. L, LX. Т. 1, 10, 12. К. 7, 13, 95. §. 6, 8.)

www.digibuc.ro

§. 6. Де ва звгръві чінева ікоапъ пре скъндзръ стреіпъ, фііnd къ звгръвіреа есте маї скзтнъ, ръмжне а стъпжнзлзї ікоанеї, плътіnd скъндзра. (Вежї Кап. 9. §. 1.)

Кап. XXVII.

Деспре товъръшіе.

§. 1. Товъръшіеа есте взна din лndаторіріле ачелеа че се алкътзеще лntре doї саз лntре маї тзлцї, каре зртеазъ їаръшї dзпъ dрептатеа неатзрілор, adекъ взна воінцъ ші прітіреа деспре атъndозъ пърціле; dрепт ачееа ла лзкрзл че есте de товъръшіе а тзлтор пърташї, пз поате взнзл dintре dжпшїї а фаче вре о префачере саз скітбаре лзкрзлзї, фъръ плъчереа ші воеа челзралалцї. Іар сфатзл челзеа че сфътзеще а пз се фаче скітбаре ші префачере, се протітісеще маї тзлт decът ачелоралалцї товаръшї. (Карт. XI, XII. Тіт. 1, 2. Кап. 2, 28.)

§. 2. Ла товъръшіе кіелтзеала есте din тіжлок, кзт ші къщігзл ші пагзба, кзт ші лntътплареа піердерії din банії че съпт пзшї ла тіжлок а вре взнії пърцї. (К. XII. Т. 1, 2. К. 27, 4.)

§. 3. Дечї товаръшзл de ва лза сінгзр podзріле лзкрзлзї че есте de товъръшіе, се лnвіновъцеще а ръспзnde товаръшілор съї партеа лор, атът ел кът ші тощепіторії лзї. [1]) (К. XII. Т. 1. К. 84.)

§. 4. Іар товаръшзл товаръшзлзї теz, пз есте ал теz товаръш. (К. II. Т. 3. К. 27.)

§. 5. Кзт ші пентрз лепевіре се лnвіновъцеще, къчї datорїз есте съ аїзъ сіргзінцъ ка лncзшї пентрз лзкрзріле сале. (К. XII. Т. 1. К. 69.)

§. 5. Ші ла товъръшіе de віте чел че ле ва лза асзпра

[1]) Нов. 87.

www.digibuc.ro

са, шї ле ва піерде, сăў се вор фъра пре аскънс din не пъртареа са де гріжъ, ачела пъгъбеще. Іар де се вор ръпі де тълхарї прăдъторї, сăў де вор перї din алтъ лптъмпларе, пагъба есте din міжлок. (К. XII. Т. 1. К. 30.)

§. 7. Осебіт аре съ деа товаръшъл сеатъ пентръ добънdъ, їар нъ шї пентръ добънda din добънdъ. (К. XII. Т. 1. К. 64.)

§. 8. Дечї тъpind ънъл din товаръшї, пагъба шї добънda че ва фі фъкът лп віеаца лъї, есте din міжлок. (К. XII. Т. 1. К. 27, 30.)

§. 9. Товъръшіеа се стрікъ шї лпaintеа ваделії фiind ла міжлок вре о къвііпчоасъ прічіпъ, кът шї пріп лепъдареа шї не прітіреа а ънъїа сăў а ънора din чеї лптовъръшіцї, сăў пріп тоарте. (К. XII. Т. 1. К. 3, 14, 60, 62, 86. §. 4, 10, 3.)

§. 10. Дечї дакъ ънїї din товаръшї вор вреа съ се деосебеаскъ шї нъ се пот алкътъі, атънчеа пріп жъдекатъ се каътъ десфачереа товъръшіеї, шї ъртеазъ а се фаче сокотелеле товъръшіеї къ тълтъ лътъріре; лппърціndъсе пре партеа фіе-кърuеа къ апалогіе, dънъ сътеле капіталърілор, шї а остепелїї, шї dънъ токтелеле шї лndаторіріле че аў фост. Іар ка съ се пъгъбеаскъ ънъл din товаръшї пентръ къщігъл челъїалалт, сăў съ нъ фіе пърташ ла пагъбъ, ачеаста нъ се слобоade. (К. XII. Т. 1, 2. К. 8, 29. §. 1, 2.)

Кап. XXVIII.

Despre epitropie.

§. 1. Епітропіеа есте сăў пріп dіеатъ лъсатъ къїва, сăў пріп рădeniea чеа маї de апроапе, сăў ръndъітъ de къtръ стъпжніре. (К. XXXVII. Т. 2.)

§. 2. Епітропъл че се ръndъеще пріп dіеатъ, требъе съ

www.digibuc.ro

ce ДИкredinцeze de кътръ стъпЖниpe, ДИdatoриndъce ka съ поарте de гріжъ de a ле копіlълъї, ка ДИcъшї de a ле сале. (Карт. XXXVIII. Tit. 7.)

§. 3. Кът ші ачел din ръdenії ДИтръ dъпъ рънdъeалъ епітроп копіilор, карeле dъпъ правілъ се ші протімісеще ла кліропоміе. [1])

§. 4. Мъта ДИтръ ші їa ла епітропіea копиilор певръстнічї, ДИсъ dakъ пъ се ва търіта de ал doілea. Iap търind ші тъта, ДИтръ бъпъл сай бъпа. [2]) (К. XXXVII, LI. Т. 12, 6. К. 9,)

§. 5. Кълъгърії ші клірічії, пот съ ДИтре епітропї, ДИсъ de вор фі кънріпшї къ авере. (XXVIII. Т. 1. К. 64, 65.)

§. 6. Черънd требъінца ка съ се маї adaoгъ ші алт епітроп, се поате рънdъі de кътръ стъпЖниpe. (К. XXXVII. Т. 1. К. 3.)

§. 7. Кънd татъл ва рънdъі прin dieata ca вре ън епітроп, атънчea ръdeniile челе маї de апроапе пъ пот zіче нітік. (К. XXXVII. Т. 2. К. 4.)

§. 8. Чел сърак пъ поате а фі рънdъіт епітроп, нічї чел desфрънат, нічї чеї каре пъ съпт къ тіптea ДИтреагъ, нічї партea фетееаскъ (осебіт de тъта ші бъпа), нічї певръстнічії, нічї чеї че аї вре о прічінъ de тошії, сай de алте averї a ле копіlълъї. (К. XXXVIII, XXXVII. Т. 1, 4, 11. К. 6, 5, 1.)

§. 9. Епітропъл daторїъ есте ка съ поарте de гріжъ пептръ бъпа крещере ші ДИвъцътъра копіlълъї, кът ші пептръ ДИбръкътіптea копіlълъї къ бъпъ кътпъніpe. (К. XXXVII. Т. 1. К. 1.)

§. 10. Ші кътпъпind епітропъл къ бъпъ рънdъeалъ келтъеліле копіlълъї din вепітърї, поате съ чее келтъелеле че ва фаче de ла сіne пептръ бъпа крещере ші ДИбъпътъціреа лъкрърілор, ші doведіт фолосъл копіlълъї. [3]) (К. XXXVIII. Т. 9, 7, 2, 4, 3. К. 14, 17, 10, 3, 17.)

[1]) Нов. 118.

[2]) Ашезътъпт. 1.

[3]) Ші ДИ схолії ла сфършіт.

www.digibuc.ro

§. 11. Епі́тропъл дънд бапії копілълї къ добъндъ аре дптръ ън ап къщіг добънда а доъ лънї, їар де съ ва дптътпла съ се піеарză, а лъї есте пагъба. [1]) (Карт. XXXVII, XXXVIII. Тіт. 11, 1. Кап. 1. §. 2.)

§. 12. Дечї дар, епітропъл дъпъ че ва лъа асъпра са епітропіеа копілълї, съ поарте де гріжъ пънъ дп доъ лънї ка съ деа бапії певръстнікълї къ добъндъ ла лок сігър; къчї не пъртънд де гріжъ, се ва чере де ла дънсъл добъндъ дъпъ доъ лънї че аў дптрат епітроп; дпсъ дакъ се ва добеді къ бапії їаў метахірісі́т ла але сале требъінцї, саў кънд пъ ва да сеатъ къ с'аў келтъіт пентръ копіл. Їар пегъсіндъсе лок сігър, маї біне де кът съ се деа бапії фіінд къ прімеждіе, маї біне съ стеа пъзіцї. (К. XXXVII. Т. 7, 9. К. 7, 2. §. 6.)

§. 13. Епітропъл пъ поате съ кътпере din лъкръріле копілълї, нічї кърatоръл, нічї прокъratоръл. (К. XXXVIII. Т. 9. К. 8.)

§. 14. Епітропъл пъ поате съ кътпере къ бапії копілълї чева пентръ сіпе; къчї дп ърмъ поате копілъл саў лъкръл ачела съл чее къ тоате венітъріле лъї, саў бапії къ добъндъ 12 леї ла съть пре ап. (К. XXXVIII. Т. 17. К. 1.)

§. 15. Епітропъл саў кърatоръл, адекъ пъртъторъл де гріжъ, пъ поате съ їа фііъ де съфлет пре копілъл чел аре събт а са епітропіе пънъ пъ ва трече де 20 де апї.

(К. XXXIII. Т. 1. К. 1.)

§. 16. Епітропъл дптрънд кіzеш пентръ копіл, поате съ се лепеде din кіzешіе, арътънд дрептъціле сале.

(К. XXXVIII. Т. 4. К. 6.)

§. 17. Епітропъл пъ поате съ вънзъ дптр'алт кіп din лъкръріле тънърълъї, фъръ пътаї черънд требъінца пеапъратъ, съ фіе прін щіреа ші хотъріреа стъпънірії.

(К. XXXVIII. Т. 7, 9. К. 8, 1. §. 3, 4, 5.)

§. 18. Тоате лъкръріле чеде тішкътоаре каре вор фі съпъсе перічіънїї ші фъръ де треабъ, пот съ се вънзъ де къ-

[1]) Дп сходії.

www.digibuc.ro

trъ epitropu pentrъ ka sъ nъ piee de istov ši sъ se pъrъbeaskъ de dжnseле, їar din лъkrъrile челе petišкътоare a le kopilълъї, prekът; тошіі, kase, livezї, vії, dъrene ši morї, epitropъl nъ poate pičї a лnstreina pičї a pъne amanet: či nъmaї de ва чере вре o trebъinцъ fъrъ apъrare a kopilълъї ši ва fi spre folosъl лъї, prin porъnka stъпжnirii. (Карт. XXXVIII, X. Tit. 9, 4, 7. Кап. 49, 8. §. 3, 4, 5.)

§. 19. Epitropъl nъ poate sъ kъmpere din лъkrъrile kopilълъї (prekът s'aъ maї zic.) лnsъ de se ва binde вре ъn лъkrъ kъ sъltan mezat poate sъ adaogъ ла харечїъ ši de ва da алт mъщereъ чееа че aъ dat epitropъl, ачела се protimiseще, їar kъnd niminea nъ ва adaoдi; poate epitropъl sъ adaogъ ši sъ kъmpere nъmъrжnd лndatъ precъl kъmpъrътърії, їar лntr'алт kin de ва kъmpъra, sъ fie лndatorit a da лndoit. (K. XXXVIII. T. 9. K. 8.)

§. 20. Epitropiї de обще sънt datorї pre тот anъl a arъta ла lokъl ъnde se kade, izvod kърат de тоате dъrile ši kieltъeliле, kът ši de тоате venitърile. (K. XXXVII, XXXVIII. T. 7, 15.)

§. 21. Лnprotiva epitropълъї, терце жалоба пъпъ ла 30 de anї din pravilъ, ši treче ši ла kliponomї лnprotiva kliponomilor лъї. (K. XXXVIII. T. 3, 7. K. 35, 29, 37, 30.)

§. 22. Epitropъl kът pičї fratele съъ, pičї tatъl съъ, nъ poate sъ se logodeaskъ ši sъ їa prin kъnъnie pre kopila че ва авеа събт epitropie, їar de ва eši din epitropie ši se ва desfaче de тоате sokoteliле dъndъšї kъратъ seата, ši kopila лntrъnd събт алтъ epitropie, atъnчea poate sъ o їae. (K. XXVIII. T. 4, 5. K. 18, 10, 9, 27.)

www.digibuc.ro

Кап. XXIX.

Decпре невржстпічĭ.

§. 1. Невржстпікъл партеа бърбътеаскъ пъпъ ла 14 апĭ се пътеще лп правілъ *апілікс*, еар партеа фетееаскъ пъпъ ла 12 апĭ; лптръ каре време фііnd копілъл фъръ пъріпцĭ ші събт епітропіе, пітік пъ поате фаче фъръ пътереа епітропълъї, ші орĭ че ва фаче лптръ пітік пъ се ціпе лп сеатъ, чі епітропъл требъе съ фіе de фацъ, ші сокотіnd къ атърнптъл фолосъл копілълъĭ съ арате de фацъ бъпа воіпца са, ші съ adeвереze, ші правіла ажътъ пре невржстпік ла тоате челе че се ва атъці ші се ва пъгъві, еар ла віповъцій ші ла грешалеле челе din къцетата ръътате а съфлетълъĭ, ші ла віклешътърĭ пъ се поате ажъта, че пътаĭ чеĭ маĭ тічĭ de шапте апĭ. (Карт. LII, LX, X, VII. Тіт. 10, 17, 4, 39, 5. Кап. 2, 1, 23, 14, 5, 57.)

§. 2. De ла 14 апĭ пъпъ ла 25, се пътеще *афілікс*, лптръ каре време фііnd събт повъцвіре de кътатор, adекъ пъртъторіъ de гріжъ, еаръшĭ фъръ лптребареа ші воіпца пъртъторілълъĭ de гріжъ, орĭ че ва фаче ші ва къноаще къ с'аъ пъгъбіт, поате лп ъртъ съ лптоаркъ спре фолосъл съъ.

(К. XIX, X. Т. 1, 4. К. 11, 1, 7.)

§. 3. Осебіт фііnd тжпърълп *афілікіотіс*, adекъ лптре 14 ші 25 апĭ, de ла лппліпіреа а 25 de апĭ, аре de ла правілъ 10 апĭ фііnd de фацъ, ші 20 апĭ пе фііnd de фацъ, лптръ каре време поате съ тішче жалобъ пептръ лъкрълъ маĭчіĭ сале че с'аъ лпстреіпат de татъл сеъ, саъ лъкрълъ татълъĭ сеъ че с'аъ лпстреіпат de тъшъса, саъ пептръ алте стржтъбътъцĭ ші пъгъбірĭ, еар лппотріва челор че къ реа кредіпцъ стъпжпеск лъкрърілe лор, dъпъ лппліпіреа а *афілікіотіс*, adекъ de ла 14 апĭ аĭ вржстіĭ, поате съ тішче жdекатъ пъпъ

www.digibuc.ro

la 30 de anĭ. Ear pentrŭ vănzărĭ, kumpărătorĭ, skimburĭ ce va face *afĭlikse* ku pregătirea ca, de va kunoaște un ortŭ kŭ s'aŭ pregătit ši s'aŭ asprit, poate ku kuvăntul nevrăstnicĭeĭ, dupŭ împlinirea vrăstei leĭtite, pănă un patru anĭ sŭ mišce zădekatŭ, ši de kătră pravilŭ se ažutŭ. [1])

(Kart. L, X, XXVIII, XXII. Tit. 12, 4, 14, 7, 34, 6. Kap. 3, 1. 24, 2, 7, 9.)

§. 4. Celor desfrînați ši nebunĭ, ši dupŭ vrăsta leĭtită de 25 de anĭ, li se pune purtătorĭŭ de grijă.

(K. XXVIII. T. 10. K. 17.)

§. 5. Pravila avund prividere pentru pregătirile ce se pot întîmpla nevrăstnicilor, ĭaŭ împotrivnicit a mišca jalobă nu numaĭ asupra epitropilor ši asupra celor ce vor pune stăpînire fără drептate pre lukrurile lor, cărora ale lor fără cea maĭ mikă pregătire, nu fiind la voința lor a mišca jalobă orĭ asupra unĭa părțĭ, orĭ asupra altora, prekum vor sokoti a le fi de folos, kum ši asupra kliroponilor epitropiilorŭ; kăcĭ prin mulțimire sînt îndatoriță a răspunde ši a da samă pentru cele ce mortul aŭ pregătit pre nevrăstnik ši n'aŭ purtat de grijă prekum se kade, kum ši asupra kiezăšiilorŭ epitropilorŭ, osebit de muma kund va arăta pre čipeva a fi bun de a se rîndui epitrop ši prin kuvăntul îndemnării sale se va rîndui, ši ačel epitrop va adăuge pagubă kopiilorŭ, este ažutatŭ din pravilă dupŭ pravilistul Veliaș, înțeles de nu va pune la mižlok kiezăšiile lukrurile sale, înkă poate să mišce jalobă ši asupra zădekătorilor, prin kare s'aŭ orînduit epitropul, pentru kă n'aŭ kătat să se întrebuințeze de stareа luĭ, apoĭ s'ar rîndui easkă. (K. XXXVIII, X, XXVIII, XXVI. T. 3, 7, 4, 5, 8. K. 1, 2, 3, 45, 37, 8, 5, 17, 32. §. 2, 3, 4, 5, 6.)

§. 6. Muma de va da pe epitrop un latrĭ, ši va lua asupra sa purtareа de grijă a kopiilorŭ, întru čele ce se va pregătí tîrîrea, earăšĭ epitropul kade în răspundere.

(K. XXXVIII. T. 8. K. 22.)

[1]) Vezĭ Konst. Artenopul Kart. I. Tit. 12, pentru nevrăstnicĭ. Vezĭ ši Nov. 22. Kap. 24.

www.digibuc.ro

Кап. XXX.

Decпре логодnъ ші kѫnѫnіе.

§. 1. Чел таї тік de 7 анї nѫ се слобоade а се логоді.
(Карт. XXVIII. Тіт. 1. Кап. 11.)

§. 2. Ла фачереа логоднїї есте таї лптъї чершѫтъ съ фіе воіпца пърінцілор, їар пефііnd пърінцїї лn віеацъ, а рѫdелор челор таї de апроапе, саѫ а епітропілор, къчї фііnd логодna фъкѫтъ фъръ щіреа ші воіпца лор, се стрікъ.
(К. XXVIII. Т. 4. К. 2.)

§. 3. Логодna dѫnъ рънdѫеала бісеріческъ фііnd фъкѫтъ, кѫ четіреа логоdірїї ші пріп благословеніе ші легътъръ кѫ фачереа крѫчелор, adекъ Іерологіе, ка о пѫптъ се сокотеще. [1])

§. 4. Ла съвършіреа лпсоцірїї пріп логоднъ ші кѫnѫnіе, се черчетеазъ пѫ пѫтаї слобозеніа капоапелор бісерічещї, чі лпкъ de есте кѫ кѫвііпцъ ші фъръ пріхапа чінстїї.
(К. II, XXVIII. Т. 3, 5, 1. К. 144, 6, 5.)

§. 5. Врѫnd о парте фъръ прічінъ кѫвііпчоасъ ка съ стріче логодna че с'аѫ фъкѫт dѫnъ рѫndѫеала леції, опреаще правіла, ла каре прічінъ стъпѫніреа таї лптъї требѫе съ трітітъ ла бісеріческѫл пъсторїѫ ка съї dea сфат ші лndeтпареа кѫвііпчоасъ, апої ші пріп порѫпкъ съ се лndатореаскъ; ші dакъ се ва ведеа къ пічї лптрѫ ѫп кіп пѫ се поате а се плека, атѫпчеа съ се стріче, фііnd ѫп лѫкрѫ прітежdіос de а се фаче ѫпіре сѫлпікъ; еар партеа віноватъ се ва лndаторі ка челе че аѫ лѫат ла логоднъ съ ле dea лnапоі лndоіт, (лпсъ de пѫ аѫ dат ші din партеа са алте dарѫрї) ші съ плътеаскъ ші келтѫеала: еар de аѫ dат ші din партеа са dа-

[1]) Нов. Лпп. Алексіе Комніno Кап. 3. Нов. Лпп. Леоп лпделеп: лп картеа лѫї Леоп Клавіе.

www.digibuc.ro

рѣрї ла партеа чеа невіповатъ, съ ле пїеардъ, dжnd лпапої ші челе че аѣ лѣат, кѣт ші кїелтѣеала. Еар фііnd ла тіжлок апілікіотіс, адекъ копілъреаскъ невржстпічіе, се лпторк despre атжndoъ пърціле дарѣріле; асетепеа кжnd ва фі воінца десфачерії логодніі despre атжndoъ пърціле, се лпторк дарѣріле. (К. XXVIII. Т. 7, 2. К. 4, 1, 3, 19.) §. 2.)

§. 6. Чеї че фак стъростіе, съ пѣ їее пітік de кжт ѣп лѣкрѣ тъсѣрат ші несітціторїѣ. (К. LIV. Т. 15. К. 3, 7.)

§. 7. Прічініле пентрѣ каре се поате стріка логодна сжпт ачестеа: кжnd атъndoъ пърціле се вор къі ші пѣ вор прітi, саѣ кжnd пѣ ва фі прін воінца ші щіреа пърінцілор ші а епітропілор, саѣ кжnd с'аѣ фъкѣт логодна пре аскѣпс, ші пре ѣртъ о парте се ва къі ші пѣ ва прїїmi, саѣ кжnd се ва афла прічїпъ de рѣdenie, пентрѣ каре опреще бісеріческа правілъ, каре de се ва лптжмпла съ фіе логоднъ, саѣ пѣптъ пелецїѣїтъ, zестреа ші дарѣріле челе din лпaінтеа пѣпції лпdатъ се даѣ лпапої, саѣ кжnd о парте се ва афла къ пѣ есте de късъторіе авжnd din фіре грешалъ, саѣ кжnd о парте се ва афла къ есте роѣ саѣ роабъ, саѣ кжnd о парте се ва лпщііпца пентрѣ чееалалтъ къ есте кѣ патімъ din челе деФъїmате: прекѣт десфржпаре, ші беціе, саѣ пентрѣ партеа фітееаскъ къ аѣ кѣрвіт, саѣ аѣ авѣт а пъкътѣї кѣ чіпева прін бѣпъ довадъ, ачеа сокотітъ de Фечоаръ, саѣ кжnd о парте се ва лптжмпла съ факъ вре о віповъціе din челе ѣржте ші de педеапсъ, саѣ кжnd о парте ва воі съ се спъсеаскъ лъсind челе лѣтещї, саѣ ва ліпсі треї анї пещііnd ѣnde се афлъ, саѣ кжnd о парте се ва лптжмпла съ казъ лп патімъ ші боалъ de лепръ, епіліпсіе, слъбъпоціре, саѣ алтъ боалъ ѣржтъ, саѣ съ казъ лп пебѣпіе лптрѣ каре съ пътімеаскъ дої анї певіndекжndѣce.[1]) (К. XXVIII, LX. Т. 1, 4, 5, 7, 58, 2. К. 31, 1, 22, 6, 5, 16. §. 3.)

[1]) Ші лп схолї філа 221. Нов. 117. Кап. 6. Ші лп Кжржа архіереаскъ Кап. 20.

www.digibuc.ro

§. 8. Ün bărbat având prin cuvinte dovĕ fetelĭ, saŭ o fetee doĭ bărbaţĭ, cea din urmă cuvinte după lege se stríkĕ, şi partea viitoare va luá cuviincioasa dedeapsă a păcătuluĭ prekurviei, ear de va fi făcut copil cu fetееa de al doilea, cu poarte grija copilului şi a fetеiĭ.

(Карт. LX. Tit. 37. Кап. 60, 85).

§. 9. Bărbatul de se va apucára de al doilea este apucătorít a puzi nevătămate lucrurile ce aŭ rămas de la aptăea fetee pentru copiiĭ ceĭ din tăĭ aĭ luĭ, şi nici nu poate vinde saŭ a apostrăina, puzind şi dintru ale sale leşiíta parte fiilor sĕĭ. (К. XXVIII. Т. 14. К. 1.)

§. 10. Fetееa murindŭĭ bărbatul este oprítă după pravilă ka se nu intre ăn al doilea cununie pănă nu va trече un an după moartea bărbatului eĭ, kare se kiamă anul jălaniei, ear după despărţanie, de se va întâmpla cu se făkă din grešala eĭ, atunčea fetееa este oprítă činčĭ anĭ a nu se mărita. [1])

(К. XXVIII. Т. 7–К, 2.)

§. 11. Fetееa după moartea bărbatului, de nu va puzi anul jălirii, şi se va mărita, nu numaĭ daruíle čele din naintea nunţiĭ şi čele če'ĭ va fi lăsat bărbatul le vor luá moštenítorii fiĭ če vor fi rămas, či datoare este cu deosebeaskă şi ţĭnutate din avereа ca fiilor, ear de nu vor fi fiĭ, le vor luá rudeniile apus nepoţiĭ, saŭ părinţiĭ, saŭ bunul cu buna, saŭ fraţiĭ, ear nefiind nimĭ o rudenie cu се dea la cutiea obştiĭ. [2])

(К. XLVIII. Т. 14. К. 1.)

§. 12. Fetееĭ murindŭĭ bărbatul şi rămăindŭĭ copiĭ, trebue cu făkă de faţă izvod lămurit având apuskris toate čele če aŭ rămas ale bărbatului eĭ, pre kare are cu le puzeaskă nevătămate neavând voe nimik a apostrăina, şi apreună cu făkă izvod şi de toate zestrea eĭ če aŭ fost adusă up kasa bărbatului, şi de daruíle če i s'aŭ dat apaintea nunţiĭ, şi de čele če aŭ maĭ adus up kasa bărbatului

[1]) Nov. 22. Кап. 15, şi 16.

[2]) Vezi şi Konst. Artemonul Карт. 4. Tit. 6.

www.digibuc.ro

lăcrări ale ei osebite de zestrări că bănŭ dobadă pentru toate; rămâind în partea ca de grijă toată casa, înprejurŭ că toată averea ce aŭ rămas de la bărbat, cât şi copiii aŭndoi sânt epitropiea ei, (dacă încă bărbatŭl nu va fi lăsat hotărâre ca prin dieată rândŭind epitropi, carele de nu va primi sarcina epitropiei, datoare este cu alt epitrop,) şi dacă nu se va mărita al doilea, atunci cumpănind sângurŭ ale casii va avea partare de grijă prescât se cuvine părinţilor aî creşte cu bănŭ prindzealŭ, aî căsători, aî înzestra, şi a le împărţi moştenirea cu dreptate, rămâindŭ şi ei parte ca unŭia din fii din averea bărbatŭlŭi ei, ear de s'a mărita de aldoilea aŭ voe copiii, fiind vre o prichină, a se trage de la dânsa, şi toate cele părinteşti deplin a se lua de sânt stăpânirea ei, pentru care va pune la cale stăpânirea, lăsându-se fetei înprejurŭ cu zestrea ei pătraî dar[ă]rile ce aŭ fost luat înaintea nunţii.[1]) (Vezi şi Kap. 37. §. 6.) (Kapt. XXVIII. XXXVII. Tit. 12. Kapt. 1. §. 2.)

§. 13. Căzând bărbatŭl sânt vinovăţie de moarte, zestrea femeei cât şi cele despre tată şi mumă cât şi ale-sale, cât ni cele ce aŭ luat cu danie de la bărbat, toate i se dau dupĕ prăvilă. (K. XXX. T. 1. K. 70. §. 8.)

§. 14. Femeea dacă va peri, şi bărbatŭl o va părăsi făcând katahrisis cu zestrea, atunci prin părtirea stăpânirei s'a pune zestrea sub sekvestru. (K. XXVIII. T. 8. K. 22. §. 9.)

§. 15. Ear pricinile pentru care se poate face despărţanie sânt acestea: când un bărbat sau o femee s'ar căsători treî când soţŭl sau soţia dintăî, sau când făcându-se prin neştiinţă căsnicia, se va afla că este la mijloc prichină oprită de pravila bisericească, sau pentru nefericire dovedindu-se că aŭ fost prekurvit acea sokotită de fecioară, sau când o parte se va afla că este rob sau roabă, sau

[1]) Aşezământul Împăr. Leon şi Konst. Vezi şi Instituţiile Kart. 3. T. 3. la sfârşit. Nov. 127. Kap. 3, şi 117. Kap. 5.

www.digibuc.ro

kând se va dobedi fetееa prekърbind, că kând o parte se va dobedi kъ ъшблъ съ otoare pre чееалалтъ, că kând бърбатъл se va afla famen, trekând treї anї фъръ a se липрезна, că kând o parte c'ar лидръчі, că c'ar литжмпла съ kazъ лп patima nebъnieї, ші чееалалтъ parte cărgъindъ съ тълцї anї пентрь bindekare, prin bісеріческъл пъсторїь ва чере despърцenie; ear стъпжніреа політічеаскъ ва пъne ла кале пентрь партеа че se afлъ лп patima nebъnieї, рândъind kъbiinчос kъrator: că kând барбатъл ва порні пжръ асъпра fetеїї kъ prekървеще ші пь o ва dobedi, poate fetееa съ чее despърцenie, că kând o parte că alta se va іспіті вржтъшind стъпжнірії, că fetееa oблічind пентрь алцїї ші спъind бърбатълъї еї, пь ва da ел de щіре, că kând fetееa фъръ воеа бърбатълъї ва терце ші ва бепкетъі кь алцїї тжind поаптеа ла касъ стреінъ, ші фъръ воеа бърбатълъї tergând пре ла прівеліщї ші жокърї, пъръcind каса, ші ачестеа фъкândъле лппротіва воінцїї бърбатълъї; că kând бърбатъл ва ста прічінъ ка съ пь'шї пъzeаскъ fetееa kърценіеа еї, ші o ва da алтор ка съ prekървеаскъ kь dжnca, poate fetееa съ чее despърцenie, că kând бърбатъл ва цінеа цііторе, ші се ва dobedi de тълтеорї kърbind kь dжnca ші пь се ва пъръсі, poate fetееa съ чее despърцanie: лпсъ маї лптъї стъпжніреа ва рândъі kъbiinчоаселе порънчї спре лпфржнареа ші пъръсіреа ачестор асетенеа фапте; că kând o parte ва воі съ се спъсеаскъ лъсжnd челе лътещї. [1])

(Карт. XXVIII. Тіт. 13, 5, 7, 8. Кап. 1, 21, 4, 22. §. 2, 7, 8, 9, 3.)

§. 16. De се ва литжмпла despърцenie, атънчеа ъртжндъсъ dънъ ашезътжнтъріле правілілор, că бърбатъл ва кăщіга zestrea, ne фіind прічіna despre dжncъл, că fetееa ва кăщіга dарърріле челе dіn-naiптеа пъпцїї, dакъ пь ва фі прічіna despre dжnca: фъръ пътаї атънчеа пь кăщігъ нічї o парте нічї алта, kând despърцeniea че se фаче есте kь чередеа ші kь прііміреа despre atъndoъ пърціле. (K. XXIX. T. 1. K. 119. §. 14.)

[1]) Nов. 117. Кап. 8. N. 12, 22. K. 6. N. 134. K. 9, 1. Ші ла Кăржа Архіереаскъ.

www.digibuc.ro

§. 17. Deci de ba fi prichina dispărţeniei despre bărbat nu numai toată zestrea înapoi la cel mai mic lucru ba da înapoi şi dar[illegible]ile cele din înaintea nunţii, ci înapoi pre cât fac dar[illegible]ile acele din naintea nunţii, ba da o a treia parte dintru a le sale, care de nu vor fi copii remân drepte a le femeii: iar fiind copii, are cu le păzească pentru copii lăsând dar[illegible]ile: şi pentru mulţemirea celor părinţeşti ce se cuvine copiilor, stăpâneirea va pune la cale. Iar de ba fi prichina despre femee, bărbatul va lua zestrea şi dar[illegible]ile. care de nu vor fi copii rămân drepte ale bărbatului: apoi de nu ba fi zestrea dată de către vre un strein ca deosebită amezare înaintea nunţii: cum mi de către tatăl, când acea despărţită fiică a lui va fi întru neleţiuită vreste, cum şi când va fi fost deosebită amezare înaintea nunţii. Iar fiind copii, atunci se va folosi cu dar[illegible]ile lor păzindule pentru copii. [1]) (Карт. XLV, XXIX. Tit. 4, 5. Кап. 6, 1, 2, 3, 4.)

§. 18. Fiind între bărbat şi femee mare ne unire şi multă gălceavă, şi având una dintru altul dăruitură despre dăruri de a se înmulţe pentru răsipireа lucr[illegible]ilor, beţiea, desfrânareа, vrăjmăşiea, traiul rău şi altele, şi de nu va voi nici întru un kip a trăi împreună, să se rânduească mai întâi la duhovnicească pistorie ca să le fac duhovniceasc[illegible] povăţuire şi îndemnare cu toată sîrguinţa spre împăcuireа şi bun traiul lor, şi când nici întru un kip nu se va potrivi, atunci şi stăpâneirea va da porunci şi înfrozire părţii ceii vinovate, şi când se va videa că nu se pot uni, să se deosebească trăpeţe un an de zile, lucrându-se din mijloc bărbatului zestrea şi toate ale femeii ca să steа la altă mână; şi întru acea[illegible] vreme bărbatul va porta de grija femeii, şi de vor fi copii se vor lăsa să steа la partea ceа nevinovată,

[1]) Нов. 117. Кап. 9. Şi din scolii la început.

www.digibuc.ro

partea ceea viiovată le va părta de grija hrapiĭ şi a altor trebăinčĭoase; şi dăpă tречereа apălăĭ vor fi judatoriţi ĭarăşi prin porăpkă că se apeaskă, jukizeşlăindăce partea ceea viiovată ka că nă ărteze traĭăl răă de maĭ nainte, şi kând o parte ničĭ kăm nă se va priimi şi se va vedea o ăr̆ večnikă; atăpčea se va ărta despărţenie, şi partea ceea viiovată va căfері челе че răndăеще правіла. (Vezĭ maĭ căc.) [1] (Карт. II, XXVIII. Tit. 3, 7. Кап. 48, 10.)

§. 19. Правіліле атăт челе векĭ a romanilor kăt şi челе din ărtă jupărătещĭ jufrăpeazăă nă nămaĭ kă nedepse пре чеĭ че се вор dovedi prekărvind чі şi kă pierdere de авере. (Пентрă каре четеще пре ларг картеа 48 a jup. правіле), şi чеĭ че с'ар паще din fetieĭ слободе, сънт слободзĭ, ĭar чеĭ че с'ar паще din roabă сънт робĭ. [2])

(K. XLVIII. T. 7.)

§. 20. Dispărţenieа de се va juntămпла a fi din грешаліле fetieĭ şi de va авеа băpă drептате бърбатăл a се dispărţi, dăpă правілă fetееа nă are вое a се măріта пăпă la чіпчĭ anĭ, ĭar бърбатăл are вое a се jusăра, афарă jusă de алте причіпĭ, juntăĭ kând va fi dovedită kă aă prekărvit, aldoilea kând va lăса каса бърбатăлăĭ fără judestăl kăвжпт şi drептате şi mĭ va тріміте карте de dispărţenie, кăчĭ atăпчea prelăпгă алтеле че с'aă arătat maĭ căc, се va тріміте спре покăіпцă la o măпăстіре. [3])

(K. XLVIII, XXVIII. T. 7. K. 2, 6, 1, 9. §. 4, 2.)

(Jun păтжптăл Молдовіĭ juntămплăndăce ăn moldovan ka се ĭa цігапкă пріп kăпăпіе, caă moldovanкă цігап; соборпіческăл хрісов din 1785, Декетвріе 28, скріе ka că ретже робĭ ka піще цігапĭ.)

[1]) Ашezетжптăл ал 3. a Kondičil. пентрă despărţire de трăш şi de тасă. Vezĭ şi ашăzетжпт. 48, a pandectelor пентрă капопеле ші răndăелеле дрептăціĭ.

[2]) Нов. 134. Кап. 10. Нов. 117. K. 8.

[3]) Нов. 22, 134, 117. Кап. 13.

www.digibuc.ro

Kap. XXXI.

Despre spițile rădenii.

§. 1. Rădeniea se dispărțește în neamurile ţele din sus, în neamurile ţele din jos, ші în neamurile ţele de alăturea; ші ţele din sus sânt dinsură kare ne-am păskut ші ne trage noï: adekă tatăl, mama, bunăl, buna, strămoșul ші stremoașa; ţele din jos sânt kare s'ău păskut din noï, adekă fiiï, fetele, nepoții, nepoatele, strănepoții ші strănepoatele. Iar ţele delaturi sânt kare au unirea ші înpărtășirea neamurilă ші a rădenieï ku noï fiind tot dintru o rădăcină: adekă frații, surorile, nepoții nepoatele din frate sau din soră, unkiï ші mătușile ші ţeealalțï, ші rădeniile ţele din sus ші ţele din jos, se înţeapă de la înțăia spiță, iar ţele de alăturea înțăia spiță nu au, ţi nărped de la al doilea spiță. (Kapt. XLV, XXVIII. Tit. 3, 5. Kap. 2, 1.

§. 2. Deţi înțre rădeniile ţele din sus ші ţele din jos, în ţeţi este opritură kununiea, iar înțre ţele delaturi pănă la al șaptelea spiță. Sânt ші rădeniile din kuskrie ші din Sf. Botez, pentru kare bisericeștile pravile hotărăsk la ţe spiță este slobodă kununiea. (K. XXVIII. T. 5. K. 1. §. 2.)

§. 3. Spițile se sokotesk dupe numărul nășterilor, prekum am ziţe: eu am păskut pre fiiul meu, fiind kă este o nașkere, este spița înțăi: fiiul meu au păskut pre nepotul meu, fiind kă sânt de la mine ші pănă la nepotul meu doilea nașkerï, este spița a doa: nepotul meu au păskut pre strănepotul meu este spița al treilea. Ші iarăși kătră rădeniile ţele din sus: tatăl meu m'au păskut pre mine

www.digibuc.ro

este спіца ⅄пътъ: пре татъл теў л'аў пъскът бȣпȣл, este спіца a doa: ші кȣ ачест кіп пȣтъръпdȣce пащеріле, се афлъ спіціле, прекът am zіче: татъл теў m'аў пъскът пре mine ші аў пъскът ші пре фрателе теў, фііnd къ съпт doȣъ пащерї, este спіца ал doїlea. Ші їаръшї татъл теў m'аў пъскът пре mine, ші пре татъл теў л'аў пъскът бȣпȣл ші тот бȣпȣл аў пъскът ші пре ȣпкїȣл теў, фііnd къ съпт треї пащерї, este спіца ал треїlea. Ші кȣ ачест кіп сокотіndȣce пащеріле, се афлъ спіціле. (Карт. XXVIII. Тіт. 5. Кап. 1. §. 2.)

Кап XXXII.

Despre daрȣріle ⅄пaіntea nȣnціі.

§. 1. Daрȣріле че ее daў ⅄пaіntea nȣnціі съпт desъвЖршіт dap, кът ші челе че се вор фъгъdȣі maї ⅄пaіntea nȣnціі ші се вор da dȣпъ nȣntъ. (Карт. XXVIII. Тіт. 3. Кап. 8.)

§. 2. Daрȣріле de кътръ сокрї съпт desъвЖршіт dap. [1])
(К. XXVIII. Т. 3. К. 9.)

§. 3. Ші ȣn стрein de ва фъгъdȣі вре ȣn dap ⅄пaіntea кȣпȣпіеї, este desъвЖршіт dap. (К. XXVIII. Т. 3. К. 7.)

§. 4. Daрȣріле челе de ⅄пaіntea nȣnціі de вор фі ⅄п лȣкрȣрї пetішкътоаре, nȣ ле поате ⅄пстреіna бърбатȣл, їар de вор фі ⅄п лȣкрȣрї тішкътоаре, прекът ⅄п банї саў алте тішкътоаре ші ле ва метахірісі бърбатȣл ⅄п требȣінціле лȣї, фетееа пічї odinіoaръ nȣ ле піerde авЖnd тъкътъ іпотекъ ⅄п бінеле бърбатȣлȣї съў, фъръ nȣmaї кȣnd се ва doвedi, къ ачеле лȣкрȣрї аў фост свпȣce свбт amanet ла крediторії de maї ⅄пainte. (Vezї Кап. 13. §. 16.)
(К. XXIX. Т. 7. К. 1.)

§. 5. Прекът zестреа aceminea ші daрȣріле челе de ⅄па-

[1]) Vezї Конст. Артепо. Карт. 4. Тіт. 3.

www.digibuc.ro

intea nunții nu este volnic bărbatul a le înstreina, nici de ce va primi însuși femeea a se înstreina.

(Kart. XXIX. Tit. 7. Kap. 1. §. 4.)

§. 6. Logodnicul de va dări logodnicii sale lucrări, pre care în urmă dupe însoțire le va aduce în casa bărbatului ei, nu le poate înstreina bărbatul, fiind că sunt drepte a le femeii. (K. XXVIII. T. 3. K. 1.)

§. 7. Femeea ce n'au aduc zestrea fără dăit în casa bărbatului său, nu poate cu cee dar̆ile cele de întâiu nunții, cum și de n'au aduc de plin prekum au fără dăit, iar̆ăși nu le va lua de plin. (Vezi și Kap. 30. §. 11.)

(K. XXVIII. T. 12, 13. K. 1. §. 2, 3.)

§. 8. Dar̆ile cele de întâiu nunții, de vor fi fără dăite în cătă mare, scrie pravila ca cu se face în scris. [1])

Kap. XXXIII.

Despre zestre.

§. 1. Zestrea în pravilă nu numai aceea ce se dă de către tatăl care trebue se fie din dreaptă avereа ca, dar și aceea care altul strein pentru multă prietenie va are ku tatăl fetii va da la căsătoriea și nunta ei din dragostea ce are către tatăl, se numește *profektivia*, iar zestrea ce nu este din avereа tatălui, se numește *advențivia*, care această advențivie nici în sinisfora nu întru, nici poate a nutimi vre o prefacere. Iar zestrea ce se dă de către tatăl fiicii sale, poate tatăl (însă dacă va fi spre folosul fiicii) cu prefacă din bani în lucrări, și din lucrări în bani; adecă se poate adaogi ku prefacere.

(Kart. XXIX. Tit. 1. Kap. 22.)

[1]) Nov. 119. la început.

www.digibuc.ro

§. 2. Татъл zestrea фіїчілор сале, кът ші dарърї че ва фъгъдui лпaintea пъпцій пентрu фііі сеї, este dаторїu dintru a le сале a da, прекът ші чел че ва лua фіїкъ de сăфлет, dаторїu este dintru a le сале a o лпzestra. (Vezї §. 31.)

(Карт. XXIX. Tit. 1.)

§. 3. Чел че фъгъduеще zestre dаторїu este a o da: прекът ші тuта dintru a le сале ші фрацій dintru a le лор, ші орї чine ва фі лп връста лецїuїтъ, сaŭ бърбат, сaŭ feтee ші ва фъгъdui zestre, dаторїu este a лппліні челе че aŭ фъгъduїт, тъкар съ фі фост певоіт a фъгъdui, їar певръстнічїї се ажuтъ пентрu певръстнічіea лор.

(К. XXIX, XXVI. Т. 1, 7. К. 37, 86, 89.)

§. 4. Татъл поате ші duпъ севършіреа пъпцій съ маї adaoгъ ла zestrea фіїчїї сале: лпсъ фъръ пъгuбіреа creditorілор сеї: (Vezї Кап. 8. §. 6.) ші фъръ a тікшuра din лецїuїта парте че се кuвine съ o тощепеаскъ тощепіторії лuї. (Vezї Кап. 35. §. 14.) (К. XXIX. Т. 2, 5. К. 1)

§. 5. Татъл пuind лп фоаїа de zestre пріn пещіінцъ вре uп лuкрu каре есте стреіn, бърбатuл ва чере алт лuкрu de потріва ачелuїa. Iар de ва пuпе лп фоаїа de zestre лuкрu стреіn, щіind кът есте стреіn; атuпчea бърбатuл пu пuтаї ва чере алт лuкрu de потріва ачелuїa, чі ші тоате venітuріле че с'aŭ пъгuбіт. (К. XXIX. Т. 1.)

§. 6. Zestrea de ва фі прецелuїтъ ші лп фоаїа de zestre се ва арăта лп скріс; атъца банї кuтаре лuкрu; атuпчea бърбатuл есте de пліп стъплn лuкрuлuї ші волпік съ'л вънzъ ші съ'л лстрuінezъ, кът ші de ва пері алuї есте пагuба, къчї аре съ ръспuпzъ ші съ лптоаркъ банїі че се аратъ лп фоаеа zestrії. Eар de ва фі лпскріс: кuтаре лuкрu каре фаче атъца банї; атuпчea лпcетneazъ кът с'aŭ dат zestre ачел лuкрu арътънduсъ de че прец есте, пентрu ка съ пu'л поатъ скітba caŭ a'л префаче. [1] (К. XXIX, XXVIII. Т. 1, 8. К. 6, 38, 70.)

[1] Ші лп схолїї філа 559.

www.digibuc.ro

§. 7. Zestrea фъгъдуітъ de nu se va da ші вор трече doї anї de la nунтъ, съ ва чере ші dobândъ 4 leї la сутъ, кум ші podъріле лукрърілор ne date dупъ izbod.
(Карт. XXIX. Tit. 1. Кап. 111, 118. §. 4.)

§. 8. Fетеea че nu aŭ adъc zestre ân каса бърбатулуї, ші aŭ ретас съракъ ân въдуіе, правіла хотъреще; ка dупъ съвършіреа бърбатулуї фііnd фъръ dieatъ, съ тощенеаскъ o a патра парте dintru a ле бърбатулуї de вор фі ръмас треї копїї саŭ маї пуцінї. Iar de вор фі патру саŭ маї мулцї, ва луа парте ка унул din фії. Âncъ de nu їаŭ фост хотърът ші nu їаŭ фост dat бърбатул вре o deосебітъ danie ân вieацъ саŭ dупъ тоарте, каре їаръшї dакъ nu ва ажунце ка съ фіе пре кът і се кувіне o a патра парте, ва порні жалобъ ші ва луа чеea че ліпсеще dintru o a патра парте. [1]) (К. XXVIII. Т. 12.)

§. 9. Ла dареа de фоаїа zestrії, dакъ се ва фаче ашъzare, ка de се ва ânтъмпла съ се факъ копїї, ші съ тоаръ копііі маї ânaінте, ші ân уртъ съ се съвършаскъ ші фетеea, атунчеа съ ръмъе zestrea a бърбатулуї, ачеаста ку тотул есте ânпротіва правілії. (К. XXIX. Т. 5. К. 2.)

§. 10. Татъл ânzestrъnd пре фіїка са, мъкар de ва ші скріе ân фоаїа de zestre, ка фіїка са съ ръмъе мулцетітъ ку кътъ zestre і с'аŭ dat, ші съ nu маї аїбъ a маї чере нітік din челе пъріncещї, nu se ціне ân сеатъ, кънї фіїка тот аре съ тощенеаскъ пре татъл еї мurind фъръ dieatъ. (К. XXI. Т. 7. К. 21.)

§. 11. Ачелеашї дрептъцї каре аŭ din правілъ фетеіле пентру черереа zestrії лор, тот ачелеашї аŭ ші тощенiторії лор. (К. XXVIII. Т. 8. К. 27.)

§. 12. Zestrea нунції чеї dintъї мерце ші ла нунта чеа de ал doілеа, фъръ нумаї dакъ ла dареа zestrії чеї dintъї nu с'аŭ фост фъкут вре o deосебітъ ашezare. [2]) (К. XXIX. Т. 1. К. 26.)

[1]) Нов. 117. [2]) Нов. 97. Кап. 5.

www.digibuc.ro

§. 13. Când este spre folosul fetei, atunci și din bani în lucruri se pot prefăce, cât și din lucruri în bani la dareа zestrii. (Карт. XXIX. Tit. 1. Кап. 22.)

§. 14. Cel ce va lua fiică de soție dator este ca să o înzestreze, pe cât și după cele din soc carii vor lua fii și fete de soție; și după moartea lor ne remâind moșeniторi, zestrea se întoarce înapoi. (К. XXIX. Т. 1. К. 1, 2. §. 1.)

§. 15. Bărbatul pentru zestrea ce este să îae în bani pre carii nu îau luat, poate până în 10 ani să mișce jalobă, și drepтatea zestrii se împlinește, iar tâmând în curgerea anilor, nu mai este slobod a mișca jalobă de cerere. [1]) (К. XXIX. Т. 3.

§. 16. Din cele ce va aduce fetеea în casa bărbatului afară de zestrea ei lucrurі ale sale, cât și alte daruri ce îi vor veni fiind căsătorită, fetеea poate să le dureaskă, saŭ să le vânză, iar bărbatul nu poate, fără mai cu deplină voea fetei. (К. XXI, XXX, XXIX. Т. 1. К. 5, 70, 6.)

§. 17. Pâcât toate podurile zestrii sânt ale bărbatului, aşa și toate sarcina casii el are a o purta, și mai pâcât cele roabelor nu sânt ale bărbatului, fiind că nu sânt podurі, ci averi în lucruri. (К. XXIX, XXIII, XVI. Т. 1, 3. К. 3, 8, 28, 68.)

§. 18. Celuiеlele ce le va face bărbatul pentru aducerea akaretурilor zestrii, și pentru întocmirea lor și pentru descatereа moșiilor, nu le plătește. (К. XXVIII. Т. 10, 8. К. 1, 2, 7.)

§. 19. Fetеea la cereреa zestrii sale are jalobă Inpet fiind că este stăpână lucrurilor sale, și fiind că are tâlâtă ipotecă în toate ale bărbatului, se protimisește mai mult de cât toți crediторii bărbatului, atât cei de mai naintea încoții, cât și cei din urmă, spre aşi

[1]) Nov. 100.

www.digibuc.ro

lъa zestrea, ші параграфіе 30 a апілор ші 40 се сокотеще din вremea ачeea de kъnd aъ пътът a тішка жалобъ, adekъ de este бърбатъл богат, dъпъ a лпсоціріі desфачере: eap de nъ este богат, din вremea скъпътъчіънії, fiind kъ fetееa deanъръreа поате тішка жалобъ. (Карт. XXIX. Тіт. 1. Кап. 117.)

§. 20. Fiind la тіжлок атът zestrea ka съ se лптоаркъ ші съ se плътеаскъ, кът ші daторії, се протімісеще маі лптъї ka съ їасъ zestrea апоі daторііле, eap darъріле чеде de лпaіntea пъпції nъ se протімісеск din daторії: къчі pre fetei nъ le ажътъ правіла съ къщіпе, чі съ nъ se пъгъбеаскъ. (Vezі маі жос §. 25.) (К. XXV. Т. 5. К. 39.)

§. 21. Kлnd вор fi doъъ zestrъrі la тіжлок, prekът am ziче: lълnd чіпева zestrea de la лптъеа fetее kъ каре aъ fъkът копііі, acetепea ші kъ al doіle късъторіе lълnd zestre, ші пъсклnd прічіпъ, adekъ: fііі чеі fъkъці kъ лптъеа kъпънie черлnd авереа тътії лор, kът ші fetееa de al doіlea черлnd zestrea ca, лптръ ачест кіп хотъръще правіла; ka lъkrъріле чеде че вор fi de фацъ caъ din zestrea чеа din тъї, caъ din zestrea чеа de al doіle, съ le прііteаскъ, adekъ: fііnd чеі пъскъці kъ лптъеа kъпънie пре але тътії лор клте вор fi de фацъ, ші fetееa чеа de al doіlea пре але сале, eap dakъ nъ вор fi пічі ънеле din lъkrъріле атъпдърора zestrъrілор, caъ ънеле слпт, eap алтеле ліпсеск, клт пептръ чеде че ліпсеск аре протіе лптъї съ еасъ zestrea чеа dіптъї, апоі чеа de al doіlea. (К. XXVIII. Т. 13. К. 1.)

§. 22. Dakъ бърбатъл ва къdea съът daторії греле, caъ лп алтъ прітеждіе ші віповъціе, dіптръ каре се ва хотърж съ і се їa авереа ші тот че аре, caъ ва къdea съът daторіе a вістеріеї църії, съ nъ se ръпеаскъ авереа лъї, пънъ клnd fetееa пъші ва deосебі ші пъші ва лъa zestrea еї, ші апоі чееа че ва рътъпea, ачееа се ва лъa. (К. XXX. Т. 1.)

§. 23. Жалоба пептръ zestrea фъгъдъітъ прін токтеалъ ші прін фоаеа de zъstre, трече ші асъпра тощепіторілор

www.digibuc.ro

челъ че о аѫ фъгъдѫит, къ черереа ѧнпрезпъ de тоате podѫріле, доѫѫnzіле, ші пъгѫбіріле. (Карт. XXIX. Tit. 1. Кап. 1. 117.)

§. 24. Къ dареа zестрії се ѧнцелеце ѫртареа пѫнцій, deчї пезѫртѫndѫсъ пѫпта, zестреа тоатъ се ѧптоарче deплін, прекѫт ші dѫпъ despърціреа късъторіеї се ѧптоарче кътръ чел че се кѫвіне ѧнпрезпъ къ тоате podѫріле пре кѫтъ врете ва трече ла тіжлок din zіоа desфачерії: ші dакъ бърбатъл фііnd сърак, кіп пѫ ва фі de ѫnde съ еасъ тоатъ zестреа, каре ачеаста пріn черчетареа жѫdекъторілор doвedіndѫсъ фъръ ѧndoіре, атѫпчеа съ се ласъ парте ші бърбатълъї dіntрѫ але сале пентрѫ ка съ пѫ рътѫме de істов ліпсіт de храпа віецій; ші ачеастъ ѫрпаре се пъzъще ші кътръ татъл фетії ші кътръ рѫdeніїле челе din сѫс каре аѫ фъгъdѫіт zестре dѫnd фоае: кѫт ші кътре фііі бърбатълъї че сѫпт съ се ѧнпъртъшеаскъ din тощепіреа лъї кѫтъ се ва афла. Ачеастъ ѧпсъ фачере de біne din правілъ кътръ бърбат се хотъръще кѫnd се ва doвedі къ ел пѫ аѫ ѧнпръщіеат авереа са ѧnadінc пентрѫ ка съ пѫ рътѫме ѧп старе de a ръспѫnde zестреа, саѫ кѫnd се ва doвedі къ фетеea трѣind ѧнпрезпъ къ dѫпсѫл с'аѫ жълѫіт de істръвіреа zестрії сале, ші ел п'аѫ ѫрмат а контені desфрѫпаре; deчї прекѫт с'аѫ zіс ачастъ фачере de біne се dъ din правілъ бърбатълъї ші фіілор тощепіторї аї съї, еар de ва трече тощепіреа лъї ла алцій стреінї прекѫт ші ла фрацї, атѫпчеа еаръшї се тішкъ жалобъ асѫпра ачелора, черѫndѫсъ ѧнпліпіреа ліпсії zестрії.[1]) (К. XXVIII, XXIX. (Т. 8, 1. К. 2, 1, 10, 12, 13, 15, 18.

§. 25. Zестреа ші dарѫріле челе de ѧпаіптеа пѫнцій пѫ поате бърбатъл але ѧпстреіпа, нічї de ва прііmі ѧпсѫшї фетеea тъкар ші de тълте орї, пентрѫ къ се сокотеще къ прііmіреа еї аѫ фост de фріка бърбатълъї, асетепеа ші фетеea трѣind къ бърбатъл еї еаръшї din але zестреї сале кѫnd ва ѧпстреіпа се сокотеще а фі пріn ѧndemпареа ші атъці-

[1]) Ші ѧп схолії філа 379, ші 380.

www.digibuc.ro

rea bărbătăŭ, ši prin amăndoă kinările înstreinarea zestrii este oprită din pravilă, ši nu are nici un temeiu nici se cine în ceată, fără mai kând două doi ani înainte cata femeea, va arăta kă rămâne odihnită pentru înkrăl zestrii sale če s'ar înstreina, ši va face alăoilea zanic adeverind boinca ei, având dintru ale bărbătăŭ alt înkru dintru kare să fie ast pod, (kči femeea pentru zestrea ei ši darările čele de înaintea nunții are tăkută ipotekă în averea bărbătăŭ, adekă pentru zestrea femeei če ar înkape bărbătăl său a sa stăpânire, toate ale sale sânt supuse ka un zălog kătră femee fără a fi înskris, ši lipsind din ale zestrii, ar fi se înplinească dintre ale bărbătăŭ). Asemenea kând se va dovedi kă înstreinarea să va fi făkută pentru dovedit folosăl femeii, adekă pentru kăștigarea a vre unăi akarete de mai mun venit, asemenea kând se va dovedi kă înstreinarea se va fi făkută pentru a femeei nevoe, adekă pentru ka să se plătească de datorii če va fi avut, sau ka să se hrănească pre părinți, sau pre frați, sau pre bărbat, fiind în streinătate ši în lipsă; pentru aceste pričini înstreinarea zestrii este priimită, kči pre femei le aŭă pravila să nu se păzească nici să se atingească având ertare pentru neciinca lor, ce mai pentru ale lor datorii sau pentru viklenăre ši pentru grešale čele din kuetata ră̆tate ši pentru vinovății nu se pot aşta, ku acest kuvânt femeea are protie de kât toți krediturii bărbătăŭ atât čei de mai naintea nunții, kât ši čei din urmă spre ași doa zestrea ei, éar pentru datorii-le čele de înaintea nunții ši inovolon nu se protimisește femeea de kât krediturii de mai înainte, fiind kă pravila le aşată spre a nu se păzi, ear nu spre a kăștiga; osebit skrie pravila kă femeea vazind pre bărbat kăt kă supune înkrările ei kătră altăl ši înadinc va tăcea, vrând ku aceasta ka să atingească pre acel če săvârșește tok-

www.digibuc.ro

mеала, de се ва dобedi nъ се поате ажъта, фiind къ правiла nъ ажътъ пре фетеiле челе вiклеапе. [1])

(Карт. XXIX, XV, XXXIX, XXVIII, XXVI. Тit. 1, 7, 8, 6. Кап. 5, 82, 117, 20, 66, 80, 69, 22. §. 3, 2, 1.

§. 26. Фетееа фiind късъторiтъ, de ва вedea пре бърбат кът къ рѫсiпеще zестреа еї, поате съ тiшче жалобъ, шi zестреа еї кътъ ва фi лiпсiт се ва лпплiпi dintrъ але бърбатълуї, тъкар съ фiе шi зълоцiте пентръ dаторiiле луї, къчi съ протiмiсеще маї лптъї фетееа съшї скоатъ zестреа еї, еар кът пентръ dарърiле челе de лпaintea пъпцiї чеї de маї naiнte крediторї прекът с'аў ѵiс се протiмiсеск, шi пентръ черереа zестрiї сале аре тот ажъторiъл din правiлъ орi кnd ва вреа съ порпеаскъ жалобъ, къчi de ва съръчi бърбатъл din вре о лптѫтпларе, поате съл ласъ шi съ такъ пъпъ че се ва рѫdika din съръчiе, шi атъпчеа съшї чее zестреа шi съ се сiгърiпсеаскъ.

§. 27. Dакъ ачел че аре dрептате ка съ чее zестреа лпапоi се ва лптѫтпла съ тоаръ, вор чере тощепiторiї луї, лпсъ пъпъ ла 30 de anї, саў 40 фiind порпiтъ жалобъ.

(К. XXIX. Тit. 1. К. 117, 119. §. 5.)

§. 28. Кnd есте ка съ се лптоаркъ zестреа лпапоi, кът пентръ челе петiшкътоаре требъе фъръ пiчї о прелъпцiре съ се dеа лпапоi, плътindъсъ бърбатълуї адъоцiрiле прiп черчетаре, еар пентръ челе тiшкътоаре, съ се пъсъеаскъ dозъ луnї. (К. XXIX. Т. 1. К. 119. §. 6.)

§. 29. Dакъ вре ъп лъкръ dintrъ але zестрiї се ва афла префъкът шi скiмбат саў стрiкат прiп вiклешъгъл бърбатълуї, фетееа ва лпkredinца жъdеката прiп жърътѫпт de· nъ ва фi алтъ dовadъ, шi се ва лпплiпi dрептъл съў. (К. XXVIII. Т. 8. К. 7.)

§. 30. Ла лптоарчереа zестрiї, се ва фаче сокотеалъ пентръ родърiле апълуї челуї de пре ъртъ, апалогiсindъсъ апiї din zioa че аў фост прiiмiт бърбатъл zестреа, кът шi de ла zioa

[1]) Нов. 61, Кап. 1. Нов. 101. а Лтпърат. Леоп. Везї Конст. Артепопол Карт. 1. Тit. 13.

www.digibuc.ro

че ера съ се ѧптоаркъ zестреа, ші ѧппрєвпъ кв zестреа съ вор da ші podвріле. (Карт. XXVIII. Тіт. 8. Кап. 7, 5, 6.)

§. 31. Zестреа ші тоате кѫте рътѫn de ла твтъ, фіїї ле ѧппарт фръцъще, dечї dакъ татъл пептрв deосевітъ dрагосте че ва авеа кътръ впвл din фіі, жї ва da zестре вре вп лвкрв de а ле фетееї сале, чіеалалцї фіі скълѫndвсъ вор чере съ се пве ла вп лок, ші съ се ѧппартъ фръцеще.

(X. XLV. T. 4. K. 1, 3.)

§. 32. Бърбатвл de ва квтпъра чева кв банїї zестрїї пв се сокотеще а фетееї кѫщіг, чі чеа че есте dаторїв бърбатвл кътръ фетее, ачеа се чере. (K. XXIX. T. 1. K. 99.)

§. 33. De ва binde бърбатвл din лвкрвріле че аї adвc фетееа ѧп каса лвї dрепте але-сале афаръ de zестрврї, тъкар de ва фі кв ѧпсвшї воеа фетеїї ші тъкар de ва ші іскълі фетееа еаръшї пв есте вѫnzare темеїпікъ, dекѫт пвтаї прin стъпѫпіреа рѫndвітъ din правілъ се кѫщігъ фііnd къ ѧптр'вп кввѫпт бърбатвл пв поате съ ѧпстръіneze лвкрвл фетееї. (K. XIX, XV. T. 6, 1. K. 20, 82.)

§. 34. Пептрв лвкрвріле zестрїї челе че се dаї кв пвтър ші се кѫптъреск, пептрв ачеле се поате фаче ащептаре пънъ ла вп an de зіле, еар челелалте ѧndатъ се dаї ѧпапої.

(K. XXIX. T. 1. K. 119. §. 5.)

§. 35. Фетееа de ва ші іскълі ѧп zапісвл de dаторіеа бърбатвлвї еї ші ва пвпе авереа ші zестрвріле сале атапет, саї сіпгвръ ва ѧптра кїezашъ пептрв барбат, пв се ціпе ѧп сеатъ, dекѫт пвтаї кѫnd се ва dовedi къ ла але сале требвінцї с'аї келтвіт банїї. Еар de ва ѧптра сіпгвръ кїezешъ пептрв dаторіеа алтвеа, еар пв а бърбатвлвї еї, пв се ацївтъ din правілъ. (K. XXIII. T. 2. K. 4.)

www.digibuc.ro

Kap. XXXIV.

Despre ipovolon.

§. 1. Pentrŭ ipovolon ăn ăntîmplările pravilî nŭ se kŭprinde, çi este dŭnŭ o deosebîtŭ povelŭ a Împăratŭlŭî Leon, kare earăşî nŭ se afl ăn rîndŭl celoralalte povele, şi se ăncl ege kŭ açea povelŭ nŭ s'aŭ făkŭt, dekît spre skîmbareа şi prefacereа obiçeiŭrilor celor vekî; kîçî dratŭ kŭt kŭ ipovolon nŭ este alt, dekît o parte din avereа bărbatŭlŭî, pre kare prin toktealŭ o sănŭne bărbatŭl kătră zestreа ce adŭçe fetееa ăn kas a lŭî: deçî skrie povela açееa, kŭ dakŭ se va ăntîmpla sŭ moarŭ bărbatŭl, la ăntoarcereа zestrii sŭ se dea ipovolon pre kît aŭ fost toktala. Ear de nŭ aŭ fost toktalŭ, atunçea sŭ se sokoteaskŭ o a treia parte pre kît aŭ fost zestreа, şi sŭ se skoatŭ din avereа bărbatŭlŭî, kare açea a treia parte, de nŭ vor fi kopiî sŭ o kăştie fetееa desăvîrşit, rătîmind dreaptŭ a eî, ear de aŭ rătas, atunçea sŭ ia nŭmaî podŭdŭrile, păstrîndŭo pentrŭ kopiî. Dănŭ açeastŭ povelŭ aŭ ŭrmat ăn păstrîndŭl Moldovii dănŭ vreme hotărîrî de ŭdekătăţî la jalobele vădŭvilor, dîndŭsŭ ipovolon din avereа rătasŭ a bărbatŭlŭî o a treia parte pre kît aŭ fost zestreа, ăntrucît earăşî alte hotărîrî de ŭdekătăţî aŭ ŭrmat dŭnŭ vreme, de s'aŭ skos o a treia parte nŭ pre kît s'aŭ aflat zestreа, çi pre kît s'aŭ aflat avereа bărbatŭlŭî fiind maî nainte şi făr asemănare kătră mărimea zestrii. (Vezî pentrŭ ipovolon şi darŭrile cele din naintea nŭnţii Kap. 33. §. 25. a açeştii kărţî la sfîrşit.[1])

§. 2. Fetееa de va nŭrçede ăngreunatŭ ăn anŭl jălirii, pierde ipovolon.[2])

[1]) Vezî la adŭnareа prevililor Împărat. Mihaîl Dŭka prin pravil. Mihaîl Ataliatis Tit. 27. Vezî şi Konst. Armenopŭl Kart. 4. Tit. 10.

[2]) Vezî Konst. Armenop. Kart. 4. Tit. 7.

www.digibuc.ro

Kap. XXXV.

Despre dieatъ.

§. 1. Dieata este voinцъ слободъ че лпскріс лась але сале отвл двпъ тоартеа са. (Карт. XXXVII. Тіт. 1. Кап. 1.)

§. 2. Кънd чінева двпъ dieatъ лшї ва adъче aminte ші de алтеле ші ле ва трече лп deосебіт izbod се пътеще *kodikел.* (К. XXXVI. Т. 1. К. 1.)

§. 3. Чел че фаче dieatъ требъе съ фіе лптрег ла minте ші воінца са съ аръте de фацъ кв тоатъ слободzeniea, фъръ а фі сіліт прin лndemnърї, тъгвлітврї сав алте кіпврї, ші dieata съ фіе кв мартврї bredniчї de kredinцъ ші печетлвітъ de мартврї ші de тестатор, квт ші kodikелвл еаръшї асъmine съ фіе. [1]) (К. XXXV. Т. 1. К. 1, 2, 17.)

§. 4. Грънd волпавл ші врънd лпкъ се маї гръеаскъ, de і се ва лега літва тъindзice квважптвл, нічї челе че ав гръіт маї лпainte пв се цin лп сеатъ. (К. XXXV. Т. 1. К. 25.)

§. 5. De ва фаче чінева dieata са ші пре вртъ скітвънd воінца ва фаче алтъ dieatъ каре ва фі кв мартврї ші лп фортеле рwndзіте двпъ правілъ: dieata чea din вртъ аре търіе; еар de ва фі несъвършітъ чea din вртъ, атвпчea чea dintъї аре търіе, еар пв чea de ал doілea, ші пътаї ачееа се zіче петребнікъ dieatъ каре есте фъкътъ лппротіва правілілор. (К. XXXV, XXXII, XXXIX. Т. 2. К. 21, 2, 11, 1, 3. §. 1, 2.)

§. 6. Dieata ачелвї че есте маї мік de 14 анї, шї а фіївлвї свпвс свбт пъріпцї пв аре търіе. (К. XXXV. Т. 1, 3. К. 5, 11.)

§. 7. Татъл аре вое ка двпъ че ва скоате de o парте zестреа фетеї сале ші дарвріле челе de лпainтea пвпцїї

[1]) Нов. 115.

www.digibuc.ro

când ші datoriile ce va fi având, să lase fiilor ceĭ de vor fi maĭ mulţĭ decât patru, împărţite din avereа sa, earĭ de vor fi maĭ puţinĭ decât patru, o a treia parte, ші aceasta este leţĭţita parte a fiilor (ce se numeşte în pravilă *Falkidion*), ші pentru ceealalte avere a sa să rămâiască prekum va voi. (Крт. XXXVIII, XLVIII. Tit. 1.)

§. 8. Cel ce va voi ka să se supseaskă fărkând dieată, partea ce va opri pentru cine este a mănăstirĭ unde ară va pune metaniea sa. [1])

§. 9. Dieata surduluĭ ші a mutuluĭ, ші a celuĭ ce nu este în treg la minte, ші a celuĭ ce este bat, ші a celuĭ ce este asupra durerĭ sufletuluĭ, ші a desfrânatuluĭ kărueа ară va fi oprită avereа din porunka stăpânirĭ, ші a celuĭ ce este în *anilikiotic*, adekă în kopilăreaskă nevrâstnicie, ші a celuĭ ce va kădea în vinovăţie, ші a celuĭ ce să va lepăda de Sf. Botez, nu are tărie. (K. XXXV. T. 1. K. 2, 17, 18, 15. 19.)

§. 10. Cel ce este maĭ mare de 14 anĭ, kăt ші ceea ce este maĭ mare de 12 anĭ, poate să facă dieată, ші dieata are tărie măkar să fie kă o zi înainte de înplinireа anilor. (K. XXXV, VII. T. 1, 17. K. 5, 8.)

§. 11. Cel ce pentru vinovăţie s'aŭ hotărât morţiĭ, poate să'ĭ facă dieată ші să rămâie skrisă, kĭ ocindireа spre moartea ceа fireaskă, rădikă din mijlok ocindireа ceа politiceaskă. (K. XXXV. T. 1. K. 8.)

§. 12. Voind testatorul ka să nu se vază cele ce aŭ rânduit ші aŭ lăsat prin dieata sa, poate să akopere cele skrise, ші să o dea kă mâna sa ka să o iskălească martorĭĭ, ші are tărie. (K. XXXV. T. 2. K. 21.)

§. 13. Kuviptele mortuluĭ înpru cele ce va lăsa înskris kă are a luа datoriĭ nu sânt îndestulă dovadă, fie măkar ші prin mărturie skrisă kă arătare kă are a luа,

[1]) A înpărat. Leon ші Konst. ші în Kârja Arhiereaskă.

www.digibuc.ro

Iar împrъ чеде че ва лъса împскріс къ аре а плъті, се dъ тоатъ крezареа. (K. XXII, XLI. T. 1, 6. K. 40.)

§. 14. Dакъ zестреа че ва рămdъі татъл прin dieатъ фіїчіі сале, кът ші daniиле лъсате прin dieатъ пъ съпт апалогісіте ка съ рътъе леџіъіта парте тощепіторілор челор dъпъ леџе кіетацї, се порпеще жалобъ ші се стрікъ dieата. [1]) (K. XLI. T. 4.)

§. 15. Dакъ фіїъл ва фі лъат împ віеацъ вре ън dар ка съ се сокотеаскъ împ леџіъіта парте а тощепірії, пъ поате съ порпеаскъ жалобъ împротіва dieції, чі пъind darъл ла міжлок, ва чере чеea че і се кювіне din леџіъіта парте, ші dъпъ дрептате се ва împліні. (K. XXXVIII. T. 1. K. 25, 62.)

§. 16. Чел че ва împdemna ші ва сілі пре тестатор ка съ ласе тощепіреа кътръ ачела ла кареле ел пъ воеще, dоведіndъce, съ се педепсеаскъ ші къ глобіре ші къ împвіповъціре кріміналіческъ, кът ші ачеї че се вор dоведі къ аъ ъртат віклешъг ла фачереа dieції; ші dieата пъ аре търіе. (K. XXXV. T. 3)

§. 17. Атът пъріпцїї кът ші фіїї ші фрацїї пот порпі жалобъ împротіва dieції, їар пъ ші челелалте ръdепії, ші жалоба ачеаста аре împкіпъіре ка кънd тестаторъл пъ ар фі фост деєъвършіт împ міпте împреагъ, împсъ пъ пептръ къ împръ адевър аъ фост ліпсіт de міпте, къчї de ар фі фост аша, апоі dieата de ла сіпе ера ръсъфлатъ; чі арътъmd къ dieата есте пекъвііпчоасъ, пептръ къ пъ с'аъ къzът тестаторълъї а лъса пе împпъртъшіт ші а трече пре чел кіетат dъпъ леџе împръ împпъртъшіреа тощепірії, къчї dъпъ дрептатеа правілілор пъ се кювіне а пе потріві пъріпцілор каре adък împръ пъгъвіре прin dieціле лор пре фіїї лор. Ачеастъ жалобъ се порпеще атът de чеї че се траг din віцъ бърбътеаскъ, кът ші de чеї че се траг din віца фетееаскъ, ші прекът тъта аре дрептате din правілъ а порпі жалобъ че-

[1]) Nов. 1.

www.digibuc.ro

pând moștenirea din a le fiilor ei dând așezămintele privilistului Tertulian, aceminea și fiii ar din privil drepturate a porni jalobă cherând moștenirea din a le mumii lor dând așezămintele privilistului Orfitian. Deci fiii vor vere legitima parte a lor din vele ce rămân afară din datorii și din veltelele morții, și ku acest kuvânt se va skoate din dieată legitima parte a lor, dovedindu-se kă fără prichin kuviinchoasă ar fost lepădați din moștenire, rămâind kătră altele dieata fără prefacere. (Vezi Kap. 36. §. 3.) Aceminea și nepoții pentru partea tatălui lor dakă nar lua. Aceminea și părinții vor vere legitima parte din ale fiilor. [1]) (Kart. XXXIX, XLI, XL. Tit. 1, 4, 3, 7. Kap. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 10, 7. §. 10, 1, 8.)

§. 18. Jaloba pentru legitima parte, poate să o porpească și fiiul ce ar fost în puterile maĭchi, sale și s'ar pâskut în urma dieții la vreme. (Vezi mai jos §. 28.) Kum și vel ce s'ar skos din puterile maĭchei sale dupâ moartea ei, [2]) (K. XXXIX. T. 1. K. 6, 38.)

§. 19. Prea înțelept privilist Ulpian în așezămintele drepților moștenirii arată în ce kip dupâ rândul este a se porni jalobă cherându-se împărtășirea moștenirii, arătând multe feliuri de prichini. [3]) (K. XXXIX. T. 1. K. 5.)

§. 20. Muma dakă prin greșală lăsând împărăția kum kă ar fi murit fiiul seu, va rândui pre alt moștenitoriu, vel adevărat fiiu porninu jalobă împrotiva dieții, se va strika dieata. (K. XXXVIII. T. 1. K. 27. §. 5.)

§. 21. Vel ce va porni jalobă împrotiva dieții cherând partea legitimă, poate să mâșce și altă jalobă kum kă dieata este viclean. (K. XXXIX, XLII. T. 1. K. 46, 47.)

---

[1]) Vezi la Instituții Kart. 2. Tit. 18, pentru petrecătorii dieată. Și în scholii fila 224, și 222. Fila 480 vezi la Instituții Kart. 3. Tit. 4. Și în scholii fila 225, 475 și 476.

[2]) Și în scholii fila 230.

[3]) Și în scholii fila 222.

www.digibuc.ro

§. 22. Порnind тощеnіторĭȣл жалобъ ꙟп протiва dieцiĭ шi къщiгънd dрептате спре а лȣа леџĭȣіта парте, аре съ пȣе ла мiжлок тоате челе че аȣ фост лȣат маĭ ꙟпаinte din аверea мортȣлȣĭ. (Vezĭ шi маĭ сȣс §. 17, шi 15. Vezĭ шi пен-трȣ челе че сънт съ се пȣе ла мiжлок. Кап. 39. §. 5. [1])
(Карт. XXXIX, XLI. Тiт. 1. Кап. 57, 8, 11. §. 10.)

§. 23. Фiĭȣл фiind лепъdат din мощеnіре de кътръ татъл съȣ кȣ кȣвѫnт de вiновъцie шi ꙟпътмплѫndȣсе ꙟпкȣръndъ време съ се съвѫршаскъ кънd се гътеа спре а порnі жалобъ шi nȣ аȣ апȣкат а о порnі, nепотȣл поате съ мішче жалоба ꙟп протiва dieцiĭ черѫnd леџĭȣіта парте din але бȣ-nȣлȣĭ съȣ, фъръ nȣмаĭ кънd съ ва dовеdі къ ꙟпсȣшĭ татъл съȣ с'аȣ фост лепъdат de мощеnіре. (К. XXXIX. Т. 1. К. 60.)

§. 24. Шi жалоба ꙟп протiва dieцiĭ din правiлъ dȣпъ ꙟп-плiniрea леџĭȣiтeĭ връсте аdекъ dȣпъ 25 аnĭ аĭ връстеĭ, се dъ време хотърѫтъ ка съ се поатъ мiшка пъnъ ꙟп 5 аnĭ.
(К. XXXIX, X, XLI. Т. 1, 23, 4. К. 38, 2, 14.)

§. 25. Ꙟпtрȣ черерea лȣкрȣлȣĭ че се кȣвine кȣĭва din мощеnіре атът de ла чел че ѫл аре ꙟп стъпѫnіре кȣ реа креdinцъ, кът шi de ла чел че ѫл аре кȣ бȣnъ креdinцъ, се чер къщiгȣрiле, ꙟпсъ ачеастъ deосебiре фаче правiла: ꙟп-тъĭ къ чел прiн бȣnъ креdinцъ, келтȣелiле de требȣinцъ че ва фi фъкȣт пеntрȣ ꙟпбȣnътъцiрea лȣкрȣлȣĭ ле ва лȣа ꙟпапоĭ. Ал doiлea чел кȣ бȣnъ креdinцъ nȣ есте ръспȣnzеторĭȣ dа-къ din ꙟптъмпларе аȣ перiт лȣкрȣл маĭ ꙟпаinte пъnъ а nȣ фi трас ла жȣdекатъ. Ал треiле роdȣрiле саȣ dобѫnziле къте ле-аȣ фост лȣат маĭ ꙟпаinte пъnъ а nȣ фi трас ꙟп жȣdекатъ шi ле-аȣ iстовiт келтȣindȣле ла nевоiле сале шi ла каса са, сънт бine лȣате, ĭар nȣ шi роdȣрiле че се гъсеск de фацъ, прекȣм семъnътȣрĭ роdiте, пѫĭne аdȣnатъ ꙟп хам-барĭȣ шi ꙟп жiтniцъ. Ал патрȣлеа, nȣ се ꙟпвiновъцеще пеn-трȣ къ nȣ аȣ ȣрмат а авеа маре пȣртаре de грiжъ пеntрȣ

[1]) Шi ꙟп схолiĭ фiла 269.

www.digibuc.ro

nĕstrareа лъкрълъї. Ал чіпчілеа, de c'aŭ лптътплат таї лпаінте пънъ a nъ фі трас лп жъdекатъ съ фі вжndът лъкръл, nъ се лndатореще съ ръспънzе таї тълт dекът прецъл лъкрълъї їар nъ ші dобжndа банілор; лпсъ чел че аре dрептате аші чере лъкръл че і се къвіне din тощеніре, поате съ тішче жалобъ пентръ лъкръл съъ ші асъпра кътпъръторіълъї. Осебіт чел къ бънъ кredінцъ nъ nътаї лптръ челе че се ва dоvedі къ c'aŭ лпбогъціт din лъкръл стреін се лndатореще, кът ші лптръ челе че съпт de фаць къщігъріле лъкрълъї, прекът катъта банілор че nъ c'aŭ лъат нічі c'aŭ келтъіт, фътъчіънніле вітелор, їар пащеріле робілор атът челе de таї наінте пънъ a nъ фі трас лп жъdекатъ кът ші челе din ъртъ се чер, фііnd къ nъ есте pod. Асеminea ші dаторііле че се къвіn алтъеа din тощеніре, de ле ва фі лъат чел прin бънъ кredінцъ, ле ва лптоарче къръеа се къвіne але лъа лптоктаї. Іар чел къ реа кredінцъ есте ръспънzеторіъ пентръ тоате ші пентръ чеа таї тікъ грешалъ, ші ва плъті ші родъріле ші родъл родърілор ші ла нітік nъ і се ціne лп сеатъ, тъкар de се ва апъра zікънd къ аŭ ешіт din стъпжніреа лъкрълъї, саŭ къ прin сілъ і c'aŭ лъат лъкръл din стъпжніре, ші лптръ тоате се лndатореще съ dеа каъціе ші кizешіе, adекъ de есте богат се dеа каъціе лп лъкрърї пемішкътоаре саŭ тішкътоаре, їар de nъ, съ dеа кizаш. (Bezї ші ла Кап. 36. §. 16. [1]) (Карт. XLII. Тіт. 1. Кап. 28, 38, 37, 20, 25, 27, 40, 70. §. 4, 12, 8, 1, 2.)

§. 26. Dіeата nъ се ціne лп сеатъ пентръ ачесте прічінї: кжnd се ва лптжтпла съ nъ фіе арътат пътеле тощеніторіълъї, ші съ nъ фіе ла пътінцъ a се лпцълеце пре чіне c'aŭ лъсат тощеніторіъ, орі съ фіе ржndъіт тощеніtor пре ачела каре правіла пъл пріітеще, саŭ кжnd тестаторъл ва трече събт тъчере пре ачеї че dънъ dрептате сжпт кіетаці ла тощеніре, саŭ кжnd фъръ прічінъ жї ва dепърта din

[1]) Ші лп схолії філа 649.

www.digibuc.ro

moştenire, saŭ kând se va dovedi kă prin silă saŭ prin viclesug s'aŭ făkut, saŭ kând în vrma dieții se va pune copil moştenitoriŭ viŭ, întreg, ši la vreme: tăkar că nu lasă glas în veacul ce se va pune având nemaĭ cinzeci de ani, saŭ în veacul ce se va pune fiind în mădulare moaşe viŭ, kăzând pre pământ va mări, saŭ tăkar că fie scos din pântecele maĭčiĭ sale kă vieață, saŭ kând dieata nu este iskălită ši kă pecețile martorilor, care dupe rândeala se kade a fi şapte saŭ činčĭ, ear fără anăraре treĭ. Saŭ kând martorii s'aŭ întâmplat a fi fără dar nu aŭ iskălit saŭ nu aŭ vrut sămĭ nice pecețile, saŭ kând dieata se va afla ne sfârşită, saŭ ruptă, saŭ rasă, saŭ rândurile prin multe locurĭ kă kondeiul şerse, în kât că nu se maĭ înțelege kăt este vrtareа eĭ: fiind că čele ce nu se înțeleg în dieată se sokotesk ka kând nu ar fi skrise. Saŭ kând pecetea eĭ este luată saŭ feşelită kă čerpeală, saŭ kând rânduitul moştenitoriŭ se va lepăda ši nu va priimi moştenirea, kare de va ši fi, încă daniile че сânt lăsate prin aceeaşĭ dieată ši că kăprind în skris сânt bune. Saŭ kând aчel че se rândueşte moştenitoriŭ prin dieată se va dovedi kă nu i se kade că moşteneaskă, prekăt kând se va dovedi kă aŭ vrăjmăşit vieaца celuĭ че ĭaŭ lăsat prin dieată moştenire, saŭ kă nu aŭ stătut apărătoriŭ vieцeĭ luĭ, saŭ n'aŭ stătut spre răsplătirea morții luĭ, saŭ kă dupe facereа dieții s'aŭ pornit asupra luĭ kă kleveтirĭ saŭ kă pără de vinovăție, saŭ nu laŭ kărtat ši laŭ părăsit la greа boală ši la întâmplare, saŭ kăzând în robie, nu s'aŭ sârguit al izbăvi. [1]) (Карт. XXXIX, XXXV, II, LX, VII. Тіт. 2, 8, 3, 4, 1, 18. 42, 5. Кап. 5, 4, 1, 3, 30, 38, 22, 21, 73, 94, 7. §. 13.)

[1]) Vezi ла Інстіт. Карт. 2. Тіт. 17. ла întrepт. Ші Нов. 115.

www.digibuc.ro

Кап. XXXVI.

Decпре тощепіреа чеа прін dieatъ.

§. 1 Правіліле челе векї а ротапілор da o стъпжніре фъръ тъсврї пъріпцілор асвпра фіілор, лпкжт авеа пъріпцїї вое слободъ а вінde пре фіїї лор, аї ігroні ші аї врцісі лъсжndвї лп чеа маї тікълоасъ старе, аї deпърта din тощепіре, ші фіїї фъръ порвпка ші воіпца пъріпцілор пв ера вредпічї пічї пептрв сіпешї а ръспвnde чева, саў а фаче вре o ашezаре кв чіпева, саў а фаче dieatъ, саў a dърві квїва dinтрв але-лор, саў a da, саў a скітба, къчї орї че ар фі кжщігат се сокотеа а фі a пъріпцілор: лпсъ ачеаста с'аў пвс лп вртъ лп тъсврї кв правіле, adекъ челе че кжщігъ фіїї кв остепелеле лор ші кв істецітеа ші вредпічіеа лор саў кв квтпърътврї, саў прін скітбърї тішкътоаре саў петішкътоаре (каре се пвтеск лп правілъ *кастреізіа* ші *кваізі кастреізіа*,) сжпт дрепте але лор, ші аў deплінъ стъпжніре асвпра ачелор лвкрврї ші вое слободъ але лъса прін dieatъ dвпъ бвпъ воіпца лор, лъсжnd леџївіта парте пъріпцілор, асетепеа ші челе че вор кжщіга фіїї прін тещешвгвл че аў лпвъцат саў прін щіінца лпвъцътврій, квт ші лефеле че вор лва пептрв чіпвл лор, саў дарврї саў бакшішврї de кътръ стъпжніторї ші de кътръ чеї маї марї, тоате сжпт дрепте але лор, ші аў deплінъ стъпжніре a ле da ші a ле лъса прін dieatъ врмътоаре правілїї, квт ші кжщігвріле din ръзвоае. Еар лвкрвріле ачелеа каре татъл саў ші алтвл пептрв драгостеа ші пріетешвгвл че аре кв татъл копілвлвї ле ва da лп тжna копілвлвї ка се ле сківерпісаскъ ші съ їа родвріле, (че се пвтеск лп правілъ *профектічіа* саў *пагапіка*) ачестеа пв сжпт

www.digibuc.ro

ale fiĭĭălŭĭ, ci sînt ale părintelŭĭ, deci dacă se va întîmpla fiĭĭul să facă datorii, părintele nu este datoriŭ a plăti creditorilor decît numai pre cît este venitul acelor locuri. Osebit țele ce vor veni fiĭĭălŭĭ despre mumă, saŭ despre frați, saŭ despre surori, saŭ despre alte rudenii din sus, saŭ ši danii ce voiesc de moarte despre streini (ce să numesc *adventicia*), acelea ale fiĭĭălŭĭ sînt, însă încît se află subt stăpînirea părințească podobrile sînt a le părintelŭĭ, deci fiind că ši acestea sînt drepte ale fiĭĭălŭĭ, tatăl nu le poate înstreina nici ale schimba fără știrea ši voința fiĭĭălŭĭ; decît numai cînd va fi de mare folos fiĭĭălŭĭ, ši întîmplîndusă să fie fiĭĭul de față saŭ în mică copilărie prin știrea stăpînirii va săvîrși tatăl țele spre folosul fiĭĭălŭĭ. Osebit cînd se va întîmpla să facă fiĭĭul datorii, ši fiind tatăl supărat de către creditorii fiĭĭălŭĭ său, are voe prin știrea stăpînirii a le înstreina ši a plăti creditorilor. Osebit dupe lețile vechi a romînilor fiĭĭ era siliță a priimi moștenirea părinților ši fără de voea lor ca or che feliŭ de încărcînați s'ar fi întîmplat, care ši acheasta în urmă s'aŭ dus în dușmănie, ši s'aŭ dat fiilor voe slobodă ši vreme hotărîtă de un an spre a se sokoti ši ași lua seama ka să priimească moștenirea ca încărcînările ši datoriile, pricinile de judekăță ale mortălŭĭ che vor fi, saŭ să nu priimească, iar celor de latură pănă la 100 de zile li se dă vreme ka să ști ia sama, ši vremea spre ași lua sama pentru priimirea moștenirii se sokotește din zioa che aŭ luat știința vrerea acheia krora li se kuvine a întra în stăpînirea moștenirii. Deci toate în urmă îndreptîndusă prin așezămîntările pravililor, întru acest kip s'aŭ dus la kale, ka prekum părinții pre fiĭ, așa ši fiĭ pre părinții lor, să nu poată aĭ treche ku vederea prin diețile lor, ši dupe săvîrșirea părinților toate drepțile familiei să treakă la fiĭ,

www.digibuc.ro

care că acest cuvânt fiii se numesc moștenitorii ei trebuincioși, ci ca nișce moștenitorĭ aŭ a răspunde în locul părinților, pentru cele ce aŭ rămas îndatoriți din lucrurĭ ci sokotele în bieațe fiind, fără număi de vor arăta că se leapădă de moștenire.[1]) (Карт. XLV, XXXV, XXIV, XL. Tit. 4, 3, 2, 18, 7, 1, 13. Кап. 11, 12, 9, 10, 1, 25, 22, 7, 15, 2. §. 5.)

§. 2. Către moștenitorii ei întrebuințați se cuprind diferiți lucre la moștenire, omul vrând cu răndueaskă ale sale volnik este, (prekum saŭ mai zic Кап. 35. §. 7.) dupe ce va scoate de o parte datoriile ci celuielile întropărei, scoțind de o parte ci zestrea ci darurile celе din naintea nunții ale fetelĭ sale, celе ce rămân drepte ale sale fărăndule treĭ părți, are voe cu lasă moștenitorilor sĭ întru acest kip: de va avea patru fiĭ saŭ mai mulți dekât patru cu le lase o a treĭa parte, iar de va avea mai mulți dekât patru atuncea cu le lase ișcumpărate din avere, care această întrebuințare a moștenirii îndatoriților kătră fiĭ se numește *falkidion*, ci celelalte ale sale volnik este ale lăsa danii ci ale dărui dupe bunu voința sa; care această întrebuințare poate a fi în multe kipurĭ: adekă poate omul avereа sa cu o fakă 12 părți, ci având pănă la patru fiĭ cu le lasă patru părți care aceste patru părți este o a treia parte din 12, ear opt părți cu le fakă ce va vrea, saŭ avereа sa cu o fakă 24 părți saŭ 36 părți, (iar părțile din moștenire se numesc un, cĭa 1 din 12 sekstanc, 2 din 12 kvadranc, 3 din 12 trienc, 4 din 12 kvintunkс, 5 din 12 semic, 6 din 12 septunkс, 7 din 12 bec, 8 din 12 dopanc, 9 din 12 dekcdranc, 10 din 12 deunkс, 11 din 12 iec, toată avereа adekă dovăsprezeče unchiĭ.[2]) (К. XLI, XXXIX. T. 4, 1, 5. К. 1, 8. §. 1, 10, 9.)

§. 3. Prekum părinții sânt îndatoriți a arăta prin di-

[1]) Vezi la Instituții Карт. 1. Tit. 12. obicheiurile ci fortele la slobozireа fiilor de sânt stăpânireа părinților. Ci în scolii filа 128, 123, 124. Nov. 1.

[2]) Nov. 18. Кап. 1. Nov. 114.

www.digibuc.ro

eatъ moşeniторї пре фііі лор, с'аў пентрв причинї кввііпчоасе аї deпърта din moşeniре (каре причинї пріn черчетаре требве съ се doвedeaскъ, ші кътръ ачеаста есте лndaторіт лпсвшї ачел че аў прііміт moşeniреа a ле doвedi,) aceмeneа ші фііі кътръ пърінцї смпт лптрв ачееашї лndaторіре, къчї dакъ мї вор трече кв вedереa пріn dieatъ ші мї вор тъчea саў фъръ doвedітъ причінъ мї вор deпърта din moşeniре, (Вezї причініле маї цїос §. 10.) саў пв ле вор лъса deплін лецївїта парте ковършind daniile престе *фалкidion*, атвпчea вор порні жалобъ лппротіва dieцїї (вezї Кап. 38. §. 8.) лпсъ dакъ се ва лптъмпла тъкар съ пв фіе deплінъ лъсатъ партea лецївїтъ, ші челелалте пърцї съ фіе лъсате daniї ла сфінтеле лъкашврї, пв се кввіne a се стріка daniile.[1]) (Вezї Кап. 38. §. 13.) (Карт. XXXIX, XXXV, V, XLI. Тіт. 1, 8, 3. Кап. 5, 1. 38, 8, 13. §. 7.)

§. 4. Фііі чеї пъскъцї пріn пвптъ лецївїтъ смпт moşeniторії пърінцілор лор, пре каре татъл dаторїв есте аї потепі anвme лn dieatъ лmпърцindвле moşeniреa ca, кв ачест кввмпт татъл dаторїв есте a квпrinde ші пре фіївл съў че аў ешіт din каса пърінцeаскъ тъкар фііnd лвat фіїв de свфлет de кътръ алтвл, квт ші пре фіївл съў че есте съ се паскъ. Еар фііlор челор фірещї, adекъ челор че пв смпт dвпъ леце пріn квпвпіе пъскъцї, пв поате але лъса маї твлт dекмт o ал 12 парте лnпревпъ кв твта лор съ o лnпартъ, лпсъ dакъ пв вор фі нічї фііі dвпъ леце пъскъцї, нічї алте рвdенії кърора dвпъ правілъ лі съ кввіne a moşeni, атвпчea поате отвл сь ласъ пріn dieatъ парте dе moşeniреa ca, ші ла фііі чеї фірещї, еар фъръ dieatъ правіла пв ле dъ нітік; dекмт пвтаї фііі чеї dвпъ леце пъскъцї кmnd пв ва рътмпea dieatъ din moşeniреa пърінцаскъ че вор moşeni, съ ле поарте ші лор dе гріжа храпії, къчї пв се поате a се щі кв adевърат чіпе есте татъл лор фііnd фъкъцї пріn кврвіе, пентрв ачea нічї пв поате съї moşeneaскъ. Еар твта лор ші бвпа лор da-

[1]) Ші лn сколії філа 225, ші 406. Нов 131. Кап. 12.

www.digibuc.ro

toare cînt a le lăsa moștenire, că pentru prichiĭ cuviin-
ciosse prin dreptu aĭ despărți din moștenire. [1])

(Карт. XLV, XXXIX, XXXII. Tit. 1, 2. Кап. 4. 8, 7, 18, 2, 9, 13, 27. §. 2.)

§. 5. Iară de va fi de față din streinĭ, de nu va
lăsa dreptu: va împărți și el în moștenire ca unul din fiiĭ
ceĭ dupe lege pământenĭ. Iar de va lăsa dreptu, și pre cîn-
sul nu'l va pomeni, atunci nu poate cu zîkă nimic. Iar ta-
tăl cău cel adevărat nu poate cu treaku cubt tăcere pre
fiiĭul cău mukar de va și fi luat fiiĭu de cufle de kă-
tră altul, iar de lua cinева fiiĭu de cufle din prudenii-
le sale dela Dzeŭ, este împuternicit al lăsa părtaș prin
drept cu unul dintr'înșiĭ, atunci drept va fi a patra parte din averea sa, iar nelăsînd
drept, are din pravilă toată dreptatea fiilor dupe lege
pămîntenĭ. (К. XL, XLV, XXXIX. T. 4, 1, 2. К. 1, 14, 6, 7, 13, §. 18, 4, 2.)

§. 6. Cînd nu vor fi copiĭ, atunci dupe pravilă răn-
duiala urmează ca prudeniile dela din sus cu lasă kăzută mo-
ștenire celor din Dzeŭ: adecă bunul, bună, strămoșul, stră-
moașa nepoților lor din fiĭ cău fată, iar dacă prudeniile
dela din sus vor trece cubt tăcere pre fiiĭ lor cău pre u-
niĭ din frățiĭ, atunci drept va fi a avea tărie, căci toți
nepoții ce cînt dintru un fiiĭu cău o fiică se sokotesk un
trup. (Vezi Kап. 35. §. 25.) Asemenea și dela Dzeŭ pru-
deniĭ datoare cînt a pomeni la împărtășire moștenirii
pre prudeniile dela din sus, iar frații și delalalte prudeniĭ
de altă parte nu cînt din nemurul ache lora, ci este împuter-
nicit testatorul aĭ împărtăși moștenirii, însă și frații aŭ
voe slobodă și drept ate din pravilă spre a tăia jalobă
împrotiva dieții, cînd moștenirea va fi lăsată la o față
petrebnică și defăimată. (К. XLI. XXXV, XXXIX. T. 4, 7, 3, 1.
К. 7, 1. §. 11.)

§. 7. Omul lăcîndușĭ moșteni torĭu pre ale sale, și te-
mîndusă ca nu kutva cu se lepede, și cu nu priĭteaskă
moștenire: cău ca nu kutva cu se împotrivească cu moară, cău

[1]) Și în scholiĭ fila 277. Nov. 29. Kап. 12. Nov. 18. Kап. 5. c'aŭ asemenea.

www.digibuc.ro

temându-se că nu va fi prednic cu fiiș diează, ș-i-ar da cu seama de slăbăciunea minții, poate prin diata sa să răsvrătească alți doilea moștenitori, cât și achestea alți treilea, adecă volnic este oricui cu fiiș moștenitori, și achiuia earăși ai rândul altui moștenitori, cât și achiuia earăși altui moștenitori.[1] (Kapt. XXXV. Tit. 10. Kan. 39, 41. §. 2.)

§. 8. Acestea poate oricui cu lasă moștenirea sa la-i-ă, îndatorându-l ca cu ție și cu năzuință să toată moștenirea să nu mai o parte din trimisă pentru răsvrătirea moșteniторiș (care se numește în pravilă *fideicomis*), arătându-și foarte curat gândul și voința ce are; deci achel ce este însărcinat cu fideicomisul, nu poate nici într'un chip a înstreina vre un lucru din moștenirea aceea ce i s'a încredințat a o păzi pentru altul, căci când va înstreina vre un lucru, atunci va cădea din toată partea moșteniрii ce i s'a lăsat lui, fără dacă de vor fi cheva lucruri supuse perichisnii să de vor fi rătăcit cheva daторii a mortului, și nu va fi cu putință a se plăti fără a se vinde vre un lucru din alte moștenirii, să pentru alte pricini de care cerând trebuință neapărată de a se face înstreinare de vre un lucru a moșteniрii, trebue cu fie prin hotărâreа stăpâniреi, acestinea și când va lăsa chineva moșteniторiș pre vre un lucru netișkătoriș lăcând cuvânt prin dieată ca cu nu'l poată înstrăina, chi cu rătăce la urmașii lui moșteniторi. Jalobа și cererea pentru fideicomisul se poate tișka până la 30 de ani, încă din vremea aceea ce se cădea cu între în stăpâniреa moșteniторiului fideicomisar. (Vezi Kapul 9. §. 19.) (K. XLI, XXXV, L, XLII. T. 3, 10, 12, 1. K. 3, 4, 25. §. 15.)

§. 9. Bărbatul și femeea not cu fiiș fac între cine diează unul către altul cât mai mult între o dieată, încă

[1] Vezi la Instituții Kapt. Tit. 16.

www.digibuc.ro

ачеастъ воінцъ а лор требъе съ фіе де фацъ лнтръ тоате фортеле чершъте дънъ правілъ. [1]) (Карт. XXIX. Тіт. 5.)

§. 10. Пъріпцій пот а депърта пре фій din тощеніре пентръ пріч̆іні къвіінчоасе: адекъ кънd вор пъне тъна асъпра нъріпцілор, сав вор аменінца къ бъцъл сав арнъ, сав ӂі вор лові, сав се вор аръта асъпра лор къ сілнічій, сав пре алцій вор лndemna спре ачеаста, сав ӂі вор клеветі, сав ӂі вор батжокорі къмпліт, сав вор порні асъпра лор пъръ де віповъцій, сав кънd вор спърка патъл пъріпцеск къ тащіха лор, сав кънd се вор болнъві пъріпцій ші фіій пъ'і вор къта, сав кънd вор съръчі ші се вор пъкъжі лп ліпсъ, ші фіій ӂі вор трече къ ведереа певръnd съі ажъте, сав кънd вор къdea ла лпкісоаре ші фіій лпщіінціndъсе де стареа лор пъ се вор сіргъі аі скоате, лнтръnd тіжлочіторі сав кіезъшї; лпсъ dакъ фіій пъ вор фі лп тік копілъріе авънd ертаре din правілъ пънъ ла 18 анї, їар фіind фіій маї марі де врӂстъ дънъ че татъл се ва їзбъві de ла лпкісоаре, аре вое съ депъртеze пре фій din тощеніре. Кът ші de съ ва лптжмпла съ тоаръ лп лпкісоаре сав лп робій ші се ва доведі къ нічі фіій нічі алте рънденій пъ с'ав сіліт аі їзбъві, атънчеа пентръ ръътатеа лор се вор ліпсі din тощеніре, ші авереа тортълві се ва da ла бісеріка тържълві de ънde ав фост тортъл, каре ачеа авере съ се кіелтъеаскъ пентръ чеі сърачі ші пентръ чеі робіцї, ші пентръ гріжіле лві, сав алте тілъірі. Сав кънd фіій се вор лпсоці къ хоцї ші тълхарі спре фапте реле, сав кънd се вор da ла вре ън тещешъг ържт ші дефъімат прекът фъкънdъсъ гідъшї ші цїъкъъшї ла прівеліще, сав кънd фіій вор ста прічіпъ de лппедекаре, сав се вор пъне de лппротівіре пъріпцілор спре а пъї лъса съшї фак̆ъ dieatъ ші съшї рънdъеаскъ а ле лор дънъ бънъ плъчере ші воінца лор, ла каре de се вор доведі, съ казъ din дрептатеа тощенірій. Сав кънd фіій се вор аръта пебъгъторі de

[1]) Ші лп схолій.

www.digibuc.ro

ceamъ православнічіĭ кредінце ші вор пъръсі бісерікa ші причістаніа, сaŭ кънd вор скімба леџеа, сaŭ кънd вор къdea ын ереснрі, сaŭ кънd пъріпціĭ вор къdea ын боала небнієĭ ші фііĭ сaŭ рndeniіле пн ле вор пнрта de гріжъ, вор фі deпъртацĭ din мощеніре. Eap dакъ вре нn от стреin miлостівindнcъ жл ва лва ын пнртареа са de гріжъ ші dънd de щіре рndeniілор лвĭ, ачеĭа пн вор бъга de самъ, атнпчеа мощеніреа о ва лва ачел стреін. [1]) (Карт. XXXV. Tit. 8, 4. Кап. 38, 1.

§. 11. Пъріпціĭ врънd съ късетореаскъ пре фіĭка лор, dакъ ва пнпе прічінъ ші пн ва воі съ се мъріте петрекънd віеацъ desфрънатъ, пот пъріпціĭ съ о deпъртeze din мощеніре. (К. XXXV. Т. 8. К. 39.)

§. 12. Aceminea ші фііĭ пот се deпъртeze пре пъріпціĭ лор din мощеніреа аверіĭ лор пентрн прічінĭ кнвііпчоасе: adекъ кънd татъл ва врьжмъшві віецій фіĭнлвĭ, сaŭ кънd ва пъкътві кн пора са, сaŭ кънd ва пърж пре фіĭнл съ кн вінповъціе de кап, сaŭ кънd вьzind пре фіĭнл съ болнав сaŭ пътimind ын голътате ші ын тікълошіе, сaŭ ын лпкісоаре жл ва лепъda трекжndнл кн bedереа фъръ мілъ, сaн кънd фінл ва bedea пре татъл съ къ пн врmeazъ леџіĭ православніче. [2])

§. 13. Атжт фііĭ кът ші пъріпціĭ пот мішка жалоба аснпра dieціĭ пентрн къ жĭ deпъртeazъ din мошteніре сaŭ пентрн къ пн лі съ ласъ леџĭнвіта парте din правілъ, арътжnd лndрептъріле че вор авea, eap фрацій ші чеĭ din фрацĭ кжnd еĭ пріn diata фрателвĭ фііnd deпъртацĭ din мощеніре, ачеĭ че съ аратъ ржndвіцĭ мощеніторĭ вор фі петребнічĭ ші печіпстіцĭ, каре жалобъ аре din правілъ вреme de чіпчі анĭ din zioa че аŭ лптрат ачееа ын мощеніре. [3]) (К. XXXIX. Т. 1. К. 1.)

§. 14. Келтвеліле лпгропърій їесъ ка о daторіе din авереа мортвлвĭ. (К. XLI, LIX. Т. 1. К. 1.)

[1]) Нов. 115. Кап. 3. §. 12, 13.)

[2]) Нов. 115. Кап. 4, філа 784.

[3]) Ын схолій філа 222 ші 223.

www.digibuc.ro

§. 15. Черіреа тощепірїй скріе правіла къ есте фъръ контепіре ші de-апъръреа, адекъ се чере ѧп кътъ време трѣеще ачел че аў пъс тѫпа пре лъкръл din тощепіреа че се къвіпе алтъеа шї'л стъпѫпеще; кът ші къ трече ші ла тощепіторїъ ѧппротіва тощепіторїълуї пънъ ла 30 de апї, ші дрептъціле еї аша ъртеазъ: къ чел че ва фі стъпѫпind тощепіреа че се къвіпе алтъеа къ реа кредіпцъ, есте ѧпdаторіт пъ пътаї тощепіреа а о da ѧптръ стареа ачееа че се афлъ кънd аў пъс стъпѫпіре пре dѫпса, чі ші тоате подъріле че аў лъат, кът ші ачеле че пътеа съ їасъ, ші пептръ челе таї тічї грешале есте ръспъпzеторїъ, ші de ва фі ѧп банї, аре съ респъпzъ тоате dобѫпziле. Іар чел че ва фі стъпѫпind къ бпъ кредіпцъ, ва ѧптоарче тощепіреа ѧптръ стареа ѧп каре съ ва фі афлѫnd ѧп вретеа че і с'аў фъкът черереа, фъръ а ѧптоарче подъріле, ші фъръ а ръспъпde de грешаліле че ва фі фъкът. (Везї Кап. 35. §. 25. Везї ші Кап. 9. §. 10.) (Карт. XLII, IX, L, XXXV. Тіт. 2, 1, 3, 10, 5, 11. Кап. 25, 69, 66, 3, 1, 18, 20, 10. §. 2. 4, 6.)

§. 16. Мощепіторїъл челъї че аў стъпѫпіт лъкрърї din тощепіреа къzът къtръ алтъл, фііnd трас ла жъdекатъ, пъ се поате ажъта тъкар de пъ ва ші фі ла щііпца лъї къ че кіп аў стъпъпіт тортъл саў ка бп ръпіторїъ саў еаръшї ка бп тощепіторіў de ла алтъл de таї паіпте, саў пептръ къ ел аў сокотіт къ лъкрърiле съпт дрепте а ачелъеа че і леаў лъсат. (Везї ші Кап. 9. §. 9.) (К. XLII. Т. 1. К. 10. §. 3.)

§. 17. ѦПтре тощепіторї ші ѦПтре чеї че аў лъат легата адекъ danie dъпъ тоарте, се тішкъ жъdекатъ ка съ їасе партеа леціъітъ а тощепіторілор, кът ші челе къщігате а ле лор че ле-аў авът татъл ѧп стъпѫпіре, ші ле-ар фі ѦПстреіпат. (К. XII. Т. 2. К. 8. §. 2.)

www.digibuc.ro

Kap. XXXVII.

Despre moțenirea țea fără dieață.

§. 1. Mărind țineva fără a lăsa dieață, moțenirea se cuvine la neamurile mortului țele ce vor fi în spița țea mai cu apropiereа rudeniei (fie unul sau mai mulți, însă întrarà țeiașii spițe) protimisindu-se la moțenire întâi din jos. (Vezi Kap. 31. §. 1.) Iar nefiind din ței din jos, apoi ței din sus, iar nefiind nici ței din sus, apoi ței de alăturea dun spițe. Dețĭ de va mări țineva fără a lăsa dieață, deĭ vor rămânea moțenitorĭ din ței din jos, aței au întâiul rând spre a lua moțenire, căți prin trăgșii nu se stinge familiea ți vieazĭ, cu aței dar cuvânt, de va mări țineva fără a lăsa dieață având părinți, și având și fiĭ, se protimisesc fiĭi și fetele a lua moțenire, adecă fiĭi și fetele, carii prin nunți dun leage s'au căsătorit, cu care întrebun se cunosc și fiĭul ți este zămisliț în pântețele maĭți sale cărele se va naște dun moartea tatălui său cu vieață, cu întrețime, și la vreme, mărcar cu un slobozeasc glas în țeasul ți se va naște, având însă sufl are și fiind în vieață, și având întrețimea omenirii desăvârșit, și născut dun moartea tatălui său la vreme. (Vezi Kap. 35. §. 26.) Asemenea în nemărul fiilor se cunosc și țel ți s'au luat fiiu de sufl et, ș-ind de sunt strămoșirea țelui ți l'au născut și întrând în strămoșirea țelui ți l'au fost luat fiiu de sufl et: deți întocmai cu țeealalți fiĭ dun leage, va întra în moțenire. (Vezi Kap. 36. §. 5.) În nemărul fiilor se cunosc și nepoții cărora au mărit tatăl, carii ațeștea întră în moțenirea moșului lor în locul tatălui lor, sokotindu-se toți ațeștea a fi un trup: căți nepoții nu dun nemăr ți dun trupuriu se întâmpărtășesc din mo-

www.digibuc.ro

moşteniréa unchiului lor unde partea ce se cade se face tatăl lor, şi împărţindu-se în părţi drepte. Osebit prevéle scrie, că în întâiul fiilor celor drepţi sunt şi fii carii fiind necăsătoriţi cu femeile slobode cu care ar fi trăit bărbaţii la un loc mai înainte până a nu o lua luişi soţie prin cununie: şi în urma săvârşindu-se nunta între tatăl şi muma lor, şi având împreună cu moşteniré împreună cu fiii ei drepţi. Acestea şi când vinéva având fiii săi fată din femeea slobodă, va da mărturiea ca în scris fiind încredinţată şi de mărturi bătrâni de credinţă, mărturisind că nu este fiii săi fată, şi ne adăugând fireşte fiii săi fată, că fireaşcă fată, cu se cuvine în întâiul ei drepţi fii, însă numai pre această tatăl său va moşteni având numai leşiţa parte. Iar cel cel nu se poate împotrivi leşiţii, nu poate moşteni pre tatăl său, ci numai pre mumă-sa, şi pre bunu-sa de pre mumă. (Vezi Cap. 36. §. 4. [1])

(Карт. XLV, XLVI, XXXV, XL, XLI, II, XXVIII. Тіт. 3, 1, 8, 4, 2, 7. Кап. 8, 21, 16, 12, 1, 30, 6, 14, 7, 104, 10, 48, 49, 18, 13. §. 3, 7, 8, 4.)

§. 2. Deci prekum s'au zis fiii şi fiicele au întâiul rând la moşteniré, însă iarăşi scrie pravila, cu săvârşindu-se un om fără de ţară, şi rămânduri copii, şi rămând în viaţă şi femeea lui petrecând între bărbaţi, are se între şi ea împreună cu fiii între moşteniréa celor părinţeşti, având parte ca unul din fii. (Vezi însă Cap. 30. §. 12, a aceştii cărţi. (Vezi şi mai jos §. 6.) Kum şi pentru femeea ce nu au adus zestre în casa bărbatului şi se afla străină. (Vezi Cap. 33. §. 8.) Acestea şi bărbatul mărindui femeea şi rămând copii: la eşiréa fiilor din casa părinteaşcă, va lua dintru a le femeii parte ca unul din fii, a cărea părţi podobiile le va lua în

[1]) Vezi şi la Instituţ. Kapt. 3. Titlul 2. Nov. 118. Kap. 2. Nov. 89. Kap. 8. Nov. 117. Vezi la Instituţii Kapt. 1. Tit. 10, pentru nuntă. Nov. 117. K. 2.

www.digibuc.ro

vieaţă, rămâind dîntre moarte fiilor. (Vezi Kap. 30. §. 9.) Acheastă împărţire a moşenirii se împlineşte adecă: dintre cei doi soaţe din mijloc daторiile mortului, şi keltuelile împroprii şi a grijilor lui.[1] (Карт. XXVIII. Tit. 12. Кап. §. 2, 3, 7.)

§. 3. Mărind un om şi având copii din două femei, atunci copiii fiind că sânt toţi dintru un tată vor moşteni cele părinteşti despre tată la un loc, în părţi drepte. Dar fiind că sânt din deosebite mume pănă la părţi, vor moşteni adecă: fiii cei sânt dintru o mumă pre a le maichii lor, asemenea şi femeea având copii din doi bărbaţi, cele de pre urmă le moştenesc la un loc în părţi drepte, iar cele părinteşti fie-careле moştenească pre al său tată.[2] (К. XLII, XLV. Т. 1. К. 29.)

§. 4. Ne fiind moştenitori din soţ, moştenesc cei din soţ. Pre acel ce s'au săvârşit fără de lege, întâi tatăl, mumă, împărţind în părţi drepte.[3] (К. XLV. Т. 3.)

§. 5. Însă iarăşi scrie pravila că dacă un om: (adecă bărbat ori femee), se va săvârşi fără a lăsa de lege şi fără a avea fii, şi îi va rămânea tatăl în viaţă său mumă, şi îi vor rămânea şi fraţi drepţi, adecă dintru un tată şi dintru o mumă; atunci se va împărţi moşenirea ca împrejur că tatăl său mumă se între la împărţirea moşenirii şi fraţii mortului, şi de se va fi săvârşit de mai înainte vre unul din fraţii săi din scroriле mortului şi vor fi rămas fii, vor întra şi ei în moşenire lunând partea ce era cu o iae tatăl său mumă lor, şi împărţindu-o între dânşii în părţi drepte. Şi osebit Cf. prea Ferichitul Atanasie Patriarhul Alexandrii, face acheastă deosebire, scriind prin aşezământ şi că bun drept tatăl nu-nd pentru părinţii ce înzestreazăă pre fii

[1]) Nov. 117. Кап. 5. Fila. 442. Vez şi Konstant. Artenon. Кар. 5. Tit. 8. Pentru cele ce sânt despre zestre, fila 445. Vezi Konst. Artem. Кар. 4. Tit. 7. pent. darur. înaintea nunţii.

[2]) Nov. 22. Кап. 29. fila 465.

[3]) Nov. 118. Кап. 2.

www.digibuc.ro

lor şi îi căsătoresc, care împărtăşindu-se cu cele cele-lalte şi împărtăşind copiii, şi încredinţând vreme îndelungată copiilor, scrie ca cu nu să mai aibă parte de averea părinţilor, şi tăcând părinţii pre lângă toată partea fiiască lor cu cei care au de zestrea ce au fost dată, ci cu cei care trăesc părinţii; iară cu cei dela pentru grija morţii, iară cu aceea parte ce au să aibă de averea părinţilor burbatul său femeea, iar o parte cu cei încredinţată la părinţii morţii.[1]) (Карт. XXVIII. Тіт. 13. §. 20.)

§. 6. Mumă moştenind pre fiiul său, său pre fiica sa ce se va împărţi cu cei celelalţi în copilărie fără dieată, său lăsând partea averea leşită ca unul din fii din averea bărbatului ei care se arată la §. 2, mai sus; dacă nu se va mărita de al doilea, averea moştenire este dreaptă a ei, iar dacă se va mărita de al doilea; atuncea partea averea, datoare este femeea a o păstra pentru celelalţi fraţi şi surori a mortului lăsând nemai rodurile în veacuri: asemenea şi bărbatul de cu va căsători de al doilea. Osebit scrie pravila cu mumă lăsând asupra sa Epitropiea fiilor cu hotărâre ca cu nu cu mărite de al doilea, dacă va îndrăzni a se mărita mai înainte până a nu vere Epitrop fiilor săi, şi până a nu da în mâna epitropului toate cele părinteşti a le fiilor, nu nemai toată averea ei, ci şi a bărbatului de al doilea cu fie cuviincă ca o ipotecă către cele părinteşti a le fiilor; dar încă este şi oprită din pravilă spre a lua moştenire fiiului său ce va muri întru nevrăstnicie.[2]) (К. XLV, XXVIII. Т. 1, 13. К. 38. §. 7, 9, 20.)

§. 7. Ne fiind părinţii în veacuri; atuncea cuna său cuna de pre tată său de pre mumă moşteneşc, urmându ca

[1]) Vezi la Instit. Карт. 3. Тіт. 3. Нов. 118. Нов. 91. Кап. 40. Нов. 118. Кап. 2. Vezi încă şi în aşezămintul împăraţilor Leon şi Constantin. Тіт. 18. Кап. 4. în Карт. lui Leon Clavie.

[2]) Vezi şi în aşezământul împăraţilor Leno şi Constantin, Тіт. 12. Нов. 91. Кап. 40.

www.digibuc.ro

împreună cu bunul ei bun, cu întreg ei fraţii mortului în moștenire, împărţindu-se în părţi drepte, încât fraţii ceii buni dintru un tată ei o mamă, cum și fiii din frate bun cu soră bună, având parteа ce se cuvine ce ére tatăl său mumа lor. Iar ne fiind fraţi buni, apoi vor păteа întra și fraţii ce sunt din deosebită mumă cu tată. Această dreptate a moștenirii prădeniilor celor din suc se încelege: adecă a celor două une prădenii. (Vezi Kap. 36. §. 4.) Iar pentru fiii ceii ce se vor naște din unire nelegiuită, nici tatăl nici mumа, nici alte prădenii din suc să de alătureа nu pot să'ĭ moșteneaskă. Deci de nu vor fi moștenitori din jos, atunci averea lor se va pune la cutiea obștiei. [1])

§. 8. Ne fiind prădenii nici din jos nici din suc; atunci moșteneск ceĭ de alătureа, întăi fracii, sroriле, ku kare întru și copiii unui frate său sroriĭ ce va fi murit mai înainte, kare toți aŭ se ĭae partea ce se kădea tatălui său mumii lor, și acea parte să o împărţeaskă între dânșii în părţi drepte, și de va fi rămas mortului fetee kare să nu fi fost adus zestre în kasa bărbatului: are să ĭae o parte ka unul din fracii mortului bărbatului eĭ, încă de vor fi mai mulţi decât trei; ĭar de vor fi trei său mai puţini, va lua o a patrapарte. Iar de nu vor fi fracii, ci vor fi copii din fraţi și sroriĭ: adecă nepoţi, nepoate din fraţi său sroriĭ; atunci aceĭa moșteneск urmându-se aceeași rându-ealu prekum s'aŭ arătat. [2]) (Карт. XLV, XXVIII. Тіт. 1, 12. Кап. 8. §. 4.)

§. 9. Iar de nu vor fi prădenii nici din jos nici din suc, nici de alătureа; atunci întru în moștenire verii, ĭar ne fiind nici verĭ întru copiii verilor, ĭar ne fiind nici copii din verĭ; atunci întru alte prădenii ce se vor întâmpla, puzindu-se tot-deauna protie celor mai ku apropiere spiţii.

[1]) Nov. 118. Kap. 3.

[2]) Vezi Konst. Artenop. Kap. 5. Tit. 8. În scholii la sfârșit. fila 448.

www.digibuc.ro

Іар не фііnd нічї о рѫdenie de a ле mорtѫлуї, ші рътжind вѫdѫва mорtѫлуї сінгъръ, ва лѫа жѫтътате din авереа бърбатѫлуї, їар жѫтътате се ва da ла фіскѫс. Іар de нѫ ва фі нічї вѫdѫва mорtѫлуї, съ се dea тоатъ ачеа авере ла фіскѫс. [1])

(Карт. XLV. Тіт. 5. Кап. 2.)

Кап XXXVIII.

Despre legata saŭ daniile cele prin dieatъ.

§. 1. Лъсжnd чінева прін dieatъ daniе кѫїва вре ѫn лѫкрѫ dѫnъ а са бѫnъ воінцъ, ачеастъ daniе съ пѫтеще дп правілъ *legatът*, каре dѫnъ тоартеа dърѫіторїѫлуї, съ кжщігъ дп стъпжпіре. (Карт. XLIV, XLVII, XXX. Тіт. 1, 3. Кап. 1, 31, 32, 11.)

§. 2. Daniile челе прін dieatъ лъсате пот се фіе дп лѫкрѫрї тішкътоаре, саŭ не тішкътоаре, дп фолосінцъ de вепітѫрї, dобжпзї, podѫрї, ертаре de datoріе de банї, ші алтеле.

(К. XLIV. Т. 9, 10.)

§. 3. De ва лъса чінева прін dieatъ кѫїва вре ѫn лѫкрѫ стрѣін, щіind къ есте стреін, атѫпчеа ва чере алт лѫкрѫ de потріва ачелѫеа с'аŭ плата лѫкрѫлуї, еар de ва лъса daniе вре ѫn лѫкрѫ стреін сокотind а фі ал съŭ, daniеa нѫ поате авеа търіе: Фъръ dекжт пътаї de с'аŭ лъсат ачеа daniе вре ѫnїї рѫdenїї de апроапе саŭ фетееї mорtѫлуї.

(К. XLIV. Т. 4, 1. К. 6, 19.)

§. 4. De нѫ ва ѫрта тощепіторїѫл a da daniеa че с'аŭ лъсат кѫїва прін dieata mорtѫлуї, атѫпчеа фііnd трас ла жѫdекатъ ва плъті ші podѫріле нѫ пътаї че аŭ лѫат, чі ші челе че пѫтеа съ їа ачел че і с'аŭ лъсат лѫкрѫл прін dieatъ.

(К. XLIV. Т. 1. К. 18. §. 2.)

[1]) Ші дп сколіі філа 136. Вezї ші ашъзътжптѫл дппърацілор Констаптіп ші Леоп, Тіт. 18. Кап. 8. ші 9.

www.digibuc.ro

§. 5. Чел че ва тішка жудекатъ асупра діецій, пїерде даніеа че аре пріп діеатъ. (Карт. XLIV. Тіт. 23. Кап. 1.)

§. 6. Даніїле кŭ прічіпъ де моарте лъптре бърбат ші лъптре фетее сфнт тетеїніче, тъкар съ нŭ фіе кŭ ачеа хотъръре лъпскріс, къ адекъ-дупъ моартеа дъруіторїулуї съ къщіце стъпъніреа лукрулуї. (Лпсъ лптъмплъндусъ деспърцénie нŭ се ціне лп сеатъ.) (К. XXX. Т. 1. К. 11.)

§. 7. Даніїле лъсате пріп діеатъ дакъ вор ковърші преste *фалкідіон* а моцепіторілор челор лптребуінцаці, нŭ сфнт тетеїніче, лпсъ дакъ се ва доведі пріп катаграфіа моцепірії, къ нŭ леаŭ ръмас деплін *фалкідіон*.[1]) (Вezї Кап. 36. §. 3.) (К. XLI. Т. 4.)

§. 8. Легатарії нŭ се лпдатореск а ръспунде ла жалобеле пентрŭ даторіиле мортулуї, чі моцепіторії луї. (К. XXIV. Т. 7. К. 6.)

§. 9. Поате чінева съ лесе даніе дупъ моартеа са, доуъ пърцї din авереа са, еар о а треїа парте даторїŭ есте съ о пъzеаскъ пентрŭ моцепіторїŭ: къчї пентрŭ леџїŭіта парте поате моцепіторїул ші дупъ мулць време съ о чее ші съ о їеа дупъ дрептате. (Вezї Кап. 8. §. 19.) (К. XLI. Т. 1. К. 11, 58.)

§. 10. Дакъ моцепіторїулуї лптрŭ челе че і с'аŭ лъсат нŭ се лпплінеще леџїŭіта парте, атунчеа нŭ пŭтаї din челе че аŭ ръмас лп каса пърінцеаскъ се лпплінеще, чі поате порні жалоба ші асупра челор че лі с'аŭ съсат легата.[2]) (Вezї таї сус §. 8.) (К. XLI. Т. 1.)

§. 11. Дарул че ва дърві кътръ фетее ші фетеea кътръ бърбат кŭ кувънт де моарте, дупъ моартеа дъруіторїулуї есте тетеїнікъ, ші се скоате ка о даторіе din авереа мортулуї. (К. XLI. Т. 1. К. 106.)

§. 12. Даніїле лъсате пріп діеатъ ка съ деа ла сфінтеле лъкашурї, дакъ моцепіторїул ле ва тъїнŭі ші нŭ ле ва а-

[1]) Нот. 1. філа 480. Нов. 1. Кап. 2.

[2]) Лп схолії філа 439.

www.digibuc.ro

рѣта пънъ ѧн 6 лѣнї, ва плъті ші тоате родѣріле ші довѫнзіле, ші тоате інтересѣріле, din zioa че с'аѣ лѣат de кътръ съвършітѣл. (Vezї ші ла Кап. 36. §. 3.) Къчї волнік есте фіеще-кареле ла тоартеа са съ ласъ але сале пентрѣ сфлетѣл съѣ ла сфінтеле бісерічї.[1] (К. V. Т. 3, 1. К. 13, 1.)

Кап. XXXIX.

Despre cinisfora.

§. 1. Фііnd къ фіреще dрептатеа ѣртеазъ ка тощепіреа пъріпцеаскъ ѧптре фії съ се ѧппартъ ѧн пърцї dрепте ші de o потрівъ: пентрѣ ачѣаста пъріпції че вор ѧпzестра, саѣ вор da ѧн віеаца лор ѣнора din фії партеа че вор вої, ші пре ѣртъ ѧптѫмплѫndѣсъ съ тоаръ фъръ dіеатъ саѣ ші кѣ dіеатъ, ѧптрѣ каре пентрѣ ачіеа пѣ вор помені: атѣнчеа пот фііі ачіеа de вор сокоті кѣ аѣ лѣат маї пѫцінъ парте, сѣ адѣкъ ші съ пѣе ла міжлок челе че аѣ лѣат de ла пъріпцї, ші ѣнindѣле кѣ авереа че аѣ ръмас ѧн каса пъріпцеаскъ, съ ѧппърцеаскъ ѧн пърцї dрепте кѣ чеїалалцї фрацї, (каре ачеаста се пѣтеще ѧн правілъ *cinisфора*, адекъ ѧнпрежпъ адѣчере.[2] (Карт. XLI. Тіт. 7. Кап. 37, 27.)

§. 2. Еар dакъ ѣн фіїѣ саѣ о фіїкъ се тѣлцътеск кѣ партеа саѣ zестреа че аѣ фост лѣат ѧн віеаца пъріптелѣї лор, пѣ пот а фі сіліцї а пѣпе ла міжлок челе че аѣ лѣат de ла пъріпцї, тъкар съ фі фост лѣат маї тѣлт, фъръ пѣтаї кѫnd се ва ѧптѫмпла съ пѣ рътѫе челоралалцї фії партеа леціѣітъ din правілъ.[3] (Vezї Кап. 36. §. 2.) (К. XLI. Т. 5, 7. К. 1, 23, 27.)

[1] Правіла 1. а кondіч: пентрѣ сфінт. лъкашърї.

[2] Нов. 18. Кап. 6. філа 516. Нов. 97. Кап. 6. філа 517.

[3] Нов. 92. Кап. 1. філа 490.

www.digibuc.ro

§. 3. Încă cerând fiii ka să se facă *cinicșfora* la toțipireа tatălui lor, sînt îndatoriți a adăuge ți a pune la miȝlok ceле ce aŭ fost luat de la tatăl lor, acetepeа ți la toțipireа mumii lor, sînt datorĭ să pue la un lok ceле ce aŭ fost luat de la muma lor. (K. XLI, T. 7. K. 32, 34.)

§. 4. Frații la *cinicșfora* sînt datorĭ să pue la miȝlok toate aceле ce nu sînt kăștigate de dănșii (ce se numesk în pravilă *profektiția*,) kum ți aceleа kare le-aŭ rămas de la părinți, ți venitурile ce aŭ luat din ceле părințești, ĭar nu ți celelalte drepte ale lor. (K. XLI. T. 7. K. 37.

§. 5. Nepoții karii cer să între la *cinicșfora*, vor întra ku toții în lokul părintelui lor sokotindu-se un trup, adăugând ți pe ind la miȝlok ceле ce tatăl lor aŭ fost luat. (K. XLI. T. 7. K. 7.)

§. 6. Orĭ ku dieată orĭ fără dieată, skrie pravila kă este slobod a se face *cinicșfora*. (Încă în pămîntul Moldaviĭ s'aŭ obiȝnuit kând părinții laș dieată rămîn averea lor dun a lor bun boinic, atunceа fetele ce aŭ eșit ku zestrurĭ maĭ de nainte, nu putea ka să facă cerere de *cinicșfora*. Iar de nu laș dieată: atuncea era slobod a se face *cinicșfora*.) (K. XLI. T. 7. K. 73.)

Kap. XLI.

Despre înpărțeală.

§. 1. Kând aceĭ ce aŭ a face înpărțeală nu se vor puteа înveĭ între sine ți se vor înfățoșa la ȝudekătorĭ, rândueala ți datoriea ȝudekătorilor maĭ întîĭ ortеazăș, ka să se facă izvod lămurit ku amărunțul de toate lukrurile,

www.digibuc.ro

lămînd deplinŭ știință pentru stareа ші prețăl a fiește-kăre-ia lăkrŭ; ші apoĭ se vor sîli fățămînd dreaptă împărție sŭĭ învoeaskă, nelăsămînd nimik nelîmpărțit dănă drepтate, skoțindăse înse maĭ întîĭ din mijlok datoriile.[1])

(Карт. XLI. Tit. 3, 5. Кап. 25, 1.)

§. 2. Kămînd sînt mălțĭ moștenitorĭ karĭĭ nu se pot învoi la împărțania moștenirĭĭ, saŭ asupra unor lăkrărĭ de a le moștenirĭĭ, atunčea se pornește jalobă kă čerereа împărțanieĭ: ačeastă jalobă are drepтățĭ ші Inpet ші persopalíčeță: ші ačeastă jalobă nu o pot porni alțiĭ dekît ačeĭ če aŭ doveditŭ drepтate kă sînt kîetațĭ dănă leșe la împărtășireа ші împărțanieа moștenirĭĭ, ші poate ші unăl saŭ doĭ din moștenitorĭ ші fără de voeа čelorălalțĭ să o porneaskă, ші împărțanieа urmeazî a se fače kă toată kîzzîreа înkît să fie întokma ші de o potrivă. Ші dănă če s'aŭ alkătuit împărțanieа, earăși de aŭ maĭ rămas čeva nelîmpărțit, asemeneа se împarte. (K. XLII. T. 3. K. 1, 2, 16, 22, 43, 58. §. 2, 3.)

§. 3. Fracĭĭ ne împărțiță, kăță igrîle lor ші čele če aŭ agonisit prin munka lor, nu le pun în împărțeală.

(K. XII. T. 1. K. 49. §. 6.)

§. 4. Împărțeala če s'aŭ făkut kă priimireа ші iskălitrile tuturor părților este temeĭnikă, ear de se va întîmpla să rămîe čeva nelîmpărțit ші nu se vor putea învoi, atunčea prin žudekată, se va face îndrepтare.

(K. XLII, XII. T. 3, 2. K. 72, 4. §. 3.)

(În pămîntul Moldaviĭ, împărțelile de țigaĭ aŭ urmat a se kăuta după paragrafie, ші skrie în soborničeskul hrisov de la anii 1785, Dekemv. 28, kă dakă un țigan a unŭ stăpîn se va întîmpla să îa țigankă a altuĭ stăpîn, pentru ka să nu rămîe pre urmă a se face împărțealăkopiilor, maĭ întîĭ stăpînul țiganului să deа altă țigankă čelalte părță pentru ka să rămîe la stăpînireа luĭ săla-

[1]) Ші în scholiĭ.

www.digibuc.ro

ului pentru, care de nu va avea el cigancă, atunci vomic este stăpânul cigancii cu dea alt ciganu pentru ciganu, si cu ia călăul. Care de nu vor avea nici o parte nici alta; atunci acel ku ciganul cu dea 50 de lei precul ciganii, iar de nu va vrea cu dea; atunci acel ku ciganka cu dea pentru ciganu 70 de lei, amând si zapisul de la vânzători.)

Kap. XII.

Despre principii de vinovății.

§. 1. Principiile de vinovății cu cercetează tot-deauna si sărăturile si Dominicile. (Карт. VII. Tit. 17. Кап. 25.)

§. 2. Judecători criminalicești nu se cuvine andată a pune cercetările pin bătăi si nedreapsă, nici cu arăte cruzime aspăimântătoare, nici cu creadă lesne aseminea cele de-odată mărturisește ku este vinovat, kăci noate de frik si de sfieală cu mărturisască pentru cine fapte care nu le-ar făkut, ci ku mălță răbdare si pin andelungată cercetare, cu afle adevărul. Si la principii de vinovății atât jăluitorii kât si părții kum si martorii trebue cu vie aseminea de facu, care nu pin vekilii sau pin mărturii askris.[1]) (К. LX. Т. 33. К. 13, 28.)

§. 3. La principii de vinovății judecătorilu cu cercetează si cu antrebe pre martorii unul kăte unul deosebit, kum si pre vinovații asemenea deosebi, amând askris zisele lor ka cu noatu afla deplin adevărul. (К. VI. Т. 39.)

§. 4. La principii de vinovății fieșe-carele pentru al său pukat său ia nedreapsa, nici fiiu pentru tatu răspunde, nici tatu pentru fiiu.[2]) (К. LX. Т. 51. К. 26.)

[1]) Нов. 92. [2]) Si an scolii fila 866.

www.digibuc.ro

§. 5. La vinovății cu amărîtul cu cherchetează gîndul și cuiu-tarea celor vinovați, deci celui ce din beție fiind cu-princ, cad din trîpească pofte, i se mîcșurează nedeapsa, asemenea și celui ce se va întîmpla cu nebunească. (Карт. LX. Tit. 39. Кап. 4, 14.)

§. 6. Gazdele de tîlhari și cei împreună sîrguitori și novățuitorii lor, cu cheltuiala de către zădecate de o potrivă cu tîlharii și fățuitorii de rele. (K. LX. T. 27. K. 1, 3.)

§. 7. Cel de bun voe vîrtos, dun leage se nedepsește cu nedeapsa de cap ori de ce vîrstă va fi, ear cel ce aă lovit cu arma ca cu fierul moarte și lovitul nu aă mîrit, cu i se taie mîna. (K. LX. T. 27, 39.)

§. 8. Cel ce va vîide pre tatăl său aă pre mumesa prin cuiu-tatea rudate, cu se arde cu foc. (K. LX. T. 40.)

§. 9. Hoții cei vestiți carii ciin drumîrile făcînd prădi și vîderi, dun leage se împușcă.[1])

§. 10. Cel ce fură pre ascuns potlogărîul, bătîndusă și vegindusă, cu plutească pugubașul îndoit. (K. LX. T. 10.)

§. 11. Cel ce va lovi pre om în ochiu ca să'l chioarască, de'i va scoate ochiul, cu asemenea nedeapsă cu se nedep-sască.[2])

§. 12. Prekurvarilor le hotărîte pravila nedepse dun-pă faptele lor, iar tatăl de va găsi pre chipeva prekurvind cu fiica sa, pre amîndoi săi omoare, cînd îi va prinde fă-cîși în casa sa, aă în casa ciiperelui. (K. LX. T. 37.)

§. 13. Cel ce va curvi cu călugăriță aă cu pustnică, cu se vegească, tăindulică amîndurora pasuri le. (K. LX. T. 37.)

§. 14. Asemenea cel ce va curvi cu finăța din botez, cu se nedepsască tăindulică amîndurora pasuri le. (K. LX. T. 37.)

§. 15. Pre cei ce fac amestecare de cînepe, pravilile le hotărîsc nedeapsă de cap. (K. LX. T. 37.)

§. 16. Codomleapilor asemenea. (K. LX. T. 37.)

[1]) În Inst. împărat. Konst. și Leon. Tit. 28.

[2]) Nov. 92. a Împăr. Leon înțelept.

www.digibuc.ro

§. 17. Pre cei ce păcătesc cu vîte, să se pedepsască cu tăereа mădulării trupului. (Kарт. LX. Tit. 37.)

§. 18. Pre cei ce fură din mortăștri, cu tăereа măi-nilor. (K. LX. T. 23.)

§. 19. Pre cei ce pradă Sf. Altariș, cu scoatereа oki-lor. (K. LX. T. 45.)

§. 20. Cel ce prin sălă va batjocori fecioară, tăindu-i pasul, să deа fetii ši a treia parte din avereа sa, ear cel prin bun voeа fetii, să se bată el ši fata împreună, ši tănzindu-se să se vegeaskă, iar curvarul să plătească ši la vistieriea obștei cheltuеа ce se va sokoti dun a lui stare. (K. LX. T. 37.)

§. 21. Cel ce va rămîne fecioară saŭ logodnică saŭ femeie ši va curvi cu dușmanu, earăși este pedepsit din pravilă, iar de va fi prin cerereа ei, poate să'l ia bărbat, fiindu-i nici din avereа părinților de nu vor voi părinții, nici din alte bărbații nu i se dă tocmeală. (K. LX. T. 58.)

§. 22. Cel ce va găsi hărtie scrisă cu ocară ši batjocoră ši nu o va rămîne îndată, dupu cuviincu sokotindu-se ca un împreună sărgătoriș spre defăimareа celui de a-proape, se pedepsește ca ši cel ce aŭ scrisu, vegindu-se cu bătae ši cu închisoare. (K. LX. T. 60.)

§. 23. Cel ce va otrăvi om, ca un vrăjmaș se pedepsește. (K. LX. T. 39. K. 3.)

§. 24. Cei ce tîlhăresc banii, să se pedepsască cu tăereа măinilor. (K. LX. T. 60.)

§. 25. Sfat pedepsește de cap sfîrșit ši acei ce năzuind prilej, îndemn vor arăta fok ka să facă aprindere cu cuget răŭ. (K. LX. T. 39. K. 1.)

§. 26. La pricini de fărtășag pravilile hotărăsk îndoitu răsplătire pagubii, pentru ka să se vegeaskă tălhării, iar la celе prin sălnicii rănite, înpătrit. (Vezi §. 34.) (K. LX. T. 12. K. 39.)

www.digibuc.ro

§. 27. Cei ce fac plastografii si mărturii mincinoase, si cei ce vor lua bani spre a alcătui si a porni părț mincinoasă si viclean asupra nevinovaților, si cei ce vor cerce si vrăjmășesc averea lor ce se dea moștenitorilor lor.[1])
(Карт. VI. Tit. 19. Кап. 3.)

§. 28. Din xan său din crâșmă nepind lucrul cuiva, ce învinovățește hanțiul si crâșmarul. (K. LX. T. 14)

§. 29. Judecățile ce se pun pentru vinovății, în curțere de doi ani trebue prin cercetare cu iae sfârșit si hotărîre, iar mai mult cu nu se prelungească.
(K. VII. T. 6. K. 13.)

§. 30. Asupra persoanii celui ce va înșela pre altul prin viclesug si prin amăgitoriu, se poate mișka jalobă în curțere de doi ani, si este adukătoare de pecinste a-celui ce se va dovedi cu aș urmat a face viclenie.
(K. X. T. 3. K. 1.)

§. 31. Asupra celui ce ar okări si ar pecinsti pre al-tul, jaloba se poate urma până înpotriva un an de zile, si se pedepsește si cu globire. (K. LX. T. 21. K. 28. §. 2.)

§. 32. Jaloba asupra celor ce cu sălnicie si fără drep-tate ar trage pre altul la judecată, cum si asupra ce-lor ce ar rămâne pre cei ce sunt trași la judecată, până înpotriva un an de zile se poate mișka. (K. VII. Tit. 8, 13. K. 24, 5. §. 3.)

§. 33. Jaloba pentru silnicii asupra persoanii silnicului în curțere de un an de zile cercetându-se si dovedindu-se se pedepsește criminalicește, si lucrul ce se va fi luat cu rămâne, se întoarce înndoit: adecă lucrul mișkătoriu; cum si asupra celor ce vor rămâne lucrul în vreme de zburălăk său în vreme de foc; iar dacă trecere de un an de zile, nu se împlinește decât singur lucrul. (K. LX. LIII. T. 17, 20, 3. K. 30, 13, 2, 1, 25. §. 3, 9.)

[1]) Nov. 134.

www.digibuc.ro

§. 34. Unde se arată prin pravilă ca să se plătească lucrul îndoit sau împătrit: se poate înțelege adecă, ca pedepsirile sau ca dobînzile ši celtuelile ši judecățile ši pierderea vremii, ši orî ce altă. (Kapt. X. Tit. 2. Kap. 14. §. 8.)

§. 35. Când slujile vre unuia stăpîn vor face vre o silnicie cuiva ši vor rămîne vre un lucru, care lucru va veni în mîna stăpînului, atuncea ată stăpînul cât ši slujile cad sub vinovăție, ši jalobă trece ši asupra moștenitorilui pentru lucrul achel rămîne, dacă nu au venit la mîna sa, căci lucrul său cuștigat, nu se cuvine a fi cuștig moștenitorilui. (K. X, XXIV. T. 1, 7. K. 16, 8.)

Kap. XLII.

Despre hotărîrea judecății.

§. 1. Cele ce s'au hotărît prin judecată să se dea, deapururea se cer ši trek ši la moștenitorî. (Kapt. IX. Tit. 3. Kap. 1, 8.)

§. 2. Judecățile ce au luat sfîrșit dupe pravilă ši cu desfacerî ši izbrănirî, nici cu porunca stăpînirii nu se pot strika. Iar hotărîrile ce se vor face cu strîmbătate mălcuirea pravililor, nu au nici o tărie. (Vezî ši Kap. 5. §. 1.) (K. XI, II. T. 2, 6. K. 33, 10.)

§. 3. Acei ce se vor dovedi akolisitorî, karii vor purta pre alții prin judecăți, ši pre la judecătorii streine, unde nu se cuvine ai trage, ši apoi se vor da împlatorî ši vor părăsi cererea lor ši pîra ce au fost pornit, ne dăndusе sfîrșit judecății, sau nu vor dovedi: cu plătească celtuiala părților ši pagubile. Iar pentru acei ce vor porni pîră de vinovății asupra altora ši nu vor dovedi, ne lungă căzuta nedeapsă plătind ši celtuiala părților

www.digibuc.ro

pre kătă vreme îaă npртат prin jудекăцї, kăm ші пагубіле, спре маї маре вегїереа лор, kănd вор сокоті kă кале judекăторій, съ̆ї лndatореаскъ ka pre лънгъ пагубе, съ dea ші o ал zечілеа парте pre kăt c'aă фъkăт ачеа келтъеалъ ла kătіea общіеї.[1]) (Карт. IX. Tit. 3. Кап. 63, 69.)

§. 4. Ла лптъмплътоаріле прічінї de judекăцї, kănd nă се афлъ хотъріреа a вре вnії прічінї лn правілъ, атънчеа съ се черчетезе хотъріріле че c'aă вртат ла асетінеа прічінї че c'aă лптъмплат de маї лnainte, ші dăнъ ачеле съ се dea сфършіт. (Vezї ші Кап. 9. §. 15. ші Кап. 17.)

(K. XXII. T. 1. K. 23.)

§. 5. Челъеа че і c'aă хотъріт prin judекатъ ka съ плътеаскъ, dakъ nă ва авеа kіn лndatъ съ плътеаскъ, і се dъ рънdăіта време de патрă лънї: лncъ маї лптъї ва da kіzеш ръспънzеторїă платнік пентрă сіне. (Vezї ші Кап. 5. §. 5.) ші dakъ се ва лптъмпла съ треакъ vadeaoa, атънчеа ва плъті катътъ de ла vadea лnainte kăte ăn леă ла сътъ пе лънъ, ші се вор лнпліні de ла dънсъл zълоаце: каре dăнъ че вор ста doъ лънї de ziле, ші їаръшї nă ва авеа пъртаре de гріжъ a плъті, атънчеа се вор vinde: ші de съпт лn лъkrърї mішkътоаре, ші nemішkътоаре, лптъї се вънd челе mішkътоаре, ші neaжънгънd спре плата лndatorітъ, атънчеа се вънd ші din челе nemішkътоаре; їар kănd nă се гъсеще чіне съ ле kămпере, атънчеа се daă челъї че aă kъщігат judекаta, прецелъіте kă прецъл лор лn локъл вапілор datoріеї, caă ka съ ле ціе лn лок de amanet, caă ka съ се mълцетеаскъ kă dънселе, ші съ nă маї факъ претенціе.

(K. IX. T 3. K. 4, 88, 85, 87, 86, 31, 15. §. 3, 4.)

§. 6. Челе prin judекатъ хотъріте ka съ се плътеаскъ, трек ші ла врташїї мощепіторї, лnпротіва мощепіторілор.

(K. IX. T. 3. K. 6. §. 3.)

§. 7. Пре чел че nă ва фі de фацъ din прічінъ de боалъ caă din алтъ лптъмпларе, хотъріреа datъ de кътръ jă-

[1]) Nov. 6, a Лмпъратълъї Конставтін Порфірогеп.

www.digibuc.ro

decatъ ân nefiinца ca nimik nu'l vatъmъ, afarъ numaĭ de va fi fost kiemat de multe orĭ, ші se va dovedi kъ ânaintea ačĭ docit. (Vezĭ âncъ ші Кап. 4. §. 3. Vezĭ ші Кап. 2. §. 12.) (Карт. IX. Tit. 3. Кап. 47, 57.)

§. 8. Dakъ činева va fi trас la judecatъ prekum am zice: pentru kъ nu aĭ urmat buna obluduire lukrurilor че i s'aĭ fost dat cuvent epitropie, ші de la judecatъ dându-se rъspuns ші el neodihnindu-se ші netulcetindu-se kъ judecata, ар фаче апелаціе, ші dupъ апелаціе ântъmplându-se ka съ treakъ vrete la mižlok, ші de iznoavъ čerčetându-se pričina ші dându-se ĭarъšĭ rъspuns: va plъti dobânzile de la ântъia хотъріре a judecъцiĭ; ĭar de nu s'aĭ dat rъspuns de la ântъia judecatъ, nu va plъti. (К. IX, XXIII. Т. 3. К. 61, 10, 25.)

§. 9. Ačel че dupъ a judecъцiĭ хотъріре are съ факъ претенціе pentru celtuelile че aĭ fъkut utilъnd prin judecъцĭ, daторĭ este ândatъ atunčea dupъ че aĭ luat judecata сфършіт, ka съ факъ ačeastъ čerere; pentru ka atunčea ândatъ съ se ші kurme, prekum se va gъsi de kuviinцъ: kъčĭ judecata dupъ че s'aĭ kurmat odatъ, nu maĭ rъtъlme a se porni altъ жалобъ maĭ ân urmъ preste čea de maĭ âninte; la kare pravila ândatoreще pre judecътоrĭ ka âmpreunъ ku хотъріреа judecъцiĭ, съ porunčeaskъ ші pentru celtuealъ, ші se dea сфършіт prin čerčetarea kondeilor celtuelilor. [1]) (К. IX. Т. 3. К. 67, 68.)

§. 10. Čele prin judecatъ хотъріте ka съ se съvârşeaskъ ші ka съ se âmplineaskъ, executorul le съvârşeще. (Vezĭ Кап. 5. §. 4.) (К. IX, Т. 3. К. 84.)

(Ân пътъntul Moldaviĭ pentru čele че se âmplineск, običeĭul aĭ urmat a se lua zъčĭeal ne banĭ âmpliniцĭ, ші ne lukrurile че se vor âmplini ân preц de banĭ.)

[1]) Nov. 82. Кап. 10.

www.digibuc.ro

СКАРА.

Фада.

Префацъ . . . . . – III.
Dedikaţъ . . . . . – VII.
Прекѫвънтаре . . . . . – IX.
Кап. I. Despre Правіле . . . . . – 1
„ II. „ Жѫdекъторї . . . . . – 3
„ III. „ Жълѫіторї . . . . . – 6
„ IV. „ Пърѫт . . . . . – 7
„ V. „ Жѫdекъцї, Апелаţіі ші Еретокрісіе . . . – 8
„ VI. „ Жалове . . . . . – 11
„ VII. „ Векіл . . . . . – 12
„ VIII. „ Даторії de вапї . . . . . – 13
„ IX. „ Прічіпї de лѫкрѫрї . . . . . – 15
„ X. „ Токмеле . . . . . – 23
„ XI. „ Вънzърї . . . . . – 26
„ XII. „ Кѫмпъръtѫрї . . . . . – 30
„ XIII. „ Аmапет саѫ zълог . . . . . – 31
„ XIV. „ Dепozіt . . . . . – 35
„ XV. „ Nъїmеалъ . . . . . – 36
„ XVI. „ Nъїmеалъ саѫ орънdълѫіре de вечї . . . – 41
„ XVII. „ Скімв . . . . . – 43
„ XVIII. „ Лѫвоеалъ . . . . . – —
„ XIX. „ Катът . . . . . – 44

www.digibuc.ro

Фаца.

Кап. XX. Деспре Кізеше . . . . . – 46
„ XXI. „ Zанісе . . . . . – —
„ XXII. „ Мартѣрі. . . . . – 47
„ XXIII. „ Жѫрътжнт . . . . . – 50
„ XXIV. „ Danіі саѣ дѫрѣірі . . . . . – 51
„ XXV. „ Протімісіс . . . . . – 53
„ XXVI. „ Чеде че се къщігъ дѣпъ дрептатеа фіреаскъ . – 54
„ XXVII. „ Товъръшіе . . . . . – 57
„ XXVIII. „ Епітропіе . . . . . – 61
„ XXIX. „ Неврѫстпічі. . . . . – 61
„ XXX. „ Логодпъ ші Кѣпѣпіе . . . . . – 63
„ XXXI. „ Спіціле рѣденіеі . . . . . – 70
„ XXXII. „ Дарѣріле дпаіптеа Nѣпцій . . . . . – 71
„ XXXIII. „ Zестре . . . . . – 72
„ XXXIV. „ Іповолоп . . . . . – 81
„ XXXV. „ Dіеатъ . . . . . – 82
„ XXXVI. „ Мощеніреа чеа прін dіеатъ . . . . . – 89
„ XXXVII. „ Мощеніреа чеа фъръ dіеатъ . . . . . – 98
„ XXXVIII. „ Легата саѣ daнііле чеде прін dіеатъ . . – 103
„ XXXIX. „ Сінісфора . . . . . – 105
„ XL. „ Дппърцеадъ. . . . . – 106
„ XLI. „ Прічіні de вінопъцій . . . . . – 108
„ XLII. „ Хотърѫреа жѣdекъцій . . . . . – 112

www.digibuc.ro

КОДЪ

КРІМІНАЛЪ

А

ПРІНЦІПАТЪЛЪЇ МОЛДАВІЕЇ.

Едиція а Патра.

Патра

Типографіса лъї Адолф Бермапп Но

1858.

www.digibuc.ro

КОДЮ

КРІМІНАЛЪ

А

ПРІНЦІПАТЮЛЮЇ МОЛДАВІЕЇ.

Ediţia a Патра.

Типографіеа люї Адольфъ Бермапп

www.digibuc.ro

Къ мила лъї Dъmnezeъ

noї

Міхаіл Грігоріъ Стърза В. В.

Domn църеї Молдавеї.

Аша прекът кодічіле Кріміналіченї пъблікате ла апъл 1826 прііміте ші de Регламент, дънъ Артікъл 318, din капъл ал 8-ле а пърцїї Цїздекъторещї, ъртеазъ а фі de темеіъ ля хотъріріле прічінілор Крімінале, ші дънъ щіінца лъатъ прін апафораоа Логофецієї de съвт N°. 1151, къ съ гъсеск фоарте пъціне ла пътър, лъкът къ Інстанціїле компетенте, не авънd de асемине кодічї, лътімпінъ гревъцї ля черчетъріле ші лъкіеріле сентенціілор de o аша фіре.

Domnia *Ноастрă* Ам лъкъвііндат ediцia ачеї Kodiче, спре а се лъпърці пе ла Інстанціїле Цїздекъторещї. Ір Domneскъл *Нострă* Офіс ачеста се ва пъне ла проспектъл ачестор кодічї спре авторітатеа ачестїї ediцїї а еї.

Вел Логофът прочіт.
D. Веїса Спатар.

{Л. П.
Г. D.}

№ 220.

www.digibuc.ro

ПАРТЕА ДѪНТЪЇА.

ПРАВІЛІЧЕЩІЛЕ ОРЪNDѲЕЛЕ

ДѪНТРѲ

ЧЕРЧЕТАРЕА ФАПТЕЛОР КРІМІNАЛЕ.

Кап. І.

Despre Iѳpicdikцia* Krimiналъ.

§. 1.

Стъпжпіреа есте datoape a пѳрта de гріжъ пептрѳ сігѳранца сѳпѳшілор сї, дпкът атърпъ кътръ персоапеле, кътръ чінстеа, дрептъціле, шї авереа лор.

§. 2.

Dечї стъпжпірїї се кѳвіпе, а фаче кѳвііпчоаселе оржпdѳеле, ка съ се пѳе дп лѳкраре дрептатеа, шї съ се опреаскъ шї съ се пedепсїаскъ фаптеле челе реле.

§. 3.

Datoріа стъпжпірїї, de a пѳрта de гріжъ пептрѳ сігѳранціа сѳпѳшілор еї дптрѳ тоате челе че прівеск кътръ персоапа шї авереа лор, есте темеїѳл Iѳpicdікціеї чеї общещї, шї чеї маї дпалте, каре се кѳвіпе стъпжпіторїѳлѳї.

*) Iѳpidікціа есте пѳтереа дѳкredіпdатъ кѳїва, ка дп тоате прічініле че се вор дптъмпла съ dее хотържре dѳпъ дрептате, шї съ о пѳе шї дп лѳкраре.

www.digibuc.ro

§. 4.

La Iurisdicția Kriminalu se cuvine cercetarea și pedepsirea faptelor rele.

§. 5.

Aceastu Iurisdicție o are Departamentul Kriminalului la care ajunu toate prichinile kriminale, și la care se trimit toți vinovații.

§. 6.

Dreptul de a cerceta faptele kriminale, se cuvine, afaru de cauzele Iașilui, Ispravnicilor ținutului, unde s'au întâmplat fapta.

§. 7.

Urmarea împrotiva persoanei învinovățitului, sau a pârâtului se cuvine la acel forum [1]), unde se va găsi, și jalbitoriul va trage pe pârâtul la judecată, ori unde îl va găsi.

§. 8.

Datoria cea desăvârșit a Iurisdicției Kriminale este, a descoperi faptele rele, a cerceta pre cei învinovățiți, și a urma întru toate dupu legiuirea pravililor pedepsitoare.

§. 9.

Dechi spre ajutorul întru împlinirea achestii datorii, sunt datorî atât Ispravnicii ținutărilor, cât și Kapitanii de mărgini, Nemeastnichii, adecu: Okolașii, Kapitanii târgurilor, cu iae ceata întru zilele pentru fugărșagurile de dobitoace, che se vor face întru acel ținut, pentru kâlkarî de porunchi, și alte fapte rele.

[1]) Forum se numește judecătoria aceea, karia se cuvine a judeca și a hotări pre o prichinu, și karia este chipeva cunoscut.

www.digibuc.ro

§. 10.

Afară Oficialii sunt datori să aibă necontenit privigere asupra deosebiților lucrări, arestați, ori pământuri, care se află pe la case, cercetându-și de sunt oameni cunoscuți, ori în hotarele altora, ori având pentru fie-care însemnat hotar, să le țină la îndreptare. Asemenea să se cerceteze pe cărțile ori arestații de pe lângă dânșii, ce se află la cărțile drumurilor: asemenea ori pre cei ce locuesc pe delăturări ori departe de sate, ori având însemnat hotar pentru persoana fie-cărui, să le țină la îndreptare ca să se afle la Archive cu număr ori cu deosebit condică arătătoare de nume, de porecle, de breasle, ori de locul petrecerii fie-cărui.

§. 11.

Vornicei satelor sunt datori de cinste să privigeze pentru toți sătenii, ca să nu se afle între dânșii tâlhari, ori razde de tâlhari sau tovarăși cu alții de acest feliu de prin alte sate. Pentru că dacă din lenevirea lor se va întâmpla să se afle un asemenea locuitoriu în sat, acela și va lua leafa pedeapsă, (§§. 239, 243 și 252) iar vornicelul se va pedepsi dupe hotărirea cuprinsă în §. 201.

§. 12.

Tot la aceștia vornicei și frumtași a satelor, prekut și vatașilor boerești, și orândarilor de moșii, li se porunceșe ca să privigeze, ori arătându-se vre un drumeț ori pekunoscut, să'l cerceteze, de unde vine, și unde merge, și dacă unul ca aceasta nu va fi având ceva de drum, și nu va putea dovedi pentru cinste, că este ori bun: atunci sebt pază a doi sau trei sătenă, să'l ducă la cea mai de aproape Capitanie, sau Is-

www.digibuc.ro

prăvinție, ka să se cercetezĕ, ști de se va afla nevinovat, andată să aibă slobozenie, rămînd ști prăvași de drept, făr a i se lua cheva pentru acheasta: iar dacă se va arăta kă prepus, atunci cînd se va sfîrși pasă, ști să se cercetezе, ka să dee cel adevărat takrir al său.

§. 13.

Țiganii orĭ akăĭ stăpînĭ, trebue să aibă ființă ști bălăbășiĭ lor, kare să privigeze pentru partea cetiĭ lor, ști să aibă ne fie-kare sfînt kîzășia altora, pentru kă dacă din lenevirea epistaților, ști din nelucrarea kîzășieĭ se vor abate la furtișagurĭ, atunci achiĭ vinovați cercetîndu-se se vor pedepsi, dupe vinovăția lor.

§. 14.

Stăpînii moșiilor orĭ de ce stare vor fi, ști orîndarii satelor, ăș datorie a dosloși faptele rele, dacă nu sînt volnicĭ a pune sfînt nedeapsă ne orĭ kare vinovat ce s'ar dovedi să se prindă (afară de robii lor, ne kare ăș voe aĭ certa, de va cere trebuința), chiĭ datoria lor neadărat urmează, ka kă bună pasă ști kă takrir dăscris, să'l trimită kătră Dregătoriĭ ținutălăĭ, orĭ la Kriminal.

§. 15.

Sfînt achestă dandatoriie sînt ști dăscălĭ Dregătoriĭ, ka să nu dandrăznĭaskă a nedepsi kă krezime ne acheĭ părți caș dovinovățiță, chiĭ kă răbdare ști kă păsealăș cercetînd să doslușaskă adevărul.

§. 16.

Achestia sînt datorĭ, se fiind preа kă atîrnîtăl cercetările, dupe kipurile cele hotărîte dupe pravilă (§§. 97. ș. u.) împrotiva dovinovățitălăĭ, ști dupe ce se vor strînge toate mărturiile, caș dovezile ști fapta kriminală se va do-

www.digibuc.ro

vedi desăvârșit, fără a rătăci mai multă îndoială: atunci îndată cu se trimată învoațiĭ că a lor deosebite takrirărĭ ši că toate mărturiile la Departamentul Kriminalulŭĭ.

§. 17.

Departamentul Kriminalulŭĭ va da îndată recepis, că adeverinț de primirea învoaților, cum ši a tuturor takrirărilor ši mărturiilor ce va primi.

§. 18.

Toț aciĭ ce se vor sorochi, sânt datorĭ a merge înaintea giudecățiĭ Kriminalulŭĭ, a răspunde lămurit la toate întrebările ce li se vor face ši a se supune porunchilor.

§. 19.

Supușiĭ streinilor stăpânirĭ se giudecă ši se nedespărțesc dupe legiuirea acestor pravile, însă că acestă orînduială: supusul a orĭ căria stăpânirĭ din cele streine trimis fiind la Krimina, cu se dee îndată de știre la Consulatul, cătră care privește, ca când i se va lua takrirĭa, se fie de față unul din Chinovnicĭiĭ Consulatuluĭ acelui, care takriră luându-se cu se iscălească de cătră rândurîtul Chinovnic, ši în urmă cu se adevereaskă de cătră Prezidentul Kriminalulŭĭ. În vremea cercetărilor ce se vor face învoatului, Chinovnicul cu fie de față, iar hotărîrea se va da de cătră giudecătoriĭ Kriminalulŭĭ, care prin anafora vor înștiința pre stăpânitor.

§. 20.

Hătmănia ši Adia sânt îndatorite a privigea spre păzirea obștescĭ linișt, ši a bunei orînduelĭ în orașă cum ši pentru cele trebuincioase spre apărarea primejdieĭ ce s'ar putea întâmpla la orĭ carĭĭ din orășenĭ, ši la adunarea lor.

www.digibuc.ro

§. 21.

Așa dar aŭ datoriĕ nu numaĭ pentru cĕte atîrnă spre păzirea obștieĭ bune orînduĭre, dar și pentru toate greșelile, culcărĭ de porunchĭ și fapte rele cu cercetare cu atîrnătură.

§. 22.

Cercetările asupra acestor fapte cu se fac în public cu adăugire de fețe a meșiților și a celor ce se atîng la pricină prin mărturisirile martorilor, și prin dovezile asămănătorilor.

§. 23.

Pentru cele ce privesc curățeasca bună orînduĭre alĕ sînt datoare a da fac arătare curții stăpînitorĭ.

§. 24.

Pedepsile pentru culcarea de porunchĭ, a cărĕt privesc spre folosul obștesc a politieĭ, vor fi aspre și în public, dună cuviința pravililor.

§. 25.

Greșelile cele micĭ a orășenilor cu se cercetezĕ tot de curte achĭ doĭ boerĭ, și prin trimișĭ cu cĕ apelesceascĕ acheĭ ce aŭ urmat fapte fără orînduĭală, iarăș potrivit cu greșelile lor, dună capoanele praviliĭ.

§. 26.

La neorînduĭelile și bătăliile ce s'ar întîmpla între oarecarĭ-carĭĭ din orășenĭ, sînt datorĭ zapciiĭ cheĭ mai în grabă cu arăte acheasta Hătmăneĭ saŭ Agieĭ, curții carĭĭ atîrnă, și prin știre fără prelucire cu mearge la starea lucrului, și cu ce fac cercetare cu cărire aruncătorĭ de pricină, și de dovezile și de mărturisirile martorilor, ca-

www.digibuc.ro

re takrirъ se va arъta stъpânirii, ka sъ ĭae pentru aceasta porunčile čele kъzute.

§. 27.

Kând takrirъrile ačelor maĭ mičĭ zapčiĭ prin čea în urmъ fъkutъ čerčetare se vor dovedi minčiunoase, atunčea se vor vegea unii ka ačeția din porunka stъpânirii, iar kъzuta čertare.

§. 28.

Întru orânduirea nedesĭi grešelelor ši neorъnduelilor a unor orъšenĭ, trebuĭ ku judekatъ sъ se luzeaskъ o analogie ku privire kътръ grešalъ, ši kътръ persoanъ, ši kipъrile nedesilor trebue sъ se potrivească ši dupъ stъrile orъšenilor.

§. 29.

Kând se vor prinde fъčiși vre unii din orъšenĭ, saŭ vre un strein asupra faptei, pentru kare vere trebuința a se orъndui nedeapsъ trupeaskъ, ši încelepțire în public: atunčea încuiu boerii zabeți sânt datorĭ sъ meargъ la stareа lokuluĭ, ši akolo sъ se fakъ takririle grešelii, ku întrebareа kapičilor, meșeșilor, ši a čeloralalți če se vor întâmpla, karii dupъ datorie vor sta de fațъ pânъ če va lua sfârșit čerčetareа; iar dakъ s'ar întâmpla se fie ši rъpireа kuĭva, în grabъ vor merge boerii la stareа lokuluĭ spre čerčetare, întovъrъšiți ši de un hirurg a politiei.

§. 30.

La asemineа fapte če s'ar întâmpla, sânt datorĭ boerii îndatъ sъ le arъte stъpâniторiuluĭ.

§. 31.

Kapitanul de Dъrъbanĭ este întâmpinat, spre a čerčeta întâi čele mičĭ persopaličeți pričinĭ a orъšeni-

www.digibuc.ro

лор, лісъ есте Член ал Поліціеї, лнпрѣвнъ лѣкрѣторіѣ пентрѣ общіе, ші сѣвт асклтареа Аціеї.

§. 32.

Хътмъніа ші Аціа сънт датоаре а се лнгріжі пентрѣ вѣна ръндѣеалъ а запчіілор, челор сѣпѣші кътръ дънші, де вртеазъ преа де плін даторіїле лор.

§. 33.

Грешеліле челор маї мічї запчії, прівеск кътръ лнсѣші ачещї боерї, карії аѣ пътере асѣпра лор ка съ'ї лндрептезе, ші съ'ї адѣкъ лнтрѣ лнплінірea даторіілор лор прін дожепірї ші лнфрънърї, саѣ дін порѣнка стъпжнірії, съ се скоатъ дін слѣжбъ ка пе ніще певреднічї.

§. 34,

Nѣ есте ертат челор маї мічї запчії а політіеї, ка съ жѣдече прічінї кріміпале, саѣ съ лнкідъ пе чінева, фъръ щіреа ші хотъріреа боерїлвї кътръ каре прівеск, пічї съ ее вре о глобіре.

§. 35.

Аціа ші Хътмъніа сънт датоаре а фаче пѣблікаціе лн тот кѣпріпсѣл орашѣлѣї, ка тоцї ачеї че ціп трактірърї, кафіпеле, хапърї ші кръшме; кѣт ші партікѣларпічії, че вор прімі оатепї стръінї ші пекѣпоскѣцї лн газдъ, деапърърea аѣ пеапъратъ даторіе, лндатъ че ва вепі лн газдъ ѣп дрѣтецѣ, от пекѣпоскѣт, орї цептрѣ о врете лнделѣпгатъ, саѣ пентрѣ о зі макар, съ факъ де щіре, ачеї де ла махалале Хътмъніеї, еар ачеї де ла ѣліце Аціеї, де аре ѣпѣл ка ачела ръвашѣ де дрѣт, саѣ пѣ, че фелїѣ де от есте, ші кѣ че требѣінцъ аѣ вепіт, ші съ дее ші такрір дѣпъ кіпѣл лѣї. Ші дакъ ачіеа вор ѣрта порѣпчії, пѣ вор фі лн ръспѣпdere, еаръ лнтр'алт кіп ѣртѣпd, де се ва доведі де от рѣѣ

www.digibuc.ro

acel primět în razdă: atîncea vor fi cîndșĭ nedepsĭ de vinovățiе krimĭnală, ear și din protivă de nu va fi ot ră acela, acelĭ nesmințitorĭ pentru nesocotire, tot vor fi certațĭ, orĭ cu închisore saŭ cu bătae.

Kap. II.

Despre cercetarea și descoperirea faptei Krimĭnale.

§. 36.

Îndată ce îndșĭ Isprăvnikul va descoperi o faptă krimĭnală, ce s'aŭ întîmplat în cîntul seŭ, orĭ i se va face cunoscut prin vestire, saŭ prin înștiințare, este datoră îndată a face cercetare, și a nota în lucrare cercetătele orînduele, spre a afla și a prinde pre vinovățiț.

§. 37.

Aceástă datorie aŭ să înștiințască și celelalte întîmpătrite persoane, prekum se arată la kap întîĭ.

§. 38.

Vestirea obștească pentru o faptă krimĭnală ce s'aŭ întîmplat, întîmpătrite nu orĭ care din arătatele persoane, spre a cerceta îndată ku atîrnătul, în ce kip s'aŭ întîmplat, și kît este prin pătinț să se sîlĭască a afla adevărul.

§. 39.

Dakă prin vestire se va arăta anume făkătorul de ră, sînul ka aceasta va întra sub cercetarea politicească, în-

www.digibuc.ro

cu nu se pozvolește judecătoriul a se sfătui cu cărturarii cercetării criminalului, ci numai când va fi o persoană cu prepus ce nu s'ar putea desvinovăți pe sine, sau ce nu va da kizășie primită cu nu va lipsi.

§. 40.

Pentru acestea cercetătorii ce se fac pe temeiul unii vestiri de obștie, cere trebuința a se urma cu prea mare luare aminte, ca cu nu cu pecinistească vre o persoană nevinovată.

§. 41.

Având cinevа știință de o faptă criminală ce s'ar împotrivi, datoră este a arăta aceasta judecătoriului locului unde se găsește, căci dacă știind nu va arăta, va pedepsi după judecătoreasca orânduire criminală.

§. 42.

Fără îndoire arătare de către cinevа către Isprăvnicie, sau către altă împotrivitoare persoană, pentru vre o faptă rea ce s'ar fi săvârșit, datoare este a trece în kondik pe acel ce au făcut arătare, cu amestecare de nume, de porecla, de breasla, și locuința lui; și a cercета mai ales pricina care l'au îndemnat spre arătare, cum și *cuvenitea* [1]) ce poate a avea către pârâtul. Cu toate acestea poate arătătorul se nu se descopere numele lui, care cerere i se pozvolește, afară numai în pricina clevetirii, când atunci va fidea sfat împovățirea Taftopatiei. [2])

---

[1]) Cuvenitea care grecește se tălmăcește Exesis, este feliuritea sau starea unui lucru cu privire către altul, sau unirea unui *cu* către altul, prin prudenie, prietenie, ș. cl.

[2]) Taftopatia, este nedeapsa aceea, care ar fi pătimit pârâtul, dacă s'ar fi dovedit nevinovat.

www.digibuc.ro

§. 43.

O арътаре ампскріс пентрв о фаптъ кріміналъ че с'аў ампъмплат, саў къ есте съ се ампъмпле, ампсъ фъръ нвмеле арътъторіввї, атвнчеа нвмаї есте vrednikъ a се ціпеа ап сеатъ, кънd ва квпринdе deосебіте ампрецівърърі, ші кіпврі de dовadъ, каре ампрв черчетареа чеа кв атървптвл се пот афла de adевърате.

§. 44.

Dакъ ціvdекъторіввл ва авеа препвс кв ampdествл кввънт пентрв вре о арътаре mінчіпоасъ че аў фъкът чіпева ампротіва квпетвлвї съў асвпра алтвіа; атвнчеа вивл ка ачеста съ се ціе ампкіс, пънъ че се ва dовedi adевървл арътърії сале, ші dовedindвce mінчіпоасъ арътареа са, се ва педепсі dвпъ леціvіре, ші челвї клеветіт се ва da кввііпчоаса ampdествларе.

§. 45.

Арътъторіввл требве съ фіе ампребат пре ларг пентрв тоатє челе че щіе, атът спре adeверіреа фаптеї кріміпале, квт ші спре dовedіреа персоапеї ампвіповъціте.

§. 46.

Атът Ісправнічії ціпвтърілор, кът ші орї каре din челе ампвтерпічіте персоане, че се ва ампщіінца de вре о фаптъ кріміпалъ, даторї сънт фъръ пічї о прелвнціре съ черчетезе adевървл кв сквпнътате, къчї лепевindвce, ші печерчетънd, вор къdea свбт ампвіповъціре.

§. 47.

Скопвл черчетърії ачещіа есте, ка съ се adевереze пре deплін, de с'аў ампъмплат фапта, ші ка съ се лътврїаскъ кът есте прін пвтінцъ, тоате ампрецівърърiле, каре лътврiре се поатъ ап вртъ слвжі, ка вп тетеів а черчетърілор че ампкъ аў а се фаче.

www.digibuc.ro

§. 48.

Când nu va fi nici o împrejurare pentru cunoşcerea unei fapte criminale, atunci trebue cu se facă cercetare foarte mărită, cu atâta mai vârtos cu cât cunoştinţa adevărului, precum aŭ urmat împrejurările una după alta, pentru ca cu se poată ajunge la cunoştinţa acestui cercetariŭ.

a) De este fapta aceea o vinovăţie criminală?

b) Cu ce feliŭ de împrejurări este învinuitul?

c) Pentru ca cu se descopere şi alţi vinovaţi, ce împrejurări nu sunt cunoscuţi.

d) Pentru ca cu se poată afla urmele spre descoperirea făcătoriului de rău, cum a tovarăşilor, şi razdelor lui, cum a acelor ce mai aŭ ajuns de faptă.

e) Pentru ca cu se afle mărturiile, ce pot slujì spre dovadă, orì spre acuzatoriul învinovăţitului, cum împrotiva lui, şi împlinirea:

f) Pentru ca cu se cotărîască, câte pagube s'aŭ pricinuit dintr'acea faptă, şi de este cine a se îndatori răscumpărarea din averea vinovatului şi a razdelor lui.

§. 49.

Dacă în urma cercetării vre unei fapte criminale vor rămânea oare-care semne care pot da arătare, atunci datorul este Isprăvnicul, cum alt cineva din cele împuternicite persoane, cum cu meargă la starea locului, cum cu trimită oameni cinstiţi, ca cu facă mărturisitoare cercetare spre descoperirea faptei.

§. 50.

Pentru aceea dar până ce se va face cuviincioasa cercetare, şi dovedirea, trebue cu se poarte de grijă, ca toate semnele acele şi orì ce va mai slujì spre mai bu-

www.digibuc.ro

nъ лътъріре а фаптеĭ че с'аŭ лптъмплат, съ ръмъе лn стареа ачееа, прекът се афла кънd с'аŭ вестіт фапта.

§. 51.

Dакъ ва фі вътъмаре трънеаскъ, саŭ ръніре, атънчеа Ісправнікъл лптовъръшіт de ън хірърг ва терце ла стареа локълъĭ.

§. 52.

Кънd нріn сілнічіе, саŭ нріn атъціре, с'ар нрічінъі къĭва вре о пагъбъ, атънчеа требъе а се черчета къ атърънтъл атът кінъл сілнічіеĭ, кът ші а лншълъчіънііе каре аŭ лптребъінцат нрічінъіторіъл фаптеĭ, ші кътъ пагъбъ с'аŭ нрічінъіт, ші de аŭ фост вре ън товаръш ла ачеа фаптъ, саŭ нъ.

§. 53.

Тоате ънелтеле къ каре с'аŭ фъкът фапта кріміналъ, кът ші лъкрърі1е каре вор фі ръмас ла стареа локълъĭ, требъе ла лъареа такрірілъĭ съ се лнсемне ла ън deосебіт izbod, ші съ се dee лn пъстрареа ціъdекъцій.

§. 54.

Асънра черчетърій фаптеĭ кріміпале, требъе съ се факъ практікале. Ла лнчепътъл лор съ се аръте нрічіна, пентръ каре аŭ ърмат черчетареа, пе ърмъ тоате лнпреціърърі1е че с'аŭ deскоперіт ла черчетаре. Ачесте практікале съ се факъ, лнкът ва фі нріn пътінцъ, лнтоктаĭ dънъ орънdъіала лнтръ каре аŭ ърмат лнтъмплърі1е ъна dънъ алта.

§. 55.

Кът ші тоате персоанеле каре вор авеа щіінцъ de лнтъмплареа фаптеĭ, саŭ вор пътеа deскопері пе фъкторіъл еĭ, кът ші ачела че ва фі пътіміт пагъбъ нріn фапта чеа реа, требъе съ се черчетезе къ атърънтъл, ші търтърісірі1ле лор съ се треакъ лътъріт лn практікале.

www.digibuc.ro

§. 56.

Mai ânainte de a mărturisi persoanele acestea, trebue să se îndatoriască, când va cere trebuinţa, ca să facă şi jurământ bisericesc, că vor mărturisi tot adevărul, şi dupe ache'a să li se facă acestе obşteşti întrebări: de nume, porecle, vârstă, de locul unde s'au născut, şi unde locuesce, şi de chipul petrecerii lor, cum şi de starea lor, şi de toate acele ce va cere trebuinţa a se şti pentru fapta ce s'au întâmplat.

§. 57.

Cercetându-se oamenii din casă şi celelalte persoane ce vor putea mărturisi pentru întâmplare, trebue să se facă întrebările ce chipul ache'a, până-când să se poată descoperi tot adevărul, mai ales să se cercetеze de unde au şciinţă pentru acea faptă, din vedere, sau din auzire.

§. 58.

Persoana acesta căria s'au prichiuit pagube, are să se întrebe:

a) În ce chip s'au făcut pagube?

b) Când face acea pagubă?

c) De unde şi în ce chip s'ar putea împlini pagube?

§. 59.

Dacă adevărul prichiuitei pagube nu se va putea dovedi din mărturiile altora, şi părtul nu va avea din împotivă mărturii; atunci judecătoriul, dupe persoană va îndatori pe pagubaşu a încredinţa cu jurământ pagube sa.

§. 60.

Dupe ce se vor face mărturiile, şi pre deplin practicalile, pentru toate câte s'au arătat de mai sus, se vor

www.digibuc.ro

четі де ал доіле, ші гъсіндсе деплін дитрѫ тоате, се вор іскълі де кътрѣ Ісправнічі, саў де кътрѣ алте персоане дитъпътерніче.

Кап. III.

Деспре правіліческа пъръ саў дивіновъціре.

§. 61.

Нічі о жалобъ пентрѫ прічінъ кріміналъ, пѫ ва фі прімітъ а інтра сѫбт черчетареа кріміналъ, маї дінтъї пънъ а пѫ се доведі фапта, пріп черчетареа політіческъ, къ есте фантъ де крімінал, ші довединдсе ачеаста, атѫнчеа пѫтаї се ва орънді жалоба ачееа дп черчетареа цїѫдекъції Крімінальлї.

§. 62.

Ачел че порпеще жалобъ де крімінал дитротіва кѫіва, пънъ а пѫ се дпчепе жѫдеката, съ се дндаторească, ка се дее дпскріс, къ дакъ пѫ ва пѫтеа доведі лецїѫіт жалоба че аў порніт, съ се сѫпѫе дпсѫшї ла віновъціа Тафтопатіеї. (Вezї тълтъчіреа ла Схол. а §. 42.)

§. 63.

Дп прічінї крімінале векілї пѫ сънт прітіцї, пентрѫ ачееа dар ші жълѫіторѫл ші пъръторѫл дп персоанъ, требѫе съ стее ла цїѫдекатъ.

§. 64.

Кънd пъра саў дивіновъціреа кѫіва ва фі дитемеетъ пе лецїѫіте арътърї, атѫнчеа се ва адѫче пъръторѫл ла Крімінал,

www.digibuc.ro

ші черънd требѵінца ші кѵ сіла, фъръ а і се da вре о пре-лѵпціре, саѣ сорок, тъкар de орї че требѵінцъ ар зіче къ есте опріт.

§. 65.

Арътъріле атѵпчеа съпт леціѣіте, кънd ѵnindѵce тоате лтпреціѣръріле ѵnії фанте асѵпра персоанії кѵїва, ар паще таре препѵс, кѵт къ персоапа пърътъ ва фі съвършіт фап-та реа.

§. 66.

Маї de апроапѣ арътърї спре леціѣіта лпвіповъціре се прічіпѵеск, маї алес лтпротіва ачелѵїа.

1) Кареле аѣ авѵт о таре патімъ асѵпра персоанії че аѣ пътіміт пагѵбъ, саѣ вътътаре, ші прін атепінцерї аѣ а-рътат къ жї ва фаче вре ѵп ръѣ.

2) Кареле саѣ лпаіптеа съвършірії фаптії, аѣ deскопе-ріт гъndѵл съѣ къ ва фаче ръѣ, саѣ dѵпъ че л'аѣ фъкѵт, аѣ повестіт фапта са кътръ алтѵл.

3) Кареле атѵпчеа кънd с'аѣ фъкѵт фапта, с'аѣ въzѵт ла локѵл ачела фъкънd вре ѵп лѵкрѵ че аре ѵніре кѵ фапта а-чеа съвършітъ.

4) Кареле маї лпаінте аѣ фъкѵт о асетене фаптъ тот кѵ ачелеашї лтпреціѣрърї, каре їаръшї с'аѣ лптътплат.

5) Кареле лndатъ dѵпъ че с'аѣ съвършіт фапта, орї с'аѣ фъкѵт лпщііпцаре, аѣ фѵціт.

6) Кънd се гъсеск ръваше, саѣ алте скрісорї скрісе кѵ тъна са, dінтрѵ а кърора кѵпріndере се лпцелеце, къ ар фі съвършіт ачеа фаптъ.

7) Кънd прін тінчіпоасе лпкіпѵірї с'аѣ сіліт а се скоа-те пе сінешї din препѵс, саѣ а тѵта препѵсѵл асѵпра алтѵїа.

8) Кънd ва фі авѵт токпалъ кѵ чінева ка съ'ї факъ ѵ-пелте, саѣ інстрѵментърї че прівеск кътръ съвъртіреа фап-теї, орї ар фі кѵтпърат аша фелїѵ de ѵпелте.

www.digibuc.ro

9) Întru a kărția lukrării, c'aș gîsit înțelte ka aceле, ce dințe stareа lui nu'i putea slujі la alt ceva, fără de-kît spre săvîrșireа faptei aceïa.

10) Caș acest felіș de lukrării, din kare se kunoaște cetpeле săvîrșitei fapte.

11) Kare se dovedesk a fi din lukrările acelea, ku kare c'aș săvîrșit fapta kriminalъ.

12) Șі kând încetnareа fiziognomiei unui vinovat se potrivește ku persoana kuіva.

§. 67.

La faptele ceле rele kare se fak pentru kîștig, sînt leџіșіte arătării aceste următoare:

1) Kând un om are unte rău, și face keltuіalъ petrecrat și nepotrivit ku stareа sa.

2) Kând va arăta, caș va keltui deosebіte felіșrі de monedă, ce vor fi acetene ku ceле frate, caș prădate.

3) Kând un întrepritoріș de cărі va fi sărt prenes, aflându-se lîngă dînsul de acestș felіș de lukrării, kare nіmі kum nu se potrivesk ku stareа lui, caș nurtându-le de vînzare.

§. 68.

Arătareа unui vinovat ce va mărturisі fapta sa, atunceа putaі este leџіșіtă, kând mărturisireа o va face de bună voe, ші va fi întovărășіtă ku aша felіș de împrejurări, a kărora adevăr se dovedește din kercereа prіčіnі.

§. 69.

O arătare din gură, caș înskris, întru kare va fi ante-te arătat făkătoріul faptei, atunceа poate a se sokoti leџіșіtă, kând va fi întovărășіtă ku întreџіurări ka aceле, kare dovedesk ne făkătoріul faptei.

§. 70.

Kuіntele ceле ku înșelătorie a celui ce se află sărt cher-

www.digibuc.ro

cetare, vĭtireа, frika, dovedireа vinirii de rădenie, saă kă-noștințъ kă făkătorii de răă, ши алте асемене împrejurări, de cinstă cinstire nă се пот сокоті леџиите învinovățirі, dakъ nă vor fi întovărășite kă алте întъmplări че privesk kătrъ săvărșireа faptei.

§. 71.

De обще fieще-каре ărătare va fi maĭ pătrnikъ, kăt ши prepăsăl va fi maĭ întemeĭat, kând ачел învinovățit este o persoanъ kă năme răă, ши с'ар пътеа krede kъ ar fi păt săvărși ачеа faptъ rъ.

§. 72.

Kând prin ărătări ши înștiințări се va ărăta anăme săvărșitorĭăl faptii реле, dator este Isprавnikăl, saă altъ întrebătorit persoanъ, a черчета kă amărunțăl adevărăl tă-trăror împrejurări din каре с'ară iskodit ачеле ărătări, ши a lămuri ачесте че adevereск învinovățireа, ka съ nă rămâe nimĭ o îndoealъ. Пентрă ачест сфършит are datorie a черчета тоате персоанеле че ară щiинцъ de ачеастъ faptъ.

§. 73.

Dakъ din înștiințările ши черчетările че с'ară făkăt, va паще prenăs întemeeт, găsindăsъ la învinovățităl lăkrări ka ачелеа каре прівеск kătrъ săvărșireа faptei, saă la împrășĭ persoana lăĭ се вор găsi piskaĭва семне; ară-tъnчеа Isправnikăl, saă altъ întrebătorit persoanъ, поате ka съ черчетезе тоате лăkrările, lъzile, dălapările, kătările ши челелалте, ши черând trebăinца ши страіле lăĭ че съпт пе dăpsăl; însъ la аша felĭă de întъmплare trebăe a съ păzi băna kăviinцъ.

§. 74.

Dakъ împrotiva kăĭва вор fi oareш-каре ărătări de în-

www.digibuc.ro

vinovăție, însă din protivă de vor fi alte împrejurări spre cărpareа arătărilor acelora, atunceа trebue a se cercета ku skumpătate toate acele împrejurări; pentru aceeа dară kăzănd cineva sabt prepus kă ar fi săvărșit vre o faptă, ši dovedindusă din urmareа cercetării desvinovățireа lui, atunceа se kuvine a koptepi cercetareа.

§. 75.

Pentru ka să fie priimită ši lecuită arătareа kăiva, nu este tot-deauna de trebuință ka să se dovedească prin doi saț treі martурі vrednici de kredință, dar ši un martur va fi vrednik de kredință, fie măkar însuși păgubaș (însă urmăndusă după kunoștereа §. 59.) este înde-stul, însă kănd va mărturisi, kă săvărșireа faptei s'aț făkut împru ființa ca, ceaț va arăta lukrările ce sunt împotrivărușite ku fapta.

§. 76.

Kănd cineva kare din întâmplare s'aț părăt pentru o pričină kriminală, prin cercetareа ținutekătoriei polițicești, dupe §. 61, să va dovedi nevinovat, atunceа să i se dee ši mărturie pentru desvinovățireа lui de kătră aceа ținutekătorie.

§. 77.

Spre păzireа bunei orănduele, ši liniștii obștești ce privește kătră datoriile Poliției, să va urma ši la târgurі, sate, ratoșe ši krășme, dupe hotărăreа kuprinsă în §. 35, adekă: krăștarii, ši cei ce țin ratoșe, ši orі karile din lokuitorі ce va priimi un strein în gazdă, sunt datorі a face arătare kătră vătavul, s'aț orănduitul moșiei, pentru orі ce streinі ši trekătorі vor fi, de aț răvaș de drum saț nu, ši ce felіu de oameni sunt.

www.digibuc.ro

Cap. IV.

Despre prinderea şi cercetarea celuĭ învinovăţit.

§. 78.

Prinderea şi închiderea celuĭ învinovăţit, trebue să se facă fără pică o prelucrare, ĭar al nedepsi nu este slobod; altmintrea nu numaĭ să se întrebuinţează sila, când învinovăţitul se va împotrivi.

§. 79.

Nu numaĭ Isprăvnicii, ci şi Capitanii de margini, şi Okolaşii, şi Capitanii târgurilor, sunt datorĭ a se sârgui ca să prindă pe tâlharĭ, saŭ alţi vinovaţi şi pe fugarii lor, ĭar când va fi piste numai a se mutea prinde, altmintrea să înceapă Isprăvnicia cunoscutul.

§. 80.

Isprăvnicii îndată ce vor lua ştire că s'aŭ arătat tâlharĭ în cunoscut lor, sunt datorĭ să porunească poterilor cu oameni îndărătnici, ca să prindă pe tâlharĭ orĭ vii saŭ morţi.

§. 81.

Târgovecii târgurilor cei mai vrednici, şi mai îndrăzneţi, sunt datorĭ îndată ce le vor da de ştire Isprăvnicii că s'aŭ arătat tâlharĭ la satele de prin prejurul târgului, saŭ în cinstul lor, îndată să se împartă, şi să încalece, şi de va cere trebuinţa, să meargă împreună şi unul din Isprăvnicĭ ca să se poată prinde tâlharii orĭ vii saŭ morţi. Iar dacă vre unul dintre acei târgovecĭ lenevin-

www.digibuc.ro

dăcă va călca porunca Isprăvnicilor, spre vegere că stea în-kis la grosul Isprăvniciei trei zile, încă făr a se globi.

§. 82.

Acesteia sânt datoare și satele, cărând trebuința că dee ajutoriu eșind căți nășcași și vânători se vor întâmpla, și scindăcă că potira, că ajute ca că se prindă talhării; căci deacă din lenevirea și nebăgarea de seamă se va întâmpla că se fac prădăciune aproape de acel sat, cale ca de vătămătate de veac, vor căzdea vornicelul și frăn-tașii sânt vădecată criminală, și că vor vegea că bătae.

§. 83.

Toți cei ce se vor sili, și vor da ajutoră spre prin-derea talhărilor, vor lua a treia parte din ceea ce se va afla ascunsă lor; iară când c'ar întâmpla că fie cete de talhări vestiți, viind drumuri, atunci stăpâniea le va face și alte deosebite mulțumiri; iară celelalte doă părți se vor da păzitașilor, după analogie.

§. 84.

Capitanii de poște îndată ce se vor încredința că c'ău ivit talhări la drumuri, sânt datori că porunească îndată cărți de înștiințare că scrisorii din poștă în poștă, către Isprăvnici, și către Casa poștelor, și Casa va înștiința în-dată Vistieria, ca că se dee de către stăpânire cele trebu-incoace porunci și că se porunească potira Iașilor.

§. 85.

Acestă potiră este datoare că aducă dovezi de la sate, și de la târguri ne unde ău trecut, pentru buna păr-tare și răvna ca, și pentru isprava ce ău făcut, încredin-țate de Isprăvnici, că n'ău făcut nici o jăfuire potirașii.

www.digibuc.ro

§. 86.

Îndatŭ ce s'aŭ prins vinovatŭlŭ, trebŭe sŭ se facŭ takrirĭ kŭprinzătorĭŭ:

1) De prĭcina pentrŭ care s'aŭ prins, şi de arătările saŭ învinovăţirile ce sunt asŭpra lŭĭ.

2) Sŭ se cercetezе toate lucrările ce aŭ avŭt pe lângă dănsŭl, ka sŭ nŭ rămâe nimĭkŭ askunsŭ, şi sŭ se eĭe toate însemnĭ.

3) Sŭ se întrebe nŭmele vinovatŭlŭĭ, şi porekla, şi vârsta, şi locŭl unde s'aŭ născŭt, şi kinŭl petrecerĭĭ vieţiĭ lŭĭ, kŭm şi pentrŭ părinţiĭ lŭĭ, şi de este kăsătorit, şi de are kopiĭ, kŭm şi pentrŭ averea lŭĭ, şi pentrŭ locurile unde aŭ ŭmblat, şi de aŭ maĭ fost vre-odată la închisoare.

§. 87.

Toate hârtiile, banĭ, arme, saŭ unelte, kŭm şi toate lucrările, saŭ semnele arătătoare de săvârşirea faptiĭ, ce se vor găsi, sŭ se eĭe şi sŭ se trimată la Krimina.

§. 88.

Maĭ înainte de a se începe cercetarea, trebŭe sŭ se fakă îndemnare vinovatŭlŭĭ, ka sŭ mărturisaskă tot adevărŭl, arătându-sŭ kŭ pentrŭ mințŭnĭ va fi nedepsit kŭ maĭ mult aspre.

§. 89.

Dakă la întrebările ce i se vor face, nŭ va răspunde nimika, saŭ răspunsurile sale vor fi înşălătate, atunčea ĭarăşĭ kŭ deadinsul i se va arăta, kă pentrŭ împrăştĭnčiia ca se va nedepsi maĭ kumplit, ĭar nesupŭindusă nĭčĭ dŭnă ačeasta, atunčea va întra sub nedeapsă trupeaskă.

§. 90.

De va tăgădŭi vinovatŭl fapta de care se învinovăţă-

www.digibuc.ro

ще, атунчеа съ і съ чее dovezĭ спре desvinovъціреа са, îndatorindусъ ка съ dovedeаскъ, къ n'aŭ avут вре o împъrtъшіре.

§. 91.

Dar mъrtурісind vinovъція са, atунчеа съ се факъ такріруl înтрu ачест кіп ка съ куprindъ пре ларг прілежul, îndemnareа, маї înainte куцетареа, шi хотъръреа, шi съвършіреа фаптіĭ кrіminale.

§. 92.

Кът шi de ва mъrtурісі deosebіte фапте, каре înkъ nu сънт арътате, требує шi пентрu ачесте съ се факъ лъmуріт такрірiŭ dупъ арътареа luĭ.

§. 93.

Кънd înтъmplъріle фаптіĭ аратъ къ требує съ фі фост маї mulцĭ товаръшĭ, atунчеа съ се îndatoreаскъ vinovatul ка съ аръте пе ачіеа anume.

§. 94.

Întrebъріle шi ръспunsurіle, требує съ се треакъ тоате ку atъrnътul în журnalul Кrіminaluluĭ.

§. 95.

Такрірiуріле фаптелор кrіminale че вор фаче Капітанії de marцінĭ, Околашĭ, шi Капітанії търгурілор, стъпънії moшiілор, шi орындарії сателор, съ вор трiміте кътръ Исправнічĭ, шi de la ачещіа кътръ Departamentul Кrіminaluluĭ.

www.digibuc.ro

Cap. V.

Despre ordinea civilă a cercetării Criminale între cercetarea învinovăților.

§. 96.

Cel întîi scop a cercetării Criminale este, ca să se descopere, ši să se dovedească învinovățiia saŭ nevinovățiia celui, încît să se poată da hotărîre dreptățească ce va mai bine încredințare.

§. 97.

Pentru aceea dar civila Criminalului este îndatorită a cerceta cu amănuntul fără nici o părtinire fapta de învinovățiie după ordinea: 1. cînd; 2. cine persoana săvîrșitorului faptei ši a pătimitorului; 3. unde; 4. cum; 5. ce; 6. cît;* ši după calitatea faptii; cum ši dacă a urmat faptă; ši după aceea cercetarea ce privește către învinovățiie, aceea ce va mai mult ajută spre aflarea învinovățitului; după aceea ši prinsele ce dovedesc faptă, cum ši acele ce vor mărturisa nedreptate, ši în sfîrșit și după toate dovezile asupra faptii.

§. 98.

Fiind că aflarea nevinovatului este cea mai întîi datorie a civilei Criminalului, pentru aceea nu părtinește are voe ca să chee să și să oprească pe altul spre aflarea ca,

*) Cînd, ce se înțelege grecește Posotis, în ce chip, în ce fel, cît, cîtă, cîți, cîte, unde, cînd, după cînd, cum se face acea ce de mare este fapta cea săvîrșită.

www.digibuc.ro

dar ândatъ ce i c'aŭ fъkъt kъnoskъtъ âmbiновъцireа kъ kare se pъrъще, are deplinъ dreptate a arъta cinstekъцiй toate kipъríle spre desbinovъцireа ca.

§. 99.

Al doilea skop a черчетърій kriminále este: a deskoperi pre чеї âmtovъrъшиці kъ âmbiновъцitъl spre съvършireа faptiї реле, ші a mijlочі âmpliniреа pagъbiї ачелор ce aŭ pъtimit.

§. 100.

Черчетареа biноватълуї съ пъ se prelъpцeaskъ, maї ales, kând privеще kътръ folosul ші liniщea obщeaskъ.

§. 101.

Jъdekъцій Krimináluluї se kъbine de a черчета ші de al doilea челе din тъї черчетърі a faptelor kriminále âm fiinца jълъitoriuluї ші a пъrътълуї, четindъce âmtrъ aszul lor mъrtъriile martъrílor, ші takririzъríle ce вор fi.

Kap. VI.

Despre черчетареа martъrílor.

§. 102.

Âmtrъ черчетаре neapърат trebuinца чере, a se primí тоате mъrtъriile, dintre kare съ ва пътеа lъmъri съvършireа faptei kriminále, ші kipъríle, kare c'aŭ âmtrebuinцat, kът ші ачелеа каре вор пътеа adeveri mъrtъrisiríle biноватълуї, saŭ a le oborí, ші âmsfършit ачеле че вор пътеа doveдí biновъція, saŭ nebiновъція luї; kът ші de ва fi vred-

www.digibuc.ro

nik de maĭ mълтъ, saŭ maĭ пъцінъ nedeapcъ. Drept aceea trebъe a se cherceta kъ atъrъptъl toate persoanele, kare prin mъrtъrisirea lor vor pъtea diskoperi, shi a lъtъri adevъrъl faptiĭ.

§. 103.

Drептatea cherchetъriĭ martъrilor se kъvine de obshte la toate acele persoane, kare sъnt împutерnicite a cherceta ne cheĭ vinovatsi.

§. 104.

Tot chel che se va keta la zъdekatъ împrъ o prichinъ kriminalъ spre mъrtъrisirea celor che shie, este dator sъ mearg, ĭar de nu va face acheasta de bunъ voe, va fi silit kъ zapchiŭ, shi va plъti shi chiotile zapchiulуĭ pentru nesupъpereа sa; dar de se va împotrivi sё fie bolnav, atъpchea va da împskris takirirъl celor che shie kъ toatъ lъtъrirea iskъlindъse el, shi rugъnd shi ne alcii, ka sъ iskъleaskъ dinprejurъ spre împredinсare; ĭar acheĭ che dupъ chinstea lor se pot krede, vor ave a da împskris mъrtъria lor, fъrъ a se împъcoshа.

§. 105.

Neprimitsĭ spre mъrtъrie sъnt: acheĭ nebunĭ, saŭ eshitsĭ din minte shi zъlъzĭ, cheĭ nechinstitsĭ shi kъlkъtorĭ de zĭarъ-mъnt împrъ alte prichinĭ, mъrъtorii minchinoshi, cheĭ che s'aŭ dovedit kъ aŭ primit mitъ, saŭ vre un alt folos spre mъrtъrisire, cheĭ che se vor afla, kъ aŭ fost în fapte kriminale, cheĭ maĭ michĭ de dozъzechĭ de anĭ, shi robii shi jidovii asupra krepinъlуĭ.

§. 106.

Nu sъnt silitsĭ spre mъrtъrisire: printsii, bunii, fiii, nepotsii, fratsii, moshii, unkii, verii, bъrbatъl pentru femeea sa, shi femeea pentru bъrbatъl eĭ, kъskrii, sokrii, tsiperii,

www.digibuc.ro

кънпаціĭ шĭ вітріціĭ вĭновацілор. Атънчеа нъмаĭ нъ се поате апъра, кънd вĭноватъл ва фі съвършіт о фаптъ ымпротіва стъпънірĭі ші а патріеĭ, ші ымтръ асеменеа прічінъ есте прімітъ ші мъртърісірea роблъвĭ.

§. 107.

Мартърĭі ын прічіна кріміналъ, се вор ындаторі, кънd ва чере требъінца, ка съ факъ ші цĭърътъмънт бісеріческ, къ нъ вор тъĭнъі адевъръл, ші дънъ че вор съвърші цĭърътъмънтъл, се вор адъче ынаінтеа боерілор цĭъдекъторĭ, ші се вор лъа такрірĭзріле лор деосебĭ дънъ арътареа фіе-кърuĭа.

§. 108.

Цĭърътъмънтъл бісеріческ се кънвіне а се да мартърілор, кънd вор фі кънтът тотъл депъртацĭ де орĭ че інтерес, неавънd нічĭ о кънвеніте (безĭ тълкъіреа ла Сходіеа §. 42) кънвіновъцітъл. Пентрънъ ачеаста дар цĭърътъмънтъл съ нъ се дее ынграбъ, чі кънчеретаре ші кънсокотінцъ.

§. 109.

Ъртътоареле персоане нъ съпт прімітe а цĭъра ын прічіна кріміналъ, адекъ:

1) Ачеĭ че съпт събт препънс, къ еĭ ынсъшĭ ар фі фъкът вінovъція.

2) Чеĭ че съпт ын препънс, къ ар фі товаръшĭ ла фапта реа.

3) Чеĭ че се афлъ събт черчетаре пентрънъ вре о вінovъціе.

4) Чеĭ че тръеск ын дъштъніе кънвіновъцітъл, ынсъ нъмаĭ кънd вор мъртърісі ымпротіва лъĭ.

5) Ші не лъпгъ персоанеле челе арътате ын §. 105 нъ съпт прімціĭ спре мъртъріе, ші ачеĭ кънoскъцĭ кънпъцінъ кредінцъ асъпра Леціĭ, ші ачелор Сфінте.

§. 110.

Ын вретеа ачееа, ымтрънъ каре мартърĭі аратъ мъртъріile

www.digibuc.ro

лор, се пъ лі се факъ пічі о контеніре а вороавіі, їар ын ъртъ пъръткл ва авеа слобозеніе, ка съ пъе ші ел ындрептъріле ші ынтімпінъріле сале, ынсъ пътаї кътръ цїъдекъторї, авънd вое а чере, ка съ се адъкъ ші пе тартърії ачіеа че пот търтърісі пентръ дъпсъл.

§. 111.

Орї ын че кіп вор фі търтъріile тартърілор, адекъ орї спре ацїъторїъл ынвіповъцітълуї, саў спре осіndа луї, ачещіа пъ аў вое а се прічі ынтре сіпешї, чі пътаї съ ръспъndъ ла челе че вор фі ынтребацї de кътръ цїъдекъторї.

§. 112.

Dакъ търтъріile тартърілор пъ вор фі потрівіте ла оареш-каре ынтъмплърї; атънчеа ынтръ deосебіре съ се черчетеze фіе-каре, ші търтъріile лор съ се треакъ ын практікале.

§. 113.

Такрірїърріle тартърілор съ се факъ къ арътаре de пъте, порекла, върста, локъл ънde с'аў пъскът, кіпъл петречерії, стареа, ші de съпт вredпічї de кredінцъ.

§. 114.

Мъртъріile дънъ че се вор іскълі de кътръ тартърї, съ се ынcemneze de кътръ Prezidentъл Departamentълуї, ка съ пъ се ынтъмпле съ се скітье.

www.digibuc.ro

Kap. VII.

Despre înfățoșarea celuĭ învățatu ku marturiĭ.

§. 115.

Kând un martur va fi dat mărturia ca împrotiva învățatuluĭ, ku deosebite marĭ împrejurărĭ, kare toate acheste învățatul le tăgăduește, măkar kă i s'aŭ făkut kunoskut, kă prin tăgăduirea sa nu va mărĭ pedeapsa, și tot va rămânea statornik întru tăgăduirea sa, atunchea să va înfățoșa împrunu ku marturiĭ.

§. 116.

Dupe legarea takrirurilor fie-kăruia martur, giudekătoriĭ vor porunchi Kondikaruluĭ, ka să ĭae sama ku amănuntul, și să înștiințeze fie-kare deosebirea ce s'ar întâmpla, între chea întâĭ și a doua arătare a lor, kât și fie-kare deosebire ce va fi, și ne urmă de iznoavă vor porunchi giudekătoriĭ, ka să se înfățoșeze părătul ku fie-kare din marturĭ, și dupe arătarea fie-kăruia martur se va întreba părătul, ka să dee răspunsurile și îndreptările sale.

§. 117.

Maĭ înainte nâne a nu se face înfățoșare învățatuluĭ ku marturiĭ, să i se fakă îndemnare, a nu tăgădui adevărul, înkredințându-l, kă în urmă nedeapsa luĭ va fi ku mai mare aspritate.

§. 118.

Dakă învățatul dupe toate acheste îndemnări va ră-

www.digibuc.ro

mulţea statornic împrotiva tâlhăriilor: atunci se va înfăţoşa împreunã cu martorii înaintea judecãţii, cărora adu-cându-li se aminte de jurãmânt, de ală doilea rând da mărturiile lor prin takirişi, şi la fie-care punt, se va întreba înviinovăţitul, ca să'şi dee îndreptările şi întimpinările sale, pe care să le arăte cătră judecători, fără a se prici cu martorii.

§. 119.

Judecătorii la cele ce vor fi cu îndoialã, vor întreba şi vor pune înainte, acele ce vor socoti de cuviinţă, spre apărarea pricinuitului, fără fiind martorii ce aŭ mărturisit împrotiva lui.

§. 120.

Atât înfăţoşările martorilor, cât şi takirişările lor, trebue să se facă fără întârziere, şi tot actul înfăţoşerii să se treacă în practicale, adecă acelea ce aŭ mărturisit martorii în faţa părţilui, şi răspunsurile învinovăţitului.

Cap. VIII.

Despre pravilicească putere a dovezilor.

§. 121.

De-obşte zicând, unile dovezi sunt depline, iar altele nu depline. Depline sunt acele ce cuprind în sine atâta putere, încât dovedesc lucrul pe deplin orî vinovăţia, saŭ nevinovăţia părţilui: iar nu depline sunt acele din protivă. Deci dacă o dovadă va fi deplină, atunci este în destul, ca judecătorul să deie crezare.

www.digibuc.ro

§. 122.

Ла мъртъріile ші dovezile ампротіва пъръцълуї, требуе съ фіе маре луаре aminte. Кънд челе маї мулте мъртърії спънзъръ din мъртъріа унуїа: атунчea пу adaor ла dovedirea фаптеї, фiind къ путереа тутърор dovezilor se ампотмеeazъ пумаї пе сінгъръ търіа a aчіea, de ла каре спънзъръ челелалте.

§. 123.

Аша dar кънd мъртъріile вор фі deосебіте ампtre dъnсъle, ші кунріnzътоare de съвършіреа фаптеї, ші ампреџіuръріle еї: атунчea adevърul se луminеazъ ші undекъторul se ампkredinцeazъ.

§. 124.

Dovezile ап прічінії kriminale тот deauna требуе съ се черчетезе ку чea маї маре скумпътате. Кънд ампtru undекареа прічінії пумаї ачеле dovezї se пот сокоті de adevъrate, каре правілічеще с'аў dovedit a фі deплine.

§. 125.

О фаптъ kriminalъ атунчea есте deплin doveditъ, кънd тоате ампътплъріle, саў макар пумаї челе маї марї ампреџіuрърї, ші скопul чел ръў a челуї че аў фъкут фапта, с'аў dovedit.

§. 126.

Спре dovada скопuлуї челуї ръў destul есте, dakъ аў dovedit чел вinovat, къ прin щiinцъ саў вое вегеатъ аў фъкут фаптъ пелеџiuitъ.

§. 127.

Nevinovъція унуї пъръt, атунчea се сокотеще правілічеще doveditъ, кънd арътъріle че с'аў фост фъкут ампротіва луї, ку тотul с'аў оворът.

www.digibuc.ro

§. 128.

Mărturisirea părtășiĭ este o pravilicească dovadă a faptei, de care s'aŭ învinovățit.

§. 129.

Însă această mărturisire trebue să fie întocmărșită de cele mai puțin următoare:

1) Dacă învinovățitul n'aŭ tăgăduit fapta, când să cercheta la Criminal.

2) Dacă mărturisirea sa aŭ făcut, fiind întru întreaga mintea și a simțirilor sale.

3) Dacă aŭ mărturisit curat și hotărât, ear nu numai cu puține cuvinte înțelămate, saŭ prin semne.

4) Dacă mărturisirea părtășiĭ se dovedește potrivită cătră altul.

5) Dacă mărturisirea cuprinde cele mai mari întămplări a faptei, care nu vor fi întotrivitoare cu alte cercetate și dovedite împrejurări a faptei.

§. 130.

Puterea cea doveditoare a mărturisireĭ, nu se micșorează, când unile din cele de altăreia împrejurări, vor fi cu oareș-care deosebire.

§. 131.

Când nu va fi prin putință a se descoperi urmările faptiĭ, atunci singur mărturisirea nu poate avea puterе spre a fi deplin dovadă.

§. 132.

Mărturisirea, care părtășul o va face, îndemnat fiind de frăgăduință, amenințări, sălă, saŭ alte mișlocirĭ, atunci nu poate lucra întărită puterе de dovadă, când părtășul, fiind slobod de acele opriте chinuri, și fără vre o în-

www.digibuc.ro

grijire ва мъртврісі de ал doiлea фапта кв ѧптъмплъріле ші ѧмпреџівръріле, каре съ потрівеск кв такріріврiле фаптіі; къчї атвпчеа ѧмпреџівръріле п'ар фі путут фі квпоскуте пъръталві; dакъ пв ар фі ел ѧпсвшї ачел віноват.

§. 133.

Dовada чea пріп мъртврісіре пв се сврпъ пріп вртътоареа тъгъдвіре, саv пріп мъртврісіреа din ѧпротівъ, афаръ пвтаї, dакъ ѧпвіновъцітвл ва пвпе ѧпainte вре o прічіпъ вrednікъ de kredinцъ, пентрв каре ел ар фі фост мъртврісіт neadevърате лвкрврї, саv ва аръта ѧмпреџіврърї ка ачелea, каре чврчетъndвce adвк препвс ѧптемeeat ѧпротіва мъртврісіреї чеї dinтъї.

§. 134.

Ка съ аївъ мъртврісіреа мартврілор леџівітъ dовadъ, съ чер ачесте вртътоаре:

1) Мъртвріа съ фіе de квпъ вое. Пентрв ачeea dар мъртврісіреа, каре ва фі прічівітъ пріп ѧndemnareа, саv повъцвіреа, саv dареа de мітъ, саv ръсплътіре de пizmъ, саv пріп amenінцърї, саv пріп сълъ, пв поате фі прііmітъ.

2) Съ квпріndъ ѧппреџівръріле фаптіі, саv a ѧптъмплърілор, пріп каре адевървл съ се поатъ dослоші кврат ші лъмвріт.

3) Съ се ѧптемeeze dовada мъртвріеї пе ѧпсвшї щіінца мартврілор, їар пв пе авzірї, препвсврї, саv пе сокотінце ѧпгъїmате.

4) Мартврії требве съ фіе свпвшї ціврътъптвлвї, вртъпdвсъ ѧпсъ dвпъ §. 107.

5) Леџівіта dовadъ a мъртвріеї поате съ се мікшвреze, dакъ аv пъсквт вре вn препвс ѧптемeeat din персопаліче-щіле кввепітї (vezї тълквіреа ла Схоліа §. 42), че аре мартврвл кътръ пърът.

www.digibuc.ro

6) Mărturisirea să fie potrivită cu acelea ce s'au descoperit prin cercetare.

§. 135.

Mărturisirea a doi martori, ce s'au pus sfînt giurământ, să priimeşte spre deplină dovadă.

§. 136.

Cu toate acestea:

1) Şi mărturisirea aceluia ce au pătimit, sau la care s'au întîmplat fapta, trebue să se sokotească îndestulă dovadă, dacă altul nu este prin putinţă a se dovedi.

2) Îndestulă este şi mărturia unui martor, care să se potrivească cu mărturisirea părtuluĭ.

3) Şi arătarea pîrîbaşuluĭ asupra pîrîtuluĭ sale este priimită, cînd se potrivește cu feliurimea şi cu kătimea (vezi tălkuirea la Skoliă §. 97.) lucrurilor, ce se află pe la vinovaţi şi pe la razdele lor.

§. 137.

Takrirurile Ispravnicilor, praktikale, jurnalul şi alte obştescĭ dokumenturi au credinţă de obşte, şi pentru aceea dau leşinită puterе de dovadă.

§. 138.

Cînd vinovatul va tăgădui fapta, atunci toate să se dovedească pravilicește, sau prin mărturiile martorilor, sau prin unirea împreşiurărilor.

§. 139.

Spre a se dovedi vinovatul prin martori, trebuinţa cere, ca să fie cel mai puţin doi martori, karii se fie puşi sfînt giurământ, şi vîrsta lor să fie peste douăzeci anĭ, iar nu mai puţin, cînd mărturia lor, dupe îndemnul a lor ştiinţă, şi dupe hotărîrea §. 134, care mărturie atunci

www.digibuc.ro

numaĭ ва къщіга deплінъ dovadъ, кънd din апърареа віновaтълуĭ, саŭ din алте ѧмпрецĭърърі, че с'аŭ маї deскоперіт ла черчетаре, пе с'аŭ тікшърат пъереа кредінції.

§. 140.

Кънd doĭ саŭ маї мълцї ѧмпревнъ віноваць ѧнтр'ун глаș вор мъртърісі асупра алтуĭа, къ ке dъпшіĭ ѧмпревнъ ар фі съвършіт вре о фаптъ реа, ші мъртъріile лор ѧн мълте черчетърї се вор копоаще потрівіте, атунчеа пот фі прімі-те, ѧнсъ кънd щі ѧнтъмплъріle фаптіĭ, ші челелалте ѧмпрецĭърърі, се вор dovedi ке deплine dovezi, ѧнкът цĭude-къторіълуĭ съ пу'ї ръмже препус, къ ачеї віноваць пе аŭ мъртърісіт adевърул.

§. 141.

Кънd мъртъріа унуĭ мартър сфет цĭърътѧнт, ші мъртъ-рісіреа челуĭ віноват вор фі потрівіте асупра челуĭ пърът, атунчеа пот фі пріміте спре dovada віновъцієĭ.

§. 142.

Кънd лецĭіта dovadъ пе се ва пътеа фаче ѧнтре алт кіп, декът нумаї din ертареа ѧмпрецĭърърілор, каре тоате аратъ віновъція пърътълуĭ; атунчеа требве неапърат съ фіе унііте челе ертътоаре кіпурї:

1) Требве съ фіе deплin dovedітъ ѧнтъмплареа фаптіĭ, ѧмпревнъ ке ѧмпрецĭърърілe еĭ.

2) Sпindвce ѧмпрецĭърърілe челе deскоперіте прін чер-четаре, съ аĭбъ о квепіте (vezї тълквіреа ла Схоліа §. 42) аша de апроапе, ші атъта de лъмврітъ асупра ѧнвіновъці-тълуĭ, ѧнкът dупъ фіескел квънт, съ пе фіе прін пътінцъ, а се препуне асупра алтуĭа, фъръ dекът нумаї асупра аче-луĭ ѧнвіновъціт.

3) Ла ѧнтъмплърї de вчідерї, саŭ de ръпірї, требве din черчетаре съ се dovedeаскъ, саŭ къ віновател аŭ авут еръ

www.digibuc.ro

ші dъштъніе, асъпра челъї ръпіт, сăї оторіт; сăї къ аї съвършіт фапта, din лъкотіа къщігълъї, сăї de a depърта вре о лтпedекаре, спре съвършіреа алтъї скоп.

Пре лъпгъ ачестеа, требъе макар пътаї dozъ din ъртъtoареле лтпрецїърърї съ фіе правілічеще dobedite, ші потрівіте асъпра лпвіповъцітълъї.

1) Пентръ къ ъчidереа сăї ръпіреа с'аї съвършіт къ вре ън інстръмент, каре атъпчеа л'аї авът лъпгъ сіне ачел пърът.

2) Пентръ къ віповатъл с'аї възът ла локъл ачела, ънde с'аї лптътплат фапта, токта атъпчеа кънd с'аї съвършіт, ші къ пъ с'аї пътът decвіповъці пе сіне, ші а'шї da лndрептъріле сале.

3) Пентръ къ пърътъл, лndатъ dъпъ че с'аї вестіт фапта, аї фъціт ші с'аї аскънс.

4) Пентръ къ с'аї прінс къ інстръментъл лп тъпъ че ера потрівіт спре съвършіреа фаптіі, каре лптръ алт кіп пъ'л обічнъїа а'л авеа лъпгъ сіне.

5) Пентръ къ таї 'наінте de a се съвърші фапта, с'аї възът пъndind ла локъл ачела, ънde обічнъїа a терце ачел че с'аї афлат ъчіс сăї ръпіт.

6) Пентръ къ с'аї deскоперіт орї ла dъпсъл сăї ла лпбръкътіптеа лъї оареш-каре семне dobeditoape de севършіреа фаптеї.

7) Пентръ къ с'аї гъсіт ла dъпсъл вре ън лъкръ din челе че авеа асъпра са ачел ъчіс, сăї ачел ръпіт, кънd с'аї лптътплат ъчidереа сăї ръпіреа.

§. 143.

Асетепеа ші ла алте фапте реле, прекът спарцереа de касъ, пръdърї, фъртъшагърї, ші алтеле, требъе пріп черчетаре лътъріт съ се аръте, dакъ ачел че есте трас ла цїъdекатъ, ші пърът лп фаптъ de віповъціе, есте от ка ачела, каре фъръ лndoїалъ ар фі пътът ка съ факъ о асетіпеа

www.digibuc.ro

faptъ: pentrŭ kĕ ši maĭ 'nainte aŭ maĭ fost cŭrt cercetare pentrŭ vre o faptъ krimipalъ, caŭ pentrŭ kъ c'aŭ dovedit kъ aŭ avŭt vre o tovărăšie ši petrecere kŭ vestiцiĭ oamenĭ răĭ, caŭ pentrŭ kъ n'aŭ păzŭt a se îndrepta pe cine, pentrŭ răndŭiala petrecerii, ši pentrŭ kъщigŭl celor trebŭincoase a viecii, kŭ ŭn kip cinstit.

Osebit pe lъngъ acestea trebŭe makar păzmaĭ dozъ din ŭrmătoarele împrecĭŭrărĭ, съ se dovedeaskъ pravilicește, ši съ se potrivească kŭ arătarea ascŭpra învinovъцitŭlŭĭ.

1) Pentrŭ kъ la dăncŭl, caŭ în casa sa, caŭ împrotrŭ alt lok askŭns, ŭnde ŭmbla el, c'aŭ găsit apa felĭŭ de instrŭmentărĭ, care era potrivite spre a săvărši faptа de vinovăție.

2) Pentrŭ kъ la casa sa, caŭ la alt lok alec de dăncŭl, c'aŭ găsit oare-care semne rămase din săvărșirea faptei.

3) Pentrŭ kъ la lokŭl ŭnde c'aŭ întîmplat fapta, c'aŭ văzŭt întrănd el întrŭ askŭns, orĭ kъ c'aŭ văzŭt pândind aколо.

4) Pentrŭ kъ dŭpъ vestirea faptiĭ aŭ fŭцit, orĭ c'aŭ askŭns.

5) Pentrŭ kъ c'aŭ găsit piще ispite ši îndeletnicirĭ făkŭte de mâna sa, ce privesk kătrъ fapta de care se învinovъцeще.

6) Pentrŭ kъ se kŭnoaще de pe kip, de pe arme, ši de pe port, întocmaĭ dŭpъ arătarea celuĭ ce aŭ pătimit, caŭ a altora ce c'aŭ întîmplat facъ.

§ 144.

Dakъ învinovъцitŭl va mărturisi fapta, dar va tăgăduĭ skopŭl săŭ cel răŭ, atŭncea trebŭe a se lua seama, dakъ dŭpъ împrecĭŭrările cele arătate la cercetare, se dovedeще, kъ fapta aŭ ŭrmat din întîmplare; caŭ dakъ săvărșitorĭŭl eĭ aŭ întrebŭințat mijlocirĭ spre gătire, orĭ c'aŭ ispitit a depărta împiedekărĭ. La cea din tăĭ, adekъ

www.digibuc.ro

kând fapta aŭ urmat din întâmplare, îndreptările luĭ atîngea nu mai mult fi primite, când dupe fireasca orînduĭalŭ a lucrurilor, se împlinește desăvârșit neurmarea rătățiĭ; ĭar dacă se dovedește, că învinovățitul aŭ fost găsit prilej, ši mijlocire spre săvârșirea faptiĭ, atîngea trebue să se sokotească, că este dovedit skopul luĭ rĕŭ, afară numai, dacă din cercetare se vor descoperi osebite împrejurări, din care vederat se cunoaște alt skopŭ.

§. 145.

De obște trebue să se păzească aceast regul, ka nici o dovadă de cinstĭ cinstea să nu se zidească, ci fie-care între o mie ku între cercetare. Kăci dacă mărturisirea mărturilor se va afla ku prepus de părtinire pentru persoanele cunoscute, (vezi tălkuirea la Scholia §. 42) ce sunt între învinovățit, ši între mărturi; saŭ vrednicie de kredinț a orĭ kăria dovezĭ, prin ispitire se va afla din împotrivă, atîngea se slăbește putereа dovezii, ši nu se mai poate sokoti de leĭăbit.

Kap. IX.

Despre pravilicească hotărire a pricinii kriminale.

§. 146.

Boerii judekătorĭ a Kriminalului, dupe ce vor face ku amărunt cu cercetare cercetare împotiva părtului, ši se vor încredința de tot adevărul, atîngea se vor sfătui între cine, cuindusce între o sokotință, spre a da hotărâre potrivită ku pravila.

www.digibuc.ro

§. 147.

Fie-care giudecătoriŭ, ce are a da sokotința ca în pricinĭ kriminalĕ, datoriŭ este a ști, kŭ are sŭ urmeze pravilii, iar nu pĕrĕrii sale: ști kŭ potrivirea pravililor kŭ fapta, kŭ persoana, ști kŭ dovezile, trebue sŭ dee sĕvĕrșire'a giudecății; ști pentru acheasta trebue sŭ iee seama a nu pățimi chinova, nefiind vinovat, kŭm ști achel vinovat, a nu se nedepsi mai aspru de acheia ce hotărăsk pravililе. Kŭ toate achestea, kŭnd privește kătră obștească siguranție, ști kătră lipiștita petrecere a orășenilor, chere neapărat trebuința a se nedepsi vinovatul, spre vegereа ști a altora.

§. 148.

Tot giudecătoriul ce se arată fără de vreme milostiv, saŭ peste măsură aspru, se abate din drumul dreptății: de acheia trebue sŭ fie luminata următoriŭ legiuirei pravililor.

§. 149.

Îndatŭ dupŭ acheasta Prezidentul Kriminalului, unit kŭ chieialalți giudecătorĭ, va arăta hotărârea pravilii, ne care kondikariul trekŭndu la kondika praktikalelor, va alkătui anaforaoa kătră stăpânitoriŭ luminata dupŭ hotărâre.

§. 150.

În anafora trebuie sŭ se kuprindă kŭ lămurire următoarele punturĭ:

1) Numele, porekla, vârsta, ști locul unde s'aŭ născut vinovatul.

2) Fapta kriminalĕ, ști urmarea eĭ; kŭm ști de este vre o împrejurare vinovăție, saŭ tovărășie, saŭ împărtășire.

3) Zilele, întru care vinovatul s'aŭ cherchetat, ști kŭnd s'aŭ dat sfârșit cherchetării.

4) Hotărârea pravilii, dupŭ care:

www.digibuc.ro

a) Părțile se numește bine-voitor și bredinic de nedeapsă, după hotărârea paragrafului din pravilă.

b) Se hotărâște împlinirea pagubii, și:

c) În sfârșit, de este avere de unde plătindu-se pagubile, de va mai prisosi, să se plătească și celelalte mărturilor ce s'au adus spre dovedire.

§. 151.

Fiindu-se această, condicariul va lua toate jalobile, takririurile, înșiințările, mărturiile și celelalte scrisorĭ ce ațârnă la prichiă, pindurile după orândueală la arhiva Departamentului Criminalului.

Cap. X.

Despre săvârșirea și nănerea în lucrare a hotărârei.

§. 152.

Hotărârea ținându-se după ce se va împărți de către stăpânitorĭu, când este a se nâne în lucrare, se va face cunoscută bine-voitorului, cetindu-se întru auzul tuturor; iar dacă se va întâmpla, ca acel osândit să fie bolnav, atunci nânerea în lucrare a hotărârei se va prelungi, până când acel bolnav se va însănătoșa.

§. 153.

Dacă Departamentul Criminalului se va încredința, că asupra părtului este mai prepus, iar o dovadă deplină nu este; atunci prin kizășie bredinică se va slobozi

www.digibuc.ro

Kap. XI.

Despre cea de iznoavă cercetare a unei pricini Kriminale.

§. 154.

Dakă împotiva unui părăt, a kăreea cercetare din lipsa leţuitorilor dovezi, aă fost koptepit, se vor ivi în urmă nouă dovezi, atunchea să se facă de iznoavă cercetare.

§. 155.

Pănă a nu începa de a doua cercetare a pricinii kriminale, kare din lipsa îndestulării dovezilor nu s'aă putut lămuri, trebue să lipsască toată îndoeala.

1) Să împreţuiăreăscă, saă dovezile cele descoperite, n'aă fost kunoskute la cercetarea cea dintăi; saă atunchea nu s'aă putut a se lămuri.

2) Să aceleă de ală doilea arătări să fie adevărate, ši:

3) Să dovezile să fie între acest kip, încăt de iznoavă cercetăndusă pricina ku amărunţul, să se poată sfărši ku depline dovezi.

§. 156.

Acel ce prin ţiudekată s'aă kunoskut a fi nevinovat, poate pentru faptă de kare s'aă fost învinovăţit, să se îndatoreaskă, ka să se desvinovăţaskă de ală doilea, kând din vremea ţiudekăţii dintăiu, nu va fi trekut paragrafie a anilor, prekum se arată la partea a doua dupe §. 263.

§. 157.

Împotiva unui vinovat ce s'aă osîndit spre nedeapsă,

www.digibuc.ro

poate a se face de iznoavă țerțetare, kând acele nouă împrețiurări, saŭ dovezi, ce până c'aŭ mai descoperit, vor fi de acest fel prekum saŭ arătat în §. 155.

§. 158.

Kând împrotiva celui osândit se vor face nouă mărturii, pentru deosăbitu faptă pre ce ar fi săvârșit în tovărășie ku alții, carii până n'aŭ fost kunoskuți giudekății; atunțea trebue ațesta a fi silit ka să arăte pe tovarășii lui.

§. 159.

Ši însuș acel osândit are slobodă voe din pravilă, ka să țee să se fakă de iznoavă țerțetare, kând va avea înderetnice dovezi spre desvinovățirea sa.

§. 160.

Această de iznoavă țerțetare se va face de kătră Departamentul Kriminalului. Deți kătră acest Departament trebue a se arăta țele nouă împrețiurări ce s'aŭ descoperit, ši dovezile ce în urmă s'aŭ aflat, spre a le țerțeta.

§. 161.

La fieșe-kare de iznoavă țerțetare, kum ši la alkătuirea hotărâreĭ, trebue ku atârnătul a se păzi toate acele orânduite în Kodul ațesta, ši kând se vor giudeka dovezile, trebue acele nouă împrețiurări, să se alătureze ku țele dintâiu, ši așa să se hotărască pricina dupe legiuirea pravililor.

www.digibuc.ro

Kap. XII.

Despre ortarea împrotiva celor înstreinațĭ, și celor făcătorĭ, ce s'aŭ învĭinovățit pentru o fapt̆ Krĭminal.

§. 162.

Makar de și nu va fi konoskut sĕvĕrșitorĭul unĭĭ vĭinovățiĭ, saŭ nu va fi prin mărturiș a'l prinde; ku toate acestea trebue s̆ se ortheze cherchetarea faptelor, și a împrecurărilor eĭ, și s̆ se adune toate dovezile, arătările, și ispitirile ce s'aŭ făkut, nĕindulge în archivĕ, ka în ort̆ s̆ poat̆ slujĭ întru cherchetările, ce înkĕ se vor face, kând poate se va prinde făkătorĭul de rĕŭ.

§. 163.

Dak̆ vine-va fiind înstrăinat se va învĭinovățĭ pentru o fapt̆ krĭminal̆, ce ar fi sĕvĕrșit, trebue ku toat̆ privigereа, și luareа de sam̆ a se păzi, ka nu kumva întorkându-s̆ acela, s̆ se depărtheze, saŭ s̆ fugă.

§. 164.

Arătându-s̆ din împrecurărĭ, k̆ sĕvĕrșitorĭul unei vinovățiĭ aŭ făcut, dar este nădejde k̆ se va putea prinde; atunchea neapărat̆ datorie este, ka s̆ se fak̆ chele k̆zute porunchĭ și orându-elĭ, spre a se putea prinde acel vinovat.

§. 165.

Kând un părăt va părăsi cearа aceasta, unde aŭ sĕvĕrșit vre o fapt̆ r̆; orĭ se va întâmpla în cear̆ streinu̇;

www.digibuc.ro

atunchea din porunka Stăpânirĭĭ se va sorochi în treĭ rândurĭ, unindu-se sorok, pânъ la șase lunĭ.

§. 166.

Kând acel sorochit în kărțereа arătateĭ vremĭ, nu se va întoarce spre a se înfățoșa la judekatъ; atunchea pentru nesupunereа sa, se va pune sъt sekvestru toatъ avereа che are, și se va osândi prin kontumație; adekъ toțĭ achеĭ che aŭ pătimit, orĭ s'aŭ pъgubit, se vor despъgubi din rъmasa avere a luĭ, ĭar el orĭ kând sъ va arăta, rъmâne supus legĭuitеĭ pedepse.

www.digibuc.ro

ПАРТЕА А ДОУА.

ПЕНТРУ ФАПТЕЛЕ КРІМІНАЛЕ ШІ ПЕДЕПСЕЛЕ ЛОР.

Кап. І.

Despre фаптеле kріmінале de обще.

§. 167.

Фапта крімінал есте, орі о фапт опрітъ de правіл, сау о пеутраре а унеі лукрърі порунчіте de кътръ правіл.

D. П. Уčidereа есте о фапт опрітъ, dar а арята ла цінdекатъ пе учігашу, есте о фапт порунчітъ; dečі ші ачел че ау учіс, ші ачел че п'ау арътат, авънd щіінцъ ші куноскънd пе учігашу, се лівіновъцъск de фапта крімінал, ші се осъndeск dупъ леціреа правілії.

§. 168.

De обще фаптеле сънт сунсе черчетърії крімінале, кънd съвършіторіл се dоведеще кълкъторіу а правілії, ку скоп ръу, ші ку воінцъ ші хотърыре реа, спре а съвърші dinadinsул о фапт опрітъ, сау а пу фаче челе порунчіте de кътръ правіл.

§. 169.

Петру ачеаста пу се поате сокоті лптокта фапт крімінал:

1) Кънd ачел че ау фъкуто, есте липсіт de мінте ші небун.

www.digibuc.ro

2) Kând ân periodiceaskъ boalъ de nebъnie, c'aŭ âmtâmplat a se sъvârşi vre o faptъ rea.

3) Kând este maĭ mik de doĭsprezece anĭ.

4) Kând din silъ şi din nevoinţъ c'aŭ âmtâmplat a sъvârşi fapta.

5) Kând din amecealъ şi âmtъnekareа minţiĭ din beţie, c'ar âmtâmpla fapta.

6) Şi kând din sângъrъ âmtâmplare se dovedeşte kъ c'aŭ pričinъit.

§. 170.

Sъ âmvinovăţâţe âm faptъ de kriminal, nъ numaĭ sъvârşitoriul faptiĭ, dar şi acela ce se va dovedi, kъ aŭ porъnčit, aŭ îndemnat, aŭ povăţuit, aŭ sfătuit, şi aŭ âmlesnit sъvârşireа vre uniĭ fapte rele; asemineа şi cel ce aŭ dat unelte, saŭ instrumentурĭ, şi acel ce aŭ nъtut opri urmareа faptiĭ, şi n'aŭ voit a âmtâmpina; şi acel ce se va dovedi, kъ s'aŭ âmpărtăşit de kăştigul faptiĭ, orĭ aŭ luat mitъ, saŭ aŭ avut tokmealъ spre sъvârşireа faptiĭ, kum şi acel ce dupъ sъvârşire aŭ akoperit fapta kriminalъ, şi aŭ aţiutat skăpareа vinovatuluĭ.

§. 171.

Kum şi acel ce aŭ cerkat măkar, ka sъ facъ vre o faptъ rea, şi n'aŭ sъvârşito, oprindusъ din oareşi-kare âmprejurърĭ, saŭ din nenutinţъ, slăbăciune, saŭ din vre o âmtâmplare nenădăjduitъ.

§. 172.

Pentru sângъrъ kăţetare, nъ se poate âmvinovăţi nimineа nedepsiĭ kriminale. (vezĭ §. 178.)

www.digibuc.ro

Kap. II.

Despre pedepselе faptelor Krimiпale de obşte.

§. 173.

Pedepsile faptelor krimiпale s'aŭ orъпdъit de kътrъ pravilъ, peпtrъ ka sъ se pъzaskъ liпiştita petrecere, şi politiceaska sigъrapţie a obştiei. Peпtrъ aceea dar sipgъrъ pravila hotъreşte pedepsile faptelor krimiпale.

§. 174.

Hotъrъrea din pravilъ a pedepsii vre вnii fapte, kъnd se va ţiъdeka a fi foarte asprъ dъпъ ţipgъşia persoanii viпovatъlъi, atъпcea se mikşъreazъ, peпtrъ kъ trebъe sъ se sokoteaskъ dъxъl pravilii şi sfъrşitъl ei, kътrъ kareа prive-şte, şi пъ tot-deaъпa sъ se eie dъпъ glъsъireа kъъiпtelor.

§. 175.

Ţiъdekъtorii pricipilor krimiпale, пъ trebъe leспe a hotъri спre a se пъпe pъrътъl съът pedeapsъ peпtrъ търтъrisireа faptii, saŭ arътareа celor ∧mpreъпъ viпovaţi, saŭ deskoperireа şi a altor fapte ∧пkъ pekъпoskъte. Kъçi nici o dreptate пъ poate statorпici leţiъireа вnii pedepse, kъnd ∧пkъ rътъпe ∧пdoealъ, de este pъrътъl viпovat, saŭ peviпovat; kъ kът mai ales, kъ din aspritea pedepsii, poate ∧пtrъ acel miпът sъ zikъ cel peviпovat kъ este viпovat, ka sъ koпtepeaskъ pedeapsa, şi ţiъdekъtorii sъ kadъ ∧п mai mare ne∧пkredipţare, de aŭ ∧пaiпtea lor вп viпovat saŭ peviпovat.

www.digibuc.ro

§. 176.

Pedeapsa pre unii fapte krimínale, kare s'au hotărît dupъ legiuirea pravilii, sъ nu se prelucreaskъ, kъtъ avea-sta este frъdzl tel tare, ши pilda spre luptelepciréa tuturor telor fъkъtorî de rъu.

§. 177.

Pe lъngъ avestea trebue sъ fie pedeapsa lui publik, ши neapъrat potrivitъ dupъ fapta krimínalъ.

§. 178.

Mъkar kъ pravilile nu hotъrъsk pedeapsъ pentru kuietъrile tele rele, dar ku toate avestea supusъ este pedepsii, ши plekareа ши ispita prin kare se doveдeшte voinца kъiva spre a pune lui lъkraре relele sale kuietъrî. Lipsъ pedeapsa trebue sъ fie mult mai mikъ dekът aveea kare este orъnduitъ lui sъvъrширea faptelor krimínale.

§. 179.

Fъgъduind tinева kъtrъ aveї ne kuieta sъ fakъ vre o faptъ rea, kъ se va uni luptreunъ ши va fi aцiuторiu, ши viindu-ши lui sine va deskoperi la kuviinvoasa цiudekъtorie kuietata faptъ, unul ka avela este eшit din viновъцie; iar de nu va fave aveasta, atunvea se va osundi asemenea ka un vinovat.

§. 180.

Pedepsile tele mai neapъrat trebuinvoase, not fi avelea, kare vor fave vea mai putérnikъ lъkraре lui sufletele oamenilor, luкът fieш-kare lispъimъntъndzsъ, sъ se fereaskъ de urmъrile tele rele; ku тши avelea kare ar putea fi mai puцin aspre la trupurile vinovaцilor, adekъ prin zъstъmpъrî, ши lui deosebite rundurî. Kъtъ sfъrшitul orъnduirii pedepsilor, nu este numai, ka sъ se munveaskъ trupul

www.digibuc.ro

vinovatŭlŭĭ, dar ka sŭ se ămpŭlepŭaskŭ, ші sŭ se ămfrŭnezе, de a fače asemenea ортърĭ, ші a se da pildŭ ші алтора.

§. 181.

Ămgrozirea pedepsiĭ, pentrŭ ka sŭ aĭbŭ deçŭvărшіt lŭkrareа eĭ, se kŭvine, ka aчeĭa че este prin pravilŭ хотърът, sŭ fie nestrŭmŭtat. Kŭчĭ de ші vor fi pedepsile maĭ mŭçŭrate, ămsŭ kŭ хотърăre de a nŭ se erta: atŭnчea vor face тот deaŭna maĭ tare lŭkrare ăn cŭflетеле тŭтŭror, dekŭt frika unĭĭ pedepse maĭ aspre, kŭ nedeжde de скъпаре.

§. 182.

Pedepsile trebŭe sŭ fie potrivite dŭnŭ faptŭ, ші kŭ kŭt fapta este maĭ ămprotivitoare liniщiĭ obщieĭ, kŭ atŭta trebŭe sŭ fie maĭ aspрŭ.

§. 183.

Pedepsile faptelor krimінale sŭnt: moartea vinovatŭlŭĭ, trimitirea la okнŭ, ciпereа ăn temniçŭ, izgonirea din цearŭ, ămkidereа ăn Monastire, pĭerdereа чinŭlŭĭ, rădikareа *evgenieĭ*, deфŭĭtareа ăn nŭblik, pĭerdereа drepтŭцilor političeщĭ, rădikareа skŭtelničilor, чertareа trŭpeaskŭ, plătirea pagŭbilor ші glоbireа la kŭtia milelor.

§. 184.

Prin ămvoeala че ar face vinovatŭl kŭ părъшŭl sŭĭ, nŭ va nŭtea skъpa desŭvărшіt de nedeapsaa pravilиĭ, чi atŭnчea rŭmŭne la хотърireа цĭŭdekŭцilor de a mŭsŭra nedeapsa.

www.digibuc.ro

Kap. III.

Despre fapte kriminale deosebit.

§. 185.

Faptele kriminale sunt de doŭ feliurĭ, adekŭ, saŭ prichinuitoare de turburare liniștĭ, shi sigurantsieĭ obștești, prekum prin refurtire, shi împotivire kutru stupînire, shi prin nesupunere la orunduelile shi ashezumînturile, ce privesk pentru obștie, saŭ sunt prichinuitoare de vutumare persoanelor partikulare, la trup, la avere, saŭ la alte drepturĭ politiche.

§. 186.

Dupŭ deosebirea maĭ sus arutatŭ, se sokotesk fapte de kriminal aveste urmutoare:

1) Rudikareа asupra stupînireĭ, shi nesupunereа la orundueliле shi ashezumînturiле, ce sunt leguite pentru patrie.

2) Obștească sulbichie.

3) Neîmplinireа, saŭ refusul trebuinciareа fusturs slujba obștească.

4) Sumika slobozire vinovaților, ce sunt sub fukisoare.

5) Tuĭere de monedŭ.

6) Uvidereа.

7) Sulnika pierdere a prunkuluĭ zumislit.

8) Rupire, saŭ altŭ trupeaskŭ vutumare, din uru, pizmŭ, saŭ sfadŭ.

9) Rupireа fechorieĭ, shi prekurviea.

10) Pupere de fok, saŭ aprindereа.

11) Furtushagul, shi tuĭnuireа lukrurilor furate.

www.digibuc.ro

12) Ikonomikosăl faliment.

13) Prădăţătpea kă ţipereа drăptărilor.

14) Plastografie, ţiărtăţiturăl minţinos, mărtăria minţinoasă şi viklеanъ.

15) Îndoitъ kănănie kă ţipereа a doъ fetеi.

16) Klеvetirea, okara, şi vătămareа ţinstii altăеa.

17) Aţiătorii întră săvărşireа faptelor de vinovăţie.

Kap. IV.

Despre fapte krimінale, ce privesk împrotiva stăpânirii, şi împrotiva patriei.

§. 187.

Din toate faptele de vinovăţie, cea mai mare faptъ se sokoteşte a fi rădikareа împrotiva stăpânirii, şi împrotiva obştеştilor leţiăite orăndăelă a okărtării cării. Kăţi din aceastъ faptъ ărtеazъ toate aceleа, kare săpt împrotiva linişţii obştеşti, şi a sigăranţiei vieţii, şi a averilor fie-kărăia.

§. 188.

Deci săt cea mai grea vinovăţie va fi kăzăt acel ce s'ar rădikat aevea împrotiva persoanii stăpânitorăluі, şi s'ar ispiti a oborъ alkătăireа okărtăirei, şi orăndăelile cele leţiăite a patriei, sau prin tăinăite ispitiri, şi în ărtъ dovedite, sau făţiş prin răzvrătire kă rădikare de arme, sau făr de arme, sau prin ori ce alte lăkri, şi împăţătări aevea spre vătămareа patriei.

§. 189.

Întâmplăndăce o aseminea faptъ de vinovăţie, obiceiăl

www.digibuc.ro

pătămîntului ortează, de a se scoate în cercetarea obşteştii adunări a Divanurilor pătămîntenţi, unde, dupe ce se vor cerceta cu cea mai mare scrupulositate toate împrejurările, şi dovedindu-se fapta, cu sfatul de obşte, se va hotărî, pentru toţi cei ce se vor dovedi învinovăţiţi faptii, cumpliţa nedreaptă, cu rădicarea vieţii, saŭ cu vecinica închidere în groapa oknii, saŭ a temniţii, saŭ pentru *evgenisii* cu pierderea cinstului şi a *evgenieĭ*, şi cu defăimare în faţa obştieĭ, prin înbrăcare de scrutan.

§. 190.

Sfat asemenea greşeli va fi căzut şi acela, ce se va dovedi că aŭ putut întru adevăr a întîmpina o faptă ca aceea, ce este împotriva okrutării, şi a patriei, şi încă înadins aŭ părăsit datoria sa, a face cuviincioasele întîmpinări. Pentru unul ca acela, ĭarăşi prin sfatul Obştescii Adunări, să va da hotărîrea nedepsii, cînd să va dovedi, că fără primejdia vieţii sale aŭ şciut, şi aŭ putut împiedina, şi nu s'aŭ sîrguit.

§. 191.

Sfat asemenea vinovăţie va căderea şi acel ce cunoscînd, pe încheietorul şi învăţătorul, împotriva obladuirii şi a patriei, nu'l va arăta stăpînirii, ce înadins va face tăcere.

§. 192.

Sfat aceeaşi vinovăţie va căderea şi acel ce va cuteza împru adunări şi în faţa obştieĭ, a porni resvrătiri cu vorbe de defăimare împotriva persoanii stăpînitorului, şi împotriva orînduelilor patriei, saŭ va arunca hîrtii scrise cu batjocuri împotriva obladuirii, spre a putea aduce pre norod la vrăjmăşie, şi nevoiare de seamă stăpînirii.

§. 193.

Adunînduse de cine multe persoane spre a se împro-

www.digibuc.ro

tîvi ân tărîe la orînduelile leșiîte a patriei, atîncea kătezeторii ши ândemnătorii, vor kădea sîbt vinovăție de fapt kriminalî a resvrătirii, ши сă vor vegea kă bătî ne vliție orașlîi; îar kă rădikarea činlîi, de vor fi din *evgenieĭ*, сă kă globire la kîtia tilelor.

Kap. V.

Despre obștească sălnicie.

§. 194.

Vinovăția de obștească sălnicie сă sokotește: ântîi, silnika împrotivire kătră șîndekătorî сă kătră dregătorî, сă kătră altă persoană rînduît ân trebuințele obștiei, kă nebăgare de seamă, kă primejdioasă amenințare.

§. 195.

O asemenea faptă сă nedepsește dupî mărimea vinovăției, ши dupî împrejurările faptei, kă trimetereа la groapa okniî, sokotindu-se de la un an pînă la patru, ear de va fi din *evgenieĭ*, kă vremelnikă închidere la o Monastire.

§. 196.

Ală doilea. Kînd činieva kă aduпare de oamenî, va kălka ши va tulbura linișcita stăpînire a vre unîi streine moșiî, pîrîind ân tărîe, сă kînd činieva ши fără tovarășî va kălka kasa altuia ân partat, fîkînd sălnicie stăpînitorîlî kaseĭ, сă oamenilor lorî, сă rîpind avereа lorî.

§. 197.

Pričinuitorîl unîi asemene sălnicîi, сă se nedepseaskă

www.digibuc.ro

că bătae la faţa locului, spre vecinătate şi a altora, şi că plata tuturor pagubilor, ĭar de va fi din *evgenieĭ*, şi că globire la cetăţi mărimilor, cât se va hotărî de către ĭudecătorĭ.

§. 198.

Al treilea. Când cineva fură ştiinţa şi voinţa ĭudecătoriei, va pune mâna asupra cuĭva în târie, când aşĭ face împotrivire; pentru ca aceasta se va pedepsi că bătae la poarta curţii domneşti, ĭar de va fi din *evgenieĭ*, că rădicare la catara gospod.

§. 199.

Al patrulea. Chiĭ ce că sălnicie, cu voĭ împotrivă străjilor, saŭ în vremea ciumeĭ voĭ călca carantina, şi pe ce voĭ supune orânduelilor; pentru ca aceştia, socotiţĭ fiind prichinuitorĭ obşteştilor răŭ, bătându-se la faţa locului, cu voĭ pedepsi că groapa oarbă în an de zile. Iar pentru cei ce voĭ avea lucrurĭ streine, şi fură a da de ştire dregătorilor, saŭ epistaţilor, ca cu se aerisască, le voĭ descoperi, pentru unii ca aceia, ĭarăşĭ socotiţĭ fiind ca aceştia prichinuitorĭ obşteştilor răŭ, cu va curta dupe cuprinderea epaforalii întărite, de la 1820 Martie 1, pedepsindu-se că trimitere la groapa oarbă, pentru doĭ anĭ.

Cap. VI.

Despre pedepsirea, saŭ răscumpărare întru slujba obşteasc̆ă.

§. 200.

Cel ce va fi rânduit, din porunc̆ă spre a cercui bine o slujbă, şi va peşi preste instrucţiile şi porunc̆ile, ce

www.digibuc.ro

aŭ luat, abținându-se împotrivă la alte hărțuri, cu cinste viitoriei, ci va întra cât ținându-și împrejurările, și mărimea viitoriei, va lua și cazuta nedeapsă ca împlinire a pagubilor pricinuite, și ca glonțire la cătia milelor. Iar neființa în stare a plăti glonțire, cu va certa ca bătae.

§. 201.

Dacă capitanii de marține, colaștii, capitanii târgurilor, vor ascunde adevărul, dovedindu-se takirirăturile lor, de minciunoasă, și împotriva mărturisirilor celor făcute la fața locului, ori dacă pre cei nevinovați, ăi vor arăta ca pre niște vinovați; atuncea cu vor cinste nedepsii taftopatiei (adecă aceia ce ar fi nătimit părțul, dacă c'ar fi dovedit vinovat), caŭ cu vor vegea, pentru că n'aŭ hrănit cerchetarea ca amărunțul, plătind și celțeala, și perderea de vreme acelui ce ca strămutate c'aŭ tras la țiudecată. Acestinea și vorniceii satelor de cu vor lepevi întru cazuta privigiere dintr §. 11, vor căde cât nedeapsă, cerchetându-se ca bătae la Isprăvnicie.

§. 202.

Persoanile mai cât arătate, cum și natesnicii, caŭ alți zanchii pre la oloale, nu este ertat cu iae vre o glonțire în fapte criminale, iar dacă se vor dovedi, că aŭ luat cheva, cu întoarcă îndoit acele ce aŭ luat.

§. 203.

Dregătorii, ce cu vor lepevi spre a ave cazuta privigere pentru vinovații ce sunt cât înkisoare, nu din nepărtare de grijă vor scăpa, caŭ cu vor dovedi, că lunt mită leaŭ dat drumul, vor căde întru vinovăție, și cât țiudecată, și vor fi îndatoriți, ori a afla, ci aĭ da de față ne vinovați, caŭ vor plăti pagubile. Iar dacă prin mijlo-

www.digibuc.ro

ȼiреа гросарiлор вор скъпа вiновацiй, атънчеа гросарiй ачiеа вор къde сът nedeапса темпiцеi, ан вреme хотърiтъ dънъ ампреȼънърiле прiчiпiлор.

§. 204.

Мiта че съ ва dоbedi лъатъ, ан асemine прiчiнi, андоit амплiпindъce, съ се dee ла къtiа тiлелор, de пъ вор фi пъгъбашi ка съ факъ чeрiре.

Кап. VII.

Despre cilnika слобозipe a вiновацiлор, че съпт сът анkicoape.

§. 205.

Чеi че ар къtеza ан търiе а спарце гросъл, саȕ темпiца, спре слобозiреа вiновацiлор, саȕ ар кълка окпа, ка съ скоатъ din лъънтръ пе вiновацi, съпт къzъцi сът къmплiтъ вiновъцie: фiind къ фапта прiвеще ампротiва лiпiщеi, шi а сiгъранцiеi общiеi: пентръ ачеаста ънiй ка ачiеа, de шi вор аръта локъл мiстъiреi тълхарiлор скъпацi, шi макар de се вор прinde тоцi ачеi вiновацi, къ тоате ачесте, пъ вор скъпа de nedeапсъ, чi се вор вегеа къ батаеа трънълъi пре тоате ълiциле орашълъi, ан треi рънdърi: четindъcъ фапта лор, антръ аъzъл общiеi, шi се вор nedепсi къ вечiпiкъ анkidere ла гроапа окпii.

§. 206.

Вiновацii, че се афлъ сът анkicoape, dакъ ан търie ар къtеza а спарце анkicoареа, ъчiгънd, саȕ алънгънd пе пъziторi, вор къde сът андoitъ вiновъцie: adекъ пефiind фап-

www.digibuc.ro

tele lor, cele mai dnainte săvîrșite, spre osîndire la groapa okniĭ, atîncea pentrŭ această faptă, se vor osîndi kŭ trimitere la groana okniĭ pentrŭ o hotărîtă vreme; iar de s'aŭ întîmplat a face vĭdere păzitorĭlŭĭ, sevîrșitorĭĭ morcĭĭ kŭ moarte se vor pedepsi.

Kap. VIII.

Despre tipărirea saŭ tăerea de monedă.

§. 207.

Sŭbt această vinovăcie va kădea, nu numai acel ce va kŭteza a tipări monedă minčinoasă vi ši acel ce ar kŭteza a tipări monedă de aur bun, saŭ argint bun, întocma ka čeĭa ce să političeşte.

§. 208.

Deči čeĭ ce să vor dovedi tăetorĭ de banĭ, vor fi kăzuči sŭbt tre vinovăcie; ši după întrepunerile ši mărimea faptiĭ, să vor osîndi kŭ kumplită pedeapsă, ši kŭ trimitere la groapa okniĭ, în întelegătă hotărîtă vreme.

§. 209.

Cel ce va kŭteza a mikşura moneda, tsind din arînsa, kŭm ši cel ce în tovărăşie, kŭ tăitorĭlă de banĭ, să va sărgui aĭ skimba, ši aĭ petreče, sunt kăzuči sŭbt vinovăcia Kriminală: ši după întrepunerile ši mărimea faptiĭ să vor pedepsi kŭ bătaĭa trupulŭĭ ši kŭ închidere în temniţă.

www.digibuc.ro

Кап. IX.

Decпре ѵчidepe.

§. 210.

Ѵчidepea este, caѳ кѵцетатъ de maї ѧnainte, caѳ пекѵцетатъ. Шi кѵцетатъ este, кънd ѵчigaшѵл съ doвedeще, къ de maї ѧnainte aѳ авѵт скоп, спре a фаче ѵчidepea. Пекѵцетатъ este, кънd din алте ѧптъмплърї c'aѳ прічinѵiт.

§. 211.

Чел че ва фаче кѵцетатъ ѵчidepe, caѳ сіпгѵр, caѳ ѧптовъръшіт кѵ алтѵл, ка ѵп ѵчigaш съ пedепсеще кѵ пedeaпса торціі.

§. 212.

Ѵчidepea чea пекѵцетатъ, dѵпъ ѧптъмплърї тікшѵreazъ, caѳ търеще віповъціа, adекъ:

1) Чел че съ ва doвedi, къ апърънdѵшї віаца ca de прітеждіе, aѳ фъкѵт ѵчidepe de тоарте, певіповат съ сокотеще.

2) Acemiпea ка ѵп певіповат съ сокотеще, шi чел че есте ешіт din тіпте шi пеѵѵп: кѵт шi чел че ва фі ѧп крѵdъ копілъріе.

3) Чел че съ ва doвedi, къ кѵ пелѵѵаре aтіпте арѵпкънd чева, c'aѳ ѧптъмплат a се фаче тоарте, съ ва ѧпdаторі a ѧтпъка пе рѵdепііле тортѵлѵї, вегіпdѵсе шi кѵ о вретелпікъ ѧпкidepe.

4) Чел че din веціе, се ва ѧптъмпла съ факъ тоарте, de ва фі сърак чертъпdѵсе кѵ батае, съ се осъпdeaскъ кѵ тріметереа ла гроапа окпії, ѧп кърцере de doї anї. Iар de ва фі вогат, ѧтпъкънdѵсе maї ѧптъї кѵ рѵdепііле тортѵлѵї,

www.digibuc.ro

acestuia să se oșândească, să închidă la mănăstire în temniță trei ani.

5) Să aștearnă pedeapsă și pedepsi, și cel ce în mânie lovind să moară, va face moarte de om, iar de să va întâmpla, ca în aprinderea mâniei, să facă vătămare să aducă, atuncea ca un vătaș să-i ocinduiască.

§. 213.

Cel ce să adăpare de otravă, va face vătămare, să o-șândească ca un vătaș.

§. 214.

Cel ce va fi porunci de către altul, știm și acel ce va da bani, saŭ unelte, saŭ otravă, spre omorârea lui, să oșândească ca și vătaș.

§. 215.

Dacă vinova din cumetata răutate, va vătăma pre o prin-dănie a sa, din sători, saŭ pogorători, saŭ lăutărași, saŭ bărbatul pe femeie, saŭ femeia pe bărbat, saŭ socrul pe ginere, saŭ vitregul, saŭ mastiha pe fiastru saŭ pe fiastră, știm și slugă pe stăpân; atuncea îndoită să o-șândească viinovăției, și pe lângă ștampila pedeapsă trăgă-toare, să bată în public, pe toate vălile orașului în trei rânduri, spre vegerea faptii să vor oșândi mai.

§. 216.

Dacă o mumă pruncul, ce l'aŭ făcut în cununie ul va omor să cumetată răutate, atuncea mai întâi să i se rândă pârul capului în public, și să se poarte pe vălii bătându-se, și apoi să se trimată întru o mănăstire de călugări; unde în obezi să robească pentru toată viiața ei. Iar de va fi pruncul din curvie, atuncea să mișureа-

www.digibuc.ro

zъ nedeapsa, adekъ acemenea eъ i se tindъ nъrъl kanъliï ln nъblik, ші eъ se poarte ne uliцъ bътindъse, ші apoï eъ se trimatъ lntrъ o monastire de kъlugъriцъ, unde eъ slъжaskъ ln obeziï nentrъ ulase anï.

§. 217.

Dakъ чinева врънd a'шї izbъndi ura шї mъnia kътръ altъl, ъl va bate kъ atъta krъzime, lnkът eъ i se lntъmple moarte; atunчea unъl ka achela, lmpъkъnd ne rudeniile mortъtъï, eъ va nedepsi kъ trimitereа la groapa okniï, de va fi din чeï proщї ne treї anï; їarъ de va fi din *evgenisï* lntr'o monastire ln kurnere de чinчї anï.

§. 218.

Dakъ lntrъ o sfadъ ші bътъlie lntre mulцї, se va lntъmpla moartea kuїva, atunчea achei че eъ vor dovedi sъvъrшitorii faptii, vor lua nedeapsa lor dupъ §. 212, Tema al 4-lea.

§. 219.

Чel че eъ va dovedi, kъ aъ черkat ka eъ otrъveaskъ, saъ eъ vчigъ ne altъl, dar n'aъ putut sъvъrші gъndul sъъ, eъ se vegeaskъ kъ bъtъi ln nъblik, ші kъ четireа faptei lntrъ auzul obщieï ln treї rъndurї, ші eъ se pokъeaskъ kъ lnkidereа la o monastire, unde eъ aibъ a slъji ln хotъrътъ vreme.

Kap. X.

Despre silnika nierdere a prinkipiï zъtisliт.

§. 220.

Dakъ vre o femeie lnadinc va be dohtorii, ka eъ niardъ prinkipiul zъtisliт, saъ kъ alt kip lnadinc va prичini nier-

www.digibuc.ro

dereа prănkălă, atăncea una ka aceĭa să se trimeată ăntr'o monastire de kălugăriță, ka să slujaskă ăn kărțere de șase anĭ.

§. 221.

Șĭ tatăl prănkălĭĭ zămisliț, de va fĭ ămprejur viноват la pĭerdereа prănkălĭĭ, maĭ ăntăĭ bătăndsce ăn treĭ lokărĭ pe uliță, să se osăndeaskă kă ănkidereа ăntr'o monastire pentră șase anĭ.

§. 222.

Čel ce făr știреа șĭ voința fetееĭ ăngrejnate, orĭ kă ce skon va pričinĭ pĭerdereа prănkălĭĭ zămisliț, să se pedepsaskă după §. 221. Iar dakă prin aceа faptă să va primejdui șĭ viața fetееĭ, să se osăndeaskă la groapa okniĭ pentră șase anĭ; earăș de va fi din *evgenicĭ*, kă večnika ănkidere ăntr'o monastire.

Kap. XI.

Despre rănire, saŭ altă trupeaskă vătămare, pričinuită din ură, ișiță saŭ sfadă.

§. 223.

Čel ce va rănі pre činева, saŭ ăl va betежі, kade sabt viноvăție, șĭ se osăndește a plăti toate keltuеliile lekuirеĭ, șĭ celelalte pagube, șĭ după silințiа faptiĭ șĭ vătămareа ce va fi pričinuit, va lua chertare, saŭ se va pedepsi kă ănkisoare spre vegereа șĭ a altora.

§. 224.

Ăntămplăndu-se bătălie, ăntre doĭ, saŭ ăntre maĭ mulțĭ,

www.digibuc.ro

şi lovindvse vre vnvl, saŭ rănindvsă atăt de kumplit, kă-kăt să kadă la zăkare, şi din nepvrtarea de grijă ăn prip să i se ămtămple moarte, atvnčea bătăvşii să se vegeaskă kv bătae, şi să se ămpače kv rvdele mortvlvĭ, şi să se nedepsaskă kv trimitereа la groapa okniĭ ne doĭ anĭ; saŭ de vor fi din *evgenisi*, kv ămkidereа ăn monastire ne doĭ anĭ.

Kap. XII.

Despre răpireа feciorieĭ şi prekvrvie.

§. 225.

Dakă čineva kv ămgrozirĭ şi kv silničie va răpi fecioriа, vnvl ka aceста să se bată ne vlicъ, şi să se ăndatoreaskă a ănzestra ne fată; eap de nv va fi ăn stare de a o ănzestra, să se nedepsaskă kv ămkidereа ăn temniţă ne vn an de zile, eap de va fi din *evgenisi*, după ănzestrareа feteĭ să va nedepsi kv o vretemnică ămkisoare.

§. 226.

Čel če va răpi fecioară, saŭ logodnică, şi va fvgi kv dănca, kade svbt nedeapsă Krimină, vegindvsă kv bătaea trevnvlvĭ, saŭ kv globire, eap de va răpi fecioriа, se va vrma după §. 225.

§. 227.

Vinovăţia se face maĭ greа şi nedeapsa maĭ aspră, kănd čineva va kurvi kv vre o rvdenie, şi atvnčea să se vegeaskă kurvarĭvl, şi kv nedeapsă političeaskă, şi kanonisire Bisericeaskă.

§. 228.

Čel če va ăndvplека spre kurvie o persoană, če i s'aŭ

www.digibuc.ro

ѧnkredinцat pentrv krecțere, vnvl ka aceasta sъ se vegeaskъ kv deфъimare de obще, kv globire la kvtiea milelor, ши kv ѧnzъstrareа eĭ; ши de va фi din пътъntenĭ, sъ se ѧnkidъ ѧntr'o monastire ne o хотърътъ vreme, earъ de va фi din streinĭ, sъ se svrgvneaskъ neste хотар.

§. 229.

Бърбатъl are voe din pravilĭ, sъ porneaskъ пъръ de prekvrvie asvpra feteeĭ sale, kvm ши feteea asvpra barbatъlvĭ, ѧnsъ ѧndatъ sънt ѧndatoriцĭ, ka sъ dovedeaskъ фапта prin dovezĭ ѧnkredinцate.

§. 230.

Dakъ бърбатъl va erta ne feteе, saв ѧn kvrцere de treĭ lvnĭ de ziле, dvnъ ce aв aфlat фапта nv va porni пъръ, ѧn vrmъ nv este slobod din pravilъ a maĭ porni пъръ pentrv aceeaшĭ фаптъ.

§. 231.

Feteea dovedindvsъ prekvrvind, sъ nedensceще nv nvmaĭ dvnъ političeщile leцĭzirĭ, čі ши kv kanonisire bisericeaskъ: adekъ kv ѧnkidere ѧn monastire; aseменea ши бърбатъl dovedindvsъ prekvrvarĭ.

§. 232.

Mižločitorĭ ши ѧndemnъtorĭ ѧn фапte de kvrvie, ши prekvrvie sънt nedenscцĭ din pravilъ. Decĭ de vor фi пътънtenĭ sъ se pokъiaskъ kv ѧnkidereа ѧn monastire ѧn хотърътъ vreme; iar de vor фi din streinĭ, чертъndvsъ sъ se svrgvneaskъ neste хотар.

§. 233.

Pre čeĭ ce ѧmprotiva firiĭ vor пъkътvi, pravila ъĭ nedensceще kv kvmplite nedenscĭ; decĭ vniĭ ka aчiea sъ se batъ ne vliцĭ, ши spre pokъinцъ sъ se ѧnkidъ ѧntr'o monastire ѧn хотърътъ vreme.

www.digibuc.ro

Kap. XIII.

Despre punere de foc saŭ aprindere.

§. 234.

Dakъ cinева dinadinc ва punе foc, ka съ ardъ kaca kъĭka, saŭ alт akaret, mъkar de съ ва ші ałtimpina primeżdia fokъlъĭ: kъ toate ачestea ва kъdea cъbt vinovъția Kriminalъ, pentrъ kъtezareа faptiĭ.

§. 235.

Pedeapca ачещĭ vinovъțiĭ,ъrmeazъ dъnъ ałmpreцĭъrъrile maĭ цĭos arътате:

1) Kъnd fokъl aprinzъndъcъ c'ar ałtъmpla съ arzъ vre ъn om, saŭ kъnd съ dovedeще vinovatъl kъ ałn mъlte rъndъrĭ aŭ nъc foc, saŭ kъ ałnadinc aŭ dat foc, pentrъ kъ maĭ lesne се poatъ prъda kъ alцĭ tovaръші, saŭ kъnd fokъl va pričinъi mare pagъbъ; atъncea vinovъția este maĭ mare, ші pedeapca maĭ kъmplitъ, vegindъcъ ънĭ ka ачещіа, kъ bътъĭ pe ълiцеле orašъlъĭ, ші plътindъcъ din авereа lor pagъba pričinъitъ, съ се osъndeaскъ kъ ałnkidereа ałn groapa окniĭ, pentrъ шасе anĭ.

2) Kъnd vinovatъl се va dovedi, kъ ałn mъlte rъndъrĭ aŭ nъc foc, ші din ałntъmplare nъ c'aŭ aprinc; atъncea ънъl ka ачеста pentrъ kъpetata ръътате, се va pedepsi kъ бътае pe ълiцъ, ші kъ ałnkidereа ałn temniцъ pentrъ doĭ anĭ.

3) Kъnd fokъl c'aŭ aprinc, dar c'aŭ ałntimpinat, ші nъ c'aŭ pričinъit vre o cimцitoare pagъbъ; atъncea vinovatъl съ се pedepsaскъ dъnъ Tema de maĭ cъc al 2-леа.

4) Kъnd vinovatъl съ dovedeще, kъ poaptea aŭ nъc foc,

www.digibuc.ro

saŭ la vre un lok, unde lécne aŭ putut fokul a să ţuci, saŭ unde aŭ putut a fi ăn primejdie vieaţa de oameni; atunci vinovăţia se măreşte, şi nedeapsa se adaoge, fiind kă privеşte ămpotiva obştei sigurănţii; şi dupъ ămprejurările faptii se va mări şi nedeapsa saŭ se va mikşura.

§. 236.

Dacă cineva din orі ce skóp ră, va da fok lucrurilor sale, şi prin acea faptă se vor aprinde şi lucrurile altuia; atunci unul ka acela, va kădea asemenea sust vinovăţiea krіminalъ, şi se va nedepsi kă bătaі şi kă ănkidereа ăn temniţă.

Kap. XIV.

Despre furtişag, şi tăinuirea lucrurilor furate.

§. 237.

Cel ce va fura din avereа altuia, banі, saŭ alte lucrurі, kade sust vinovăţia de furtişag.

§. 238.

Vinovăţia furtişagului, kum şi nedeapsa, se măreşte saŭ se mikşureazъ, dupъ următoarele ămprejurărі:

1) Dupъ persoanъ, prekum kund sluga furъ de la stăpăn şi drumeţul de la razdъ.

2) Dupъ lucru, prekum kund furъ cineva lucrurі sfinte, saŭ banі domneştі, saŭ a Vistieriei.

3) Dupъ lok, prekum kund se face furtişag ăn Bisericъ.

4) Dupъ vreme, prekum kund furъ cineva noaptea, saŭ ăn vremea ştіutіі, a arderіі, saŭ kund este răzvrătire.

www.digibuc.ro

5) Dacă cine, adecă când furul va sparge casă, saŭ dragoste, saŭ va intra împrumut, saŭ când furul pe ascuns va intra prin fereastă, saŭ va descuia cu meşeşug.

6) Dacă cătime, precum când fura o somă mică saŭ o somă mare.

7) Dacă feliurime, când furtişagul se va face fără veste, saŭ pe ascuns.

§. 239.

Cel ce va fura de la un om partikularnic, să se vegească cu bătae, plătind şi ceia ce aŭ furat: şi să se închidă la temniţă cu vreme hotărîtă, dacă mărimea furtişagului. Dacă tot acela va fura şi de al doilea, atuncea să se bată pe uliţă, şi să se osândească la temniţă pentru un an de zile.

§. 240.

Furul de lucruri sfinte din biserică, cum şi acel de lucruri domneşti, şi obşteşti, careле împrumut călcând aŭ furat, va cade supt mai cumplită pedeapsă, decât acel ce fură de la partikularnică: bătându-se pe toate uliţile, şi osândindu-se la groapa oarbă, pe toată viaţa sa.

§. 241.

Acel ce va fura în vremea arderii de foc, saŭ în vreme de răzvrătire, saŭ vîrtă, să se pedepsească mai cumplit, cu bătae de cătră călat, pe toate uliţile; şi apoi cu trimitere în groapa oarbă pentru trii ani.

§. 242.

Părtaşii furtişagului să sokoteşte, şi acel ce tăinuieşte lucruri furate: şi să se pedepseşte întocma ca şi furul dacă mărimea faptii.

§. 243.

Tot supt acheiaşi pedeapsă să sokoteşte şi razdeле furilor.

www.digibuc.ro

§. 244.

Stăpînul lucrărilor fără de voe, saŭ prădate, orĭ unde le va găsi, are dreptate a le lua, fără a se îndatori cu plătească prețul cumpărătorĭlor: și acel ce le-aŭ cumpărat, sușĭ caută cu vînzătorĭul. Și această hotărîre a pravilii, privește maĭ mult, pentru ca cumpărătorii cu prĭvigerĭ de la vine cumpăr.

Cap. XV.

Despre ikonomikosul faliment.

§. 245.

Chĭĭ părțiĭ, cît că ar fi făcut faliment mincinos, cu între sfat cherchetare, ca cu se dovedească cu dovezĭ vrednice de credințe, dacă din neporocite întîmplărĭ aŭ scăpat, saŭ de este falimentul lor vinclean.

§. 246.

Cel ce cu voi dovedi faliciĭ vinclenĭ, cu voi sokoti întocma ca nișce fărĭ obștescĭ, și cu voi ocîndi la închisoare pe trĭĭ anĭ, cînzărîndsce și kipul lor de către țelat spre defăimare în patru locurĭ a orașelorĭ, cu va altăra și prichina lor înscris: ĭar averea lor vînzîndsce cu se plătească creditorilor.

§. 247.

Tovarășiĭ faliciilor mincinoșĭ, adecă achiĭ ce fără aĭ împrumuta c'ar arăta de creditorĭ, și în urmă cu dovedesc mincinoșĭ; cît și cel ce împrumutînd maĭ puțin, c'ar arăta creditorĭ de come maĭ marĭ; saŭ cel ce ar tăĭnui din averea faliciilor; saŭ ar cumpăra cu kip ikonomikos; unii

www.digibuc.ro

ka aciа cъ ce ncdencеaskъ, ku acuest kin, adekъ kът nu ва aцiunце din авереа фаliцiлор, спре плата krediторiлор челор adevъraцi, aчea liпсъ cъ ce лпpliпeaskъ din авереа лор; iar de ва aцiunце авереа фаliцiлор, спре плата adevъratelor daторii, atunчea cъ ce глобeaskъ ku dare la kъtia milelor, potrivit ku coma aчeia, ku kare aў вrът ce фakъ лпшълъчiune.

Kap. XVI.

Despre prădăcіune ku cinerea drumurilor.

§. 248.

Хоцii чеi вестiцi, karii лпartaцi ar цine drumurile чеle mari, ши ar фаче prădăciune ku kinuri: unii ka aciа, фiind kъ фапта лор привеще лпprotiва liniцii ши a сigurанцii общieи, cъ вор nedepsi ku moarte, caў dупъ лпpreцiuръriле фаптii ku лпdelungatъ oсundire la гроапа окnii.

§. 249.

Хоцii чеi вестiцi, mъkar de ши nu ва adуче prilejul, ka cъ фakъ moarte de om; ku тоате aчестe, cъ nedepseск, dупъ kum c'aў aрътат la параграфul mai сус.

§. 250.

Чел че цiind, caў kunoskъnd вре un лukru din челе prădate, жл ва tъinui, caў жл ва binde, cъ фаче viноват, de лпpъrtъшire la prădăciune, ши се осundeще лптокта ka цi tълхariul prădătoriu.

§. 251.

Лukruriле челе prădate, че съ гъсеск la tълхariu, cъ се черчетезъ a kui съпt, ши съ се dee стпжнуиi лор, ши пentru чii че c'aў сургuit ai prinde, cъ ва urma dупъ §. 83,

www.digibuc.ro

§. 252.

Fazdele de tălhară, cu ce ocupdeaskă amtokta ka ši tălhării; iar dakă cu vor dovedi, kă de frikă aă fost silită a primi pe tălhară, ši kă aă urmat datoriei lor, dupd an urmă de şire, cu ce erte, fiind eşită de către vinovăţie.

Kap. XVII.

Despre plastografie, ţiărăţăptăl minčinoc, ši mărturia minčinoasă ši viklean.

§. 253.

Către vinovăţie de viklešug, ši apšălčiune, va kădea:

1) Cel če va prefače act Domneск, saă ţiădekătoreск, kăt ši cel če va face minčinoace iskălitură, saă pečeţi: unul ka aceста după amprecţiărările faptii cu va pedepsi, adekă de va fi vinovatul din cii prooţi, cu va bate la poarta kărţii Gospod, kă toiaţe, ši cu va ocupdi la groapa oknii pentru un an de zile: iar de va fi din cii mai de isprav, anbrăkupdăce an strae cărăpeţi, cu va trimite la monastire pentru un an de zile.

2) Cel če va face minčinoace skrisorî a partikularničilor saă va prifače pe čele adevărate de deocebite glăsurî: cu ce vegeaskă kă o pedeapsă mai măsurată, adekă kă bătae, ši kă ankidere de šase luni.

3) Cel če kă minčinoasă diată, saă danie, saă alte skrisorî minčinoace va amăţi ţiădekata, spre a ce face nedreaptă hotărâre: unul ka aceста cu ce vegeaskă kă pedeapsa hotărâtă la Tema al doilea.

www.digibuc.ro

Pentru aceşti mai cu seamă arătaţi, pe lângă celelalte cu se scrie şi în condica şireţilor.

4) Când vinerea cu minunoase arătări şi scrisori, va îndulci pe altul, ca cu fac învoială cu dânsul: unul ca aceasta cu plătească toată paguba ce s'ar întâmpla, globindu-se şi cu dare la cătia milelor.

5) Cel ce va înfăţoşa martori minunoşi înştiinţă de dânsul.

6) Cel ce va mărturisi înaintea giudecăţii minciuni.

Aceştia atât îndemânători, cât şi săvârşitorii, cu vor vegea cu bătae la poarta curţii, globindu-se şi cu dare la cătia milelor.

7) Cel ce va ţâra strâmb, cu se bată la trii locuri pe uliţă, şi cu se globească la cătia milelor; iar dacă vinovatul va fi *evgenic*, cu va spăsi cu închidere la monastire, pe şase luni.

8) Cel ce se va întrebuinţa de cumpeni, saŭ măsuri minunoase spre a înşela; cu se bată la poarta curţii Gospod.

9) Cel ce va muta pietre de hotar, saŭ le va scoate din locul lor, şi le va lepăda; unul ca aceasta, de va fi din cei proşti, cu se bată la faţa locului, iar de va fi din cei mai de isprav, cu se globească la cătia milelor.

10) Cel ce va găsi lucruri pierdute, prekum: pachetări de scrisori, saŭ odoare, saŭ amanetări, saŭ alte lucruri de preţ, şi le va tăinui: unul ca aceasta ca un fur cu sokotenţe, şi va lua nedeapsă dupe §. 239.

11) Aceia ce pentru vre un interes va supune eişi fiiu neadevărat, înşelându-se pe bărbat şi pe rudenii; una ca aceia cu va închide la o monastire în curţere de un an.

§. 254.

Fiind că nu este prin pătinţă, a se cuprinde în pra-

www.digibuc.ro

vîlĭ toate cîmpările vîklesuțătorĭ, ši a înșelătorĭĭ, pentru multa felĭurîtea lor; pentru acea dar, c'aŭ așezat puținĭ acelea, ce c'aŭ socotit a fi maĭ de trebuințъ.

Kap. XVIII.

Despre îndoită kăsătorie kă ținerea a doŭъ fetelĭ.

§. 255.

Kând o persoană însoțită, va kătеza a se maĭ kăsători ši kă alta; atunčea kade sъbt vinovăția digamiеĭ.

§. 256.

Tot sъbt aceĭași vinovăție, va kъdea ši persoana aceĭa če fiind slobodъ, prin ținînd sъ va kăsători, kă o persoană kъsătorită.

§. 257.

Persoana aceĭa če n'aŭ avut ținînd de kăsătoria din tъĭă, se va erta. Iar acel če aŭ kătezat a se kăsători kă doŭъ fetelĭ, dupъ despărțire plătind fetelĭĭ nevinovate, ceĭa če sъ va socoti dupъ starea eĭ: globindu-se ši la kătia milelor; de va fi strein sъ va da sъrgun peste hotar; iar de va fi din pămîntenĭ, sъ va pedepsi kă închisoare ši globire.

§. 258.

Aceĭa če ținînd de kăsătoria din tъĭă, va kătеza a se kăsători kă acest felĭă de bărbat, kade sъbt vinovăție de prekărvie; ši se osîndește dupъ §. 231.

www.digibuc.ro

Кап. XIX.

Деспре клеветіре, окаръ, ші вътъмареа чінстіі алтуіа.

§. 259.

Кънd чінева ва пъръ пре алтул ла цїудекатъ, пентрў вре о віновъціе кріміналъ, каре се доведеще а фі неадевъратъ; атунчеа унул ка ачеста каде супт віцовъціа клеветірій, ші съ осъндеще кў тафтопатіе. (§. 42 ** §. 201 ші 62.)

§. 260.

Вътъмареа чінстіі кўіва се фаче орї прін кувънт, саў прін фаптъ. Прін кувънт съ фаче, кънd окъръще чінева пре алтул, прін ворбе, саў дпскріс; прін фаптъ, кънd ва бате пре алтул.

§. 261.

Мъріmea вътъмърій de чінстеа кўіва; се сокотеще дупъ ўртътореле дмпрецїўрърї:

1) Дупъ кіпул вътъмърій, прекўm кънd ва бате чінева пре алтул; маї мулт жл нечінстеще, декът кънd окъръще.

2) Дупъ персоанъ, прекўm кънd фіїул ва нечінсті пре татъл съў, саў слуга пре стъпънул съў, саў ун от партікуларнік пре цїудекъторї.

3) Дупъ лок, унde се фаче вътъмареа чінстіі, прекўm кънd чінева ва нечінсті пре цїудекъторїў, ла локул унde фаче цїудеката, саў ва нечінсті пре ун от дн публік, саў деосебї.

www.digibuc.ro

§. 262.

Viпovъţia aceasta съ va pedepsi dупъ ѧmpreюърьріле faptiї, ші вътъmarea чipстiї кѹiва; кѹ глобіре ла кѹtiea mi-лелор, саѹ кѹ ѧпkidere ла o mopастіре пе o хотърътъ вре-me, саѹ de ва fi din прощї, кѹ бътаї ла поarta кѹрцiї.

Кап. XX.

Despre paragrafiїa faptelor krimiпale, ші a pedepsiлor.

§. 263.

Priп paragrafie se кѹртъ viпovъţia ші pedeapca, кънd съвѫршіторїѹл faptiї, ѧп кѹрцere de doѹzeчї de anї пѹ c'aѹ трас ла Krimiпal; їar ѧп прічіпъ de фѹртѹшаг, слобoade правіла a траце пре тълхарї ла цїѹdekatъ, кът ва тръi; їar пentrѹ челе че c'aѹ ръпіт, ші c'aѹ прѣdat, se ѧпtinde па-раграфїї пъпъ ѧп трiїzечї de anї; їar ѧп прічіna окърiї, саѹ a вътъmърiї чipстiї кѹїва, dупъ ѹп an de ziле; ші ѧп прі-чіпъ de кѹрвіе, саѹ прекѹрвіе, dупъ трiї лупї de ziле, пѹ есте ертат a se маї порпі пъръ.

www.digibuc.ro

СКАРА.

ПАРТЕА ДНТЪЇѲ.

			Фаца.
Кап. I.	Despre Ісpicdікціа Кріmінальъ	–	1
„ II.	„ Черчетареа ші deскоперіреа фаптеї Кріmінале	–	9
„ III.	„ Правілічеаска пъръ саѳ дпвіповъціре . . .	–	15
„ IV.	„ Прindереа ші черчетареа челъї дпвіповъціт.	–	20
„ V.	„ Ѳртареа жѳdекъції Кріmіналълъї дптрѳ чер-	–	
	четареа віповаціlор	–	24
„ VI.	„ Черчетареї мартърілор	–	25
„ VII.	„ Дпфъцошареа челъї дпвіповъціт кѳ мартърї.	–	29
„ VIII.	„ Правілічеаска пътере а dовezілор	–	30
„ IX.	„ Правілічеаска хотъръре а прічініі кріmінале.	–	38
„ X.	„ Съвършіреї ші пъпереа дп лѳкраре а хотърърей.	–	40
„ XI.	„ Чеа de iznoавъ черчетаре а ѳніі прічініі кріmінале	–	41
„ XII.	„ Ѳртаре дмпротіва челор дпстреіпаці, ші	–	
	челор фѳціці, че с'аѳ дпвіповъціт пептрѳ	–	
	о фаптъ кріmінальъ	–	43

ПАРТЕА А DOѲА.

Кап. I.	Despre Фаптеле кріmінале дп de-овще.	–	45
„ II.	„ Пedепсіле фаптелор кріmінале de овще . . .	–	47
„ III.	„ Фапте кріmінале deосевіт.	–	50

www.digibuc.ro

Фаца.

Кап. IV. Деспре Фапте кріміпале че прівіск дмпротіва стъпънірій, ші дмпротіва патріей . . . . . - 51
„ V. „ Общеаска сілнічіе . . . . . - 53
„ VI. „ Неджплініреа саў реджнтребэінцаре дптрэ слэжбаобщеаскъ . . . . . - 54
„ VII. „ Сілніка словозіре а вінованцілор, че съпт сэпт - дпкісоаре . . . . . - 56
„ VIII. „ Тінъріреа саў тъереа de monedъ . . . . - 57
„ IX. „ Бчідере . . . . . - 58
„ X. „ Сілніка пїердере а прэпкэлїї zъмісліт . . - 60
„ XI. „ Ръніре, саў алтъ трэпеаскъ вътъмаре, прічінэіть din връ, пізмъ саў сфадъ . . . - 61
„ XII. „ Рънірея фечорієї ші прекэрвіе . . . . . - 62
„ XIII. „ Пэнере de фок саў апріndере . . . . . - 64
„ XIV. „ Фэртэшаг, ші тъінэірея лэкрэрілор фэрате . - 65
„ XV. „ Ікономікосэл фалімепт . . . . . - 67
„ XVI. „ Пръdъчїэне кэ цінереа дрэтэрілор . . . - 68
„ XVII. „ Пластографіе, цїърътъпэл тінчіпос, ші - търтэріа тінчіпоасъ ші віклеапъ . . . - 69
„ XVIII. „ Дndoіть кэнэпіе кэ цінереа а doзе фетсї - 71
„ XIX. „ Клеветіре, окаръ, ші вътъмареа чінстіїалтэїа - 72
„ XX. „ Параграфіеа а фаптелор кріміпале ші а пе- - deпсілор . . . . . - 73

www.digibuc.ro

www.digibuc.ro